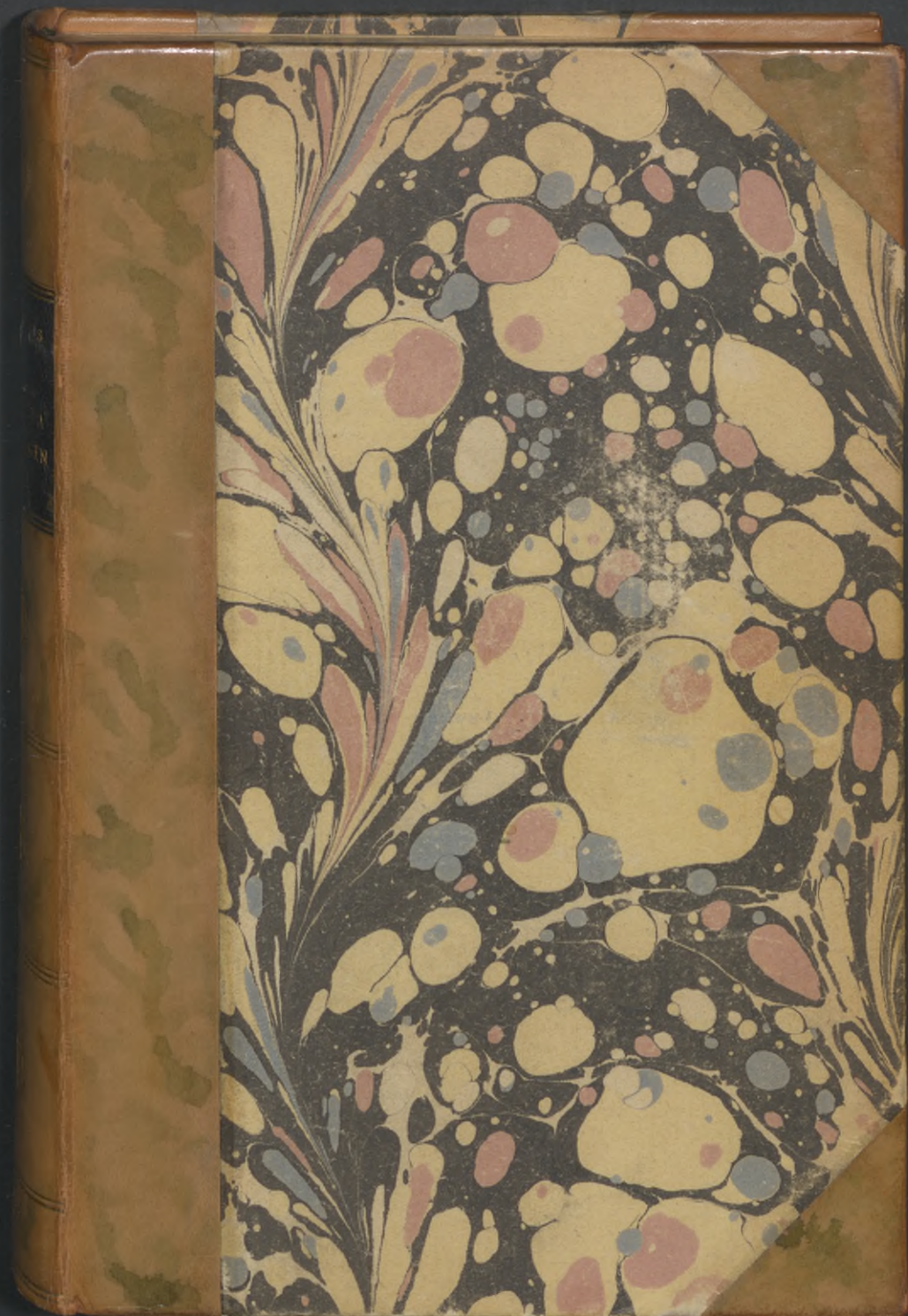

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

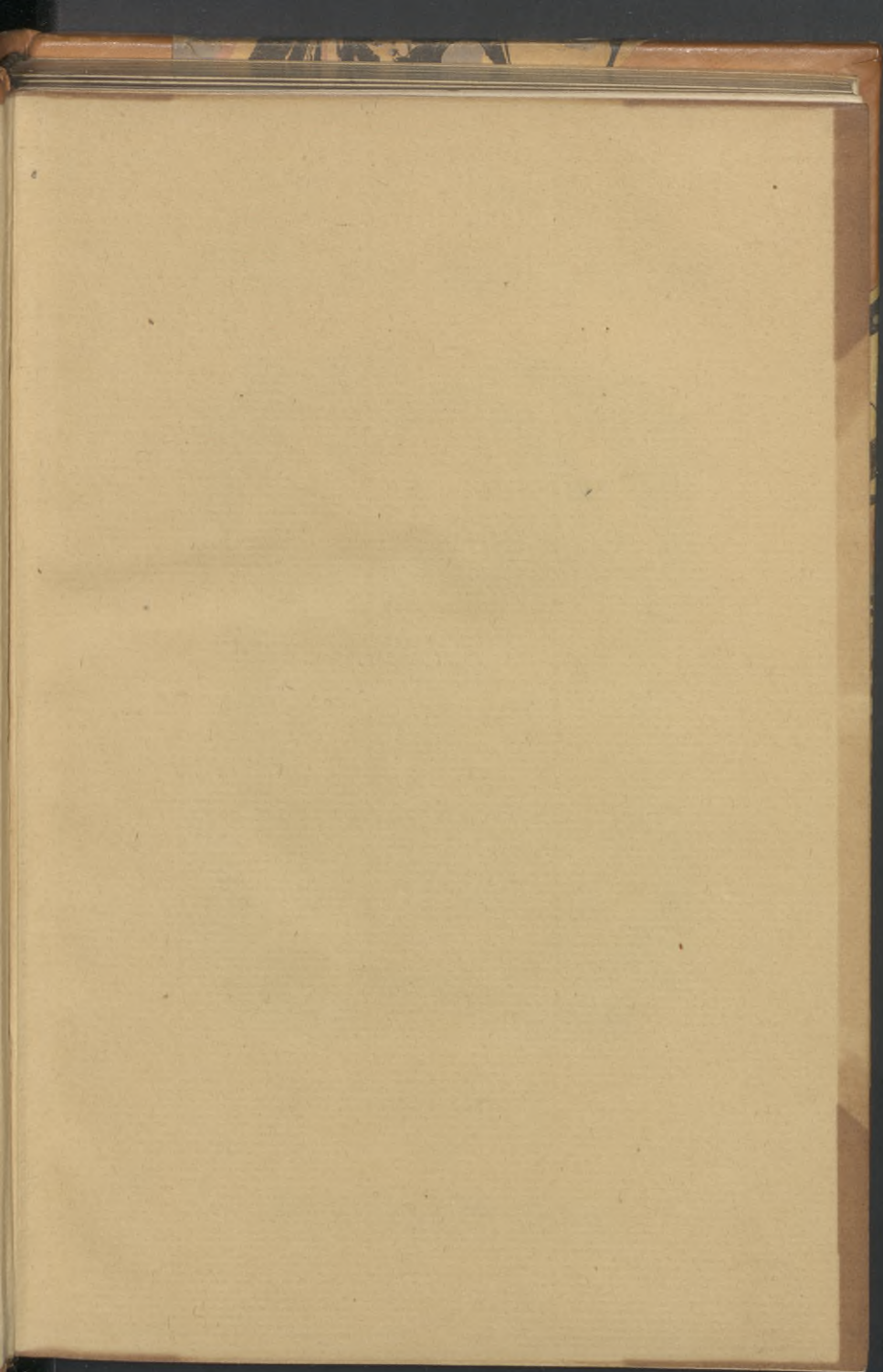
v5
Göt
Mar

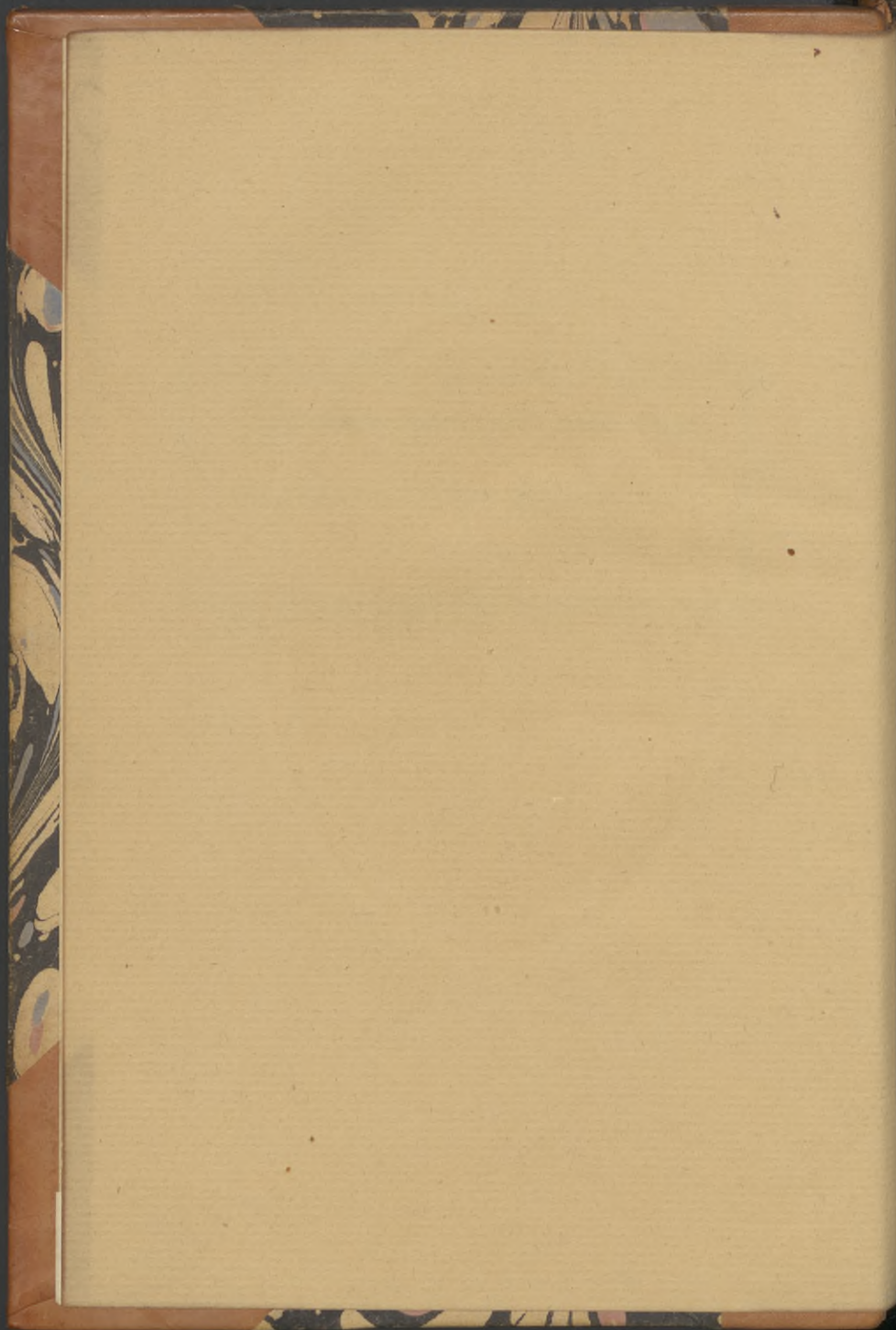
GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

OSCAR och MARY VON SYDOWS SAMLING

GÖTEBORG

BUNDEN
N:o 1
NILS LINDE
BOKBÄNDARE
GÖTEBORG

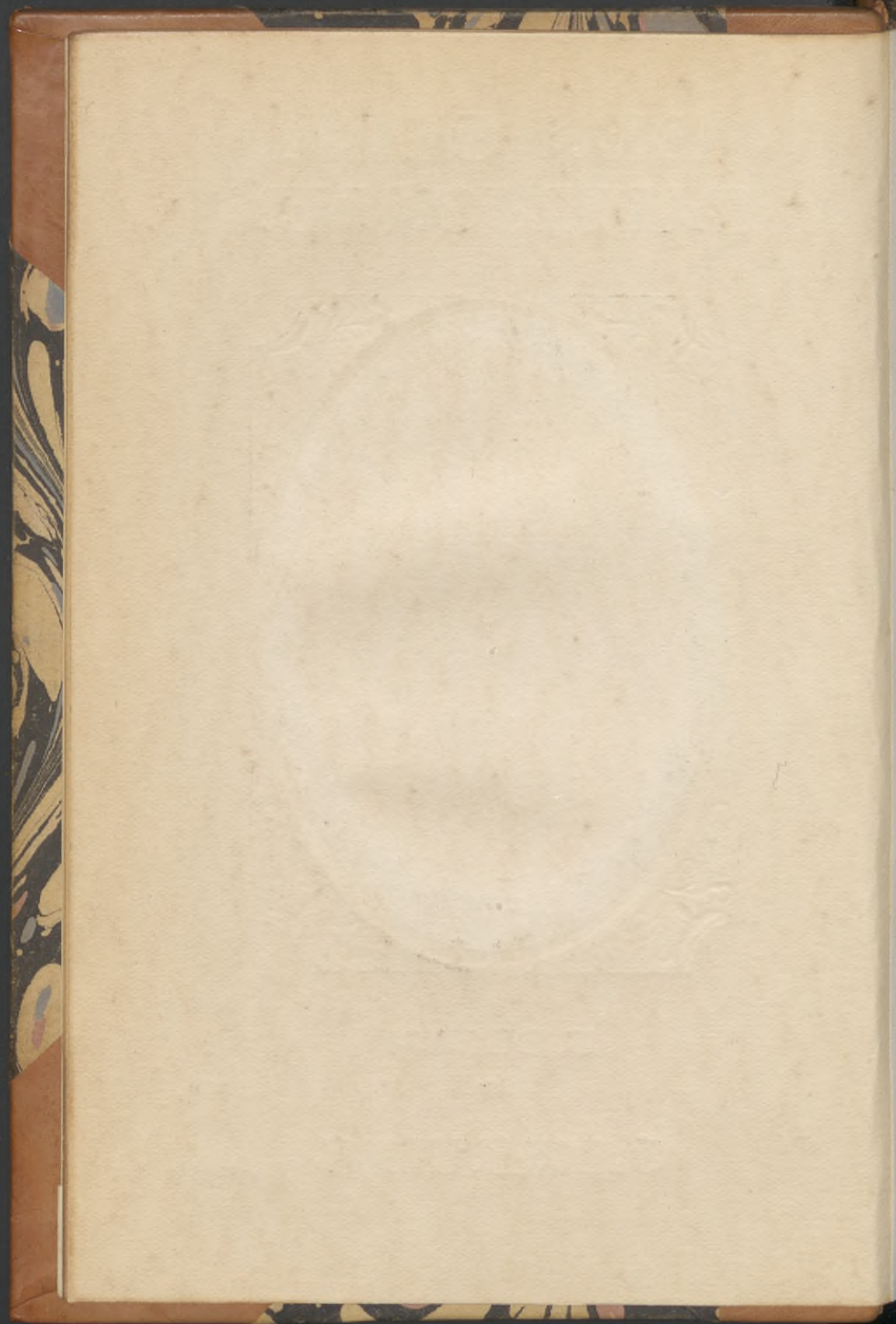
DEN GULDA
PAVILLJONGEN

ROMAN

AV

G. MARTINS

PRISBELÖNAD ROMAN
i 1922 års roman-
pristävlan.

Prisnämndens ledamöter:

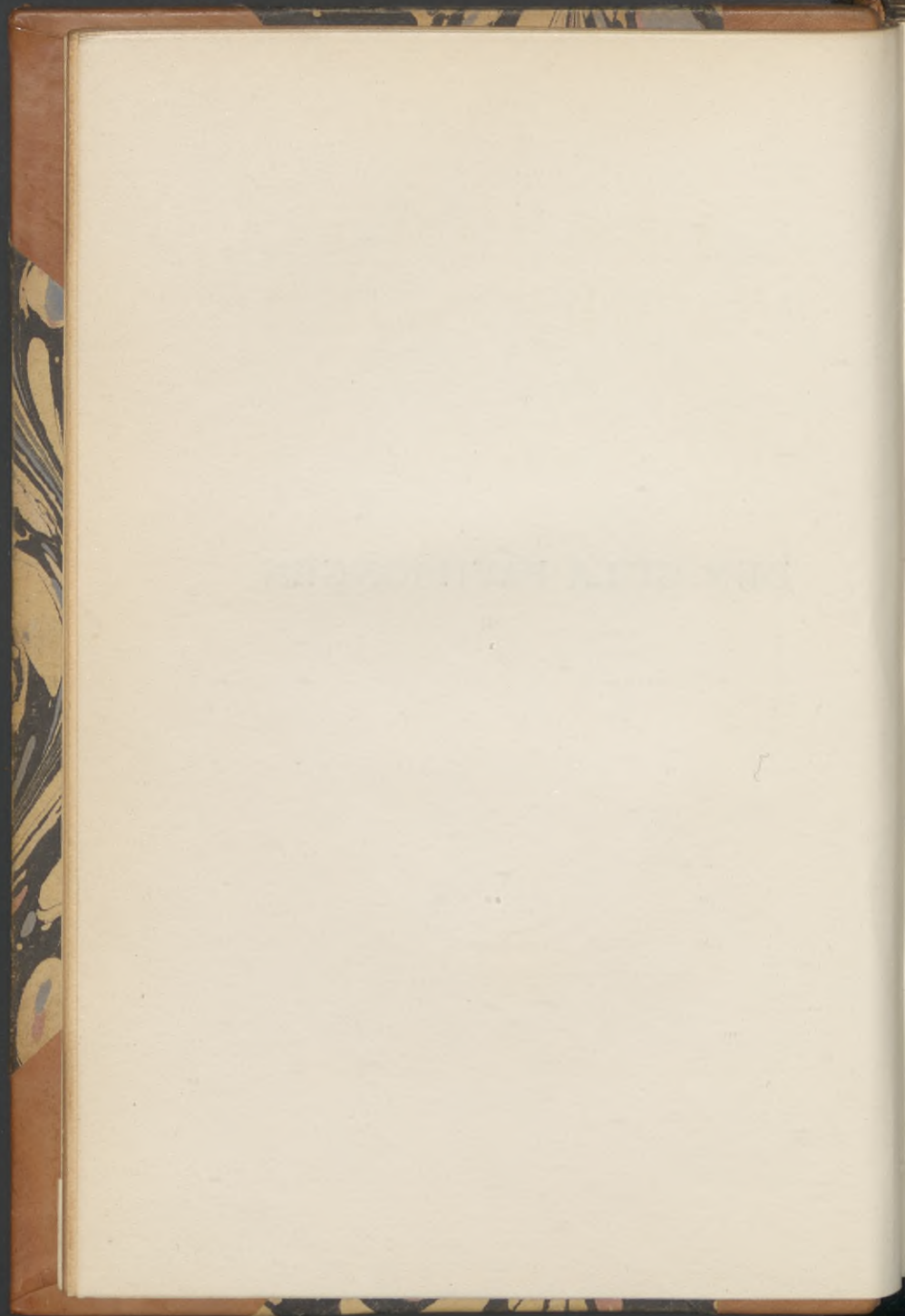
Selma Lagerlöf, Daniel Fallström,
Ejnar Smith.

FRISBELLON
1800 AN
Paris

Seine Mestel, de
Erist

7

DEN GULA PAVILJONGEN

DEN GULA PAVILJONGEN

ROMAN AV
G. MARTINS

STOCKHOLM
AHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAG

DEB GULL

PAVILJONEN

1922

STOCKHOLM 1922

ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAGS A.-B.'S BOKTRYCKERI

Il ne s'agit point de ce qui est beau
et amusant, mais tout simplement de
ce qui est.

J. Barbey d'Aurevilly.

I.

Det är natt. Staden sover. Stjärnorna vaka.
Parken på andra sidan gatan ligger öde och över-
given.

Träden likna fantastiska silhuetter. Höstvinden
spelar en mjuk melodi, snyftande som ett döende
ackord och i gångarna dansa de torra löven en *valse*
triste med varann.

Mitt emot parken reser sig den stora hyreskaser-
nen. Fasaden är skrämmande och dyster.

Vid porten åt gatan står ett ungt par och kysser
varann.

»Får jag icke följa dej längre?» frågar han och
kramar henne mellan kyssarna hårt intill sig.

»Jag törs icke», svarar hon.

Men när han kysst henne tillräckligt länge, tar hon
upp nyckeln och sätter den i låset.

Den tunga porthalvan gnisslar på sina rostiga gång-
järn.

»Du måste lova att icke tala ett enda ord högt.»--

»Jag skall viska så svagt som en hemlig önskan»,
svarar han.

Den djupa entrén ligger svart och tyst. Men den cementerade gården lyste emot dem matt gul.

Månen har vaknat.

»Du måste gå riktigt tyst, Allan.»

De stanna först ett par sekunder vid portgångens mynning. Franzine spejar som en mus från sitt hål. Ingen levande varelse syns till.

Mitt på gården står den gamla eken. Mäktig är dess krona, högt är dess valv. Nu skifta dess blad i prunkande färger. Dess vida stam är kringbyggd med en grönmålad bänk. De understa grenarna välva sig över ryggstödet.

Rakt bakom trädet ligger ett envåningshus i gammal paviljongstil. En glasveranda löper utmed hela långsidan. Huset är målat i gult, med vita fönsterluckor. Numera dragas de aldrig för.

Till vänster syns en grå brandmur. Utmed brandmuren sträcker sig en välansad blomsterrabatt.

Till höger ligger 6:ans köksingång.

Allt detta ser Allan, medan Franzine spejar efter fri passage. Så vänder hon sig om och nickar åt honom att följa med. »Men tyst, hör du det.» »Jadå.»

Och så smyga de sig fram till bänken.

Han ville säga något, men hon hyssjade på honom.

De satte sig mitt emot blomsterrabatten.

Med oroliga ögon såg Franzine bort mot paviljongen med de vita fönsterluckorna. Men då allt var tyst bakom dem, lät hon Allan kyssa sig.

De hade icke fått kyssas, sedan de stodo utanför porten. Och det var en evighet se'n dess.

»Tänk att vi varit bekanta en hel månad nu», sade Franzine.

Han såg på henne beundrande. Det svagt gyllene ljuset gjorde henne skön.

»Ja, en hel månad, du...» han strök med sin hand över hennes kind.

Den var sval och dunig som skinnet på en persika. Och den hade samma delikata och aptitretande färg.

»Om jag inte gått på 'Cosmos' den där kvällen, hade vi aldrig råkats», sade hon.

»Vi hade nog råkats ändå förr eller senare», svarade han. »Ser du, jag tror på själarnas valfrändskap. Den som ej gör det finner aldrig lyckan.»

Franzine svarade icke genast. Men plötsligt frågade hon:

»Hör du, va' ä' valfrändskap?»

»Besläktade själars ömsesidiga val.»

»Jaså», sade hon tonlöst, medan hon försökte komma ihåg tolkningen, som lät så originell.

Hon hade av Allan fått veta en hel del, som var bra att ha reda på. Men när hon sedan ville lysa med sin lärdom för andra, då svek henne alltid det förargliga minnet.

»Du vill bara göra dej viktig, för att du går i sällskap med en studentsnobb», sade väninnorna. »Han vill förresten ingenting annat än skoja me' dej, ska' du få se.»

Då log Franzine, ty Allan och hon älskade varandra så högt som ett par unga människor kunna älska. Och när Allan, som läste på magisterexamen, om ett par tre år var färdig, då skulle dom förlova sig. Det hade förresten Allan själv föreslagit. Men det teg hon med så länge. Tills vidare älskade de bara varann.

»Inte ska en tänka på att gifta sej, när varken du eller jag är mer än 20 år», hade han sagt.

Franzine höll med honom. Han visste så mycket mer än henne. Och hon tyckte att han alltid hade rätt. — — —

I kväll hade hon varit på sin första bal i Konsert-
huset.

»Gud vad den där är stilig», hade hon hört någon säga om Allan, då de dansat förbi, hon och han.

Sådant där blev Franzine ännu mer kär av. Och när Allan frågade, om han kunde lita på henne, hade hon svarat, att hon kunde »ge» honom »allt». — Det hade hon läst i en roman. Hon kom ihåg den frasen just i rätta ögonblicket. Hon var stolt över sitt minne den gången. — — —

Klockorna i Sankt Peder slog två dova, tunga slag. Allan och Franzine hörde tuslaget. Men de levde i en annan värld. Tid och rum voro just nu utsuddade.

Allan hade lyft upp Franzine i sitt knä. Först protesterade hon svagt och mumlade något om »pappa». Men det mumlet var icke så allvarligt menat. Förresten kunde hon icke fortsätta, ty Allan blev aldrig trött på att kyssas.

Hennes kind låg intill hans.

»Vad du är varm», sade hon.

»Ja, det blir jag alltid, när du sitter på mitt knä...»

Och plötsligt lidelsefullt:

»Älskade, tänk om vi just nu finge ge varandra allt, som du sade — ville du det också?»

»Ge... varandra... allt — ja, det har vi väl rätt till, när vi älskar varann. Det har du själv sagt, Allan.»

Då överhöljde han hennes ansikte med kyssar. Heta, unga kyssar. Och tanklöst fumlade hans hand under den vita crêpe-de-chineklänningen...

»Nej, men Allan» — huvudet med det stora, bruna håret föll ned mot hans skuldra — »A-l-l-a-n...»

Ett par kattor kommo rusande i full karriär — miau — m-i-a-u — mi-au-u — tvärs över gården,

äntrade eken, den ene först, den andre hack i häl och därpå en tredje. — Allan drog till sig handen — i nästa nu kommo de första neddansande från trädet mitt framför Allan och Franzine. De hade tassarna om varandra i fallet och liknade ett nystan. Men när nystanet slog mot cementläggningen, delade det sig med en blixts snabbhet i två — båda halvorna rusade i väg med samma rasande fart de kommit. Sekunden efter dök den tredje ned på samma plats och fortsatte jakten efter de andra. I köksuppgången blev det sammandrabbning — mi-au — mi-a-u-au-au...

Det där kattuppträdet störde idyllen under eken. Det dröjde en stund innan stämningen återställdes.

Men då knäppte kärleken på finare strängar. Franzine hade flyttat sig från Allans knä. Nu satt hon sedesamt och dygdigt intill honom. Och båda höllo varandras händer, medan de sågo upp mot grenverket, som glittrade i guld. Då och då dalade ett blad till marken. Sakta och mjukt sjönk det — som om det hade osynliga vingar.

Allan blev poetisk och talade om sitt hem, en prästgård på landet.

»När du en gång kommer med mej dit, skall du få se hur vackert vi bor.»

»Att icke du vill bli präst, Allan? Tänk vad mamma skulle tyckt om dej då — hon som är så gudfruktig. Hon går i Betaniakyrkan var söndag. Två gånger ibland, må du tro.»

»Jaså... nej, jag ska bli lärare...»

»Tror du de' dröjer länge, innan jag får följa mej hem?»

»Länge... ne-nej... nästa sommar... på vintern ska en aldrig resa till landet. Ah, om du visste, så vackert vi bor.»

Franzine nickade tyst och såg drömmande ut i rym-

den. Bladen singlar alltjämt sakta mot marken, och en lätt liten vindil var alltid framme och jagade dem bort till blomsterrabatten. Där lågo de redan som ett brokigt garnityr.

»Kom närmare, Franzine, skall jag deklamera något vackert för dej om hösten. Vet du vem Oscar Levertin är?»

»Ja, är det inte han som skriver i Filmjournalen?»

»Äh, visst inte... vet du inte vem Levertin är... en skald, vet ja'. — Har du aldrig hört talas om honom?»

»Jo visst, nu minns jag... jag har ju läst en hel del 25-öresböcker av honom.»

»Ähnej, det har du inte. Han har aldrig skrivit 25-öresböcker...»

»Jaså, ja... jag minns inte riktigt.»

»Nej, men vänta nu, ska du få höra något vackert. Dikten heter 'Fallande blad':

»Vart blad som om hösten faller,
är en känsla förtvinad och död.
Den rodnar matt som koraller,
är en kärleks förbrunna glöd.

Den purpurådrade bjärta,
en lidelse vild och het.
Och den hektiskt röda en smärta,
som blött uti hemlighet...»

Allan fortsatte att läsa dikten till slut.

»Är den icke vacker, älskade?»

»Jo-o», sade hon och sökte hans läppar med en kyss. De stora, bruna ögonen lyste matt mot hans, medan hon sade:

»Tänk, att Leve'tin kan skriva så vackert.»

»Äh, han har skrivit mycket vackrare. Du måste komma hem på mitt studentrum en kväll, när du slutat

på kontoret, så ska jag läsa många vackra vers för dej.»

»Skriver du inte vers själv, Allan?»

»Kanske, du... vi få väl se.»

»Åh, vad jag är nyfiken. Bara jag törs komma hem till dej?»

»Asch, törs... dumheter. Du är ju min fästmö, vet ja'.»

»Ja, men...»

Hon fick icke fullborda meningen, ty han drog henne till sig och kysste henne som en ung älskare kysser sin flicka.

I detsamma öppnades ett fönster i Den gula paviljongen och ett grått huvud stack ut genom rutan.

»Franzine... Franzine, vell du komma in. Va' ä' de' för förbannade slynfasoner du har för dej, kom in genast...»

Franzine hajade till, då hon hörde rösten...

»För Guds skull, d'ä' pappa, Allan... å porten som ä' låst... ta' nyckeln och smit ut, så han inte ser dej.»

Så skildes de åt. De hunno inte med att säga farväl ens.

I portgången törnade Allan samman med Franzines äldste bror, James.

»Va' ä' de' för djävla snobbar, som stryker omkring här?» röt James till.

Han såg vem det var och han visste varför den unge studenten dök i väg så där suspekt. James hade nog förut sett sin syster och den där snobben tillsammans.

Allan svarade icke. Han hade så rysligt brått att komma ut genom porten.

II.

Franzine gick med dröjande steg in genom verandadörren.

»Mamma vell tala ve' dej», sade fadern i buttertön och drog tillbaka sitt gråa huvud.

Dottern stannade ett ögonblick i farstun liksom rådvill om vägen. Men när hon hörde moderns pipiga röst från rummet till vänster öppnade hon dörren till köket, som låg närmast farstun. Innanför detta hade de gamle jämte yngste sonen Douglas sin sängkammare. Dörren mellan rummet och köket stod öppen.

Hon gick in. Det var lågt till taket. Den högväxta Franzine nådde nästan upp.

Rakt fram utmed vänstra långväggen stod tvåmanssängen.

Fadern hade redan krupit under täcket. Men modern satt upprätt i bädden. Hennes överkropp var lång och knotig. Linnet knäppt vid halsen. Det gråa håret hängde baktill ner i en liten rättsvans. Ansiktet var gulblekt och stramad över kindknotorna, näsan stor och insjunken. Men de bruna ögonen lyste av gott förstånd.

Nu sågo de förtretade ut.

»Va' ä' de' för skeck och fason på dej å hänga ute så här om nätter? Vet du va' klocka' ä'? Ne' de' vet du'nte. Men jag kan tala om att ho' redan

slagit tre. Du borde skämmas att bära dej åt på de' sättet...»

Då hördes ett par kraftiga tramp på verandagolvet, farstudörren gick åter upp och vindstrappan knarkade. Det var James på väg till sitt lilla vindskrypin.

»Än Schäms då», passade Franzine på för att finna någon undanflykt.

»Schäms ja», svarade modern, »han vet va' han gör, men de' vet inte du.»

»Jaså, de' vet jag inte. Mamma misstror mej om allting.»

»De' har jag sannerligen haft anledning tell mer än en gång. Men du ska väl bli vårt sorgebarn tell sist. Fast jag förbjöd dej att gå på de' där usla danshuset, smög du dej dit ändå. Ä' de' å hedra far och mor de'? Tänk på fjärde budet, Franzine, annars går de' dej aldrig väl. Va' ä' de' för en karl du går och drar me'?»

»Kandidat Hagberg.»

»Kandidat Hagberg, ja... va' tror du han vell dej?»

Franzine slog först ner ögonen, så såg hon upp. Det hade kommit en plötslig eld i dem.

»Mamma får inte säga något ont om honom, då går jag min väg och kommer aldrig mer tillbaka.»

»Jaså, de' gör du... hm... kan tänka de'. Ska du gefa dej me'n...?»

Franzine avbröt modern häftigt:

»Mamma har inte me' den saken att göra.»

»Jo, de' ä' just va' jag har, de'. Och du ä' så go' och håller dej hemma om nätter, annars låser vi ute dej. För du slutar väl inte, förrän de' hänt dej någon olöcka...»

Hon avbröts av dotterns gråtparoxysmer.

Franzine stampade med fötterna i golvet.

Nu reste sig också fadern upp.

»Va' ä' de' för dumheter du tar dej för? Vet du inte skäms, slyna där? Begriper du inte, att mor di vell dett eget bästa...?»

Franzine:

»Buh... uh... uh...»

I den lilla vitmålade tälotsängen vid den andra långväggen knakade det.

Det var Douglas, som såg sig yrvaken omkring.

»Att en inte kan få sova ifre' heller», grymtade 12-åringen. »Ge dej i väg annars går jag upp och kör ut dej», fräste han.

»Håll mun på dej, ä' du snäll.»

»Håll käften själv...»

»Tyst Dogg... tänk på va' du säger.»

»För henne... aldrig i livet. Ho' gör aldrig annat än ställer te' bråk både natt och da'.»

Franzine rusade fram och drog av honom täcket...

Men då fadern beredde sig att gå upp, försvann hon hastigt genom köket och ut i farstun. — — —

I andra ändan av huset låg »flickornas rum».

Hon skakade av ilska, då hon kom dit och drog till dörren med en skarp skräll.

I detta rum stodo två träsoffor, en på vardera sidan om ett bord i brunbetsad fur.

Då Franzine stängde dörren, reste sig ett flickhuvad upp ur den ena soffan.

Det var Flora, 16 år och springflicka i en manufakturaffär. De båda systrarna liknade varandra till det yttre. Men det märktes genast, att Flora hade ett sävligare temperament.

»Du kan väl låta bli att slå i dörrarna så förbaskat, när du kommer hem om mornarna», sade hon.

»Angår de' dej va'? Jag slår i dörrarna så mycke jag vill», svarade Franzine.

Uppträdet i de gamles sängkammare hade bragt henne ur gängor.

»Kors, va' du ser ilsken ut. Har du inte fått ihop'et?» frågade Flora med ett lillgammalt uttryck i ansiktet.

»Tig och sov du, annars ska du få se på annat.»
Då skrattade Flora.

»Hälsa kandidaten från mej härnäst du träffar honom och säj att han skickar hem dej lite tidigare för du behöver sova, som arbetar på da'n.»

»Håll mun ä' du snäll, annars...»

Franzine gick hotfullt fram till Floras säng. Flora kröp snabbt under täcket. Efter en stund tittade hon i smyg upp. Då höll Franzine på att klä av sig.

Flora såg på. Hon beundrade i hemlighet sin stora syster. Franzine hade alltid så vackra kläder.

Som nu till exempel den där vita crêpe-de-chine-klänningen, som Flora skulle få låna till Jepsens avslutningsbal.

Pappa och mamma hade inte reda på att Flora gick i dansskola. Det var hennes stolthet, att Pelle Jepson, dansdirektörn, en gång sagt till henne, att hon borde ge sig in vid Gamla teaterns balett. Hon hade anlag.

Men nu stod Franzine i korsetten och byxorna. Hon hade långa, smäckra skänklar. I sina svarta silkesstrumpor liknade de ett par stylvben.

»Kors, har du köpt ny korsett?» utropade Flora, då hennes nyfikna ögon upptäckte dyrgripen.

»Jaså, du sover inte än... och det som jag hopades», svarade Franzine.

»Var har du köpt den?»

»Vilken?»

»Korsetten, förstås.»

»I affärn vet ja', dumbom. Jag fick den av chefen för inköpspris, ser du.»

»Hm...»

Franzine häktade upp snörlivet, i en hast hade hon fått på sig nattlinnet. Strumpor och byxor krängdes av i ett huj. Så gick hon till kommoden och skvätte. Därpå tog hon en cigarrett ur ett etui, som låg nerlåst i den gemensamma byrån, tände den och började blossa.

Med cigarretten i hand kröp hon ner i sängen, låg och såg hur rökslingorna svävade upp mot taket, där de försvunno.

När hon rökt den till hälften, stötte hon fyrändan mot sängkanten och kastade sedan stumpen bort till kakelugnsplåten.

Det var lördags- eller rättare söndagsnatt. Men behövde inte tänka på arbetet.

Franzine sträckte ut lemmarna, så tårna törnade emot sänggaveln.

»Flora, sover du...» Nu lät hon meddelsam.

Flora öppnade de halvslutna ögonen:

»Ja-a, bra nära.»

»Du må tro jag har haft skoj.»

»Jaså. Hurudan var Allan då?»

»Bussi'... vi satt här ute på soffan, ända tills gubben öppnade fönstret och gjorde sej dum. Jag riktigt skäms för Allans skull.»

»Dansa' du me' honom hela tiden?»

»Ne-nej. Jag fick inte vara ifred för andra herrar. Jag sa ju nej till en hel del. Aproå. Vet du vem som va' där... jo, din chef, du.»

»Herr Simon?»

»Asch nej, brodern... den stilige.»

»Oscar?»

»Precis. Han talade om dej.»

»Nej, va' säjer du.» Flora reste sig upp på arm-bågen, ögonen stodo på skaft. Nu var hon inte alls sömning.

»Va' sa' han då, hör'u?»

»Att han tyckte om dej.»

»Jaså, sa' han ingenting mer?»

»Att du ser bra ut.»

»Ne- ej, vet du... sa' herr Oscar de'?»

»Ja visst. Men akta dej du för honom. Han ä' en riktig förförare, sa' Allan, som visst kände honom ang passanch. Jag tycker han ä' lite äcklig... jag.»

»Ne'... där tar du fel. Han ä' bäst å dom allihop i affärn. Och ingen annan får gå ärenden åt honom mer än jag. Vet du... en gång fick jag en hel tia av honom. Men de' får du inte tala om för mamma.»

»Äsch, ne'... men passa dej du. Min chef, herr Römer, var också där förståss. Han glodde på Allan må du tro... ja, så han kunde tittat ut honom. Allan höll på att bli ond och fråga' om jag kände 'den där fettklumpen', som han sa'. Jag måste tysta på honom. Allan är ju så gräsligt svartsjuk, ska du veta.»

»Han ä' visst väldigt kär i dej?»

»Om han ä'... jo, de' kan du lita på... och jag i honom förresten. Vi kom överens om i kväll, att när han tatt examen ska vi förlova oss. Jag tycker de' ska bli en riktig överraskning för alla idioter. Allan och jag va' sedan och supera, må du tro. På Lorensberg, fö'står'u. Vi fick extra smörgåsbord, me' lax, så'n där tjock, fet, som smälter i mun, du vet, och allt möjligt gott. Hela bordet va' fullt med aschetter och se'n fick vi kyckling må du tro och så blandad frukt me' Madejra. (Flora slickade sig omedvetet om mun) och se'n drack vi punsch. Va' de' inte flott?»

»Jo-o, tänk att Allan har så go' råd.»

»Han ja, de' må du tro. Allans pappa som ä'

präst i två hela socknar och de' va' hans pappas far före honom. Jag har aldrig haft så mycke skoj på en gång. Åh, om du visste va' jag är kär i honom... Ja-a-då.» Franzine knäppte händerna, vred dem och såg med sälla ögon i taket, som var garnerat med flugsmuts.

Flora följde henne med beundrande ögon. Franzine var verkligen avundsvärd.

Men plötsligt återvände Franzine till verkligheten.

»Du Flora... jag såg Ziska på Lorensberg.»

»Inte?»

»Jo... med en stor tjock herre. Vi nickade åt varann.»

»Tänk», sade Flora, »att aldrig Ziska går hem och hälsar på. Vet du var hon bor?»

»Nej...»

»Mamma va' allt bra elak som grälade så ovetligt på henne, bara för att hon tog plats på restång. De' va' väl inte skamligt att servera och förresten tjänar dom ju så bra me' pengar. Ziska krusar inte, må du tro. Det blir nog mamma, som...»

»Mamma ä' så dum och trätgirig. Hon inbillar sej allt möjligt. Du må tro hon skällde på mej för att jag råkade komma ut lite grann. De' ä' precis som om hon avundades en. De' blir minsann inte så ofta. Men vänta du... hon ska få betalt me' ränta, om hon fortsätter på de' här viset. Man ä' väl inte slav heller, därför att en bor här. Jag kan förresten göra som Ziska, flytta hemifrån. Bara jag får lite mer påökning.»

Flora började klippa med ögonen. Innan Franzine talat slut, sov system. Kanske hon drömde om en stilig kavaljer, om extra smörgåsbord och annat gott.

Men Franzine kunde icke somna ännu på en god stund. Hon låg och fantiserade, byggde vackra luft-

slott. Så vände hon sig på magen. Det var så varmt och det kittlade så underligt i de unga bröstet. Hon tryckte dem mot madrassen. Men det hjälpte icke. Då gick hon upp och fram till byråspegeln, drog upp nattlinnet till halsen och betraktade sin jungfrulighet. Bröstvårtorna lyste i spegelglaset som tidigt mogna körsbär, skärt röda och runda. Hon klämde på dem. Det gjorde ont. Och när hon klämde på dem tänkte hon på Allan. Därpå gick hon fram till fönstret, lyfte på rullgardinen och såg ut. Det började redan dagas. »Tjyven, att man inte ska ha en klocka.» Men just då slog Sankt Peder fyra. Franzine hoppade som på kommando i säng, glömde bort att fantisera, ty naturen tog ut sin rätt. Snart sov också hon. De bruna fransarna tecknade en vacker halvbågformig skuggrand under de slutna ögonvalven, näsvingarna skälvde lätt och kinderna glödde. Franzine var en vacker flicka, även när hon sov. — — —

I de gamles sängkammare ackompanjerade snarkningarna varandra.

Tobias låg innerst, med ansiktet mot väggen och Klara låg ytterst. På en stol intill sängen hade hon »Sanningsvitnet» och Svenska Missionsförbundets sångbok. Hon kunde icke anbefalla sin själ i Guds hand, om hon icke hade dem hos sig. Det var gammal vana ända sedan hon för tio år sedan ingått som medlem i Betaniakyrkan.

Men på chiffonieren alldeles intill sänghuvudet stod ett tomt brännvinsglas. Tobias brukade nämligen sedan gammalt ta sig en tår, innan han somnade. Det hade stått heta strider mellan Klara och Tobias om det där glaset och dess innehåll, men Tobias ville lika lite lägga bort gamla vanor som hustrun. Och till slut fick han hållas. Klara kunde icke få bukt med honom och förresten lade hon märke till, att

han snarkade så erbarmligt, om han icke hade något starkt hemma. Och då kunde icke heller hon sova.

Men uppe i vindskammaren brann ännu en liten fotogenlampa på ett skrangligt skrivbord. Det var James som använde resten av natten att plöja igenom Karl Marx' tjocka lunta om kapitalet. James Jansson var kommunist och den socialdemokratiska lärofadern var för honom ett passerat stadium. Lenin och Trotsky voro hans lärofäder. Men han hade aldrig läst Marx förut och nu ville han se, vad denne konservatieve socialist hade att säga om kapitalet och dess hantlangare.

I tidiga år hade James börjat med släggan i sin fars smedja, Kaggsgatan 6. Som smedjan låg på den tomt där den nya hyreskasernen skulle uppföras måste byggherren inlösa den gamla smidesverkstaden, som en gång ägts av Tobias Janssons far. Tobias fick en liten slant för affären. Däremot kunde han icke förstå att sälja Den gula paviljongen, som varit hans fars bostad före honom. »Här vell jag leva och här vell jag dö», förklarade han kort och bestämt. »Se'n får mina barn göra som di vell.» På det viset kom paviljongen att ligga på den nya hyreskasernens gård. Och då Tobias var för gammal att börja något nytt antog han platsen som gårdskarl i den nya fastigheten.

Då smedjan raserades började James vid Standardverken. Först arbetade han med släggan, sedan blev han gjutare och efter några år bas.

Det var tio år sedan han kom till den stora verkstaden. Nu hade han fyllt 25. Liksom systrarna var han hög- och välvuxen. Dragen kraftigt mejslade, särskilt näsan. Håret brunt, hyn rödlätt.

Det var under exercisen ute på artilleriet som han blev biten av socialismen. James var en lidelsefull

natur och ett gott huvud. Det lidelsefulla utlöste sig i missnöje mot samhället och dess funktioner. Han vart också snart en av ledarna för en skara revolutionär arbetarungdom, som hade sina sammanträden i ett kafé vid Postgatan. Kaféet låg på andra våningen och hade under reglementeringen varit bordell.

Socialismen utvecklades för långsamt. Därför blev James vänstersocialist och så småningom etiketterad kommunist. Han tog snart helt och hållet ledningen, underblåsande missnöjet bland sina kamrater. Det neddragande och förslöande arbetet i det dammiga gjuteriet påskyndade i sin mån den unge arbetarens politiska utveckling åt vänster.

Denna kväll hade man hållit på med att diskutera och ventilerat ett av klubben »Brandstiftarna», som sammanslutningen hette, uppsatt aktionsprogram.

Och det var vid hemkomsten från detta sammanträde James i portgången till 6:an mötte kandidat Hagberg.

III.

När Tobias Jansson på söndagsmorrn skulle öppna porten hade han av gammal vana vänt sig om och kastat ett öga upp mot vindsrummet.

Det lyste svagt genom jalousien. Jansson skakade på huvudet. Han förstod icke den nya tidens arbetare. I hans tycke voro de mer eller mindre förryckta allesammans. Det hände förr oftare än nu att James och fadern kommo i dispyt om politiska och sociala ting.

»De' ä' arbetarklassen som ska bli Sverjes nydanare, pappa. Borgaren har gjort ifrån sej. Och även det samhälle, som borgaren byggt, är murket och färdigt att falla samman. Vill inte borgardömet godvilligt överlämna makten åt oss, ta vi den med våld. Men lever du då, ska du bli varse, hur de' kommer att braka kring knutarna. Vi ä' en fysiskt och psykiskt obruten klass, pappa. De' ä' den starkares rätt att ta makten i besittning.»

Jansson brukade ruska på sitt gamla gråa huvud.

»Käre Schäms, en språkar alltid lort när en ä' ung. De gjorde din far också. Sen får en så småningom se att så'nt där ger dåligt utbyte. Ju äldre en blir desto bättre vell en ha de' för sej själv. Såd'na ä' vi allihopa. De' ska du själv förstå, bara du får några år tell på nacken.»

På det viset hade den gamles och den unges åsikter

brutits mot varandra. Sonen kunde icke förstå faderns synpunkter och fadern, som hade ett helt livs erfarenhet bakom sig, förstod icke sin son.

Men — som sagt — på senare tiden hade de sällan drabbat samman. När James började på, drog sig fadern ur spelet. Han var trött på det evinnerliga resonemanget. En bidragande orsak härtill var att modern, om hon hörde dylika dispyter, lade sig emellan. Hon sade:

»Låt bli å gräla, så fort I ser varann, ä' I snälla. Du Tobias borde väl vara för gammal för de' åtminstone.»

Modern hade äldste sonen kärast. Hans revolutionära sinnelag bekymrade henne visserligen, men hon kunde det oaktat icke hjälpa att hon beundrade honom. — — —

Då den gamle vände tillbaka över gården var lampan i James' rum släckt. »Märkvärdigt», tänkte gubben ironiskt, »att han unnar sej lite ro på söndagen. Världen kunde ju störta samman under tiden, vet ja'.»

I farstun fanns ett skåp och i skåpet stod en flaska som Tobias tog med sig in i köket.

Där var Klara redan i färd med att koka morgonkaffet.

Hon sneglade ett ögonblick av gammal vana på flaskan. Tobias låtsades, även han av gammal vana, om ingenting.

Han ställde flaskan på bordet vid fönstret och väntade på brygden.

Klara sväljde. Tobias följde hennes minspel. Därav berodde humöret för de närmaste timmarna. Det var som om han spelade lotteri med sig själv om den saken. Sådan hade hon varit så länge Tobias kunde minnas tillbaka.

»Vackert väder i dag, Tobias.»

»Jaha, finfint.»

Han strök sig om det grå helskägget, som räckte en god bit ned på bröstet.

Det goda humöret hade tydligen utfallit med vinst och gudskelov för det, tänkte Tobias, eftersom det var söndag.

I detsamma पोste kaffet över och Klara fick brått med att flytta upp petter på ett högre och kyligare plan.

Så klarades brygden med en fiskskinnbit, Klara tog en kopp och hällde upp, stoppade en sockerbit i munnen och avsmakade med säkert omdöme på tunga och gom mockans styrka och förtjänster. När hon provade kaffetåren smackade hon ömsom med tungan, ömsom stänkade hon mellan varje droppe som rann ned genom hennes strupe. Ingen kunde lura henne på kaffe. Där var Klara ett absolut smakråd.

Så tog hon fram kopp och tefat, hällde i och satte fram till Tobias.

Gubben strök sig ånyo upprepade gånger om skägget.

Därpå drog han med van hand korken ur flaskan och fyllde sedan i med samma vana hand. Icke en droppe för mycket men icke heller en droppe för litet. Så tog han socker ur skålen, stoppade biten i mun och njöt nu sin kaffegök med halvslutna ögon.

För honom var just gökstunden den skönaste på dagen. Han såg milt och överseende på allt och alla.

Då han druckit och gett tillkänna ett långt, utdraget »ah-ah», efter sista tåren, tog han ner långpipan från väggen i innerrummet, stoppade den omsorgsfullt och fyrade på.

Därpå satte han hatten på huv'et och gick ut med ett »tack och gomorra», som Klara aldrig besvarade. Och nu höll hon förresten på att duka brickan. Så långt hon mindes tillbaka hade hon bjudit barnen på

söndagskaffe med dopp, även om de varit aldrig så odygdiga dagen, kvällen eller natten förut. — — —

Tobias vanliga plats efter morgongöken var soffan under eken mitt på gården.

Där brukade han sitta en god stund och meditera över gammal och ny tid jämte annat gott och ont, medan knastret i pipan blev allt svagare.

Under det han satt så där och njöt av friden och den friska morgonen kom kanske en eller annan av husets hyresgäster och språkade bort en stund med honom, ty Tobias Jansson var omtyckt av alla i den stora hyreskasernen. Man hade en vänlig nick åt honom och han en tillbaka.

Den gamle under trädet denna vackra höstmorgon var en bra modell för en målare med sinne för lite filosofi. Ålderdomens upphöjda ro vilade över de fårade men klara dragen. Den mjuka filthatten satt käckt på nacken och i det långa skäggets mjuka famn sökte ett eller annat frostbitet blad att gömma sig. Men solstrålarna lekte i gamlingsprydnaden, som guld glittrade de mot allt det silvergrå, över vilket rök-slingorna från pipan kretsade som morgonimmor.

Major Abraham Rönne i tredje våningen stod just i portgången och harklade sig, medan han snusade ur en silverdosa. Han skulle ut på sin sedvanliga morgonpromenad. Då fick han se Tobias Jansson sitta på soffan under eken.

»Go mornn, Jansson.»

»Mornn, majorn.» Jansson fortsatte att suga på sin pipa.

Major Rönne gick fram och skakade hand.

Jansson fick pipan ur mun, makade sig åt sidan och bjöd sitta.

Majorn var som Jansson lång och högre, men den 60-åriga gestalten verkade spänstig och oböjd. För

ett flyktigt öga såg han inte ut mer än 50. Buskiga grå ögonbryn, en fast gråblå blick, stor näsa, rödliätt hy och uppsvängda, gråvita mustascher utgjorde de mest karaktäristiska detaljerna i detta typiska officersansikte.

Major Rönne hade tjänat vid ett västsvenskt infanteriregemente. Sedan ett par år tillbaka var han pensionerad och bodde nu i 6:an.

Rönne tog upp ett cigarretui, snoppade med framtänderna och fyrade på rökpinnen.

Jansson stod särskilt högt i gunst hos major Rönne. De båda brukade nästan alltid växla ett par ord, då de möttes. Ehuru av olika samhällsklass hade de samma syn på livet. Den nya tiden med dess sociala och politiska omvälvningar var dem båda en stygelse.

Gubbarna rökte tysta ett par sekunder, med ögonen riktade på Janssons blomsterrabatt borta vid brandmuren.

Astrarna stodo ännu i sin fulla fägring. Men framför rabattkanten lågo höstlöven som ett brokigt radband, minnande om döden och förintelsen.

Major Rönne tog cigarren ur mun och spottade ett tag, så såg han från sidan på Jansson och sade:

»När jag ser den där blomsterrabatten kommer jag alltid att tänka på mitt gamla föräldrahem. Farsgubben var en så'n där blomstervän som Jansson.»

Jansson lade pipan bredvid sig på bänken.

»Vet majorn, hur länge jag har sett om den där rabatten då? Jo, de' ska jag säga själv. I femti år, majorn, och nu är jag sexti. Då kan majorn räkna ut, hur gammal jag va' när jag första gången rensa' bort ogräset därborta.»

»Andra tider då, Jansson.»

»Andra tider ja — och andra människor me'.»

Majorn nickade med övertygelse.

»Och Jansson har ju bott i Den gula paviljongen hela sitt liv?»

»De' har jag gjort och ingen annan än döden ska få mej därifrån heller. När han kommer ä' de' väl inte lönt å spjärna emot. Men te' dess stannar Tobias Jansson.»

»Det såg annorlunda ut häromkring förr i världen?»

»Jo, va' säker på de'. I min ungdom hade vi en go' bit te' sta'n. Den va' inte så stor då, ser majorn. Här runt omkring va' ängar och fält. Och där 6:an nu står låg en gammal länderibyggnad, som en gång i tiden tillhört själve Anton Nicklas Sahlgren. Han hade inrett huset te' jaktvillan. Min far berättat för mej, att i hans ungdom kom vargen ända fram te' smedja', som låg precis där portingången tar ve'. Ja, de' va' andra tider då. Förnöjsamheten och ärli'heten ansågs som dögder. Nu har alla dögder blivit kastade på skräphögen. De' passar inte i de' moderna samhället, hahaha. — Och ingen vell arbeta. På min tid börja' vi i smedja' kl. fyra och fem om mornarna och sen va' de' te' å hänga i te' sena kvällen. Inte fick en klaga för de'. Arbete har alltid betytt välsignelse. Ju mer människan arbetar desto förnöjdare blir ho'. De' vet jag, för jag har arbetat hela mett långa liv. Nu för tiden förbjuder tell och me' staten att arbeta mer än åtta timmar. En får inte arbeta mer om en vell aldrig så gärna. Ä' inte de' den upp- och nedvända världen, va'sa'? På de' viset uppfostrar staten ungdomen te' lättja — de' blir hela resultatet. Vi som snart gjort ifrå' oss i de' häringa livet vi vet att arbetet ä' de' förnämsta. Den som inte älskar sett arbete ä' en stackare, som de' förr eller senare går galet för. Men ä' de' då meningen att våran ungdom ska uppfostras te' stackare, som i ett hederligt arbete ser en förban-

nelse? Ja, jag bara frågar, jag. Tro mej, majorn — när staten förbjuder folk å arbeta mer än vessa timmar och minuter då ä' de' ett tecken på att de' står dåligt te' me' gamla Sverige. Ungdomen har allti' behövt uppfostrare. Den bäste uppfostraren ä' arbetet. Den gör en te' en hederlig människa. En hinner inte me' å göra rackarty', se. Men de' ä' just de' ungdomen hinner me' nu för tiden. Istället för arbetet blir nöjena å slamset ungdomens uppfostrare. Istället för å ropa på mer arbete ropar våran ungdom på mer betalt för de' lella di gör — feckpenga' vell inte räcka te', se. Ja, tro mej, majorn, vår nya arbetarlagstefning gör arbetarna te' lättingar, som hatar arbetet istället för å älska't. Di som tar vara på fristundera ä' minsann lätt räknata. Människonaturen ä' nu en gång så'n. Men de' finns fler som arbetar i detta land gudskelov än di som kallar sej för arbetare. För dom finns inga skyddslagar. Varför? Di vet sin plekt utan att den behöver myntas ut i timmar och minuter som för barn på skolbänken. Ja, hur ska de' gå me' vårt gamla Sverige om lättingarna får hållas. Redan nu ä' vi ätter i konkurrensen me' utlandet. Och tro mej, vi kommer å bli allt mer och mer ätter, så länge arbetarna inte förstår sett eget bästa. Å se'n har di sina klubbar och påhett som yttermera underblåser messnöjet och gör dom odugliga för arbetet. De' har gått så långt att di betraktar arbetet som en förbannelse. De' ä' första varningen de'. De' värsta ä' att di unge arbetarna nu för tiden inte vell ta lärdom å förnuftet och erfarenheten. Min son Schäms tell exempel — han ä' ju alldeles som förvriden i huv'et åv allt pratet. Ibland fruktar jag för hans förstånd...»

Majorn hade icke fått en syl i vädret. Jansson nystade ur sig utan uppehåll. Det var hans älsklingsämne.

Och han försummade sällan ett tillfälle att slå ner på den moderna arbetarrörelsen, om han kunde få någon som ville höra på.

I major Rönne hade han fått en villig lyssnare. Till en början ville majorn göra en och annan invändning, men Jansson gav honom icke tid.

Först när han hunnit fram till att exemplifiera sina argument med sonen James saktades farten och majorn hann med att kasta en fråga emellan:

»Ja, det är så sant, Janssons son är ju en så'n där röd rabulist.»

»Sorgligt nog så ä' de' så, majorn. Om han hållde sej te' di gamle socialistera ändå. Di tar åtminstone lite reson, men di häringa bolsjevikera ä' ju topp galna. Di vell ha allting upp- och nedvänt. Nu har föståss pojken allti' var't lite fantastisker och överdriven åv sej, se...»

»Överspänd, med andra ord?»

»Just de' ja, de' ä' de' rätta ordet. Och sen har han kommet i dåligt sällskap. Jag sa te' han en gång att hans meningsfränder va' en samling brottslingar och skälmar. Men då ble' han så utom sej, att han grep mej i strupen och sa' att om han inte va' en brottsling så velle han bli't på momangen. Gu'vet förresten hur de' gått, om inte Klara kommet emellan. Ho' har alltid hållet pojken om röggen i oförstånd. Han ä' kelgrisen, se. 'Lugna dej, Tobias', hette de' då, 'lugna dej, sånt där går över, bara han blir lite te' åren.' Nu ä' han över di 25 och blir bara värre me' var da'. Men se'n den där gången då han velle strypa sin gamle far, undviker jag alla dispyter me'n. De' nöttar te' ingenting ska jag säja majorn. När di ä' vridna i skallen kan inte själve faen hjälpa dom te rätte. Bäst va' om han gefte sej, så han feck annat å tänka på.»

»Det har Jansson förbannat rätt i. Det är bara fruntimmer som kan göra karl av en tok. Allt det här revolutionspratet tror jag förresten bara är en tidssjukdom, för vilken särskilt unga arbetarhjärnor tyckas vara mottagliga. När det ryska eländet hör till historien, kanske vår arbetarungdom hunnit med att få andra ideal, som bättre anstår dem som svenskar. De sista två åren jag tjänstgjorde vid regementet var den antimilitaristiska propagandan synnerligen häftig. Jag listade ut vilka bland manskapet på min bataljon som ivrigast deltog i det där mullvadsarbetet. Jag kallade dem till mej en i sänder på mitt rum och där talade jag förstånd med dem. Ett par som va' oppkäftiga klädde jag med en batong djävlar i min själ, så dom vred sej som maskar på golvet. Metoden var ofelbar. Jag slapp ofoget. Hahaha...»

»Hahaha — de' va' förbanna mej riktigt. Okynne ska botas me' spannremmen sa' skomakarn.»

»Nej, nu får väl jag ge mej av, om jag ska hinna hem till frukost», sade majorn, avbrytande Janssons svada. Den hade aldrig så vitt majorn kunde minnas flödat så rikligt. Jansson gällde annars för att vara en tystlåten gubbe, som sällan besvärade folk i onödan.

Majorn tänkte, att han måste ha haft en särskild orsak just nu. Och så var det. Jansson ondgjordes över att sonen satt uppe hela natten till ljusan dag och brände Janssons fotogen — ty Jansson var till sin natur först och främst ekonomisk, när det gällde sådana saker. Då kom han ur gängorna. Men när det gällde stora ting var han icke så kinkig.

»Ja, go'morrn då Jansson och tack för ett uppbyggligt samtal», sade majorn i en lätt ironisk ton, som Jansson icke lade märke till.

»Morrn, majorn och tack själv. Jag har då språkat så mycke' lort att hälften kunde var't nog, men se

jag blir allti' så förbannat arg, när jag tänker på Schäms och alla hans dumheter.»

»Gå upp i köket och få en sup av Alida när det passar», avbröt Rönne och drog tillbaka sin hand, »ja, gör de'», tillade han och nickade.

»Tack, tack majorn, jag låter aldrig bju' mej två gånger», sa Jansson och strök skägget ur mun.

Han stod och såg efter att major Rönne verkligen begav sig ut på sin morgonpromenad. Då majorns taktfasta steg icke längre hördes, stack Jansson pipan i mun, såg samtidigt upp i tredje våningen där Alidas vita huckle avtecknade sig mot rutan, därpå tog han ut stegen mot kökstrappan.

»Djåkklar i de', majorn ä' i alla fall en kar för hele dan.»

Men just då han stod på trappan till köksingången, stack Klara ut sin smala näsa genom dörren till Den gula paviljongen.

»Tobias, Tobias», pep hon, »vart ska du ta vägen, skäms du inte, Tobias.»

Tobias låtsades icke höra. I stället mumlade han halvhögt för sig själv: »De' angår dej inte kärring.»

»Nej, titta på Jansson», sa Rönnes gamla kokerska och spelade överraskad, fast hon lagt märke till majorns och Janssons långa samspråk på bänken där nere under eken och därför anade ärendet.

Jansson tummade på läderskärmen en stund och smackade med läpparna.

»Hur va' de' nu då?»

»Jo se, jo se jag skulle hälsa frå' majorn se, te' fröken Alida se», och därmed knep han med ena ögat.

Då gick Alida efter en flaska med Ödåkras etikett på. Och så hällde hon upp i ett vanligt dricksglas. När Jansson såg denna oväntade frikostighet, log han med hela ansiktet. Men ivrig var han innan han fått

glaset till munnen — »Ah, ah» — så tog han sig åt magen. »Ljuvligt som manna i öknen för Israels barn, lella fröken Alida.»

Se'n ville han språka med Alida, men Alida hade inte tid. Då gick Jansson. Men han glunnade med ögonen och var ostadig på benen.

Han skulle just gå in i Den gula paviljongen, då Klara kom.

»Har du nu var't däruppe hos de' där lea trollet igen, din fuling», snäste hon.

Klara hade nämligen för sig, att Tobias hade ett gott öga till Alida av andra orsaker än majorns goda akvavit.

Men Tobias, som icke ville störa söndagsfriden, teg. Han gick rakt förbi henne in i rummet och lade sig på tvåmanssängen. En minut efteråt snarkade han gott.

»Och aldrig tänker han på Gud heller, den fulingen», muttrade Klara.

IV.

Klockan var tio.
»Kom in och ät nu», ropade fru Jansson från köket, så rösten hördes både upp till vindskupan och in till flickorna.

Klockan elva började predikan i Betaniakyrkan och fru Jansson försummade aldrig söndagsgudstjänsten.

Flora vaknade först, sträckte på sig och gapade. Så ropade hon på systemen:

Franzine hörde icke, ty hon sov. Då gick Flora upp och klädde sig. Just då hon stod färdig, öppnade modern dörren.

»Ä' I inte uppe än!»

Då hon såg, att äldsta dottern ännu sov, ruskade hon henne vaken.

Men då Franzine icke gjorde min av att stiga upp, gick modern ut och drog igen dörren med en skräll.

I farstun mötte hon James. Fast han bara vilat sig med kläderna på ett par timmar, såg han fullsövd ut.

Modern betraktade sin förstfödde med ett par beundrande blickar.

»Vi ska äta nu, lelle Schäms.»

»Jag hörde de', mamma. Ä' flickerna uppe än?»

»Franzine ligger och drar sej. Henne har en fått för sina synder.»

»Ja, ta vara på Franzine I, annars går de' åt hel-sicke me' henne. Jag så' henne i natt me'...»

Modern väntade icke, tills han talat slut, utan gick före in. Strax därpå kom Flora.

I tvåmansängen låg Jansson alltjämt och snarkade. Ingen tog notis om honom.

Modern, James och Flora gingo till bords. Douglas satt där redan.

»Stekta potatis och fläsk på en söndagsmorrön», knötade Flora, som plötsligt erinrade sig allt det goda systemen fått på Lorensberg.

»Så, du ger inte den maten heller nu åt en sån som dej. Du vell naturligtvis ha lax och förlorade ägg», snäste modern och fortsatte: »Jag vet inte va' jag ska ta mej te' me' er. För var dag som går blir I allt mera pockande och obstinata. Om inte min mat passar er, kan I äta var som helst.»

»Ja, bevars . . .»

»Flora», avbröt James och tog matsedeln i försvar, fast också han rynkat på näsan, då han kände fläskoset, »Flora, du ska inte klandra.»

Han fick en öm blick av modern. James var i alla fall hennes älsklingsbarn. Alltid tog han henne i försvar.

Nu åt man i tysthet. Det enda ljud var slamret av knivarna, ackompanjerat av Janssons snarkningar.

När frukosten var slut, reste sig fru Jansson snabbt.

Klockan var halv elva och hon fick brått med att göra sig i ordning.

»Dogg följer mej te' predikan», sade hon.

»Vi ska ut på övning i da', mamma.»

»På en söndag?»

»Ja . . .»

»De' kallar jag att vanhelga sabbaten. Nu lyder du mej och följer mej'. Någen av er ska väl ha något Guds ord i sej på hela vecka. I växer ju upp som

hedningar allihop. De' ä' så jag velle gråta, när jag tänker på't.»

»Följ me' mamma, Dogg», uppmanade James. »Förresten di där bojskautera skulle du aldrig få gå me' om jag vore i mammas kläder. De' ä' inte annat än djävla kapitalistynge som ä' me' där...»

»Schäms, Schäms, om du ändå kunde lägga bort å svära», utropade modern förskräckt.

»Ja, jag blir så förbannad var gång jag hör pojken tala om att han ska me' de' där patrasket. Han ä' ett arbetarbarn och han ska hålla sej te' oss.»

»Men käre Schäms, de' ä' ju hans kamrater i skolan...»

»Nej, de' ä' de' inte. Dom ä' inte hans kamrater. Förresten skulle I aldrig låtit honom börja där. De' kommer I att få ångra, kom ihåg att jag säger de' en gång te'»

Modern, som inte ville diskutera om samma stridsämne för minst hundra gången, fick brått upp på vinden för att ta ner sin söndagsstass.

Under tiden passade Douglas på att smita sin väg.

Då modern gått, gjorde Flora i ordning kaffe och smörgås åt systemen, som ännu alltjämt låg och drog sig.

»Har mamma gått än», undrade Franzine och gnugade sig i ögonen.

»Ja, hon gick nu.»

»Nå, de' va' skönt, då slipper en henne åtminstone mens en klär sej. Alltid ska hon komma och glo på en annars och plocka i paltorna och fråga var en fått de' och de' ifrån. Allt har hon me' å göra. När jag får lite bättre betalt ska jag ta mej sjutton flytta hem ifrån. Jag ska inte stanna en dag längre. Va' fick du till frukost, förresten?»

Flora gjorde en grimas:

»Stekt fläsk och potatis.»

»Jaså, och de' ville ho' att en skulle gå upp för. Nej, tack, då skall jag hellre be' att få ligga.»

När Franzine ätit upp sina smörgåsar, skyndade hon att klä sig. Klockan tolv måste hon träffa kandidat Hagberg vid Slottsskogsgrindarna. Han skulle bjuda på Vita Bandet.

»Va' ska du göra i dag då?»

Flora suckade:

»Ingenting.»

»Jaså», svarade Franzine känslolöst som den egoist hon redan utbildat sig till. I detsamma knakade det i vindstrappan och strax därpå försvann James med snabba steg ut genom portgången.

Han var elegant, hade grå kläder, amerikanska kängor, kullstukad mjuk filthatt, också i grå kulör. Hatten var tillbakaskjuten i nacken. Den bruna pannluggen glänste i en blottad halvbåge ner mot högra örat.

Franzine såg ett ögonblick efter honom som man ser efter vem som helst. Franzine avskydde James för han var bolsjevik. Hon skämdes att ha en sån bror och låtsades knappt se åt honom på gatan, då de händelsevis möttes.

Då hade Flora större sympatier för honom.

*

James Jansson hade tvenne huvudintressen under denna tid. Det ena var politiken. Han var som sagt lidelsefull revolutionär och trodde lika bergfast — som hans mor trodde på Jesus — att kommunismen skulle rädda världen och göra människorna lyckligare. Det andra huvudintresset roterade kring kvinnorna.

James var en stor Don Juan. Hans välbyggda friska kropp, stadd i sin första blomning attraherade kvin-

norna. Och hans lidelsefulla temperament retade särskilt hondjuret hos de mer sensuellt anlagda. De drogos till honom som filspånen till magneten. Hans erotiska escapader höll han strängt hemliga för Den gula paviljongens invånare. När någon av familjens medlemmar i hans närvaro berörde erotiken höll han sig stum. Han skämdes att blanda sig i det samtalet. Kanske var detta mest av fruktan för att modern skulle genomskåda honom. Mor var så skarpsynt. Särskilt när det gällde James' privata liv.

Just då hade James tvenne intensiva beundrarinnor, som båda gjorde anspråk på hans hjärta och famn. Han delade också frikostigt med sig. Instinktivt anade de två den inbördes konkurrensen, men hittills hade James lyckats hålla dem i sär. Men ack Herre, huru länge — det var hans undran. Förresten tänkte han att bryta med bägge två, så snart han kunde få rimlig anledning. Han måste helt kunna ägna sig åt sin politiska mission. Det var hans livsuppgift.

Klockan tolv, samma tid Franzine skulle träffa kandidat Hagberg — hade James lovat att sammanträffa med fröken Palm. Fröken Palm var kokerska hos konsul Klemens på Avenyen, men konsulin med familj var i Italien. Kammarjungfrun hade gått ut på ett par timmar. Fröken Palm, som således var ensam i våningen stod och hängde i salsfönstret, flåsande av längtan efter fästmannen.

Hon hade gjort i ordning ett lika fint smörgåsbord som kallskänkan på Lorensberg kvällen förut åt Allan och Franzine. Där fanns både lax och kyckling — men kycklingen var kall och i en korg låg en bukkig flaska mörkröd burgunder. Bordet var dukat i herrskapets eleganta matsal. Men i hennes egen jungfrubur stod kaffeservisen på ett övertäckt slagbord och Hennessys 3-stjärnor glänste i guld på den bruna

smäckra flaskan mitt på bordet. Därintill stod en låda med äkta Henry Clay. Rummet var litet. Den stora järnsängen tog nästan upp halva rummet. Den var bäddad med bländande vita lakan. Och ovanpå täcket lågo en nattskjorta märkt med J. K. (John Klemens) och intill skjortan låg ett nattlinne märkt i rött med A. P. (Augusta Palm).

Och nu hängde som sagt fröken Palm i matsalsfönstret utåt Avenyen. Hon var en storvuxen, svart-hårig kvinna, med hög ansiktsfärg, tjocka ögonbryn, svart skuggning på överläppen, bred mun som alltid stod på vid gavel, för annars hade Augusta Palm kvävts. Hennes stora, långa bröst, som hängde en bit utanför fönsterbrädet flämtade som en bälg och flämtandet strömmade ut genom munnen med hest flåsannde, då gingo lösgommarna automatiskt upp och ner.

Plötsligt böjde hon sig ned och stack handen under kjolen, samtidigt som ansiktet gjorde en grimas.

Då hon åter dök ut genom fönstret igen, höll hon på att få slag av vrede.

Borta i närmaste gatukorsning stod fästmannen och samtalade med en kvinnsperson. De diskuterade livligt båda två — det kunde hon förstå av bådas snabba handrörelser.

Vad i herrans namn kunde det där leda trollet vilja hennes fästman — och just nu till på köpet.

Fröken Palm började bli orolig och hemska tankar togo gestalt i hennes hjärna. Det var ju det hon alltid trott. James var inte trogen. Han hade andra. Han skulle minsann få veta vem han var, bara han väl kom upp. Men James gjorde icke min av att komma upp. Fröken Palm blev exalterad som det heter och glömsk av att hon satt i fönstret till ett hus vid stans finaste aveny och därtill mitt på en söndagsförmiddag ropade hon med sina lungors fulla kraft:

»Schäms, Schäms!»

Promenerande stannade och glodde.

Men fröken Palm lät sig icke genera. Hon ropade än högre.

Då blev det folkskockning och en polis kom med snabba steg.

När fröken Palm fick se kasken skimra i september-solen vaknade hon till besinning och med ett »kors i jösses» drog hon hastigt in huvudet, glömde för ett ögonblick sin älskade James för att i stället skyndsamt vaggas ut i jungfruburen, vars dörr hon låste med dubbla lås, som om hon fruktade det allra värsta.

Sekunderna närmast efter flykten tänkte hon bara på polisen, men när rädslan lagt sig, tänkte hon åter på James.

Försiktigt reglade hon upp dörren och smög sig bort till fönstret igen.

Det hon fruktade hade inträffat. James var försvunnen. Hon spanade både uppåt och neråt. Men han var och förblev försvunnen. Då sade fröken Palm ett par fula ord. Men det var ingen som hörde dem. Mellan vredesparoxysmerna stampade hon ganska obehärskat i parkettgolvet med sina platta fötter, medan hon ilsket blängde på laxen, den kalla kycklingen och den mörkröda burgundern.

Om hon nu gjorde rätt, borde hon gå raka vägen till hans mor och tala om, vilken usling till son fru Jansson hade och sedan skulle hon bryta med honom. »Det finns väl fler karlar i jösse namn.» Augusta Palm kunde få vem hon ville förresten, så han skulle inte gå och inbilla sig att han var outhärlig, den kraken.

I detsamma knackade det: — en, två, tre gånger på köksdörren. Fröken Palm räknade med spänning. Tre slag. Det måste vara James. Hjärtat flög upp i halsgropen av glädje.

Hon fick så brått med att öppna, att hon sprang ikull en stol, som råkade stå i vägen.

Hon reglade upp. Där stod fästmannen, ung och stark och söndagsfin.

Alla stygga tankar voro som bortblåsta. Hon kunde icke ens erinra sig, att hon tänkt dem.

»Åh, äntligen, Schäms.»

James såg sig undrande omkring.

»Kom in du bara. Nu ä' de' jag som ä' herre här. Allihopa ä' borta. Hela patrasket.»

Då James fortfarande såg lite tveksam ut, tog hon honom i handen och drog in honom. Så där ja. Nu hade hon honom i säkert förvar.

När James kom in i matsalen och fick se det med allehanda läckerheter dukade bordet, glömde han snart sin oro.

»Jaha», sa Augusta, »slå dej ner nu och ta va' du vell.»

James smackade med läpparna, medan ögonen oavbrutet foro runt bordet.

Fästmön tog den bukiga geneverflaskan och hällde i de båda spetsglasen.

»Börja med supen du», sade hon och log så förfriskt hon kunde mot honom.

»Ja, skål då», sade James och genevern försvann i hans hals. Det var ett ögonblicks verk. Han behövde bara öppna munnen och gapa. De köttiga läpparna slogo igen med ett klafs över gapet.

»En till», sa fästmön och hällde i, »du får så många du vell ha . . .»

Men när James gapat över halvan, var han nöjd. Genever var icke precis i hans smak.

Nu gick han löst på smörgåsbordet. I iver att hinna med fnyste han, så näsborrarna vidgade sig.

Augusta hade icke samma aptit på maten. Hennes aptit lästes i ögonen.

När fästmannen hunnit med att länsa assietterna, fyllde Augusta på burgunderglasen. Det gamla vinet eldade och brände. James blev röd i ansiktet som en tuppkam. Fästmän hade hittills hållit sig tyst.

Nu tyckte hon att hon kunde börja. Det där fruntimret, som James talat med för en stund sedan, irriterade henne. Hon måste ha reda på vem det var.

Därför började hon:

»Jag trodde att du aldrig skulle komma i dag, älskade Schäms.»

Han såg inte upp:

»Varför de' då?»

»Du dröjde ju så länge.»

»Jaså, ja, de' berodde på att jag träffade en kamrat på gatan.»

Nu ljuger du, tänkte fröken Palm.

Högt sade hon:

»Va' va' de' för en kamrat?»

Tonfallet undgick icke James. Fortfarande utan att se upp svarade han:

»Det var ordföranden i vår systerklubb.»

Fröken Palm bet sig i läppen. Hon visste icke om han ljög eller talade sanning. Men hon var starkt övertygad om, att han ljög.

»Du har aldrig talat om för mej, att I har en systerklubb, lelle Schäms?»

»Nej, för de' har jag glömt bott.»

»Va' e' de' för ena som ä' me' i den då?»

»Åh, de' ä' arbeterskor, fö'ståss.»

»Unga flecker?»

»Både unga och gamla.»

»Hm... hm... jag såg dej nog, må du tro.»

Han sneglade på henne från sidan. Han hade således anat rätt. Han gick därför icke i fällan.

»Du skulle sluta upp att vara en så'n där bolsjevik», tyckte Augusta, som icke var revolutionärt sinnad.

James' idealitet var för upphöjd, att han ville besvara den uppmaningen. För övrigt ville han aldrig prata politik med Augusta. Så'nt där begrep hon i alla fall icke. Hon var icke frigjord utan hade slavinnans sympatier för sin herre, borgarbrackan Klemens. Men vänta lite, tänkte han. Det skall nog komma en dag, då vi sopat rent i vartenda hus vid Avenyen. Han såg sig redan i andanom sitta i en av de charmanta våningarna som välbeställd regeringskommisarie under proletariats diktatur.

Medan han tänkte detta, tänkte Augusta på jungfrukammaren.

Därför sade hon:

»Urschäkta mej, lelle Schäms, medan jag går ut i köket och ser efter kaffet.»

James nickade. När Augusta försvunnit ut genom dörren, såg sig James omkring i det förb. kapitalistrummet. De tunga möblerna, tavlorna på väggarna, den dyrbara borduppsatsen av kristall på buffén — allt var stöld. Och här skulle dessa vampyrer leva i lyx och överflöd, medan proletariatet fick arbeta i sitt anletes svett för att kunna fortsätta att leva i detta förgifta, korrumpierande tjuvsamhälle. Han kände en spontan lust att resa sig upp och med sin fickkniv rista sönder varenda målning, krossa kristallpjäserna mot väggen — ja, sätta eld på hela härligheten. I det samma kom Augusta.

»Nu ä' kaffet serverat, lelle Schäms.» James återvände till verkligheten, lystrande på fästmöns inbjudan.

Inkommen i jungfrukammaren såg han allra först den bäddade sängen, glänsande vit och svällande

mjuk. Glömda voro i ett nu alla proletärfantasier. En tung dimma sänkte sig över ögonen. Han såg bara sängen. Kanske det var burgunderns fel och generens. Alltnog, frustande som en ung hingst grep han fast i sin fästmö. Som om hon vore en lekdocka kastade han upp henne i sängen — och ändå vägde hon 100 kg. netto. Så stor och fet var hon.

Augusta skälvde av spänning och väntan...

James sov. Bröstatet hävde och sänkte sig i tunga dyningar. Fästmän såg på honom med två onaturligt vidgade pupiller. De täckte hela hinnan, som närmast intill de röda kanterna var blodsprängd. Munnen liknade ett stycke kött, som slaktaren nyss gjort ett sprättande uti med kniven. Skåran låg djupt inne och omkring den välvde sig de båda halvorna i mörkröd färg. De återspeglade ett leende, stelnat av tillfredsställd längtan.

Hon stod mitt på golvet och strök kjolen slät. Då och då förde hon upp ena handen till kinden och kände. Huden hettade ännu. Så såg hon på klockan. Jes-ses, om en timma skulle kammarjungfrun komma hem. Och ännu hade James icke fått något kaffe. Fröken Palm, som också tänkt använda denna tête-à-tête med att tala med fästmannen om förlovning och giftermål, hade låtit sig överraskas av händelser över vilka hon icke själv härskade. Det var ett streck i räkningen. Den där ordföranden i systerklubben kunde ju spela henne ett spratt. James var heller icke riktigt att lita på, förrän hon hade honom laga fast.

Nu hade Augusta Palm försuttit fatalierna denna gång. Och om en timma kom kamraten, då måste allt vara undanröjt.

»Men kaffe måste han ha, den lelle stackarn.»

Hon skyndade ut i köket och värmdes mockan för andra gången, så gick hon in och ruskade James vaken.

Han såg sig frånvarande omkring lik en som fått sig ett bastant rus och nu sovit bort det.

Han satte sig brådstörtat upp och frågade:

»Va' ä' klockan Augusta?»

»Klocka' ä' två, Schäms.»

»Äh, herre jesses, jag som skulle vara på klubben klocka' två.»

Augusta såg på honom en smula misstroget, se'n tänkte hon att det var lika gott.

I ett nu stod James på benen, slängde i sig två punschglas konjak, sörplade i sig kaffet, stoppade i fickan ett halvtjog av konsul Klemens' Henry Clay och rusade på dörren. Han fick så brått att han knappt hann med att säga farväl.

»Jag ringer dej i telefon se'n», sade han och skyndade ut.

V.

Djems ä' inte snäll som låter Carla vänta så länge», sa fru Nord och trutade ut med underläppen. »I en hel timma har jag nu suttit här och väntat med kaffet. Var har du varit så länge, min älskling», frågade hon misstroget.

»Jag? När vi skildes åt vid Avenyen gick jag direkt till Postgatan...»

»Nähä du — de' gjorde du inte.»

»Ja, de' vill säja — jag gick hem att slag först — jag hade glömt protokollet från vårt sista sammanträde...»

»Men du sa' att du skulle vara tillbaka på tio minuter...»

»Asch ja, de' sa jag kanske, men när jag inte hann, så...»

»Så...?»

»Får du förlåta mej.»

»Nåja, för denna gången då, älskling — om du kommer och tar din Carla i famn.»

James tog Carla i famn så det knakade i den hopsnörda ryggen.

Fru Carla Nord var 35 år och änka efter gjutare Nord vid Standardverken. Nord hade dött knall och fall. Verkstadsledningen tyckte synd om änkan och så fick hon rätt att sätta upp ett litet marketenteri inom fabriksområdet. Marketenteriet inrymdes i en

gammal kasserad restaurangvagn och själv skötte hon serveringen med hjälp av en 14 års flicka. Företaget var en god affär. På några år hade fru Nord tjänt ihop några tusen kronor på sin rörelse.

Arbetarna tyckte bra om den välskapade Carla, ty hon förstod dem och hon klädde sig väl, så man kunde gott ha tagit henne för en ambitiös borgarfru.

I ett par års tid hade James och hon haft sitt ihop. Nu var det meningen att de skulle gifta sig, ty folk började prata.

Hon var dessutom synnerligen givmild mot klubben »Brandstiftarna» där James var ordförande. Hon satsade nämligen gärna och för James' skull små belopp till den revolutionära klubbens små tillfällighetspublikationer. Dessa hopskrevos av ett redaktionsutskott, där också James var den drivande själen. Dessa publikationer hade enligt klubbens mening en synnerligen stor betydelse, ty med dess hjälp skulle det förbannade kapitalistsamhället så småningom undermineras.

Fru Nord delade James' politiska åsikter mest därför att hon uppriktigt älskade honom.

»Vet du varför jag älskar dej så högt», frågade hon honom en gång under en kärlekspaus. »Jo, de' ska jag säga dej. Du kan älska tillbaka. De' kunde aldrig Nord.»

»De' va' väl därför ni aldrig fick några barn heller», svarade James cyniskt.

*

Fru Nord bebodde en tvårumslägenhet på Hisingsidan för att ha nära till marketenteriet.

När nu James äntligen en smula andfådd uppenbarade sig i farstun, tog hon emot honom lik en som tycktes vänta på något gott.

Och när de kommo in i förmaket upprepade fru Nord de halvt förebrående ord hon mött honom med i farstun:

»Djems ä' inte snäll, som låter Carla vänta så länge.»

I fru Nords lilla våning, som förresten James kunde få kalla sin, när helst han ville, trivdes han bättre än både hemma i Den gula paviljongen och hos fröken Palm, Avenyen 62. Ja, riktigt hemma kände han sig bara här.

Carla förstod honom och hans frihetskamp för det förslavade folket. Ingen kunde lyssna på hans predikningar så uppmärksamt som hon.

»Du är en idealist, Djems. Du har ett vackrare, mera ädelt mål än andra människor.»

Då var han lycklig. Långa stunder kunde han sitta och för henne utlägga sina teorier om en lyckligare värld.

Augusta Palm hade en gång sagt till honom, att han var en dum fantast. Det kunde han aldrig riktigt glömma och helst skulle han också ha velat glömma Augusta, men han förmådde icke slita sig loss. Därtill var också hon hjälpsam i det tysta, fast hon icke visste till vad hennes pengar användes. Hon trodde, att James behövde dem för sitt privata behov. I stället gingo de till klubben »Brandstiftarnas» revolutionära propaganda.

Fru Carla Nord var således en finare och mera förstående kvinna. När Augusta kallade honom fantast, kallade Carla honom idealist. För James Jansson hade de tvenne orden diametralt olika betydelse. Och när han talat sig hes, strök hon genom hans hår — hon hade en mjuk vit hand som en dam av värld. Och damer av värld var James svag för, ehuru han principiellt hatade deras män. — — —

Klockan var tre och Carlas hjälpreda satte fram

middagen. Men James var mätt och skyllde på att han icke hade någon aptit.

James ingen aptit! Vad skulle det betyda! »Du ä' väl aldrig sjuk, lilla barn», frågade hon moderligt.

James grep begärligt fast i räddningslinan:

»Jag tror icke de', men jag känner mej så trött.»

»Du såg icke så trött ut, när jag mötte dej på förmiddagen», sade hon och mönstrade honom allvarligt.

Han kände det och undvek hennes blick.

»Du måtte väl aldrig ha narrats för mej, Djems.»

»Jag? — Åh, hur kan du tro . . .»

Han strök sig med handen över pannan. Det kväljde honom att äta av det slinkiga kalvköttet.

Det såg Carla och ångrade att hon köpt så dyrbart sovel bara för hans skull.

När de ätit till slut gick Carla in och bäddade Nord's säng, som ännu stod kvar intill hennes.

»Lägg dej en stund, lille Djems.»

Hon breddade över honom täcket och James somnade lika tungt som på förmiddagen hos Augusta.

Han var icke van vid genever.

Men när flickan dukat ut, låste Carla dörren till köket och lade sig bredvid honom. Han var så ung och varm.

Men han märkte henne icke, ty hans sömn var djup.

Hon låg och funderade en stund. Därpå begynte hon stryka idealisten genom det nötbruna håret, under det hon med sin lenaste stämma viskade: »Djems . . . Djems . . . Djems . . .»

Men då James ändå icke vaknade, höjde hon rösten och lade munnen intill hans öra. Då hörde han och vaknade.

Hon låg mot honom — med torra läppar och tunga ögon. Han förstod henne sen gammalt och lade sin arm kring hennes midja. — — —

VI.

Det skulle bli »Syförening» hos fru Jansson. Pastor Gumse hade lovat att närvara och hålla en stilla betraktelse.

I tre hela dagar rustade fru Jansson för denna celebra händelse. Den inträffade icke för ofta i hennes liv.

En gång förut hade hon haft den äran. Det var tre år sen nu.

Den förening hon tillhörde var en av de två små. Dessutom fanns naturligtvis den stora. De riktigt fina fruarna hörde dit. I lilla nr 1 voro medlemmarna lite mer socialt graderade medan i nr 2, som Klara Jansson hade äran tillhöra, graderingen gick mer på djupet än på höjden. Men det inträffade ganska ofta, att fruarna ur stora och nr 1 gjorde sig älskvärda och besökte nr 2. Fru Jansson hade själv varit med vid dylika fröjdefulla överraskningar.

Det var just dessa eventualiteter som både oroade och glädde fru Jansson. Vem kunde veta... Och då var det bäst att ha i ordning, så dom ingenting hade att säga om varken det ena eller det andra.

Flora var en snäll flicka, som hjälpte till så gott hon kunde på sina lediga stunder. Hon skurade, putsade och fejade. Douglas sprang ärenden och för det fick han kakor av mamma. När hon inte såg honom, tog han för sig extra.

»Dej har en då aldrig någon nytta av», snäste fru Jansson sin man, när han kom med pipan i mun.

»Åh, jag hugger väl ve'n och så får jag släppa te pengarna», mente Jansson med resignerad sarkasm.

Fru Jansson satte handen i höften, såg på honom så skarpt, att huvudet allvarligt skakade på sitt skaft, samt sade:

»Jaså, du vell kanske att jag ska gå ut och tegga ihop va' jag behöver. Och ve'n den skulle jag naturligtvis hugga själv, fast jag har en kar som bara går och driver och har sina ogudaktiga påhitt för sej», (därvid lyfte hon handen och pekade menande upp mot major Abraham Rønnes köksfönster).

Då teg Jansson och smet ut. Fru Jansson fortsatte sitt göra som om hon pratat för sig själv. — —

På en lördag hade syföreningens medlemmar inbjudits. På en lördag klockan 5.

Allt stod i ordning.

I de gamles rum var samling. Och där skulle också föreningen arbeta för sina hedningar. Rummet var så fint, att Tobias icke fick lov att gå in.

Tvåmanssängen hade James burit upp på vinden. Tältsängen som Douglas låg i ståtade med ett röd- och vitrutigt täcke, vunnet på kedjelotteri. Byrån var flyttad bakom dörren. Tvättkommoden stod i köket. Runt väggarna stolar, som man fått låna hos kyrkvaktmästaren. Mitt på golvet fanns ett litet bord och på bordet låg Nya Testamentet samt Svenska Misionsförbundets sångbok, vid bordet en skinnklädd stol lånt av fru Blanche Kruse, som hade manicure i 6:ans första våning, och hos vilken fru Jansson dessutom hämtat skedar och porslin. Hon var då så snäll, den lilla rara fru Kruse. Fru Jansson trodde icke ett dyft av allt det folk språkade om henne. Fru Kruse hade

förresten lovat komma. Tänk om pastorn ville tala med henne om Jesus.

I den öppna köksspiseln låg snövit makulatur och hackat granris hade Flora strött på golvet.

Ovanpå det vita papperet i spiseln låg Kasper, kat-ten, och slickade sig fin under svansen.

»Din gamle otäcking där, hysch på dej», muttrade fru Jansson och skakade det vita förklädet då hon gick förbi spiseln. Men Kasper var för upptagen med sin intima toalett för att ta notis om henne.

I farstun hade Flora hängt upp en rad urklippstavlör.

Men flickornas rum var pyntat till fest. Mitt på golvet stod ett stort kaffebord, dignande av många slag. Där lågo spritsar, mandelbröd, marenger, konjakskransar, mandelspån, mandelkubbar, ess, smörbakelser och trängdes med pepparkakor, smörkringlor, wienerbröd, sockerkaka i skivor och hembakad brunkaka som var fru Janssons stolthet. Där funnos riktiga staplar av goda kakor och kakor som lockade Douglas och gjorde hans ögon lystna.

Den stora kaffekannen, som gott kunde rymma fem liter på en gång, var nyskurad. Kopparn glänste så det gjorde ont i ögonen.

Stolar i dubbla rader. Bibelspråk på väggarna. Flugsmutsen i taket bortgniden.

Klockan var halv fem. Fru Jansson satte sig på en stol och pustade efter allt stöket. Hon tog en överblick av kaffebordet. Ögonen strålade. Ingenting fattades.

Halvtimmen gick långsamt. Varannan minut tittade hon på klockan.

Äntligen slog den gamla »väggpankan» fem dova,

ojämna slag. För varje slag hotade lodet att falla ned. Gud vet hur gammal hon var. Jansson hade köpt den på en auktion strax före giftermålet. Redan då var hon trött och medfaren av tiden.

Men nu började den verkliga spänningen. Vilka skulle göra fru Jansson den äran? Och skulle någon av de fina fruarna ur stora syföreningen komma? Ja, det var den stora fråga, som ständigt hängt fru Jansson på läppen de senaste dagarna.

Klockan blev en kvart över fem, innan den första syntes i portgången, seglande fram mot Den gula paviljongen.

»Ja, de' kunde jag tro», mumlade fru Jansson. »Hon ä' då alltid först.»

Den förstkomna är fru Zerafia Karlsson, änka efter snickare Justinus Karlsson. Zerafia var en av fru Janssons äldsta väninnor. De hade ungefär lika länge tillhört Betaniakyrkan.

»Välkommen, välkommen, kära lilla Zerafia.»

»Tack — tack.»

Fru Karlsson såg sig omkring.

»Jag tror jag kommer först. Och jag som va' rädd, att jag skulle komma försent.»

»Äh, de' behöver du inte vara rädd för», tänkte fru Jansson. Högt sade hon:

»Kära du, någon ska väl vara den första.»

Fru Karlsson drog upp sin syväska ur ett tidningspaket.

Men nu kommo den ena efter den andra, tätt på varann. Fru Jansson och Flora hade fullt göra med att ta emot.

Franzine hade rymt fältet. Hon var alltid rädd för missionsvännernas sammankomster ända sedan en

pastor i församlingen velat omvända henne till Herren Jesus.

Sist i skaran kom pastor Johannes Gumse. Han var ännu icke fyllda 30 år och såg bra ut. Han hade nyss utexaminerats från missionskolan på Lidingön och det var meningen att han skulle resa ut till hednäländerna, så snart han hunnit göra sig förtrogen med församlingslivet i hemlandet. Och så hade Betaniakyrkan i Göteborg blivit hans första verksamhetsfält.

Han hade först tänkt bli statskyrkopräst men ett något väl vidlyftigt Uppsalaliv tvang honom att gå över och söka sin karriär inom frikyrkorörelsen. Han brann av nitälskan för själars frälsning. När han predikade var templet vid Fasagatan fullsatt till sista plats.

Mera sansade församlingsmedlemmar tyckte, att han var väl nitisk. Man var inte säker för honom, ty när det föll pastor Gumse in, kunde han spontant lämna predikstolen och gå ner bland bänkarna för att höra efter hur det stod till. Och sådant kom inte endast överraskande för dem, som voro ofrälsta. Men han var en andlig kraft, som väl behövdes i dessa upplösningstider. Han var en predikare. Han hade en stämma, som kunde försätta berg.

Nu voro de således alla samlade, men fru Jansson var ändå inte riktigt nöjd, ty de överraskningar hon väntat sig uteblevo. Om hon icke var fin nog att ta emot någon från stora föreningen eller i:an kunde de gärna stanna hemma. Hon skulle minsann icke krusa.

Det var försmädligt i alla fall. Hon tyckte sig kunna läsa sin egen besvikelse på en del ansikten. Satt till exempel icke Zerafia och såg lite skadegläd ut, fast hon försökte att dölja det. Men Klara hade inget annat att göra än svälja förtreten.

Fru Jansson gick fram till pastor Gumse, som ivrigt diskuterade nådamedlen med unga fru Botvid, som var en framstående medlem i damkören. Fru Gina Botvid hade en gång i sin ungdom varit med i Gamla teaterns kör, men hon hade blivit sjuk och då hade hon lämnat sitt hjärta åt frälsaren. Strax efteråt hade boktryckare Håkan Botvid också vunnit hennes hjärta.

Fru Jansson viskade något i pastorns öra. Pastor Gumse körde fingrarna genom det tjocka, uppstrukna håret, såg med ett par varma ögon på systerarna runt omkring, så reste han sig upp och gick fram till bordet, där Nya Testamentet och Svenska Missionsförbundets sångbok lågo och väntade.

»Ja, mina kära vänner, innan vi nu börjar denna sammankomst för våra stackars hednabarn ska jag be att få nedkalla Guds välsignelse över arbetet. Egentligen hade jag tänkt läsa en liten betraktelse ur vår heliga bok men tiden har vingar och då vill jag icke störa eder. Jag skall i stället avsluta denna sammankomst med några bibelord.

Och så knäppte pastor Gumse sina händer, slöt ögonen, lade huvudet tillbaka och bad:

»Herre Jesus, se i nåd ned till dessa Dina ringa tjänare, som nu äro församlade i Ditt namn. De hava här kommit tillsamman för att med sina händers verk tjäna Dig, Herre, och göra Ditt namn känt och älskat i fjärran länder. Skörden är mogen, arbetarna äro få. Miljoner och åter miljoner arma hedningar veta ej av Ditt namn, Herre. Hjälp oss du att rätt kunna arbeta för Ditt rike. Det är vårt hopp att hela världen en gång skall ligga vid Dina fötter, Mästare. Men ännu är världens frälsning icke fullbordad. Giv Du oss kraft att var och en i sin stad rätt tjäna Dig, vore det så med

de ringaste medel, blott de gagna Ditt rikets utbredande och Ditt namns förhärlikande. Herre Jesus, se i nåd till dessa systrar, som här äro församlade i Ditt namn. Välsigna Du deras arbete. Hur ringa det än är, skall det bidra till många hedningars frälsning. Du vet, Herre, att de pengar som inflyta på gåvo-auktionerna gå till våra missionärer i fjärran land. Utan våra syföreningar och deras kärleksfulla, uppoffrande arbete kan skörden ej bärgas på många fält. Synden och lasten föröder människosjälarna och störta dem ned i den sjö, som brinner av eld och svavel. Ack Herre Jesus, Du vår Frälsare, jag ber Dig ännu en gång välsigna denna sammankomst för Ditt heliga namns skull, amen — amen.»

»Amen», mumlade alla kvinnoläpparna efter i korus.

Långsamt öppnade pastorn sina ögon och såg upp. Trettio par ögon mötte hans i kristlig kärlek och vördnad.

Pastorn tog sångboken och bläddrade:

»Kanske vi ska sjunga en sång, också, innan vi börjar arbetet denna aftonstund. Låt oss sjunga gemensamt sången 492. Jag tycker den är så skön. Pastorn tog upp med sin höga tenor. Fru Gina Botvid föll genast in med sin skolade sopran, de andra spände stämbanderna efter bästa förmåga. Det lät sprucket och ungt, gammalt och pärlande rent om vartannat:

»O sälla tid, när jordens strider tystna,
och tidens stormar evigt somna av.
När vi till Lammets nya sång få lyssna
på andra sidan livets vida hav.

O, sälla tid, då ingen smärta sårar,
och ingen synd skall störa hjärtats ro.
Då släkten möts i paradisetts vårar.
Och alla barnen få hos fadern bo.

O, sälla tid, då ingen död skall vara
och intet smärtans rop skall ljuda efter tröst.
Då endast jubel bor bland Sions skara
och himmelsk sällhet fyller varje bröst.

O, sälla tid, då vi förenas åter
från livets slitningar och dödens kval.
Då Herren Jesus portarna upplåter
till glädjens hem, till Lammets brölloppsal.

O, sälla tid, då Lammets sång skall klinga
från hav till hav och ifrån strand till strand
och alla väsen evig hyllning bringa
Försonaren på faderns högra hand.

»Ack ja, mina vänner, då är världens frälsning fullbordad. Men till dess: låtom oss arbeta, bedja och vaka den lilla tid vi ännu ha kvar, så att vi äro redo till uppbrott, då Jesus kallar oss till sig.»

Ett sakta mummel hördes. Så blev det med ens tyst. Pastorn lade igen sångboken, tog upp ett nummer av Svenska Morgonbladet och började fördjupa sig i spalterna.

Då började man på allvar tänka på hednaländerna. Sykorgar och syväskor kommo fram, virkkrokar och spetor plockades upp, glasögon och pincenez'er krockades fast. Arbetets heliga allvar sänkte sig över systerringen. Det var en stund så tyst, att man blott hörde pastorns tidningsdrake prassla.

Men snart började ett lågmält samtal på tu man hand, ty fingrarnas iver slaknade och här och där sågo ett par ögon längtansfullt ut mot köket, där fru Jansson hördes rumstera.

Pastor Gumse var alltjämt upptagen med sin läsning. Gina Botvid sneglade då och då på bladet. Så intressant det måste vara i dag. Fru Zerafia Karlsson såg hennes sidoblickar, Zerafia bildade sig egen me-

ning om dem. Och hon undrade om icke fru Botvid bara var Guds barn för ro skull. Hon kunde aldrig få i sitt huvud, att en före detta teaterdam ville höra Herren till på fullt allvar.

I detsamma öppnades farstudörren. Fru Jansson, som höll på att stoppa klarskinn i petter för tredje gången, hajade till. Hon tänkte på Tobias. Tänk om han kom hemlarvande nu, fast hon förbjudit honom. Eller kanske det var James? Eller Franzine? Det senare alternativet dock föga troligt.

Innan emellertid fru Jansson hunnit se efter, klev en elegant klädd dam över kökströskeln.

Fru Jansson blev så förbluffad, att hon släppte kaffelocket i golvet.

»Godda, godda, fru Jansson, jag kommer väl inte olägligt?»

Fru Jansson sväljde ett par gånger, innan hon fann ord att svara med.

»Ne', men kära fru Danielsson — en sån överraskning — en sån överraskning...»

Fru Jansson guppade upp och ner med ändan flera gånger om och ögonen strålade av naiv och oförställd glädje. Nu kunde Zerafia snörpa ihop sin mun bäst hon gitte.

Fru Danielsson, som tillhörde *stora* syföreningen, var maka till Laban Danielsson, en av stans större affärsmän och stor pamp i missionsföreningen. Danielsson var en hedersman som förstod att tjäna pengar på sina vänner och han hade skänkt stora summor till Betaniakyrkan.

Fru Selma Danielsson var en högrest 45-års dam. Ingen kunde se på henne, att hon fått 12 barn.

Fru Jansson hade aldrig i sina djärvaste drömmar väntat just henne till Den gula paviljongen. Det var

sannerligen icke ofta som fru Danielsson ens visade sig i stora syföreningen.

Flora hjälpte av med ytterkläderna. I dörren till rummet stod redan pastor Gumse och bugade sig och 30 par nyfikna näsor vädrade det fina besöket. Fru Janssons aktier stego märkbart.

»Snälla fru Danielsson — stig in för allan del — stig in», sade fru Jansson och såg på celebriteten med ett par ögon, som icke kunde vara lyckligare.

»Ja tack, jag skall nog ta mej fram — Godda, godda, kära pastorn.»

Fru Danielsson räckte Gumse handen.

Pastorn hälsade vördnadsfullt. Därpå vek han åt sidan.

Fru Danielsson började vid dörren och gick sedan väggarna runt. Hon tog var och en i hand och var och en hälsade tillbaka som om fru Danielsson var just hennes intimaste väninna.

Strumpstickningen och virkningen vilade i matronornas bredå sköten, medan allas ögon följde den nykomna, på vars läppar ett litet för dylika stunder tillrättalagt leende lekte. Det var sympatiskt och hjärtvinnande. Det visste fru Danielsson...

»Flora», sade fru Jansson, »vill du inte gå upp till fru Kruse och be henne komma nu.»

Flora sprang iväg, men i farstudörren mötte hon denna.

»Välkommen, välkommen», nickade fru Jansson åt henne. »Jag har väntat, ska jag säga.»

»Åh, bry sej inte om de', fru Jansson. På mej ska man inte vänta.»

Flora stod bakom och beundrade den pikanta frun, om vilken det gick så många underliga rykten. Hon var en liten fyllig, mörklagd dam i 35-årsåldern. I

kväll bar hon en svart atlasklänning, som i sin anständiga tillknäppthet passade för ändamålet.

»Jag trivs bäst här», sade hon, då fru Jansson uppmanade henne att »för allan del» stiga på. Fru Blanche Kruse kanske kände sig lite främmande för Guds barn.

Men nu var äntligen kaffet färdigt.

»Var så goda, allihop och kom å dreck lite kaffe nu — var så goda» — fru Jansson stod i dörröppningen och log med hela ansiktet. Nu var hon verkligen lycklig.

Det blev med ens ett skrapande med stolar, man harsklade sig och kacklade. Så tågade sällskapet genom köket och farstun in till flickornas rum. Var och en, som gick förbi fru Kruse, sågo nedlåtande på henne. Hon var icke Guds barn. Och så var hon dessutom manicurist till yrket. Ingen tog henne i hand.

Men när hon kom in i kafferummet, gick fru Danielsson fram till henne och presenterade sig. De båda damerna underhöllo varandra en stund. De andra vidgade sina pupiller. Det gick väl långt, när fru Danielsson . . .

Pastor Gumse frågade fru Botvid vem den nykomna systemen var.

»Jag vet knappast», svarade fru Gina med en viss säregen betoning, som pastorn dåligt förstod.

Men han lät sig icke bekomma, isynnerhet när fru Danielsson angav tonen — och förresten hade fru Kruse ett vinnande sätt.

Han gick fram och blandade sig i de båda damernas samtal.

Fru Blanche Kruse rodnade. Varför, är icke gott att veta, men pastor Gumse var också en grann karl.

Fru Danielsson blev påmind om kaffet av fru Jansson.

»Åh, snälla fru Danielsson — åh, snälla fru Danielsson.» Fru Janssons bedjande blickar kunde försätta berg — för att nu icke tala om 30 par andra, som voro lystna av kaffetörst men inte vågade börja. Medan allas intresse nu absorberades av kaffebordet blevo fru Kruse och pastor Gumse ensamma och — obehagade.

Pastorn sade:

»Fru Kruse har icke förr bevistat våra små sammankomster?»

»Ne-nej», hon drog på ordet. Hon visste icke vad hon skulle svara. Hon slog blygt ner ögonen.

»Ni kanske nyss flyttat hit till staden?»

»Ne-nej . . .»

»Men ni tillhör väl Betaniakyrkan?»

»Nej, det gör jag inte, pastorn.»

»Nå — då» — han vände sig om.

I detsamma kom fru Jansson fram och slog honom kärvtänligt på axeln, medan hennes ögon sökte läsa i hans.

»Pastorn — pastorn — kaffet — kallnar — åh så, kära fru Kruse, för allan del — för allan del —»

Då gingo de två fram till bordet.

Pastor Gumse serverade fru Kruse. Alla de andra stortittade på en gång.

Men fru Jansson skyndade ut efter påfyllning, medan hon tänkte: Ack om pastorn ändå ville tala med henne om Jesus — hon är ju så rar den lilla snälla fru Kruse — bara hon vore Guds barn — — —

»Det var ett förtjusande härligt kaffe, fru Jansson bjuder oss», sade fru Danielsson.

Fru Jansson var på väg in från köket. Hon hörde

blott att fru Danielsson nämnde hennes namn. Hon såg därför frågande ut. Hon skulle till att sätta ner kannan på bordet men stannade i sitt förehavande, då fru Danielsson upprepade:

»Det var ett förtjusande härligt kaffe fru Jansson bjuder oss på. Eller hur» — hon såg sig frågande omkring.

Fru Jansson svällde omedvetet ut både på längd och bredd. Hon växte. Men Zerafia Karlsson dopade så häftigt i sin kopp, att kaffet skvimpade ut på nya sidenblusen.

Fru Gina Botvid lockade till sig pastorn. Han stod alltjämt och hängde i fru Kruses närhet. Han gick pliktskyldigast bort och satte sig.

Fru Kruse blev ensam.

Men nu hade kaffet lagt sin lilla koffeinslöja över själarna. Man pratade alla på en gång och ingen lyssnade. Man skrattade, viskade i varandras öra sina förtroenden eller kanske man skvallrade. Det var med andra ord en högst animerad kaffefest. Fru Jansson sprang fram och tillbaka mellan köket och rummet, assisterad av Flora, som var mammans snälla flicka. Douglas syntes inte till. Han hade i förväg stoppat fickorna fulla med kakor och satt nu som bäst uppe i James' rum, glupskt sysselsatt med att låta dem försvinna.

»En liten tår till, fru Danielsson?»

»Nej, men snälla fru Jansson, inte går de' an, så mycket kaffe» — Fru Jansson hade redan fyllt på hennes kopp och sedan gick hon och Flora laget runt.

Fru Gina Botvid var upptagen med att berätta för pastor Gumse vem Blanche Kruse var. Hon gjorde det så diskret som möjligt, enligt hennes egen tanke.

Pastorn lyssnade uppmärksamt.

Han tänkte: kanske hon är en av de fåvitska jungfrurna, kanske hon söker frälsning. Giv mig då kraft, Herre, att leda henne på den rätta vägen.

Men nu hov fru Danielsson upp sin stämman igen:

»Nu måste vi bestämt tänka på våra stackars hedningar.»

Hon reste sig:

»Tack snälla fru Jansson för det goda kaffet.»

Alla de andra följde det höga exemplet och tackade på en gång. Det lät som ett svagt mummel. Nu tågade man tillbaka.

I förbifarten passade fru Jansson på att viska till pastorn:

»Tala ett par ord me' fru Kruse, snälla pastorn.»

Pastor Gumse nickade och klappade samtidigt fru Jansson på axeln. I detta nu kunde man gott tagit Gumse för Guds ställföreträdare på jorden.

Arbetet kom igång och det blev för en stund åter tyst. Alla tänkte på hedningarna, utom möjligen fru Gina Botvid, som då och då sneglade på pastorn, och Zerafia, som nästan samtidigt sneglade på fru Botvid.

Men pastorn själv hade tagit upp ett nytt exemplar av Svenska Morgonbladet, som han ivrigt studerade, blott då och då såg han flyktigt med ena ögat åt höger, där fru Kruse hade sin plats. Hon trivdes bestämt inte riktigt. Hon liknar en sparv i tranedans, tänkte han.

Blanche stickade häl på en strumpa. Men den ville icke likna sig till någon häl. Hon tänkte: om jag bara kunde me' att gå min väg. Pastorn tänkte: bara hon icke går sin väg, innan jag fått tala med henne om Jesus. Fru Botvid tänkte: pastor Gumse är så tankspridd i dag. Och fru Zerafia Karlsson tänkte: fru Botvid är inte Guds barn mer än mina gamla skor.

Hon gör bestämt hor i sitt hjärta. Men Gud skall nog straffa henne. — De andra kanske alltjämt tänkte på hedningarna.

Plötsligt reste sig fru Blanche Kruse.

»Fru Kruse skall väl inte gå ännu», sade fru Jansson, som ängslades i sitt hjärta över den fataliteten. Fru Kruse blev röd ända upp i hårfästet.

»Nej», sade hon tvekande ett ögonblick, men tog sedan ut stegen.

Hon gick fram till Flora och viskade något. Flora följde med. Strax därpå kom flickan tillbaka.

Fru Janssons och pastor Gumses blickar möttes. Pastorn vek nervöst ihop tidningen och gick också ut. Dörren till flickornas rum var stängd.

Pastorn var nitisk. Han böjde sig ned och kikade i nyckelhålet. Hans ögon sågo ett par knubbiga ben, som stodo i sär. Hans kind blev varm. Men han mumlade en kort bön. Därpå knackade han på dörren och utan att avvakta något svar öppnade han. I detsamma slog flickornas kommoddörr igen med en snabb skräll. I dörren stod Gumse, vid kommoden stod fru Blanche Kruse. De sågo båda generade ut. Hon mest.

»Så roligt att jag fick träffa er ensam», sade pastorn.

Fru Kruse hade ingen som lyssnade. Hon vågade svara. Hon sade i en något gäckande ton:

»Jaså, pastorn vill träffa damer ensamma. De' va' trevligt.»

»Fru Kruse, ni missförstår mig bestämt. Det är icke er jag vill träffa ensam — det är ert hjärta.»

»Mitt hjärta — hahaha — ser man på.»

Pastorn vände sig ängsligt mot dörren. Men den var stängd.

»Ja, ert hjärta, fru Kruse — hur står det till därinne? Har det den frid som varar beständigt?»

Nu fattade fru Kruse galoppen. Hon hade först trott, att han skämtade med henne.

Nu ångrade hon, att hon icke gått direkt upp till sig. Men hon skulle bevars vara artig mot Guds barn.

Hon sade:

»Hyser pastorn oro för mitt hjärta då?»

»Gör ni icke det själv?»

»Nej, inte precis.»

»Inte precis — men från hjärtat utgå onda tankar, fru Kruse.»

»Ja, gunås.»

»Inte missbruka — ni är icke ett Guds barn, fru Kruse.»

Kors, tänkte fru Blanche, det här blir trevligt. Det var mej en energisk en.

Högt sade hon:

»Herr pastor, kan vi inte träffas en annan gång och tala — om Gud.»

»Nej, fru Kruse, säg inte så. Då kan det vara försent. Har ni icke hört om tjuven som kommer om natten. Ingen går säker för honom. Men ha vi våra lampor brinnande då äro vi också redo att ta emot honom, även om han kommer, då vi äro sovande. Kära fru Kruse, tänk vilken fröjd det skulle bli i himmelen, om ni nu lämnade ert hjärta åt Herren Jesus. Ack, denna jordens fröjder äro ingenting att leva för. I himmelen, i himmelen där är vårt rätta hem, fru Kruse. Ni som ännu är ung och gläder er åt livet, lämna ert hjärta åt den store ungdomsvännen. Om ni visste hur skönt det är att tro på Jesus uti unga år och sjunga hans lov, då hälsan ännu ger rosor åt kinden. Får jag inte bedja för er, fru Kruse?»

Han hade kommit henne allt närmare, de glödande bruna ögonen hypnotiserade henne. Och när han tog i hennes hand var hon helt i hans våld. Det var som om hennes eget medvetande utsläcktes, då han fattade i henne. Hon hade dragit sig tillbaka mot väggen och stod nu lutad mot denna, ögonen stirrade hjälplöst in i hans. De kunde icke se åt annat håll. Och nyss hade hon haft lust att skratta honom mitt upp i ansiktet.

Pastor Gumse föll på knä, med hennes hand i sin.

Han böjde huvudet tillbaka, slöt ögonen och sade:

»Jesus, vår Frälsare, se i nåd till denna unga kvinna, som nu genom mig anropar Dig om nåd...»

I detsamma rycktes dörren upp och Tobias Jansson klev in. Han var osäker i gången och ögonen utan liv. Tobias Jansson var berusad av svenskt potatisvin. Han varken såg eller hörde vad som försiggick där framme vid den motsatta väggen. Pastor Gumse hade förskräckt rest sig upp, greppet kring fru Kruses handled släppte han. Då kom det också liv i fru Kruses ögon. Utan ett ögonblicks betänkande sprang hon på dörren. Lika snabbt sprang hon över gården. Klapp — klapp — klapp, lät det, då de höga klackarna slog mot cementläggningen.

Men Jansson sov redan. Rakt utsträckt på golvet.

Pastorn såg vämjelsefullt på den sovande. Därpå gick han åter tillbaka.

Han ville icke möta fru Janssons blick. Den skulle bara plågat honom.

Det hade kommit en religiös stillhet i rummet. Alla sågo spörjande in i pastorns fårade ansikte. Man anade, av gammal vana, vad som försiggått. Stunden var helig. I detsamma slog klockan nio.

»Kanske vi nu ska sluta denna sammankomst med ett par ord», sade pastorn allvarstungt. »Jag skall

då läsa den gamla sköna psalmen om den gode herden. Vi äro hans får. Och en gång skall han samla oss till sig.»

»En psalm av David:

Herren är min herde, mig skall intet fattas.

Han låter mig vila på gröna ängar, han bär mig till vatten, där jag finner ro.

Han vederkvicker min själ, han leder mig på rätta vägar för sitt namns skull.

Om jag ock vandrade i dödsskuggans dal, fruktar jag intet ont, ty du är med mig, din käpp och stav trösta mig.

Du bereder för mig ett bord i mina vänners åsyn, du smörjer mitt huvud med olja och låter min bägere flöda över.

Godhet allenast och nåd skola följa mig i alla mina livsdagar och jag skall åter få bo i Herrans hus evinnerligen.»

Pastor Gumse brukade alltid improvisera en liten utläggning av texten. Men det gjorde han icke denna gång. Det väckte en viss förvåning. Och fru Jansson, som varken anade den ena eller den andra orsaken, kände sig tillbakasatt och nu snörpte fru Zerafia trots stundens allvar på munnen igen.

»Tiden är långt framskriden», urskuldade sig pastorn (fast det icke var senare än vanligt), »låt oss därför sjunga en sång och sedan vill jag nedkalla Herrens välsignelse över denna sammankomst.»

Hela tiden var pastorn invärtes mycket upprörd. Först för fru Kruse, som icke velat göra honom till viljes genast. Och sedan för den gamle syndaren Tobias, som kom och förstörde alltsammans. Guds

straffdom vilade över Den gula paviljongen — fru Janssons gudsfruktan kunde icke avlägsna den. Men han ville icke säga henne några straffande ord i kväll, icke lägga sten på bördan. Men en annan gång...

Sedan föreningen unisont sjungit »Mitt hem är ej på jorden, nej ovan skyn det är», var sammankomsten avslutad. — — —

Flora hade låst dörren till flickornas rum, ty där låg Jansson och sov.

När den sista troppet av över cementgården drog fru Jansson en lättnadens suck.

Hon satte sig på en köksstol och pustade ut, medan hon med tungan flyttade lösgommen fram och tillbaka i munnen. Det var hennes vana att göra så, då hon funderade över saker och ting.

I detsamma bultade det på dörren i flickornas rum.

Fru Jansson skvatt till, ögonen stodo på skaft.

»Va' — va' ä' de', Flora?»

Fru Jansson hade ingen aning om att Jansson fanns där. Det var Floras hemlighet. Flickan hade hoppats att rädda sin far, som hon höll av, innan modern upptäckt honom. Nu var det för sent.

»Jag tror de' ä' pappa», sade hon.

»Pappa» — fru Jansson rusade upp och fram till dörren.

»Ä' de' du, din eländige krake, har du nu varit ute och fått i dej fylla igen — Guds underbara nåd, att ingen sett dej.»

»Öppna bara, dörren har gått i lås för mej.»

»Har du låst om honom, Flora?»

»Ja, jag tänkte att de' va' bäst.»

»Du tar då alltid din stackare te far i försvar också.»

Fru Jansson låste upp.

Jansson kom ut. Det var inget farligt med honom. Troligen hade han hunnit med att sova bort det värsta.

Fru Jansson satte händerna i sidorna och stirrade inkvisitoriskt:

»Vet du att du är ett ärkenöt, Tobias?»

Tobias svarade icke, som vanligt.

Han spatserade i stället ut på verandan, tills det värsta ovädet gått över. Då kom han in. Klara bjöd honom på kaffe med dopp och allting var åter gott och väl för den gången.

VII.

Samma eftermiddag skulle Franzine hälsa på kandidaten Hagberg.

Allan bodde hos en prästänka, som var släkt på långt håll med hans far. Kandidaten fick egen ingång direkt från farstun och fru Mahn hade därför lovat föräldrarna att särskilt aktgiva på den förhoppningsfulle sonens moral. Men det var icke ofta hon kunde fullgöra det löftet. Hon visste aldrig varken när han kom eller gick.

Kandidatens rum var ett litet nätt krypin, försett med burspråk. Framme vid det enda fönstret, som vette mot gatan, hängde en rosafärgad ampel och under denna stod en schäslong med ett urblekt överkast på. Den hade som alla de andra möblerna i rummet tillhört det gamla för några år sedan upplösta prästtjället.

På ena långväggen fanns en järnsäng. Mitt emot ståtade ett gammalt bokskåp av brunbetsad fur. Till höger om dörren stod lavoaren eller rättare sagt kommoden. Rummets mitt upptogs av ett divanbord, som även fick tjänstgöra som skrivbord. På vardera sidan en emmastol, med uppsliten sits. På väggarna några tavlor i litografi, bland dem en som skulle föreställa Tegnér, men flugorna hade icke varit akt samma om den store skaldens bild. Vidare fanns ett stycke som visade kyrkan och prästgården i Maglum

— den socken där Mahn döpte, vigde och jordfäste bönder de sista åren av sitt liv samt ett par reproduktioner av den s. k. Düsseldorfskolan.

Det var icke något elegant rum precis, men som studentkupa hade det sin charm.

Bokskåpets tre översta hyllor gjorde skäl för namnet. Den nedersta var tom. Skåpet vilade på en skänk, som kandidaten var mycket mån om att ha låst, ty där förvarade han några flaskor och glas. Prostinnan Mahn hade ett gott öga till det där skåpet, men hon blev aldrig i tillfälle att tillfredsställa sin nyfikenhet.

»Ring två gånger», stod det på kandidatens visitkort.

Fröken Jansson ringde två gånger. Kandidaten kom och öppnade.

Franzine rodnade. Hon skämdes för något, hon visste ej vad — kanske för att hon för första gången besökte en ungherre, fastän han var hennes fästman.

Han drog henne snabbt innanför dörren, samtidigt som han med en antydning till skygghet såg sig om till höger och vänster.

Och när hon kommit in, reglade Allan.

Franzine såg på honom som ville hon fråga, varför han behövde regla.

»Så där ja», sade han och drog henne till sig, »välkommen hit för första gången, älskade Zine.» Och därpå kysstes de — en lång, varm kyss.

Franzine såg för ögonblicket bortkommen ut. Med nyfikna ögon mönstrade hon föremålen i rummet.

Sist stannade blicken på divanbordet.

I kväll funnos varken böcker eller skrivattiralj där. De voro undanflyttade. I stället låg en vit duk på. Och på den vita duken lyste en skål med frukt. Intill skålen stod en mörkbrun flaska. Franzine läste

»Madeira» på etiketten. Därjämte funnos tvenne glas och en ask cigaretter. Det hela såg intimt och inbjudande ut — precis så mycket som behövs för att komma två unga människohjärtan att vibrera av lycka. Men framme vid fönstret hängde den rosa-färgade ampeln. Den gav åt rummet en höstkvälls trolska färgskiftning — en sån där ni vet som solen består oss med strax innan den går till vila.

Han hade icke hunnit hjälpa henne av med kappan ännu. Först måste hon nödvändigt ha några kyssar som tack för att hon kom. Ah, så deras läppar glänste — glänste som rubin — kärleken kom dem att svälla som underbara frukter, ännu icke fullt mogna men ändock eggande, begärliga och åtråvärda — för varann.

»Men här står jag och är oartig som en tölp», sade Allan och fattade i hennes kappkrage.

Franzine hade en alldeles ny laxfärgad sidenblus med korta ärmor och uringad vid den kraftiga, bruntonade halsen.

»Så fin du är — vet du, den blusen klär dej bättre än någon annan.»

»Tycker du» — hon log mot honom och hennes ögon sågo så barnsligt lyckliga ut, att han borde rörts av den lyckan. Men i stället rördes han av de två tum vitt skinn, som glänste mot honom från Franzines överarm. Och under sidenet tog det fasta hullet emot och det var svalt och lockande att röra vid så där utanpå.

»Får jag be» — han gjorde en gest åt emmastolen på andra sidan bordet.

Hon svarade med en liten kokett knix på huvet, så bandrosetten i nackhåret vippade upp.

»Men — så mycket gott du har, Allan.»

»De' är ditt alltsammans.»

»Tänk, om jag inte kommit då?»

»Så du språkar.»

»Ja-a-a — det var bra nära — min chef ville jag skulle arbeta över i kväll på kontoret och, så tänkte jag...»

»Vad tänkte du?»

»Att de' icke ä' passande.»

»Jo då — alldeles förtjusande passabelt. — Du, min fästmö, skulle icke ha lov att besöka mej — nej, vet du — låt mej slippa att höra det mer, är du snäll.»

Bakom fruktskålen stod en bonbonniere, fylld med choklad. Den hade Franzine sett allra först, fast den stod som undangömd.

Allan räckte henne asken.

Hon tog den och kuttrade:

»Åh, så förtjusande. Tänk va' trevligt du har, Allan. Åh, va' jag tycker om den där ampeln. De' blir så behagligt i rummet. Åh, va' böcker du har sen. Hela skåpet fullt — ä' dom dina?»

Han nickade.

»Då får du låna mej.»

Han nickade igen. Förtjust betraktade han hennes vandrande blickar. När de nådde sängen, vred hon huvudet rätt igen och deras ögon möttes för en kort sekund. Ett knappt märkbart leende krusade hennes läppar. Så kastade hon huvudet tillbaka med en kokett liten knyck. Åh, han skulle just då velat rusa upp och kyssa henne omigen, vilt, hårt, stormande — han var så gränslöst kär i henne. Och hon var hans...

Han reste sig upp och drog korken ur flaskan. Vinet pärlade i glaset.

»Skål», sade han, och drack henne till, »skål och välkommen hit för första gången.»

Hon nickade och tackade över glaskanten. Därpå räckte han henne fruktskålen.

Hennes ögon strålade klotrunda som på ett barn.

»Åh, så mycket gott. Blå druvor, päron, plommon — men va' ä' de' då» — hon tog en plommonliknande röd frukt i handen.

»Persika», sade han med ett ansträngt likgiltigt tonfall.

»Åh nej — tänk, de' har jag aldrig ätit förr.»

»Inte — så får du äta nu då.»

Han lyfte en vindruvsklase och lade den på hennes tallrik.

»Ska jag ha hela den?»

»Ja visst, och plommon och päron och dadlar och först och främst persikor — så många som finns i skålen ä' dina.» Han lade för henne.

»Åh, så förtjusande roligt, Allan.»

»Skål då», sade han och lyfte sitt glas igen.

»Sk-å-l» — hon hade munnen full med frukt.

Sedan bjöd han på cigaretter. Franska, parfymerade. Extra köpta för Franzines skull.

»Jag skall berätta dej något nytt», sade hon.

Han såg upp:

»Låt höra.»

»Jo du — kan du tänka dej — Claire Hane, en väninna till mej, vill att jag skall gå in vid baletten på Gamla Teatern.»

»Baletten, fy tusan — ja, förlåt, men du har väl aldrig ett ögonblick tänkt att göra det? Du ä' ju min fästmö och hur tror du att vi kan gifta oss, om folk få reda på, att min blivande hustru är en balettflicka. Nej, vet du — nu får du bestämt berätta något roligare.»

Franzine trutade ut med munnen.

»Du har alltid sagt, att man skall vara fördomsfri,

Allan. Den som inte är fördomsfri är en bracka, har du sagt. Och du har också sagt, att inga människor ä' så trevliga som teaterfolk. Dom ä' konstnärer har du sagt. Och nu fördömer du dem.»

»Inte dem, men dej.»

»Det förstår jag inte.»

»Jo, ser du, de' är en himmelsvid skillnad mellan en skådespelerska och en balettflicka.»

»Men det är många skådespelerskor, som börjat som balettflickor.»

»Och nu tänker du gå samma väg?»

»Jag kan åtminstone försöka.»

»Och vad tror du din mamma skulle säga, om du berättade henne, att du ämnade dej in vid baletten?»

»Asch, mamma — hon skall väl inte ha kommando över mej i evighet heller.»

»Nej, men ännu så länge — hon ä' ju religiös.»

»Religiös ja, än sen då — och förresten om hon visste, att jag ginge hit, skulle hon förbjuda mej de' också. Mamma — hon unnar en inte nånting. Hon ä' bara grälsjuk.»

»Men bry dej inte om baletten, det är mitt råd. Hur vet din väninna förresten, att du skulle passa vid en balett?»

»Jo, det skall jag säga dej.»

Franzine slog ner ögonen.

»Nå», uppmanade Allan.

»Jo, hon säger, att jag har så — långa, vackra ben.»

»Hahaha.»

»Är det sant, Allan — du har — ju — sett — dem?»

»Ja-a — dom ä' bara för vackra för en balett — förresten ä' dom mina.»

»Nej, hör du — hahaha.»

»Skål, nu pratar vi om annat. Slå balettgrillerna ur

skallen och stanna kvar på Römers kontor. Där har du ju de' bra?»

»Hur pass bra jag har de' vet jag nog själv, må du tro. Å, så en får arbeta, Allan. Ja, de' där känner du inte till. Och uselt betalt sen. Och förresten kommer chefen bara och daltar me' en.»

»Vad gör han?»

Franzine drog öronen åt sig. Hon sade bestämt för mycket.

»Daltar, va' ä' de' — menar du, att han — tar i dej?»

Franzine nickade.

»Sicken djäkla gubbrackare. Tror du, att han vill dej nå't särskilt då» — Allan flammade upp och betraktade henne med hotfulla ögon.

»De' vet jag inte.»

»Vet du inte — förstår du inte — har han ingenting sagt, menat — kanske han ger dej pengar extra.»

»Allan — Allan...»

Franzine fick tårar i ögonen. Hon kände hans ord som en förolämpning.

»Förlåt mej, lilla Zine, jag menade icke så illa. Men när du själv sade...»

»Jag sa väl ingenting.»

»Inte — du sa att han daltar me' dej — Är det kanske därför du vill därifrån?»

»Jag vet inte...»

»Du ä' så konstig i kväll. Jag känner inte igen dej.» Svartsjukan brände kandidatens 20-åriga hjärta. Och ju friskare virke desto kraftigare låga.

»Zine —»

»Ja-a —»

»Jo, Zine — hm — om din chef menar något på allvar, så säj till mej, så ska han ta mej sjutton få känna på dom här.»

Kandidat Hagberg skakade ett par icke allt för imponerande vita studiehänder.

Franzine hade sinne för humor — hon var nära att skratta, men hon lyckades begrava det i ett påron, som hon hastigt högg in på för att rädda situationen.

Det blev tyst för ett par minuter. Moltyst. Allan sökte bekämpa sin vrede.

Han lyfte sitt glas och sade:

»Nu tänker vi inte på något tråkigt mer i kväll. Eller hur, lilla Zine?»

»De' tycker jag också — skål! — De' här vinet ä' bestämt starkt, du?»

»Hur så?»

»Jag känner mej lite yr i huvet.»

»Utav så lite?»

»Ja — men jag har druckit flera glas — tänk om jag blir sne'! Så du får bära hem mej.»

»Det behövs väl inte, om så skulle vara — du kan väl — vila dej här — där borta på schäslongen, eller — hm — eller på sängen.»

»Nej, vet du — Allan — de' menar du väl inte — att jag — jag skulle stanna här hos dej i natt?»

»Nej visst inte — inte menar jag de', de' begriper du väl — men jag säger bara, om du...»

»Skulle bli sne', ja.»

»Inte sne' — det kan du inte bli av lite sött vin. Men om du skulle bli trött, menar jag bara, att du kunde vila dej ett tag. De' ä' väl inget ont i de', sej, Zine?»

Han gick fram till henne och böjde hennes huvud tillbaka och kysste henne lidelsefullt och Franzine besvarade hans kyssar med samma glöd. Alla dispyter voro glömda, då amor kittlade det unga blodet med sina nycker.

Allan lyfte Franzine upp på sitt knä. Hon lutade

sitt huvud tillbaka. Deras ögon sögo sig in i varann. Huden blev varm av beröringen. Allan borrade in sitt ansikte i hennes hår. Hans näsvingar vidgades och slötos av doften. Hon knöt sina armar kring hans nacke.

Men när hjärtat började bli för oroligt, vred sig Franzine ur hans grepp och såg på honom med ett par fuktiga, källdjupa ögon.

Då lossnade hans armar, glöden i hans ögon svalnade. Han såg åt sidan. Franzine reste sig beslutamt upp från den halvliggande ställningen i hans sköte. Med händerna flyttade hon tillräta nackrosetten, kupade handen kring öronlockarna och klämde dem bättre intill fästet. Därpå slätade hon till kjolen framtill. Det var en rent mekanisk rörelse. Så lade hon handen till kinden. Huden var ännu varm. Allan stod vid sidan om henne. Hon såg på honom under ögonlocken lömskt, kokett och skälmskt. Alla tre uttrycken voro sammansmälta i ett.

De stodo villrådiga. Som om de redan ätit av den förbjudna frukten sågo de ut — en smula skamsna.

Så fick Franzine syn på böckerna i bokhyllan.

»Allan du — kommer du ihåg vad du lovade mej sist vi träffades.»

»Nej, jag minns inte.»

»Ja, se där! Hur skall jag då kunna lita på dej, när du inte kommer ihåg så pass en gång? Du lovade, att jag skulle få läsa något som du hade författat själv.»

»Ja visst — ack, åh det som jag glömt bort, precis glömt bort, älskade Zine.»

Allan lyste upp. Tänk, att han kunde glömma bort just det som han längtat efter att få visa just henne.

Nu voro de som två lyckliga, lekande barn igen. Franzine tyckte, att åter allting var förtjusande ro-

ligt. Och hon tänkte varken på klockan, mamma eller moralen. Den senares existens saknade hon uttryck för. Men hon anade att han var en sträng herre, allvarligare än polisen och prästen — tvenne makt-havande som Franzine hade en viss utpräglad respekt för.

Men Allan tog fram sina nycklar och öppnade skänken under bokskåpet. Och ur detsamma tog han fram en gammal tjock portfölj.

»Den har jag fått av min far», sade han, som förklaring till att den var så nött och stött. Med en liten nyckel ur västfickan öppnade han låset och tog därpå fram en packe fullskrivna pappersark i kvartsformat.

Franzine var nyfiken. Hon gjorde ett grepp i högen.

»Inte så, liten — inte så.»

»Men jag är så gränslöst nyfiken.» Och hon bläddrade hastigt genom de blad hon ryckt till sig.

»Men de' ä' ju vers allihop. Tänk riktiga versar du — har du skrivit dom, Allan?»

Han nickade nedåtande som om han redan vore en erkänd skald, fast Franzine icke visste om det.

Hon stavade ett par ord här och där.

»Ge mej dom nu, är du snäll.»

»Ja, om du lovar att läsa för mej.»

»Naturligtvis. Det var därför jag bjöd dej hit upp.»

»Fast du glömde bort de', ja» — Hon räckte honom arken och satte sig tillrätta mitt emot.

Med beundrande ögon följde hon hans bläddrande i bladen. Kandidat Hagberg hade ytterligare stigit ett par grader i hennes aktning. Och nu hade hon än en sak att förarga väninnorna med.

Hon hade redan funderat ut, vad hon skulle säga: »Kan ni tänka er flickor, att kandidat Hagberg är

skald.» Och då ville hon se deras ögon. »Gröna förstås — etter gröna.» Men den glädjen unnade hon dem så gärna. Dom va' så djäkliga tillbaka, när dom kunde komma åt — särskilt Trissan Karlsson, som var telefonist och visste om allt skvaller i stan. Det var väl förresten därför hennes mamma, fru Zerafia Karlsson, alltid hade munnen full med de färskaste nyheterna. Ja, Trissan unnade hon allt ont — men helst att bli gulgrön av avundsjuka.

»Skall du inte ge ut dem i någon bok», undrade Franzine.

»Inte än», svarade den 20-årige Allan. »Jag är icke så fåfäng som andra författare.»

De' där ordet »författare» lät riktigt pikant, tyckte Franzine.

»Tänk om du blir en stor skald en gång, Allan — en lika stor som Strindberg eller Rydeberg.»

»Rydeberg — Runeberg menar du.»

»Ne-nej — Rydeberg, för jag har läst en dikt av honom som heter Däckshippos.»

Kandidat Hagberg log ett överlägset men förlåtande leende.

»Du menar Rydberg — Viktor Rydberg — dikten heter Dexippos — det är ett grekiskt ord, Franzine.»

»De' gör väl desamma, om man icke kan uttala de' riktigt», mente Franzine. »Men nu ska du läsa dina versar för mej. Jag ä' så gränslöst nyfiken, så du kan aldrig tro.»

»Om du lovar att lyssna riktigt snällt då?»

»De' lovar jag.»

»Men ska vi inte ta oss ett glas först?»

Franzine såg på vinflaskan. Den var tom.

Allan öppnade skåpdörren och tog fram en flaska punsch.

»Hu nej, de' törs jag inte dricka.»

»Jo då, va' du törs.» Och han hällde i hennes glas. Det var i alla fall sött och gott. Och då han själv tog ett glas till för att klara strupen, sa hon inte nej. Hon kände sig strax så lustig och uppsluppen.

Och då han nu begynte läsa ur sina samlade dikter — den ena efter den andra, tyckte Franzine, att de alla voro fulländade konstverk. De' sa hon inte. Men om man skulle uttryckt hennes uppfattning på vanlig svenska, hade det åtminstone blivit något däråt.

Det var särskilt en dikt, som hon förälskade sig uti. Men så hette den också: *Till min älskade*.

Och första strofen började så här:

Dina läppar glöda som rubin
och din andedräkt berusar mig som vin.
Dina ögons stjärnpar gör mig vek.
Av din jungfrubarm jag lockas vill till smek.

Den dikten måste Allan läsa om ett par gånger. För sig själv tyckte Franzine att den versen passade in på henne. Åtminstone nära nog.

Och emellan uppläsningarna drack man av punschen.

Till slut hade Allan deklamerat för sin älskade så mycket han producerat i såväl bunden som obunden form.

När han låst igen portföljen och såg upp, blev han en smula häpen och förvånad. Han hade varit så upptagen av sitt skaldande, att han nästan glömt bort sin åhörare. Och nu satt denna och sov. Händerna lågo utbredda på bordet. Och på flatorna vilade hennes huvud. Med korta mellanrum gick en skälvning genom lemmarna.

Ja, nu hade ju Allan fått som han önskat sig. Men även han började bli trött. Han såg på klockan. Halv

tolv. Vart hade tiden tagit vägen. Han strök sig över pannan. Det gjorde ont där.

Men vad i Herrans namn skulle han ta sig till med Franzine. Inte kunde han väcka henne och släppa ut henne mitt i svarta natten heller. Det vore orätt av honom att handla så.

Han stod ett ögonblick villrådig. Därpå började han duka av bordet. Glas och flaskor flyttades tillbaka i skänken. Duken fick ligga på så länge.

Men Franzine fortsatte sin sömn. Den hade bara blivit djupare och lugnare.

Vad skulle han göra? Det var många olika röster som sökte övertala honom. Både till det ena och det andra. Onda och goda röster. De talade till honom därinnanför västen.

Men så tog han Franzine i sin famn och bar henne bort till schäslongen. Han hade inget annat att hölja över henne än sitt eget täcke. Sedan hade han icke mer än en filt att själv sova under.

Han klädde av sig. Utom byxorna och skjortan. Släckte sedan ampeln och kröp till kojs.

Men efter en stund vaknade han. Hu, så han frös! Han gick upp och fram till schäslongen i mörkret, böjde sig ner och lyssnade. Franzine sov sött och gott som ett barn.

Ännu en gång stod han villrådig. Ännu en gång frestade rösterna i hans inre med än ett, än ett annat. Men han kunde väl heller inte förkyla sig för hennes skull. Nej, det kunde han icke. Och så flyttade han Franzine från schäslongen till sängen. Hennes kropp var stel av en tung sömn. Ögonen voro slutna. Icke en muskel rörde sig. Blott de spetsiga jungfrubrösten dallrade, hävde och sänkte sig under sidenblusen.

Kandidat Hagberg måste begagna hela sin fysiska styrka för att orka med sin börda och han var så

rädd om den sovande, att han knappt vågade andas. Men hans bröst flämtade våldsamt.

Hennes sömn var alltjämt lika stark. Hennes medvetande var utsläckt. Hon var i hans våld och han kände sig lik en som fått en dyrbar skatt att bevaka. Skatten var icke hans.

Han stod en kort stund och betraktade sin älskades drag, medan hans inre böljade. Ty kandidaten var ett rov för mångstridiga känslor. Och det unga blodet pockade på sin rätt, det också.

Men nu hade månen gått upp i all sin ståt. Med två stora outgrundliga ögon tittade den in i Allan Hagbergs studentkupa. Kanske gubben var nyfiken? Alltnog, han utsträckte sin nyfikenhet ända fram till den gamla, skrangliga järnsängen. Det föll honom nämligen in att se vem som sov där. Men den sovandes ansikte lyste just då som förklarar, ty det roade månen att omrama det med en gyllene gloria. Francine liknade ett helgon. Och ett helgon är heligt. Allan erfor en känsla av vördnad och andakt inför denna underbara bild. Den fascinerade honom. Alla de tankar det unga blodet skapar i en hjärna försvunno. Tyst och stilla kröp Allan Hagberg upp i sängen. Motvilligt lade han sig vid sidan om henne. Täcket bredde han över dem båda.

Han var sömnig, så det sved i ögonen. Men ändå ville icke sömnen komma. Och hjärtat bultade våldsamt. Han tyckte sig höra blodets gång i ådrorna. Han reste sig upp på armbågen och såg på madonnaansiktet, som månen fattat särskilt tycke för. Allan närmade sina läppar omedvetet till hennes, men så ryckte han till som om han helt plötsligt skakats av någon osynlig. Han lyfte på täcket och såg nedåt. Kjolen hade åkt upp. De långa, välformade benen lågo blottade. Han ville stryka över dem med han-

den. Han kände sig likt en tjuv som är på väg att stjäla, men ångrar sig i sista stund.

Så lade han åter ner huvudet och slöt ögonen. Denna gång överraskade sömnen honom.

Men nu kommo drömmarna på gästbesök. De togo honom med till ett fjärran, underbart land. Kärleken ledde honom vid handen, för att han icke skulle gå vilse. Det fanns så mycket lockande och fagert under vägen. Och Allan ville stanna för att se och njuta av allt det sköna stunden bjöd.

Men Kärleken drog honom oveckligt med.

»Stanna icke, förrän du är framme», sade hjärtats majestät med en röst, som dallrade av välljud. Allan hade aldrig hört en sådan mild och god röst förr.

Plötsligt vidgade sig horisonten. Vart han vände sina blickar strålade rikedom, skönhet och harmoni emot honom. Träden dignade av allehanda underliga frukter. Fältens och ängarnas blomster prunkade i en färgprakt utan like. Och luften doftade av de härligaste essencer. På vägarna gingo vackra kvinnor. Alla klädda i lätta slöjor. Deras kroppar strålade av hälsa och behag. Och när de möttes, bugade de sig djupt för varann.

Allan stod betagen.

»Är detta paradiset», frågade han Kärleken.

»Nej», svarade hjärtats majestät, »det är mitt rike. Det lyckligaste av alla. Den som en gång varit här glömmer det aldrig, fast många gå härifrån, drivna av sin eviga längtan efter omväxling och fåfänga. Och jag ber dem aldrig stanna, ty jag vill icke att den lycka som bjudes dem här skall bli alldaglig. Blott amors söndagsbarn förstå konsten att leva här. Ty det är en konst — den största och skönaste av alla.» Kärleken rörde lätt vid hans arm — »se där

kommer den jag utvalt åt dig. Hon är din. Tag henne och gör henne lycklig.»

Allan gnuggade sig i ögonen. Han fruktade att hans ögon bedrogo honom. Men det gjorde de icke.

»Åh, Zine, älskade, de' är ju du» — han sträckte ut sina armar mot henne — och hans läppar kände något svalt.

Han skakade och slog upp ögonen. Vid hans sida låg Franzine.

Hon log mot honom med sina fuktiga ögon. Och hennes läppar sökte hans, medan hennes runda armar drogo honom till sig — hårt och ljuvt. Just då kröp månen bakom en molnslöja, som om den ville skyla sin nyfikenhet. — —

»Allan, va' ä' jag», viskade hon ängsligt.

»I gott förvar, älskade.»

»Oh, jag ä' så rädd.»

»Varför?»

»Jag vet inte — men jag ä' så rädd. Va' ä' klockan?»

»De' ä' morgon.»

»Och jag ä' här — i din säng — oh, va' ska mamma säga. Jag ä' så olycklig. Va' har du gjort mej, Allan?»

»Jag? Ingenting. Du somnade. Och jag ville icke väcka dej.»

»Men låt mej gå nu. Jag ä' så gränslöst rädd.»

Men när han log mot henne till svar — då log också hon. Och de kysstes ännu en gång, med armarna hårt slutna kring varann.

»Va' ska jag säga till mamma — va' ska jag säga», stammade Franzine, då hon gick ner för trapporna. Och på gatan skyndade hon fram, med blickarna i marken. Vem hon mötte kunde ju se på henne, att hon kom från ett nattligt äventyr.

Klockan slog åtta i Sankt Peder, då Franzine smög sig in. Flora sov. Franzine slängde av sig kläderna och kröp under täcket.

Just då öppnades dörren och fru Jansson stack in näsan.

»Franzine», ropade hon.

Men Franzine snarkade, så taket kunnat lyfta sig.

»Franzine — var har du var't i natt — du sorgebarn?»

Flora vaknade.

»Va' ä' de' mamma?»

»Så' du när din syster kom hem?»

»Nej.»

»Men de' gjorde jag. Hon har varit ute hela natten, den slynan. Och hon ä' uppfödd i ett kristet hem.»

»Ja, men — mamma», svarade Flora och sväljde ett par gånger, som om hon plötsligt fått svårt för att tala, »ja, men mamma — Franzine har bara varit ute — ute på gården.»

Då gick fru Jansson och slog igen dörren med en skräll.

VIII.

Det är en tidig, glasklar oktobermorgon. Livet i hamnen har ännu icke vaknat. Men här och där blånar en svag rök från seglare och lastdragare.

Solen lyser i guld och rött på de västra bergens terrassformiga små huskomplex. Masthuggskyrkans tinnar stiga som i obändig längtan rakt upp mot molnen, ty ovan dem är evigheten.

Älven liknar ett brett silverband, kantat med all världens sjöfarare. Tiotusentonnare resa sina höga skrov lodrätt ur vattnet och inkilade mellan dem slumra kanalbåtar och kustångare. Så långt ögat kan se ligga de där sida vid sida, vilande ut efter stormar och mödor. Men snart skall deras tomma djup åter fyllas ända upp till relingen med svenska skogars och svenska fabrikers mångahanda produkter. Och när skroven äro mättade, börjar propellrarnas dunk där nere under vattnet, medan högst däruppe kommandoropen befalla: »Kast loss.» Seglen svälla, röken bolmar, pistongerna smälla. Mot främmande länder och okända öden går färden.

James Jansson står på Residensbrons trappa. Hans öga fångar Masthuggsbergens perspektiv, älven och båtarna som kanta den. Där bortom öppnar sig för hans fantasi det stora äventyret. Han känner bröstet hävas av längtan dit ut. Och ändock vill han stanna

kvar, då han ser den vackra tavla höstsolen just nu förgyller. Ty han känner sig själv som en liten detalj på den. Han är en ringa del av dess själ, sammansatt av tusen sinom tusen nyanser. James glömmet för en stund, att han hatar detta land, som dock är hans fosterland. Men drömmaren vaknar för ett plötsligt slag på axeln. Det återför honom snabbt och brutalt till den värld som är hans.

»Mors, Schäms — fy fan, nu ska en ut till den där djävla grottekvarnen igen.»

En skugga glider över den unge arbetarens drag.

»Ja visst, fan», säger han.

Men repliken kommer icke snabbt och käckt som vanligt.

Han sticker händerna i byxfickorna. Den andre tänder en cigarett och drar ett halsbloss.

Båda stå tysta. Det är måndagsmorgon. Och olusten hänger i de unga männens mungipor, talar ur deras ögon, döljer sig i deras inre. De älska icke sitt arbete.

Så småningom hopar sig skaran av arbetsklädda, dystra, bleka män av alla åldrar. Deras drag bära samma prägel. Olusten har inramat deras ansikten, antingen de äro gamla och rynkiga eller unga och släta.

Så lägger färjan till. Och med tunga, trötta steg — som om man redan hade ett tungt dagsverke bakom sig — trängas de över den smala landgången.

Färjan löper ut. Man hör det svaga vattenbrottet mot sidorna — så tyst är det bland denna hundrahövdade skara. Det är som om var och en av dem bure på all världens bekymmer och nöd. Men det är olusten och arbetsveckans trista perspektiv, som komma dem att se ut som djupt beklagansvärda och olyckliga stackare. — — —

Genom Standardverkens stora, breda entré strömma arbetarna in. Tidskrivaren delar ut brickorna.

»De' där förbannade slavmärket», mumlar James, då han tar emot sin.

Tidskrivaren förstår vad han mumlar och ger honom ögon. Han tänker: den där Jansson måste bli av med. Det har tidskrivare Borg tänkt många gånger förut. Och överingenjören har tänkt det samma, ty Janssons revolutionära åsikter inverkade menligt på de unga arbetarna. Men man kunde icke avskeda honom, ty han skötte sitt arbete oklanderligt.

På gården delade sig skarorna i små grupper. Tysta och olustiga tågade de till dagens arbete, medan en fosforfärgad höstsol lyste på de bleka dragen, så de sågo ännu blekare ut. —

Standardverken är en av Skandinavians största varvsanläggningar och i full gång sysselsätta de minst tre tusen arbetare. De täcka gott ett par kvadratkilometers yta. Alla yrken äro representerade. Och verkstädernas antal äro lika många. Ty på detta moderna varv icke endast bygger man båtarna — man utrustar dem också. Från första niten i skrovet till den stora transoceanica lyxångarens salongsinredning.

De olika verkstäderna ligga praktiskt ordnade sida vid sida. Och från den ena till den andra vandrar en maskindel, tills den är färdig att i sin tur inmonteras på de växande skroven därefter vid varvet, där en kakofoni av all världens ljud samlats i ett enda oavbrutet hamrande, smällande, gnisslande, skrikande, visslande och pipande. Tonskalan äger icke tecken för ljudnyansernas mångfald i denna det heliga arbetets sjudande häxkittel. — — —

James stannar ett ögonblick som i tvekan vid in-

gången till gjuteriet. Han tycker det är som att stiga ner i en gruva. Ett stort svart hål gapar emot honom.

Just då börjar någon tända de små elektriska lamporna därinne. De likna, tycker han, fosforescerande stjärnljus bakom tunga dunst- och molnmassor. För minst tusende gången kan han icke förstå, varför ledningen envisas att ha kvar denna svaga styrka i lamporna. Är det månne för att pina slavarna så mycket mer? Eller är det för att de icke skola se, i vilken ruskig och all arbetsglädje tillintetgörande miljö de arbeta uti?

I detsamma går chefsingenjören förbi.

Han stannar och fixerar James Jansson.

»Va', ha vi inte satt igång än, Jansson — va' fan är de' för söl.»

Jansson sätter ett par glödande ögon i ingenjörn. Så går han in med en ed på läpparna.

I avklädningsrummet byter han ut kavajen mot en lång överdragsrock, som varit gul en gång, men nu dominerade den svarta färgen.

I detsamma kom en pojke från modellverkstaden inrusande.

»Den här ska bäddas me'samma, Jansson», sade han och lämnade från sig ett trästycke, som kunde likna vad som helst men i verkligheten var en liten sinnrikt uttänkt detaljförbättring i det geniala komplex, som med ett gemensamt namn kallas Dieselmotor.

Jansson nickade tyst och tog modellen i handen. Han öppnade dörren och ropade åt närmsta karl att ombestyra inbäddningen.

Själv följde han efter.

James Jansson var gjutarebas och svarade sålunda närmast för arbetet på sin avdelning.

Han gned sig i ögonen, stannade och såg sig omkring.

Karlarna hade nu kommit i gång. Som dimfigurer rörde de sig eller stodo stilla vid sina »bäddar». Vid smältugnen höllo tre man på med att leda flytande järnmetall från cisternen ner i en på sin tippvagn vilande pytsgryta. Den sataniska hettan från ugnen och den rykande metallströmmen, som i en tjock arm flöt ner i grytan, rynkade huden i männens ansikten, som förvredos i en vidrigt stelnad grimas.

Men på sin arm gungade grytan. Var gång gjutmästaren såg den där rörelsen, skalv han omedvetet till. En liten överhalning åt ena eller andra sidan och olyckan var blixtnabbt framme.

Han vände blicken till motsatta sidan. Därborta vid väggen stodo tvenne gamla gubbar och skyfflade upp i hög den använda bäddsanden. I 50 år hade de hållit på med samma syssla. I 50 år hade de skottat sand i hög. Nu voro de så gott som blinda av halv-mörkret härinne. De leddes bort till sandhögen och spaden sattes i deras hand. Men ändå måste de arbeta för att icke svälta ihjäl. De liknade djur, kunde knappast svara på de enklaste frågor. För Jansson voro dessa gamla trälar symboler för den av kapitalister och utsugare förslavade arbetsklassen. Helst skulle man vilja ha hela klassen lika förfäad som dessa utslitna stackare.

Kan en bli annat än fiende till den nuvarande samhällsordningen, när man varenda stund ser, hur ens egen klass trampas och förtrampas, tänkte han. Här få vi slava i en luft, som efter något år fullständigt ruinerar oss till både kropp och själ. — — —

Sandstoff och damm drogo nu fram i tunga moln, lade sig på kläderna, på ansiktet, i håret, sög sig in i alla porer, täppte till öron och näsa, banade sig väg genom munnen till svalget, så det kändes som om man ideligen måste svälja eller spotta. — — —

Lutande, kutryggiga, med insjunket, flämtande bröst, som måste arbeta likt en blåsbälg för att icke kvävas, blicken slocknad och med armar som det tunga arbetet försträckt och förtänjt, att de liknade oformliga griptänger — så sågo de ut, dessa slavar, som blott hade en önskan: att få äta sig mätta eller supa sig fulla. Och under ruset kom den djuriska brunsten över dem och de avlade barn, som redan i moderlivet liknade gamla människovrak. — Den unge gjutarbasen och revolutionären knöt händerna av harm och vrede. Han kände sig vanmäktig inför allt detta tysta, stumma elände. Men en gång skulle stormen komma och sopa bort den bestående, som stormen sopar bort de torra, livlösa höstbladen. Hämn- den för seklers slaveri och oförrätter kunde aldrig bli fruktansvärd nog. Alla dessa lyxhonor och lyxhanar, som i sina eleganta våningar aldrig orkade med att mätta sin buk, därför att deras bord dignade av för många, dyrbara läckerheter, ha förverkat sin rätt att leva. Det står i vår bibel, att vi alla skola äta vårt bröd i vårt anletes svett. Men överklassen är ett släkte vampyrer, som lever på trälarnas arbete, dricker deras blod och pekar fy på deras möda, föraktar dem och skyr dem, som om de vore pestsjuka. Tiden är inne att utrota dessa vampyrer. De äro skadedjur, som förstöra samhället i stället för att gagna och utveckla det. Men samhället skyddar dem genom sina lagar, ty det är vampyrerna som ha det i sin makt. Därför gäller det att beröva dem makten. Men icke på en gång som i Ryssland, utan långsamt och med beräkning. Den ena maktpositionen efter den andra måste vi revolutionärer och kommunister erövra — tills en vacker dag det borgerliga samhällets lerkoloss faller omkull av sin egen skröp-

lighet. Den vägen måste vi om världsrevolutionen skall lyckas, tänkte James.

Plötsligt trängde ett genomskärande skrik till hans öra. Skrik var det knappast — det lät som ett djurs bölande dödsvanda.

Den unge basen ryckte till och vaknade upp ur sina grubberier. Oväsentet kommer borta från de tre männen vid smältugnen. Genom den tjocka av sandmoln förtätade luften ser Jansson, att tippvagnen med den flytande metallmassan vält över ända.

Han förstår genast vad som inträffat. Det är icke första gången.

Med ett par snabba språng mellan bäddarna är han där. På marken ligger en av karlarna utsträckt. Det hemska lätet har redan tystnat. Smältmassan, som genom en liten oförsiktig vickning på tippvagnen, runnit över karlen, har redan gjort honom stum.

Med hemskt förvridna drag ligger arbetaren utsträckt och över honom har massan redan stelnat. Som ett pansar täcker det hans bröst. En man skickas bort till sjukstugan. Under tiden bär man ut den förolyckade på gården. En läkare anländer. Han kan ingenting göra. Herre Gud, olyckan har varit framme, vem kan rå för det mer än den olycklige själv, som vållade olyckan.

Man täcker över honom med en presenning, bär bort honom och arbetet fortsätter som förut. Det är bara ett nytt bricknummer, som får intaga den dödes plats vid tippvagnen. En vacker dag kanske samma olycka drabbar honom.

Efter en stund kommer chefsingenjören fram till basen och säger i likgiltig ton:

»Ni måste övervaka arbetet bättre, Jansson. Sådana olyckshändelser äro icke nödvändiga. Förresten va'

fan behövde karlen välta vagnen över sej. De' är väl inget leksaksarbete heller.»

»Gå härifrån genast», säger Jansson och händerna knyta sig.

Ingenjören stirrar på honom.

»Va' är de' för ett språk? Vet ni inte hut, karl! Är det icke jag kanske som får bära ansvaret, om något inträffar, vafalls?»

»Ni vet icke vad ansvar är. Jag råder er bara att försvinna...» Jansson gick ingenjören inpå livet. Denne tog ett par steg tillbaka.

»Ja, ge er av härifrån.»

»Hut, karl...» Jansson fick ett slag för munnen och han betalade genast med samma mynt. Ingenjören skyndade ut, blödande ur näsa och mun.

Efter en stund kom den gamle direktören:

»Vad tar ni er till, Jansson. Egentligen borde jag genast avskeda er, men jag skall låta nåd gå för rätt.»

Därmed var saken utagerad. Jansson fortsatte in i det svarta gapet och direktören gick upp till sitt kontor. Han hade icke lust att förstöra matlusten till lunchen. Och så hade han liksom lite sympati för den unge gjutarebasen trots dennes revolutionära och uppstudsiga sinnelag. Men direktören, som trodde sig känna människorna, tänkte att rabulisten försvinner med åren. Han hade förresten botat mer än en av sina arbetare för den åkomman. Medicinen var icke dyrbar. Han slätade över och gick vidare, som Strindberg säger — isynnerhet om det gällde dugliga arbetare. Och Jansson kunde sitt yrke som få andra. — — —

Ångvisslan skrek. Middagsrast. En halvtimme. Det infernaliska oväsendet från varv och verkstäder upphörde som på ett kommando. Det blev med ens helgdagstyst. Från alla gap och utgångar strömmade

sotiga, svarta, svettiga arbetare ut i ljuset. Oktober-solen dolde ingenting. Somliga hade sina tidnings-paket under armen. Det var deras middagsmål. Andra styrde sina steg bort till fru Nord's marketen-teri. Bland dem var James Jansson. Ett litet avbal-kat krypin längst bort var fruns privata uppehåll under dagarna. Dit gick James. Han åt nämligen i egen-skap av fästman privat.

Kamraterna brukade skämta med James över det där privata »hålet». »Du får väl dej ett extramål ibland, James?»

Men i dag var James icke upplagd för något extra »mål». Han hade icke ens aptit.

Olyckshändelsen inne i gjuteriet och det därpå föl-jande uppträdet med chefsingenjören hade bragt ho-nom ur gängor.

»Åter en så'n där hemsk olycka borta hos dej», sade fru Nord.

James svarade icke.

Fru Nord fortsatte:

»Att dom inte kan se upp då, de arma människorna, när dom vet hur farligt de' där arbetet är. Jag tycker sannerligen dom kan skylla sej själva.»

»Den saken begriper du inte», sade James och hans panna rynkade sig.

»Jag begriper väl åtminstone, att man icke skall utmana faran», replikerade hon.

»Jag ids inte höra sånt skitprat, då blir jag för-bannad på dej också.»

Fru Nord gick ut. När hon kom tillbaka, sade hon:

»Är det sant, att du slagit chefsingenjörn?»

»Vem säger de'?»

»Jag hörde de' av en arbetare därute.»

»Ja... de' gjorde jag... jag slog tillbaka. Jag var i min fulla rätt därtill.»

»Akta dej, så du inte får sluta, Djems.»

»De' intresserar mej inte vilket.»

»Djems, Djems... du måste hålla dina sinnen i styr en smula.»

»Och ta emot stryk av en buse. För ingenting? Ne-nej, du... aldrig.»

»Ja, men du måste väl tänka på mej också.»

»På dej... va' fan menar du me' de'... åh, ja visst... jo naturligtvis.»

»Vi kan aldrig gifta oss, om du får sluta.»

»Ne-nej, kanske de'... annars ska jag säga dej, att jag är så förbannat le' på alltihop, att jag skulle ha god lust att spränga hela skiten i luften med en bomb.»

»Åh, herre gud, måtte du få behålla ditt förstånd, lille Djems. Du skulle aldrig syssla så mycket med såna där revoluschonära dumheter... du kommer i olycka för dom en vacker dag... ja, tro mej... sånt där slutar aldrig väl. Bli som du var förr, lille Djems.»

»Lille Djems, å lille Djems... honom kollar ingen bort, inte ens du, så mycke du vet de'.»

Fru Carla såg på honom med en mors förlåtande och ömma blickar, så lade hon sin arm kring hans hals och kysste honom.

»Du ä' min lille Djems i alla fall, inte sant... jo... säj, kommer du hem till mej i kväll, ska du få nåt gott.»

»Sängvärme?»

»Fy... men de' också kan du få...»

»Tack, men jag skall på klubben i kväll.»

»Alltid den där usla klubben.»

»Usla... du skänker ju pengar till den...»

»Ja, de' gör jag... men de' ä' för din skull, lille Djems.»

»Du ä' som alla de andra borgarmadamerna, när

allt kommer omkring. Du ä' inte solidarisk me' oss frihetsmän, Carla.»

I detsamma skrek ångvisslan till arbete.

James slängde i sig en sup till och gick ut.

»Hon ä' snäll, men hon ä' så förbannat vidhängsen. Man kan väl inte ligga hos henne jämt heller, då skulle en snart gå upp i limningen», mumlade James, medan han styrde sina steg mot gjuteriets svarta gap. Ett moln av sot, damm och rök slog emot honom.

Grottekvarnen, mördarehålan. Somliga dö snabbt därinne, tänkte han och de äro ändå lyckligast. Vi andra pinas långsamt ihjäl.

Han sväljde, slöt munnen och vämjdes.

IX.

Klubben »Brandstiftarna» hyrde i huset Postgatan 76. Lokalen bestod av två rum. Det ena var kafé. Det andra disponerades av klubbens medlemmar.

I kväll hölls ordinarie sammanträde. Det lilla rummet var fullproppat med unga revolutionärer av båda könen. De hade alla ett gemensamt drag: brinnande, oroliga ögon, sökande sig ett mål bortom tid och rum. De talade sinsemellan högtidligt och salvelsefullt. Men åtbörderna voro livliga och mimiken skvallrade om ett upprört känsloliv. Det såg nära på ut som om en profetsjäl slumrade i var och en av dessa ungdomar. Och man kom osökt att tänka på en samling resepredikanter, för vilka Jesus Kristus är livets enda mening och mål.

Kvällen var särskilt betydelsefull.

En kvinnlig kommunist från högkvarteret i Stockholm skulle göra klubben den äran. Hon väntades med dagtåget. Och medan man väntade henne besteg James Jansson, klubbens ordförande, den lilla katedern och läste upp protokoll från föregående sammanträde, där man särskilt diskuterat lämpligaste sättet att bedriva en intensivare handlingens propagerande vid västkustens regementen.

En av klubbens medlemmar, som nyss hemkommit från sin första tjänstgöring, hade rapporterat, att de socialdemokratiska kamraterna i kasernen icke längre

brydde sig om att samarbeta med sina kamrater till vänster. I protokolken hudflängdes nu hela socialdemokratien för detta skamliga förräderi mot arbetarklassen. Socialdemokraterna hade icke längre rätt att kalla sig för ett arbetarparti. Många fy-rop stodo antecknade till protokollet över »Per Albins lejda slaktardrängar».

Men nu gick dörren upp och en liten blond kvinna, med höga bröst och skär hy, blev synlig på tröskeln. Hon hade ett yvigt, uppburrat hår, en svart felbhatt i matrosform satt kokett på nacken och en svart tailormade omslöt den fylliga bysten.

Det blev med ens tyst.

»Tjenare, kamrater... nu e' jag her... ni har venta' mej föståss... ja visst.»

Hon log med hela det lilla skära ansiktet. De blå, oskyldiga ögonen och den lilla högröda körsbärsmunnen kom en att tänka på någon herrskapsfröken från landet. Men Lizinka Friedeman var en av kommunistpartiets allra främsta agitatorer. Det var en ära för klubben »Brandstiftarna» att få emottaga detta celebra besök. Lizinka befann sig på genomresa till Kristiania men hade lovat att stanna över natten i Göteborg.

Hon nickade kokett åt alla sidor. Utan att invänta något svar gick hon direkt upp på katedern, öppnade sin portfölj av äkta sköldpadd och började bläddra i papperen.

»Ja-ha», sade hon, och såg upp då hon funnit vad hon sökte — »ni har bett mej stanna hos er i kvell, kamrater, och de' er mej en gledje att kunna gå er önskan tillmötes. Vi som leva och offra oss för en lyckligare och ljusare verld en den förpestade stinkhåla som heter Sverje måste lera oss att tro på vårt lyckoideals förverkligande. Kamrater! Mitt blod

sjuder av lengtan efter befrielsens dag för Sverjes, för hela världens arbetande och trelände folk. Och om jag lik en ny Jeanne d'Arc slutar på bål för min tros skull, skulle jag med en sång till friheten på mina leppar låta lågorna kola mitt blod, brenna till aska mitt kött — (Bravo! Leve revolutionen!) Kamrater! Arbetarklassen vill ej dö. Men den korrumperade socialdemokratien skall långsamt tillintetgöra den. Finns det då icke tillräckligt många av vårt lands arbetare, som förstå, vart socialdemokratien leder dem? Den leder dem till döden och helvetet, kamrater.» (Bravo! Bravo!)

Nu dök fröken Lizinka Friedeman ner i sitt manuskript. Hon behövde stöd för minnet och fortsatte:

»Förstår icke våra arbetare den bödelstjens socialdemokratien utför mot sin egen klass? Denna fråga göra vi, kamrater, till alla arbetare. Kamrater! Proletariatets frelsning ligger i dess revolutionära vilja och aktivitet. Vi se hur reaktionens hemska hydra rasar och spyr etter till att förgöra oss. Måtte djevulen sluka odjuret me' hull och hår. — (Hahaha... bravo, bravo!) Jag ber och ropar på mina knen: vaknen upp I arbetare, sluten eder till kommunismen! Den ensam kan redda er. Ty vi må komma ihåg, att kampen er mycke' hård. Hydran er ännu icke bunden och slagen i fjjettrar. Blir arbetarklassen tillbakadrivnen, skall reaktionen trampa oss i dyn, tills vi åter stå över öronen i tresket, vanmektiga ero vi då, ett vernlöst byte för slavpiskan och mammon. Men, kamrater! Vi arbetare kunna, om vi vilja, vreaka reaktionens framrusande triumfvagn i diket. Dock — låt oss minnas, att endast ett reaktionert handlande från arbetarnas sida kan velta åsnevagnen med det dyrbara schabraket, borgarbrackans insignier. Kamrater! Endast en hensynslös aktivitet kan bringa seger. Vi

få icke sky några medel. I strid er allt tillåtet. Glöm icke bort de', kamrater. Och minnens, att vi kempa för hela människoslektets lycka. Vi kempa för att ofödda slekten av vår klass må få sin del av solen — nej, va' sejer jag — vi ska naturligtvis ha hela solen för oss sjelva och de våra. (Bravo... bravo!) Se er omkring i vårt dyra fosterland! (Hahaha...) Hur er de' der? Nöden gapar emot vår klass. Kapitalistdjevlarna kör arbetarna på porten. Ut me' er busar, sejer fabrikörn, den desta, feta paddan — kom igen, ner ni blitt beskedlia, ja, så er de'. Dagligen slår detta satans yngel igen sina fabriksportar. Dagligen vexer de arbetslösas tusenhövdade skaror. Mödrar och barn svelta, medan de feta parasiterna på vår svett, vårt blod dricka champanj och spotta åt oss. Nöden klappar på dörren till tusen sinom tusen arbetarhem — jag vet de', jag. — Allt går till pantbanken. Svelten er daglig gest. De' e' en nåd att få arbeta. De' e' som att kasta till en hund en benknota. 'Der har du, ditt odjur. Egentligen skulle jag skjuta dej.' (Bravo... riktigt.) Åh, kamrater, jag skulle vilja gå ut på gatorna och torgen och skrika ut min förbannelse mot detta förpestade, kreftsjuka samhelle. Det styres av en samling kriminaldårar, som blott förstå konsten att tortera arbetaren. En kejsar Neros grymheter mot de första lesarna i Roms katakomber er som en barnlek mot kapitalistdjevlarnas utsugnings- och sveltmeter i våra dagar. Men må vi också taga avstånd från socialdemokraterna. De göra allt för att försvåra vår mission bland arbetarna. I spalt upp och spalt ner glefsa de på oss, som om de vore lejda till bödlar av kapitalisterna. Ja, kamrater, även om dessa arbetarnas falska venner komma till oss med skenker så låt oss hålla oss på avstånd — ja, låt oss spotta dem i ansiktet, dessa ulvar i fårakleder, dessa hyenor och förredare. —

(Bravo... bravo!) Kamrater. De' e' vi kommunisterna som e' framtidens folk. Vi leva för kommande slekters lycka — lycka åt alla, som svara vårt röda banér trohet. Kamrater! Kommunismen skall gå segrande fram över jordens lender. De som icke vilja böja sig och bekenna oss skola falla. — (Ja, död åt dem!) Leve kommunismen! — Leve revolutionen! — Leve friheten! — Upp till kamp emot kvalen! — Se morgonen gryr. — Än en gång — leve revolutionen! Ett fyrfaldigt hurra för den!»

Talet var slut. — Stamp, hurrarop och visslingar togo ovationsartad form.

»De' va' mej en liten djävel», viskades man och man emellan.

Lizinka såg leende upp. Hennes ansikte hade övergått från skärt till rosa. Läpparna hade burgunderns mörka färg och de blå violögonen glödde.

De unga männen fascinerades av det läckra skalet. Och deras ögon röjde, att var och en skulle ha lust att smaka på kärnan. Fästmörna tyckte att hon gjort sig till. Men alla hade fängslats av den flytande diktionen och kanske även tjusats av den stockholmska rännstensdialekten. Västkustens folk beundra den, fast de icke veta vad de göra.

Ordföranden i klubben steg upp och avtackade fröken Lizinka Friedeman.

»Hon har med sitt eldiga tal ingjutit nytt mod hos oss. Och vi svärja henne att bli vår heliga sak trogna intill döden. Leve den röda revolutionen!»

Än en gång hurrade man, stampade... Sen var sammanträdet slut för den gången.

Efter sammanträdets slut inviterades den celebra gästen till supé å Långedrag's vinterrestaurant.

Ett 30-tal av klubbens medlemmar deltog.

En abonnerad spårvagn väntade vid Järntorget.

Ordföranden reste med bil i förväg för att se efter att anordningarna motsvarade de order han givit pr telefon.

»Vi tog festvåningen», sade källarmästarn, då James gjorde stora ögon inför de flotta arrangemangen. »Smårummen stå i alla fall till herrskapets disposition.»

»Nå ja», mente James, »då kan vi ta oss en svängom också.»

»De' va' just de' jag tänkte, se.»

»Jaha, d'ä' bra» — James gjorde en gest, värdig en miljonär.

Källarmästarn bugade sig.

I stora salens fond var bordet dukat i hästskoform. Vid varje kuvert låg en chrysantheme och glasen stodo i stram givakt.

James mönstrade smörgåsbordet. Det var utsökt. Ingenting fattades. Han gnuggade händerna och smackade med läpparna. En dyrbar historia, tänkte han. Men var och en betalar ju för sitt kuvert. Det var bara gästen, som blev bjuden.

Nu anlände sällskapet.

James förde fröken Friedeman till hedersplatsen vid hans högra sida.

Allas ögon lyste av förväntan. Blickarna foro ideo- ligen över det rika bordet. Man sväljde och slickade sig om munnen åt kalasmaten.

James klappade i händerna.

»Jaha — nu börjar vi då», sade han.

Mer behövdes icke, förrän 30 par armar genast kommo i rörelse. Man såg icke varandra. De fyllda assietterna togo allas uppmärksamhet i anspråk. På några få minuter var allt länsat, försvann som på kommando. Och det var som om man också smackade och snaskade på kommando, med ackompagne- mang av knivars och gafflars slammer mot porslinet.

Vaktmästarna sprungo ut och in, fyllde på bröd- korgar, restaurerade smörgåsbordet och hällde i snap- sarna. Somliga stucko av gammal vana pekfingeret i sina ölfaskor för att rensa bort smulor efter korken — antingen det fanns några eller ej. Och då smållde det som skott.

Så kom kötträtten och rödvinet.

James hälsade samtliga kamrater välkomna. Sär- skilt vände han sig till kvällens gäst.

Lizinka Friedeman reste sig.

»Det är oss en ära att se er här vid denna lilla till- ställning», sade han. »Edert rykte har för länge sedan nått hit ner. Vi veta vilken framträdande roll ni spe- lar inom vårt parti. Ni är en av dem som modigast kämpar för vår heliga sak. Och vi önskar alla, att vi måtte kunna efterlikna eder. Reaktionens slem- miga, bloddrypande hydra försöker mörda oss. Men den skall icke lyckas, så länge vi andas. Vår gäst i kväll är den personifierade förhoppningen på en lyck- ligare tid för Sveriges svältande, frysende och för-

trampade proletariat. Må vi alla söka efterlikna denna modiga eldsjäl, som icke vet av några hinder på sin väg. Och ju större och hårdare kampen är, desto lyckligare är Lizinka Friedeman. Låt oss dricka en skål för hennes välgång. Må hon leva så länge, att hon får se borgardömet ligga i spillror. Det är min varmaste önskan till henne i kväll. Kamrater! Ett fyrfaldigt hurra för vår modiga kämpe. Leve hon — hurra — ra — ra — ra.»

Då hurraropen tystnat vinkade Lizinka med handen. — Det blev tyst.

Graciöst lyfte hon upp glaset med det röda vinet, höll det rakt ut framför sig och sade:

»Kamrater! Eder ordförandes vackra ord går mig djupt till hjertat — vet ni, jag tycker att de' er' som om vi alla her vore lämmar av en och samma kropp. Vi samverka alla för samma höga mål. Jag kenne mej her så hämma, mitt hjerta slår i takt med ert, kamrater. Och alla ero vi unga, den röda vetskan i våra ådror sjuder av liv och viljan till seger. Vinet i detta glas er för mej som en symbol på livskraften i vår unga kempande her. Denna livskraft er röd, kamrater, den neres av vårt eget unga blod. Mätte de' aldrig mista sin ferg, måtte de' alltid ha samma eggande inverkan på alla våra handlingar. Vi kempa ju alla för en bättre verld, men vår kamp er hård. Ska vi segra och det måste vi, kamrater — ja, då måste vi också se till, att vårt blod alltjämt har samma friska ferg som vinet i detta glas. Se, det er dunkelt rött, de' er icke blandat med vatten. Må vi vakta oss för att vår egen röda vetska ljusnar med åren. Entusiasmen, offergledjen, den heliga elden — må den treenigheten alltid vara vår ledfyr fram till ljusare tider. Tack ska ni ha, allesammans.»

Som en dam av värld log hon kokett över glaskanten, böjde graciöst sitt välfriserade huvud och satte sig sedan ner.

De officiella talens rad voro slut. Man skålade inbördes till höger och vänster. De unga damerna ansträngde sig att le lika behagfullt mot sina kamrater som Lizinka Friedeman.

Så kom kycklingen och champagnen. Korkarna smällde, den gula drycken skummade i glasen, fräste och pärlade sig.

Vinets drottning har alltid ett suveränt inflytande på proletärer.

Hittills fanns ingen märkbar skillnad på denna samling ungdomar och vilket annat ungt sällskap som helst ur de s. k. privilegierade klasserna.

Men champagnen ryckte ovevkligt bort masken från deras ansikten. Åtbörderna fingo en prägel av vördnad och respekt. Man sträckte ner händerna utmed sidorna, tog upp dem på knäna, strök med dem över lårsidan, medan blicken liksom på avstånd förundrad följde vinpärlornas födsel och försvinnande i glasen. Man såg på varandra liksom i smyg — som om man skämdes för att sitta i sällskap med folk av annan börd och bildning än ens egen. Det lurande, dolska, undergivna och undrande inför vinets drottning var slavens omedvetna uttryck, då han står inför sin herre.

»Ja-ha, skål då allesammans», uppmanade James och lyfte sitt glas med en viss vördnad.

De andra följde uppmaningen, läppjade, fnyste och nöso. Kolsyran kittlade dem i näsan. De satte ner glasen och kliade sig med pekfingret. Och så stirrade man på den gula drycken med samma undran

och undergivenhet. Men då någon kom sig för att röra upp kolsyran med ett gaffelskaft, försvunno all vördnad och respekt. Man drack champagnen som sockerdricka — i långa klunkar. Då var det gott, förbannat gott och vaktmästarna måste ideligen låta nya korkar springa. Knall — knall — knall — nu började det bli roligt.

En av sällskapet gick bort till pianot och spelade »Napoleons marsch över Alperna» och »Vårt land, vårt land, vårt fosterland». Inte var det just så lämpliga proletärsånger, men ändå sjöng man unisont till pianot.

Nu kom också konversationen ordentligt i gång. Och man kunde heller icke längre misstaga sig på sällskapet. Man skålade med tillrop: »Skål på'rej, di' gamla kulspruta» — »sa'ru kulspruta, din skallie rättsvans, men skål på'rej i alla fall — rap — rap». — »Usch, Gusten, så du setter och rapar mej mett i syna.» — »A, du lella» — Gusten tog med handen under flickans armhåla och kramade till. »Aj, skäms på dej.» — »Gjorde de' ont?» — »De' angår dej inte.» — »Nu ska vi va' sams, Adele — skål — rap.» — »Skål.» — »Ja, skål på er förresten, hela kodiljen», ropade Gusten. Han fick minst 20 svar: »Skål på'rej, Gusten.» »G dreck, pojka.» — »Jo män, du — lite bättre än kingking.» — Gustens repliker kommo som stickprov ur högen, där glosorna formade sig efter stundens ingivelse.

Det började surra som i en bikupa och cigarrettröken steg och sjönk som små lätta sommarmoln. Men i knäna kittlade det så efterhängset. Ideligen ryckte det i benen.

Under tiden serverades Napoleonstårtan och portvinet.

Vaktmästarna, som betjänade, blinkade åt varann. När de fyllt i sista glaset fingo de brått att med servetten dölja flaskbotten, där ännu åtskilliga glas gömde sig kvar.

En i sällskapet upptäckte bedrägeriet och ropade med full hals:

»Hör nu kyparn, va' faen ska han ta vägen me' vinet? D'ä vårt vin, försök inte.»

Men den tilltalade hörde inte.

»Nu börjar di bli fulla, de' djävla buspatrasket», mumlade han. »Å såd'na ska en behöva servera.»

I smårummen vid sidan om festsalen stodo kaffe-borden redan dukade. Och servitriser distribuerade som bäst punschhinkarna, medan de då och då kastade ett nyfiket forskande öga mot festsalen. En uppapperska sade till en annan:

»Du, Stina, att dom har råd å festa så.»

»Dom — de' ä' väl dom som har råd, vet du väl. Di får så mycke pengar di vill från Ryssland, vet ja'»

»Jag undrar om de' ä' sanning ändå?»

»Om de' ä'. Jo de' vet jag, för jag har en svåger som ä' bolsjevik.» — — —

Men »Brandstiftarnas» ordförande satt inbegripen i ett lågmält samtal med kvällens hedersgäst. Ingen av de andra bekymrade sig längre om dem. James och Lizinka diskuterade lämpligaste aktionsmetoder. Det gick för långsamt att kasta det gamla murkna borgardömet överända. Man måste gå mer radikalt tillväga. Därom voro de båda ense.

»Vet ni va' ni skulle göra?» framkastade Lizinka.

»Jo, bilda ett litet hemligt velferdsutskott.» — — —

»Va' ä' de'?» undrade James.

»Man setter igång med diverse olyckshändelser —

ni förstår, hr Jansson. Rent ut sagt: arrangerar eldsvådor, placerar bomber och sprengemenn på lempliga ställen, låter tågen hoppa, saboterar arbetsplatserna mera radikalt än hittills, skickar anonyma hotelsebrev till blodsugarna. Med andra ord, bringar samhället i gungning. Vi har en sån der klubb i Stockholm. Och jag kan tala om, att den redan utrettat ett för vår sak velsignelserikt arbete. Om vi kunde få till stånd dylika hemliga velfärdsutskott på skilda ställen i landet, tror jag att vi snart skulle nå vårt mål. Men man måste naturligtvis vara försiktig i allra högsta grad. Polishundarna ero vakna, ska jag seja.»

James Jansson blev eld och lågor för den utmärkta idén. Det var också hans mening, att något extra måste tillgripas, om man ville komma någon vart.

Ett hemligt välfärdsutskott? Det klingade revolutionärt så det förslog. James såg redan för sin inre syn, hur fabriker sprungit i luften, tåg urspårade, fabrikerorna gömde sig eller reste hals över huvud. Alla gripna av panik. Polisen skulle stå maktlös. Då var tiden inne för proletariatet att ta makten samtidigt som man skulle undvika de ryska revolutionärernas missgrepp. Handeln och köpenskapen skulle få fortsätta att existera, men var och en måste vara redovisningsskyldig inför ett kommunistråd. James såg sålunda framtiden i ljusa färger. Och själv var han utan tvivel utsedd att spela en framstående roll.

När James äntligen såg upp, fanns ingen kvar vid hästskobordet mer än Lizinka och han.

Då reste de sig upp. Vaktmästarna stodo genast färdiga att duka av, så salongen blev fri.

Ute i smårummen hade de andra redan slagit sig

ned. Sorlet steg och sjönk med cigarr- och cigarrett-röken. Uppasserskorna kilade till och från. Punschen glimmade i guld från glasen.

Källarmästarn kom upp för trappan och inspekterade. Hans ögon foro av och an, som om han fruktade att något obehagligt skulle inträffa.

Då han fick se James Jansson stå på tröskeln med Lizinka vid sin sida, gick han fram till dem.

»Herrskapet är belåtet med arrangemangen?»

»De' tror jag efter vad jag kan förstå», svarade James en smula nedlåtande. »Men säj, har ni inte någon som kan spela piano här?»

»Jo, för lite extra betalning, tänker jag väl de'.»

»Bra, skicka hit spelmannen.»

»De' blir väl inte så länge?» kastade krögarn fram och såg oroligt ut, ty just då slängdes ett glas i väggen, så punschen skvätte.

»Nej, visst inte — skicka bara efter honom.»

Källarmästarn försvann. James Jansson fick plötsligt en känsla av ansvar. Kanske det berodde på Lizinka, ty hon sade, då källarmästarn gått:

»Den der usla fyllan ska då alltid göra folk så oregerliga också.»

James klappade i händerna.

»Kamrater.» —

Soriet sänkte sig. Några tittade upp för att se vad det var fråga om.

»Jo, kamrater — nu ska vi komma överens om, att vi ska uppföra oss anständigt. Vi ä' inga knoddar heller — vi ä' revolutionärer (ja visst fan, svarades i korus från ett rum). »Nå, då ska vi ge djäveln i å supå oss fulla åtminstone.»

»De' angår dej inte», hördes en röst.

»Håll käft du, talgdank, annars kastar jag ner dej för trapporna.»

»Du — skitstövel.»

»Tyst — tyst — tyst», flera tystade på den sturske.

»Ja, jag vill säja er än en gång, att den som uppför sej illa ä' en skam för vår klubb», fortfor James.

»De' ä' riktigt, Schäms», utropade någon, »skål på're, din gamle klapphingst.»

I detsamma kom pianisten, en ung blek man i flottig smoking och med röda, inflammerade ögon. En cigarrettstump satt i mungipan och händerna hade han i byxfickorna. Han såg sig överlägset omkring.

Den talföre Gusten, som satt i närheten, reste sig upp:

»Ä' de' du som ska spela?»

»Du?» —

»Ja — va faen — förlåt, menar jag — men ä' de' herrn som ska spela?»

Pianisten gick ifrån honom.

James sade:

»Hur mycke' kostar kvällen?»

»50 kronor.» —

»50 kronor — se här, var så'go'. Men spela nu så både fan och hans mormor kan dansa. Begrips?»

»Jo då — jag är inte trångbegripen.»

James vände honom ryggen. Han ville inte bråka i onödan med en nosig pianoklinkare.

Men pianoklinkaren tänkte: Sânt buspack — fy farao. Och så dängde han på. Av klubbens kvinnliga medlemmar funnos blott några stycken med på festen. De fingo jazz och steppa. Herrar klubbmedlemmar voro inte dansanta alla. Men spriten och musiken satte benen i rörelse. Och den som inte hade

någon dam att snurra runt med, snurrade runt själv. Svetten flöt i strömmar, dammet yrde, sorlet växte, glas klingade, svordomar flögo omkring som osynliga djävlar i den tjocka luften. Man snubblade på sina egna ben, höll balansen ett halvt varv, föll till golvet med ett skrål och en ed, reste sig på alla fyra. Men i de mörkaste vrårna var hånget redan i full gång. Man nöp i bröstet på sina egna flickor, kittlade dem eller försökte med uppasserskorna. Sorlet hade nått sin höjdpunkt. Vinblandningen påskyndade den allmänna upplösningen. I ett hörn satt en revolutionär och sov. Han snarkade högljutt. Och han luktade dålig mage och rutten mat. I ett annat hörn klämde en kamrat sin väns fästmö mot väggen. Han satte knät mellan hennes ben och försökte kyssa henne, medan hon spottade honom i ansiktet. Vid ett bord sutto två ungdomar och hällde punsch växelvis i varandras yviga lockar, medan en tredje sjöng i rostig falcett Stenhammars »Sverige». Men det gamla spruckna pianot i festsalen hetsades upp till ett allt vildare crescendo. Och ännu höllo några flämtande par den orgiastiska takten. De virvlade om som spökfigurer. Deras av sprit, svett och damm vanställda ansikten fosforescerade matt genom de tunga rökmolnen. Tavlorna liknade en »danse macabre», en de döende lustarnas fantastiska spegelbild.

Plötsligt störtar en av de dansande till golvet. Ett blodkärl har brutit. En tunn röd stråle springer fram ur den halvöppna, likgula munnen. Alla ljud tystna med ens. Pianisten reser sig och försvinner. Brunstfnittret dör och svordomarna frysa bort. Festen är slut... En halvtimme senare gick den abonnerade spårvagnen tillbaka. Den flög fram över skenorna, ty livet och döden kämpade om tiden. Och

det var lång väg till sjukhuset inne i staden. Men livet segrade den gången. — — —

James följde icke med vagnen tillbaka, ej heller kvällens hedersgäst. Båda hade lämnat festen före dess dramatiska slut. Arm i arm vandrade de och himlens stjärnor följde dem undrande. Det är lätt att vandra så där, sida vid sida. De kände blodets gång i varandras ådror. Och deras hud brände het, medan de gingo vägen fram. Själva tysta i den tysta natten.

XI.

Franzine var kontorist hos Karl Römer & Co., en partifirma i damunderkläder, spetsar och brodyrer.

Chefen låg ute på resor större delen av året. Han trivdes icke med stillheten på ett kontor. Onda tungor påstodo, att han icke kom överens med sin lagvigda, som var ful och svartsjuk samt dessutom några år äldre än sin man. Om hustrun således icke kunde kallas snarvacker, hade mannen ett tilldragande yttre och hustruns svartsjuka saknade kanske icke precis anledning, ty hennes Karl var i fruntimmerstycke.

Förutom av honom själv representerades firman av unge Herbert Nadel, som först börjat som platsagent. Han var envis, kunde prata. Och så fick han komma ut och missionera för firmans underkläder i landsorten. Icke utan en viss stolthet lät den nye resanden trycka sina första visitkort:

HERBERT NADEL

Representant

för Karl Römer & Co.,

Damunderkläder, spetsar och brodyrer en gros.

Göteborg.

Herbert var son till skräddarmästare Anders Nadel, Kaggensg. 6. Franzine och han voro således grannar,

8 *Den gula päviljongen*

fast Franzine bodde i Den gula paviljongen på gården. Men de båda ungdomarna tålde icke varandra. Herbert var provryttare — fi donc, tyckte Franzine, och Herbert såg gårdskarlens dotter över axeln.

Herbert Nadel hade varit en av spetsarna i Blåsparkens fotbollklubb. Men numera upptogo affärer och resor hans mesta tid.

Kontoret förestods av en gammal fröken, som flyttade med herr Römer, då denne började eget. På henne kunde han lita som på sig själv. Som biträden hade hon två unga flickor, Franzine Jansson och Gullan Almgren. Franzine skrev fakturor och fraktsedlar. »Ni kommer aldrig att kunna skriva något annat», brukade gamla fröken Muse säga.

Fröken Muse hade ett ont öga till Franzine och försökte att bli av med henne, fast chefen ville icke höra på det örat. »Men hon duger ju ingenting till, herr Römer. Man kan icke lita på henne för fem styver. Hon är en slarva och en ögontjänare, herr Römer.» »Ah, ja, låt henne hållas. Hon har ju icke länge varit här», svarade han.

Ett år hade Franzine skrivit fraktsedlar och fakturor hos Karl Römer & Co. — Förut stod hon i handskaaffär. Men Franzine ville bli kontorist. Det lät så bra och man stod ett trappsteg högre på den sociala rangskalan än en vanlig bodhoppa. Därför gick Franzine igenom en kurs på Lunds skrivbyrå. Och se'n svarade hon på annonser i ett halvår, tills Karl Römer & Co. tog henne. Först blev hon placerad ute på lagret. Men då grät hon sig in på kontoret.

Herr Römer hade icke förut så noga betraktat sitt nya skrivbiträde. Men när hon kom in på hans privatkontor med gråten i halsen, rördes chefen lika mycket av hennes byst som av hennes tårar. Då hon gått med hans löfte att definitivt få komma in på

kontoret, lekte herr Römer omedvetet med papperskniven, medan han smackade med läpparna.

Fram emot jultiden blev det mycket att göra på kontoret. Personalen måste arbeta över. Till och med på söndagarna tog chefen sitt folk i anspråk. Men kontoristerna alternerade under hans överinseende.

För det arbetet erhöilo de extra betalt. Franzine fick välja ut åt sig en hel omgång sidenunderkläder och på köpet fick hon ett par sidenblusar.

»Men det är bara fröken som får de», tillade han en söndag, då de två sutto ensamma på kontoret. »Om ni lovar mej att hålla tyst ska ni dessutom få den här sedeln, för att ni varit så flitig.»

Herr Römer tog en hundralapp ur sin plånbok och räckte henne den.

»Se här — varsågo'.»

Franzine blev eldröd i ansiktet. Hon såg med tack samma ögon på den stora sedeln. Så mycket pengar hade hon icke i avlöning för en hel månad.

»Se så, tag den nu då — den är er, fröken Jansson.»

Då hoppade hon ner från sin stol och neg.

Römer höll hennes hand i sin. Hon ryckte omedvetet till, då han kramade den. Då släppte han greppet.

»Så, fortsätt nu då», tillade han farbroderligt.

Efter en stund:

»Hör nu, fröken Jansson?»

»Ja-a» — hon såg upp.

»Jag ska upp till Hindås ett ärende i dag.»

»Jas-så.»

»Ni har varit så flitig — om ni har lust att följa me' ska jag bjuda er på middag.»

Franzine blev så överraskad, att hon icke kom sig för att svara genast.

»Nå, de' har ni väl ingenting emot. Eller säj?»

»Ne-nej — jag bara tycker att de' inte är passande.»

»Vad för slag. Nej, jag har väl aldrig hört på maken. När chefen bjuder på middag efter en lång söndags arbete, så är det inte passande? Menar ni så?»

»Jag — jag vet inte.»

»Nej, ni vet inte.»

»Grosshandlarn skall inte missförstå mej. Jag tänkte...»

»Vad då?»

»På — på — grosshandlarn själv.»

»Inget prat nu — ni följer me'. Ni behöver komma ut. Eller kanske ni har någon fästman, va' sa?»

Franzine slog ned ögonen. Hon tänkte på kandidat Hagberg, hon kände ett styng i sitt hjärta. Hon tyckte att någon främmande röst viskade: akta dej. Det var kanske det dumma samvetet. Men Franzine hade aldrig haft någon utpräglad lust att lyssna på den rösten, fast modern alltid påminde henne att — »den rösten var Guds».

»Ni ser tankfull ut. Hur va' de' me' fästmannen?»

»Fästman», sa' Franzine och förhärdade sitt hjärta.

»De' vet jag inte va' de' ä'.»

Då skrattade herr Römer.

»Avgjort således», sade han. »Om en timma går tåget.»

De gjorde sällskap ner till station.

På vägen mötte de först Herbert Nadel. Han såg förvånad ut. Och han glodde snett på fröken Jansson. Det låg något i den blicken som irriterade henne. Och hon skulle helst velat vända om.

Men strax därpå kom hennes bästa väninna, Claire Hane, som var med i baletten på Gamla teatern. Claire var klädd efter sista modet och hade i sällskap herr

Simon Krahn, en av Floras chefer. Claire nickade bekant, medan hon stötte sin kavaljer i sidan. De båda herrarna nickade likaledes åt varann och Simon Krahn knep samtidigt ihop det ena ögat visserligen diskret men ändå fullt märkbart.

Franzine tyckte inte om herr Simon Krahn. Han såg så sliskig ut och flottig. Men när han knep så där med ögonen tyckte hon ännu sämre om honom. Undrar vad han menade? Franzine hade lust att vända för andra gången.

Nu fattas det bara att vi möter Allan också, tänkte hon, men så erinrade hon sig strax, att han var hemma på landet i dag. Det var nära att hon glömt bort det, fast hon kvällen förut följt honom till tåget.

Franzine satt hela resan och vred sig som om hon icke mådde bra. Då chefen mötte hennes blickar, kände hon sig både ängslig och glad. Hon tyckte, att hon var ute på ett äventyr, som ibland var skojigt, ibland farligt. Och så undrade hon hur det skulle sluta.

Herr Römer bjöd på en riktigt fin middag.

»Det var så sant — jag håller på att glömma bort mitt ärende», sade han plötsligt, då de sutto vid kaffet, reste sig upp — »jag kommer på ett par minuter, fröken» -- och försvann.

Franzine undrade, vad det var för ett ärende. Och det undrade nog herr Römer också. Han promenerade några minuter i skogen och sen var ärendet utträttat.

»Vi skulle hyra här till sommarn hos en bondgubbe borta vid avtagsvägen», sade han — »min fru vill de', men det fanns ingen hemma på gården i dag.»

»De' va' otur.»

»Ja visst — nu får jag resa en gång till.»

»Att inte herr Römer skrivit till dem först», reflekterade Franzine.

»De' har ni minsann rätt i, fröken. Kors. — Och en så enkel sak har jag inte kommit att tänka på. Skål — skål — nej, men drick ordentligt — va' ä' de' för ett sätt att skåla — man skall väl smaka också, inte bara läppja, fröken. Eller kanske ni inte tycker om likör?»

Franzine rodnade.

»Jo-då — likör ä' väldigt gott.»

»Ja visst tusan — då ska man också dricka. De' kostar ingenting. — Skål igen — botten opp.»

Franzine välvde i sig glaset med den gröna drycken. Det stack i näsan så hon måste nysa och hon blev tårögd.

»Usch, va' de' va' starkt.»

»Men gott — sött och gott precis som ni själv, fröken.»

Det skulle vara en komplimang, men Franzine visste icke hur hon skulle ta det.

Herr Römer såg på klockan.

»En timma tills tåget går», sade han. »Då har vi god tid på oss.»

Han tryckte på knappen i väggen.

»Fröken, servera oss en kvarting till och så en åtting munk eller bols.»

»Vilket ska de' vara nu?»

»Ta munk.»

»Inte mer till mej, herr Römer», sa Franzine och vred oroligt på huvudet, medan blicken, glansig och förstorad irrade osäkert omkring från höger till vänster.

»Åh, ett litet glas munk också. De' ä' inte farligt.»

»Inte — tänk om jag blir full då» — hon började bli frispråkig.

»Full — visst inte — inte av så lite.»

»Ja, men jag känner mej så konstig, herr Römer.»

»Var nånstans?»

»I huv'et förstås, hahaha — va' ni kan fråga dumt. Var trodde ni annars?»

»De' finns så många ställen.» —

»Som man känner sig konstig i?»

»Ja, just i.» —

»Kors då — nu är ni bestämt frivol, fast jag inte förstår va' ni menar.»

Det fanns ingen mer än de två i kaféet.

Munken kom.

»Hu så stark» — Franzine förvred ansiktet i en grimas. — »Ah, herr Römer, räck mej en tändsticka.»

Han ritade eld och tände hennes cigarrett. Hon lutade sig bekvämt tillbaka i den breda skinnstolen, drog ett halsbloss, drog två, följde med simmig blick rökslingornas dansvirvlar, medan hon kastade upp det ena benet över det andra.

Herr Römer ryckte till, som om han fått en elektrisk stöt, och sneglade neråt golvet. Och med tumme och pekfinger tvinnade han nervöst mustaschen, medan blicken alltjämt sneglade. Det var länge se'n han sett ett sådant vackert ben, race från knät till vristen — han började flåsa som om han plötsligt utsatts för någon fysisk ansträngning.

Franzine bytte kast. Sidenkjolen frasade. Herr Römer tappade sin cigarr på mattan.

Franzine reste på huvudet.

»Va' gör ni för nå't?»

»Jag? Ingenting.»

Herr Römer liknade en kokt kräfta i de äppleformiga kinderna.

»Gör ni ingenting?»

»Jo, jag tappade cigarren bara.»

»Men ni har gjort något annat också.»

»Något annat — inte de' jag vet.»

»Omedvetet förstås? Passa er för att» — hon hejdade sig — »för att kika.»

Nu var det hon som var frivol. Herr Römer blev förbluffad. Och han kände icke igen henne. Han såg på klockan igen.

»Kors — jag ser att tiden är inne. — — —

Fröken, får jag betala.»

När de gingo ner till tåget, tog Franzine utan vidare sin chefs arm. Och hon hängde tungt. Herr Römer såg sig generad omkring. Det fattades bara, att någon bekant såg honom nu. Då skulle man få vatten på pratkvarnen.

I kupén somnade Franzine. Vid Bergslagerna tog herr Römer en bil till sitt kontor. Då de stego ur gjorde Franzine stora ögon.

Knappt uppkommen tvingade honom en häftig hjärtattack ner på en vilsoffa.

Han var likblek och stönade.

Franzine blev rädd. Hon skyndade ut på lagret, klädde sig och skyndade för brinnande livet ner på gatan. Herr Römer existerade icke längre för henne. Hon var så förbaskat rädd. Och hon sprang som om det gällde livet.

Men på sin vilsoffa låg herr Römer. Han trodde att han skulle dö och ropade på Gud. Men han dog inte den gången. När attacken gått över, tog han ett glas whisky och tände en cigarr. Franzine hade han redan glömt bort. — — —

XII.

När Franzine lugnat sig en smula, saktade hon farten. Det hade egentligen varit en lustig eftermiddag. Och herr Römer var flott. Sidenunderkläderna och den hypermoderna korsetten som chefen givit henne i present, hade hon visserligen sprungit ifrån, men 100-lappen hade hon i sin väska. En hel 100-lapp, som kunde användas till vad som helst. Hon började redan räkna ut, vad hon skulle köpa för den. Men först ville hon äta sig mätt på bakelser. Ett konditori, som låg i hennes väg, lockade henne in. Hon satte sig i ett avlägset hörn, beställde en hel skål och mumsade av hjärtans lust. Så tog hon upp sedeln ur väskan och betraktade den på framsidan, på baksidan. Vad herr Römer måste ha gott om pengar som så där utan vidare kunde skänka henne hela 100 kronor. Det smickrade henne oerhört att se med vilken artighet uppapperskan lämnade tillbaka på den stora sedeln. Franzine kände sig belåten med tillvaron.

Den första hon mötte vid sin hemkomst var modern, som stannade och rynkade ögonbrynen.

»Var har du var't hela Guds långa sönda'n?»

»Jag har var't på kontoret.»

»På kontoret, ja. Du ljuger naturligtvis som vanligt.»

Då gick Franzine in och drog igen dörren med

en skräll. Aldrig kan en då få vara glad heller, tänkte hon — aldrig. Så fort en kommer hem, hittar alltid mamma på något att gräla om.

På morgonen innan Franzine gick till kontoret, frågade fru Jansson, när hon kunde få lite för maten.

»Va' gör du av dina pengar? Nu har vi redan hunnit till den femtonde och jag har inte fått ett rött öre. Jag kan inte fö' dej gratis. Schäms betalar — och Flora också, fast hon har så lite, men aldrig kan en få ett öre av dej utan att behöva träta sej till'et. Jag skall minsann gå ner på kontoret och tala me' herr Römer, jag.»

Då blev Franzine arg. De många tiorna i väskan stimulerade vreden. Hon kände sig rik och oberoende. Hon behövde icke krusa för att få bo hemma.

»Om I vill, kan jag flytta i dag.»

»Du — vart?»

»De' angår er inte.» Med ett nervöst ryck fick hon upp väskan, plockade upp fem hopskrynkade tior och kastade dem till modern.

»Där har I. Ä' I nöjd nu kanske?»

Modern tog sedlarna, tittade först på dem, räknade dem och så såg hon på sin dotter.

»Franzine — var har du fått så mycke' pengar från? De' ä' väl dina?»

»Nej, jag har naturligtvis stulit dem. Om I ville veta't, har jag ärligt förtjänt dem på överarbete.»

»Jaså — modern såg forskande i dotterns ögon — »bara de' nu ä' sant — jag känner mej riktigt orolig. Kan du förtjäna så mycke' på överarbete? De' har du aldrig talt om förut.»

»Nä — för de' angår er inte. Men kanske I inte vill ha dom?»

Modern kramade sedlarna ännu fastare i sin kno-

tiga hand. Med en sneglande, misstänkt blick gick hon ut.

Då Franzine blev ensam — Flora började redan klockan 8 på morgonen — stampade hon med fötterna i golvet, så arg var hon. Tänk så mycket hon räknat ut att kunna köpa för de här pengarna. Och nu hade hon mindre än hälften kvar. Det är den djäkla käringens skull, tänkte hon. Men vänta lite bara. Det skall inte dröja länge, förrän jag flyttar hemifrån. Och så grät hon en skvätt. Då blev hon rödögd. Det såg herr Römer, då hon hälsade gomorn. Och han tänkte att det naturligtvis var hans skull. Han skämdes och visste icke hur vänlig han skulle vara mot henne. Det sågo de andra på kontoret och de grämde sig och började tänka stygga tankar.

Men Franzine tyckte, att det bestämt icke fanns någon chef som var så god och rar som herr Römer. Man kunde rent av bli kär i honom — om han inte vore gift förstås.

Dagen därpå skulle herr Römer resa igen. Han kallade in fröken Jansson på sitt privatkontor.

»Jo, fröken, jag tänkte att ni skulle få 25 kronor i påökning från och med nästa månad.»

Franzine neg djupt och hennes glädje var stor.

Herr Römer nickade.

»Säj till kassörskan bara, att jag har sagt det.»

»Ja tack» — Franzine neg igen. Det ringde i telefon. Herr Römer nickade vänligt adjö till sin kontorist och tog luren.

Franzine drog sig långsamt tillbaka mot dörren. Men då kom herr Römer ihåg något. Han lade på luren ett ögonblick.

»De där sakerna ni fick — hm — häromdagen — har

jag lagt i ett paket. Paketet ligger i er skrivbordslåda. Slit dom — hm med hälsan» — han gjorde en grimas — tog luren återigen och ropade »hallå.»

Franzine gick.

»Vad ville chefen er så länge?» frågade den gamla kassörskan, då chefen rest.

Franzine blev röd.

»Han sa, att jag skulle ha 25 kronors påökning från nästa månad.»

Kassörskan tuggade omedvetet på pennskaftet, så bröt hon ut:

»Jasså — jasså — de' ä' väl för att fröken gör så många fel? För inte kan de' vara för att ni inga fel gör. Eller...»

»Va' eller?»

Fröken Muse såg på henne elakt.

»Jag menar, att ni springer och fjäsar för honom i tid och otid.»

»De' ä' inte sant.»

»Ja, något gör ni väl för honom i alla fall.»

Franzine tänkte lipa, men i detsamma kom fröken Almgren, kamraten. Då skämdes hon och inställde den tillämnade gråtscenen. Det blev tyst. Blott pennorna raspade och klockan på väggen tickade.

Ett par timmar senare kom firmans representant, herr Herbert Nadel, in på kontoret.

Han skulle ge sig av han också.

»Får jag min reskassa, fröken — kunderna väntar.»

»Jag kan tänka mej de' — dom står väl i givakt nere vid sina stationer när herr Nadel kommer.»

»Jadå — eller bra nära.»

»Var så go', här ä' 200 kronor.» Hon sköt till honom pengarna och ett kvitto.

Då Nadel skulle stoppa ner reskassan, var det som om han erinrade sig något, ty han kastade ett par lurande ögon på fröken Jansson.

»Fröken hade fint sällskap i söndags, inte sant?»

Jösses va' han ser försmädlig ut den där skräddarpojken, tänkte Franzine. Hon skulle ha god lust att spotta på honom.

Franzine svarade icke. Det höll hon sig för god till — eller om det berodde på den övriga omgivningen.

»Fröken Jansson har alltid fint sällskap», inföll fröken Almgren — »studenter må tro.»

»Men den här gången va' de' inga studenter — ska jag säga vem de' va', fröken?» kastade herr Nadel emellan.

Omedvetet såg Franzine bedjande på honom.

»Ne' — ne' — jag ska inget säga.»

De båda andra sågo ut som stora frågetecken. Fröken Muses blickar vandrade från Nadel till Franzine och tillbaka igen.

Men herr Nadel höll sitt löfte, tog adjö och gick:

»Åter en liten tid och I sen mig icke.» Gudskelov för det, tänkte Franzine. Hon hade dubbel anledning, att slippa se honom. Fröken Muse slängde efter honom:

»Ni sparkar väl boll med kunderna ibland?»

Herr Nadel höll i dörren:

»Va'sa?»

»Jo, ni sparkar väl boll med kunderna ibland?»

Herr Nadel tyckte icke om, att man skämtade med hans allra heligaste, därför slängde han tillbaka:

»Nej, men jag sparkar dom i ändan ibland — när dom ä' oförskända.»

»Ä' dom de' ibland då?»

»Gamla käringar ä' sej lika överallt, fröken Muse.»
Dörren slog igen med en skräll.

»Usch, en så'n tölp», muttrade fröken Muse och riste på de tunna axlarna.

Men Franzine hade glömt sin egen förtret. Hon njöt en god stund efteråt av ordväxlingen mellan kassörskan och herr Nadel. Hon önskade dem båda dit pepparn växer.

Och så blev det tyst igen. Blott pennorna raspade och klockan på väggen tickade.

Men fröken Muse funderade över vem Franzines gentila sällskap kunde ha varit. Hon hade i alla fall sina misstankar åt ett visst håll. Men om de misstankarna bekräftades, så ville icke hon, fröken Vendela Muse, stanna en dag till på detta ställe, ty fröken Vendela Muse var medlem i Kristliga föreningen för unga kvinnor och Vita Bandets Göteborgsavdelning. Och Vita Bandet är den enda institution som vårdar sig om unga flickors dygd. — — —

Franzine tyckte att denna dag var rysligt lång. Klockan ville aldrig bli fem, så hon kunde få gå. Hon lyfte upprepade gånger på pulpetlocket och körde ned fingret i det mjuka paketet. Det gömde bestämt på mycket mer än vad hon fick löfte om i söndags. Kors då, vad hon var nyfiken.

Några minuter före fem ringde Allan i telefon och ville ha henne med till 5,15 på »Cosmos».

»Jag har inte ätit middag än», svarade hon, ty hon tänkte bara på sitt paket.

»Vi går på Vita Bandet sen.»

»Vita Bandet», upprepade Franzine i en icke precis charmerad ton.

Fröken Muse flyttade glasögonen till pannan. Den

gamla kassörskan tänkte: Att inte slynan skäms för att tala i ringaktande ton om Vita Bandet, men så begrep gumman att det var fråga om restauranten Vita Bandet och då flyttade hon tillbaka glasögonen över näsan igen. — — —

»Va' spelar dom på 'Cosmos' i dag då?» undrade Franzine och bioflugan började med sitt surr överrösta hennes pockande längtan efter paketets innehåll.

»'Mormonen i sängkammaren', med King Task i huvudrollen.»

»Åhnej — King Task. Ja, han ä' väldigt bra. Sist jag såg honom, spelade han huvudrollen i 'Negerprinsen och dollarprinsessan'. Han ä' gräsligt stilig. Ja, då kommer jag då — vi träffs utanför.»

Franzine tog paketet med sig ner till kinnen. I entrén stod kandidat Hagberg.

»Var få vi sitta, Allan?»

»Loge, förstås.»

Franzine svarade icke. Det var helt naturligt, att man skulle sitta i loge. Men hon frågade ändå — av gammal vana.

»Cosmos» var utsålt till sista plats.

Franzine lämnade paketet till Allan.

Orkestern spelade. De stora kandelabrarna och ljuskronorna i taket och vid sidorna lyste skarpt och respektlöst på alla dessa hundratals kvinnoansikten. Här och där fanns en karl inkilad och han såg ut som om han bad om ursäkt för att han satt där.

Men kvinnorna kände sig hemma.

De nickade åt varandra till höger och vänster, sågo ner på dem som sutto på billigare plats, sneglade på dem som sutto på dyrare, gingo med ögonen längs

rader och bänkar, vredo på nackarna, så de valkade sig, mönstrade varandras hattar, viskade och tisslade om fru den och herr den — konfektpåsar prasslade, orkestern spelade, fast endast kapellmästarn intreserade, ty han liknade en förförare.

Men det obarmhjärtiga ljuset från kronorna slocknar aldrig. Det är till slut som om man skämdes för varandra — som om man skäms för avlägsna släktingar, dem man icke vill kännas vid. Trots samhällsgraderingen var det nämligen som om alla dessa människor på något mystiskt sätt vore släkt med varandra. Dragen ha samma uttryck av nyfikenhet, indolens, njutningslusta och självgodhet. Men slappheten härskar suveränt, fast den döljer sig under en artificiell mask av spänning och påsmetat intresse för stunden. Det ser ut som om alla dessa människor ingen annan önskan ha än att äta sig mätta och dess emellan lite vulgär sinneskittling. Den vita duken tillfredsställer deras djupaste andliga behov. Kinnebesöken bli deras livs högtidsstunder, ljusglimtar i en jordbunden tillvaro, utan högre mening och mål. — —

Äntligen knackar kapellmästaren av, ljusen slockna, långsamt, automatiskt.

Det blir med ens tyst i salongen. Kinnehabituéen sitter i spänning, trolldunden av den mystiska vita duken. »Mormonen i sängkammaren», drama i 6 akter och tjugo tablåer, officin: Broadway Co.

Tusen par läppar stava i kapp och lägga ihop.

»Tänk, Allan, sex akter, du.» —

»Och tjugo tablåer.»

»Ja», säger Franzine viskande, med hänryckta ögon, ty nu börjar dramat. Den ena bilden följer på den andra. Och på dem alla uppträder den reslige King Task, än omsvärmad av en hel flock sköna kvinnor,

än älskande en i sänder. Så blir det naturligtvis intriger och svartsjuka. Dessemellan visas vackra naturscenerier från Utah, mormonstaten. Allt går med svindlande fart. På mellanakterna spelar orkestern, medan publiken gnuggar sig i ögonen, diskuterar och kritiserar dramats detaljer. Men King Task är allas avgud. För Franzine existerar ingen annan just nu. Allan har upprepade gånger försökt att genom viskningar göra sig påmind under spelets gång. Franzine låtsas att hon hör och nickar, med blicken på sin hjälte — hon är med honom överallt och överallt är han bedårande. På mellanakterna svarar hon tankspridd på Allans frågor. Franzine är med hela sin varelse i en annan värld. I sista aktens början utkämpa King Task och en mulatt en rasande envig ute på slätten. Det är kväll och månen skiner på de kämpande männen. De äro båda ett par muskulösa jättar. Knivklingan blixtrar i deras hand och ögonen hota att tränga ur sina hålor av vrede. Mulatten vill ha tillbaka sin hustru, en bländande vacker kreolska, som mormonen gömt i sin sängkammare. »Giv mig tillbaka min hustru, din skurk och kvinnskändare», lyder den förklarande texten. Andlös tystnad råder under denna envigskamp. Men kvinnobrösten flämta kort och stötvis, läpparna gapa. Det är som ville de sluka någon obefintlig. Äntligen faller mulatten till marken. Mormonen vänder sig om mot salongen och ler ett brett leende, så alla de vita tänderna lysa. I detsamma kommer en kvinna rusande fram och flyger om hans hals. Det är mulattens hustru, den sköna kreolskan. I sista tablån försvinna de två in i mormonens sängkammare. Kärleken får sin belöning.

Och sen blir det svart för ett ögonblick, men strax därpå strålar ånyo salongen i full belysning. De galonerade vaktmästarna gäspa och öppna utgångarna.

Föreställningen är slut.

»Mormonen i sängkammaren» har gjort succès. Det var den bästa film på länge. Elegant, flott och väl inspelad. Men King Task var allra bäst.

»Ä' han inte tjugig, Allan», säger Franzine och hennes ögon få ett drömmande uttryck.

»Åjo», säger Allan.

»Du ä' bestämt inte så förtjust i kinne? Allan, vet du — jag skulle inte kunna leva, om inte kinnarna funnos. Men de' ska naturligtvis vara konstnärliga dramer. 'Cosmos' ä' alltid nummer ett och har den finaste publiken. Allan — kom nu hit med mitt paket.»

»Va' ä' de' för nå'nting i det då?»

»De' talar jag inte om. Då vill du titta.»

»Jaså du — du har hemligheter.»

Hon smög sig intill honom, mjuk som en katt.

»Åh, vi går på Hasselblads», sade hon. »Dom har så gott smörgåsbord.»

Allan och Franzine superade således hos Hasselblads. Och Franzine fick biffstek med lök efter smörgåsbordet.

»Och så te, Allan — vill du inte ha te?»

»Nä', så'nt blask.»

»Jag dricker alltid te. Usch, kaffe de' ser så — tafatt ut.»

Allan skrattade.

»Du menar — de' ser fint ut.»

»Ne- ej — jag tycker om te.»

»Ja, tyck du — fröken: en te och en kaffe.»

I detsamma kom James i sällskap med fru Carla Nord. Franzine skvatt till och Allan skruvade sig.

James gav sin syster en blick och en fick Allan.

»Din bror, Zine?»

»Ja, usch — han glör som om en gjort honom nå't ont.»

Då James och Carla fått ett bord, nickade han emellertid över till systemen.

Men Franzine vände huvudet åt annat håll. Då hon vände det rätt igen, såg hon James damsällskap viska något till brodern, så fnissade de båda och James tittade än en gång elakt på systemen.

Franzine hade god lust att gå fram och spotta honom i ansiktet. Han gjorde aldrig annat än generade henne, varhelst de möttes. Och alltid hade han konstiga fruntimmer med sig. Gud vet, vad det var för ena. Man kunde ta dem för vad som helst, tyckte hon.

Franzine hade emellertid brått med att sörpla i sig teskvätten, medan Allan tittade i taket.

Så betalade han och de gingo. I förbifarten gav Franzine sin bror ett par ögon tillbaka, fulla av förakt. En knyck på nacken fick fru Carla Nord.

Då de kommo ut på Östra, sade Franzine:

»Vi kunde gärna gått på Vita Bandet, så hade en åtminstone sluppit att se honom. Han förargar mej alltid, bara jag ser'n.»

»Bry dej inte om honom», tyckte Allan. »Låtsas som om han icke existerade. Så ska man behandla pack.»

»Pack — åja, men de' ä' han väl ändå inte. Jag ska säga dej, att han ä' gjutarebas och kan bli mer, om han bara ville. Han förtjänar flera hundra i måna'n. Så han ä' visst inte pack, Allan. Men han ä' så'n där bolsjevik — och därför kan jag inte me'n och så har han så många konstiga fruntimmersbekanta.»

»Nu ger vi Sjems tusan och så följer du mej hem ett slag i stället, eller hur, Zine?»

Men Franzine hade icke lust i kväll.

»En annan gång, Allan. Inte nu. Jag är så trött. Jag fick arbeta hela sönda'n.»

Han följde henne hem till Kaggensgatan.

Franzine sade ett skyndsamt farväl. Nu hade hon glömt bort King Task, »Mormonen i sängkammaren», och längtade i stället rysligt efter att få prova chefens presenter. Det kliade i fingrarna, innan hon hunnit in och öppnat paketet.

»Ä' du inne, Franzine», ropade modern från köket.

»Ja-a», svarade Franzine tillbaka och fick samtidigt brått med att slänga ner paketet i byrålådan.

»Ä' Flora inne också?»

»Ne-ej.»

»Jaså, nu börjar hon också. Ska du inte ha nå'n mat i kväll då?»

»Ne-ej, jag ä' inte riktigt bra, mamma, så jag ska lägga mej me'samma.»

Det svarade inte modern på. Rösten i köket övergick i ett för Franzine otydbart mummel.

Hon skulle till att ta upp paketet för andra gången, men då kom Flora. Djäklar också, tänkte Franzine. Den som ändå hade ett rum borta.

»Mamma har frågat efter dej.»

»Jaså», svarade Flora.

»Du ska äta.»

»Har du ätit?»

»Ne-ej, jag ä' inte hungrig. Har du varit i dansskolan?»

»Ja — väldigt skoj, må tro.»

»Hm» —

»Flora — Flo-ra...»

»Ja-a, mamma — jag kommer.»

»För annars kallnar gröten...»

De två flickorna sågo på varann. Den blicken betydde »gröt» med utropstecken.

Men Flora vågade icke låtsas sjuk. Hon gick ut i köket. Äntligen kunde Franzine få öppna sitt paket i fred. Gud, vad hon var nyfiken.

XIII.

Tobias Janssons äldsta dotter Ziska var uppapperska på »Ugglan», en gammal populär ungarrestaurang för lägre tjänstemän och småhandlare.

På lördags- och söndagskvällar komma också arbetarna dit, iklädda full stass.

»Nattugglan», som restauranten kallas bröder emellan, gör skäl för namnet, ty när dagern gryr troppa de sista gästerna av.

Ingenstädes är friheten att sitta kvar vid glaset så stor som här. »Nattugglans» helaftnar äro därför mycket populära. Gästen behöver icke se på klockan.

Utmed gatan ligga matsalarna, tre i fil. Innanför dem kaférummen och ännu längre bort små intima krypin för spelpartier.

Serveringen ombesörjes i kaféet av kvinnlig betjäning. Omsättningen på nya ansikten är livlig, ty det fordras en järnhälsa för att kunna vaka nätterna igenom.

Fröken Ziska kom till »Ugglan» för ett par år sedan. Ingen av hennes förra kamrater funnos nu kvar. De ha alla tröttnat, blivit sjuka, gift sig eller råkat i grossess.

Fröken Ziska hade framgångsrikt bestått ett tvåårigt prov. Varken de långa nattvakorna eller krogkurtisen hade fått bukt med henne. Men så var hon också ett robust fruntimmer, som icke tillät några

närgångna kresser. Lite dask här och var, en darande, fumlig hand under kjolen för att konstatera ryktet om fröken Ziskas tjocka smalben tillät hon, om det var en stamgäst som tog sig friheten. Det betalade sig när notan gjordes upp. Men inget nojs före midnatt. Det var fröken Ziskas princip. Och den höll hon strängt på. Försökte någon i förtid, fick han på moppe.

Fröken Ziska hade tack vare sin principfasthet och sitt mulliga hull arbetat sig till en viss ställning bland stamgästerna. Dessutom var hon aldrig grinig och sur, om det också höll på att dagas. Hon satt med ryggen mot väggen och följde uppmärksamt sina bord eller också hedrade hon någon av sina gunstlingar med en pratstund. Det var en grace. Och gästen förstod också att uppskatta fröken Ziskas synnerliga bevågenhet.

De andra flickorna avundades henne. Ibland kom det till gruff mellan någon av dem och henne, men Ziska behöll alltid sista ordet. Hon kunde ge sju för tu. På det viset befastade hon sin ställning hos gästerna, krögarn och kamraterna. Kyparna i matsalen såg hon inte åt. Men hovmästarn höll hon sig väl med. Avunden sade: intimt väl. Men Ziska visste vad hon gjorde. Tack vare honom fick hon i varje fall ut mer sprit än de andra. Och vilken kroggäst vill icke bli serverad av en sådan uppapperska nu för tiden. Fröken Ziska var således som klippt och skuren för sitt yrke. Men Ziska ämnade icke stanna på »Nattugglan» för alltid. Hon hade andra planer. I tvenne år hade hon försökt att realisera dem på ett praktiskt sätt, men planerna hade ständigt strandat. Ziska ville gifta sig. Och hon hade bestämt sig för att fånga någon välbärgad stamgäst. Ingen kunde som hon intressera sig för gästernas person. När mid-

nattstimman slagit och spriten lossade banden, då höll sig Ziska framme. Tack vare en viss grad av älsk-värdhet gick det dessutom bättre. Ziska invigdes i mer än ett förtroende, som hon alltid behöll för sig själv. Man kunde lita på henne.

Hon kände sig förolämpad, ja, högst indignerad om någon tvivlade på hennes tystlåtenhet. *In vino veritas* — Ziska behövde icke vara karlpsykolog, bara hon passade tillfällena.

Tack vare sitt djupa och allvarliga intresse för gästernas privatliv kom hon dem närmare, blev du med dem — men var diskret att icke dua någon i andras närvaro. Det var taktfullt. Och det höll man henne räkning för.

På det viset knöt hon vänskapsförbindelser med sina gäster och hon arbetade alltid med flera på en gång. Hon förstod att uppväcka en viss svartsjuka bland dem, som konkurrerade om hennes ynnest. Men icke kunde hon rå för, att somliga gäster trodde sig gynnade på de andras bekostnad. Hon var alltid lika mot alla. »Det sätter jag en ära uti.» Men så en vac-ker dag försvann först den ene så den andre av dem hon trodde sig ha på kroken. Kanske åtföljdes det där försvinnandet av förlovning eller giftermål. Allt hade man talt om för henne, bara inte det viktigaste. Då förtörnades Ziska. Ja, hon kunde rasa över fataliteten, då hon kom för sig själv. Men hon kände karlarna. De voro icke att lita på, förrän man hade dem fast med prästens hjälp.

När någon av de andra stamgästerna berättade för henne om någon dylik kalamitet låtsades hon intres-serad. Inte kunde man se på henne, att hon var en illusion fattigare. Så gick det undan för undan. De gamla försvunno. Nya kommo. Ett ögonkast var nog för henne att övertyga sig om möjliga chanser

hos nykomlingar. Först borde han vara i 40-årsåldern, ha egen affär och stå i taxeringskalendern. — Den boken var hennes käraste lektyr. Hon kunde den nästan utantill. — Men framför allt fick han inga andra ringar bära än klackringar. Utseendet betydde mindre. Helst borde han emellertid vara jovialisk och något däst. Och det äro ju de flesta ungarlar vid den där åldern. Så de fordringarna voro lätt tillfredsställda.

Dem som passade henne hade hon snart gjort till stamgäster, blivit du med. Se'n var vänskapen slutten. Och nu arbetade Ziska i det tysta och obemärkta på en lycklig fortsättning — tills en vacker dag fågeln flög sin kos. Hennes snara var icke stark nog. Men fröken Ziska hade ett mål och hon släppte det icke ur sikte, därför att hon gång på gång misslyckades i slutspurten. — — —

En lördagskväll hade hon fått på sin lott ett sällskap på fyra främmande herrar. Hon omhuldade dem på sitt vanliga, diskreta sätt.

Till slut voro de ensamma kvar i lokalerna.

Då en av dem försökte kyssa henne samtidigt som han betalade, fick han en örfil. Men den var mild som en västanfläkt. Fröken Ziska visste vad hon gjorde.

Den kyssträngde herrn blev förbluffad.

»Så får man inte göra», sade hon.

»Ne-*ej*, de' — får — man — inte — hicke — hick — gö-öra — tack — fö-hör — de' — or-det — fr-fröken.»

»Tack själv — och kom snart igen.»

»I mor'n — kväll — hick — ja — då — kom-mer — jag — igen — hick —.» Så gick hela sällskapet.

Men den kyssträngde herrn vände sig i dörr'n och upprepade:

»I mor'n — kväll — hick — jaha — då — kom-mer — jag — igen — hick —.»

Och han kom igen.

Han var charkuterihandlare och hade förut tillhört godtemplarorden »Hoppets Fackla», men tröttnat på abstinensen.

»Tror fröken, att en blir sämre karl för de'?»

»Visst inte, bara man har karaktär.»

»De' va' just de' ja. Nå, fröken blev väl inte stött i kanten i går kväll?»

»Varför då?»

»Asch, fröken minns.»

»Jaså — nej visst inte. Lite skämt ska man tåla och tålmod måste man ha, herrn.»

»Alldeles riktigt, alldeles riktigt.»

Han såg på henne med ett par bedjande, blå ögon som starkt kontrasterade mot ansiktets högröda färg.

»Vi kommer bestämt bra överens, fröken och jag?»

»Varför skulle vi inte de' göra? Jag ä' aldrig svår att komma överens me'.»

»Ne' ne' — de' tror jag, fröken ser så godmodig och snäll ut.»

»Åhja — så där till husbehov åtminstone.»

»De' ä' alldeles som — jag. Ingen kan säga nå't annat om mej heller. Jag sköter mitt arbete — jag ä' charkuterist neri Hallen och heter Lubb» — han gjorde en klumpig böjning på den kraftiga tjurnacken och fröken Ziska nickade, medan herr Lubb mönstrande överfor hennes yttre som då en slaktare värderar »levande vikt», innan han tar upp mätkedjan och lägger den över bringan.

Ja, så var den bekantskapen formerad.

Herr Lubb kom alltid regelbundet två kvällar i veckan, onsdag och lördag.

»Jag har mina principer och vaner, ser fröken.»

»Alldeles som jag, herr Lubb.»

»Ja, för annars ginge de' åt häcklefjäll me' en.»

Han drack måttligt och fröken Ziska såg i taxeringskalendern att han tjänade 10,000 kronor. Hon hade också hälsat på honom sedermera nere i Hal-len. Han var förtjust, fast han då icke såg så värst aptitlig ut. En flottig vegamössa med tygskärm satt på nacken, en röd blyertspenna bak örat. Och det vita förklädet var lindrigt rent. Men det hör väl till yrket, tänkte Ziska. När han besökte »Ugglan» var han nästan elegant. Icke kunde man då se på honom, vad han hade för sig — om man icke kunde gissa det av de röda, något svullna händerna och det uppblåsta, röda ansiktet. Var han således icke precis någon snarvacker karl, var han i alla fall en karl som stod på egna ben.

Och nu följde händelserna slag i slag. Herr Lubb älskade Ziska — inte bara på kvällen efter så och så många groggar. Nej, han var kär på da'n också. Och så gav han fröken Ziska hederliga presenter.

En kväll frågade Lubb, om han icke fick bjuda henne ut. Hon låtsades nödbedd men svarade ja efter några sekunders betänketid.

Herr Gottfrid Lubb och fröken Ziska Jansson supérade på Lorensberg första gången tillsammans — förresten samtidigt som kandidat Allan Hagberg och fröken Franzine Jansson supérade för första gången där. Systrarna hade diskret hälsat på varandra. Och fröken Ziska berättade som den alldagligaste sak att det var hennes syster och blivande sväger, kandidat Hagberg, »prästson uppifrån landet». Ziska lade märke till att hennes aktier hos herr Lubb stego märkbart efter konfrontationen med systemen, ty sådana äro män-niskorna nu en gång.

På hemvägen var herr Lubb sentimental och talade om sin ensamhet.

Han hade inga släktingar i staden. Dem hade han på landet. Hans far ägde gård och grund i Uddevallatrakten.

»Och vänner kan en också tröttna på, fröken.»

Ziska nickade.

»Varför jag börjat ta mej en liten tår på tand ibland, är inte för att jag tycker om starkt, ser fröken, utan därför att jag kommit underfund med att en karl som jag, som arbetar och sliter vareviga dag från morron te' kväll, behöver lite omväxling.»

»De' tycker jag också. En karl ska kunna ta sej ett glas eller två och vara lika bra karl för de'.»

»Ja-ja — fröken talar förståndigt. De' ä' ackurat min mening om fylla' också. Lite då och då gör ingen riktig karl sämre än han ä'.»

Det blev tyst några minuter. Fröken Ziska intresserade sig för stjärnorna. Herr Lubb svettades, ty han vågade sig icke fram med det han hade på hjärtat.

Han hostade och harklade sig.

Fröken Ziska frågade i deltagande ton:

»Herr Lubb måtte väl aldrig ha förkylt sig heller?»

Fatalt. Just då låg bekännelsen på läpparna. Nu kom han av sig.

»Ne-nej då, förkyld — ne-nej då, lite torr i halsen bara — hm — hm — ja-e — jo-e — hm — hm...»

Och så blev det tyst.

Fröken Ziska förstod nu att han hade något särskilt på hjärtat, hon ville så gärna hjälpa honom. Därför började också hon tala om ensamheten — hur dubbelt tung den är, då man inte har sådan läggning att man vill gå genom livet ensam.

Herr Lubb var på väg att stanna, ta henne i hand och tacka henne för så sanna ord.

Han såg med sitt leende, rödmosiga ansikte på henne från sidan. De blå ögonen hade en fuktig, sentimental glans och de tjocka läpparna lyste som ny-slaktat kött. Aldrig hade han känt sig så ensam som i kväll. Och aldrig hade han heller känt större behov att ha någon som han kunde anförtro sig åt.

»Hm — hm — de' va' en gemytlig kväll.»

»Ja tack.»

»Vet fröken va' jag tycker, om jag får säga't?»

»Ne' — men säj.»

»Jo — jag tycker att vi trivs riktigt bra te'sam-mans — de' vell säga — att de' ä' ja' som tycker de', fröken — va' fröken tycker, vet ja' inte — hm — hm — en känner ju inte varandra närmare — men jag tror att vi skulle kunna sympatisera? Se, de' ä' något vesst över fröken, som slår an på en — ja-ja — ja' kanske ä' lite för öppenhjärtig åv mej, men ärli' och upprikti' de' har ja' alltid var't, ser fröken, och nu tycker jag att de' ännu som ä' som om fröken hade samma läggning som mej.»

»Herr Lubb är också mej, mycke' sympatisk», sade fröken Ziska i högtidlig ton. Hon hade sina beräkningar med att ta den oktaven.

Herr Lubb avbröt:

»Då kanske de' inte ä' sista gången jag får ha den äran att göra fröken sällskap?»

»Nej, jag trivs uppriktigt sagt bra med er, herr Lubb — men nu ä' jag bestämt hemma.»

Fröken Ziska drog upp portnyckeln ur väskan och öppnade.

Hon räckte honom handen:

»Och så ska jag be att få tacka så mycke' för i kväll.»

Herr Lubb ville gärna hålla hennes hand i sin bara en liten stund, men Ziska drog den resolut tillbaka, nickade än en gång god natt och porten slog igen.

Herr Lubb stod obeslutsam några sekunder, så vände han långsamt om och lika långsamt gick han vägen hem. Han hade aldrig känt sig så ensam förr. Hans liv var fattigt och enformigt, trots att ingenting fattades honom. Han hade nog för sina behov — och lite därtill på banken.

Men fröken Ziska var en flicka efter hans tycke. Hon var bestämd och säker och en kunde lita på henne. Det syntes nog.

Då han kom upp på sitt rum, gick han fram till skrivbordet. Där stod sedan flera år ett porträtt av en ung flicka från hemtrakten. Men nu hade det stått där länge nog. Utan någon mening. Han lade porträttet i en låda. Han ville icke minnas henne längre. Hon var numera utan affektionsvärde för honom.

Och medan Lubb långsamt klädde av sig, grubblade han över kärlekens mysterium. Det var allt bra underligt ändå.

Påföljande kväll satt herr Lubb på sin vanliga plats i »Ugglans» kafé och fröken Ziska tackade för senast. Hon tackade även med ögonen, medan hon serverade honom.

Den kvällen blevo Ziska och Gottfrid du. Herr Lubb hade kommit ett steg närmare målet, fast han kände sig osäker. Kunde hon mena något med honom — hon som hade så många beundrare, tänkte Lubb. Med svartsjuka ögon blängde han på var och en gäst, som vågade konversera mer än det allra nödvändigaste med henne. Han led av att se hur hon gick

omkring och myste åt än den ene än den andre. Det behöfde hon väl inte göra, därför att hon passade upp dem. Men det finns en del karlar som alltid ä' idioter, tänkte Lubb och såg sig omkring som om det vore en nåd av honom, att Ziska fick servera de andra.

Men herr Lubb kände sig allt mer ensam. Livet började bli odrägligt. Han levde sig så in i sin egen värld, att han rent av glömde att nojsa med sina kunder på dagarna. Herr Lubb blev dyster och sluten. Pigorna och fruarna som köpte fläsk och korv i hans stånd kände icke igen sin Lubb. Han var fåordig och de blå, simmiga ögonen sågo grubblande ut. Och Gottfrid Lubb grubblade både dag och natt, hur han skulle bära sig åt för att komma på det klara med sina hjärteangelägenheter. Det var honom stört omöjligt att finna ord. Det var som om hans mun vore förseglad, så snart han kom i fröken Ziskas närhet. Men det kunde ju icke fortgå på det viset. Nog för han såg, att han icke var henne likgiltig och nog för han trodde, att hon hade ett gott öga till honom, men det tyckte Lubb att hon hade till de andra också. Ja, herr Lubb hade det svårt, han led. Tänk, om han aldrig kunde förmå sig att tala allvar med henne. Då var han förlorad. Och herr Lubb suckade.

Så fick han apropå se en annons om en bok som hette »Brevställare för älskande». Gottfrid Lubb fick en idé. Han köpte boken. Den blev hans räddning. Herre Gud, han behöfde ju icke tala. Han kunde skriva lika bra om inte bättre.

Med hjälp av den utmärkta boken »Brevställare för älskande», knåpade han ihop följande brev. Han skrev många kladdar först, så att icke Ziska skulle misstänka var han fått uppslaget ifrån. Han kände frun-

timren. De voro så finurliga och snara till att ana sammanhanget mellan det ena och andra.

Alltså skrev herr Gottfrid Lubb:

»Bästa fröken Ziska!

Gottfrid skriver till Dig i en upprektig angelägenhet. Nu får Ziska icke bli ond på honom. Eller bli förundrad, att jag ä så djärv. Men jag har nog tänkt mej för, så jag vet va jag skriver, lella Ziska. Som Du har sett, ä jag mycke ensam och övergiven. Jag har icke någon, som jag kan sympatisera mä — förrän nu på sistone. Kan Ziska gissa vem de ä? Jo, de ä Du, lella fröken Ziska. Mett hjärta blir varmt då jag tänker på Dig. Jag har ju sett många flecker i min da, men jag tycker att Du ä den bästa jag har sett och känt. Den första gången jag såg Ziska kände jag att vi kunde sympatisera mä varandra. Och så tänker vi så lika i allt — se de ä ett gott tecken på att en kan bli sams, om en kommer ihop. Eller va tänker Ziska? Ja, Du tänker väl desamma, när vi ä lika tänkande Du och jag. Ja, jag ska säja rent ut att Ziska ä mett edial. Och ta inte illa upp att jag skriver så här öppenjärtligt. Jag ä sän se, allti ärli och upprekti i allt. Ingen kan säja något annat om Gottfrid Lubb. Och som fröken Ziska kanske vet ä jag inte barskrapad precis. Jag har en liten go affär och mina kunder ä di trognaste i Hallen. Och allt säljer jag kontant och därför köper jag kontant. Och se dä tror jag betyder en hel del dä mä. Och så kan jag

Ursäkta att jag har plumpat fast då ser illa ut.

ju tala om, att jag har lite på banken om du skulle knipa. Men du har aldrig än knipet för Gottfrid Lubb och ännu mindre ska du göra, om jag får en rektit rediger hustru. Och du kan jag lita på att Du blir, lella Ziska. Jag vet ju inte om Du har någon annan fästeman, för du där gloparna, som setter däruppe på Ugglan gör sej bara te. Du har jag nog sett, du ä inget å lita sej tell. Och ingen vet förexten om du menar nåt allvar. Men Gottfrid Lubb velle hellre dö än skrömta. Han ä sån se. Ja lella Ziska ta nu inte illa upp du här raderna. Du ä skrevna av fullaste hjärta. Jag Gottfrid Johannes Lubb ÅLSKAR DIG fröken Ziska Jansson. Och nu kan jag inte skriva mer för jag känner mej så konstigt och jag vell bra nära gråta. Men om Du kan sympatisera mä mej, så ska Du förstå min belägenhet. Vi ska nog komma bra överens, ska Du få se tecknar

Din ende sanne och upprektige vän

GOTTFRID JOHANNES LUBB.

P. S. Jag vell gärna ha svar. Antingen skrefligen eller muntligen. Men lella Ziska Du får inte göra mej olöcklig för hela livet.
Din vän D. S.

Han läste igenom den sista fattningen några gånger, innan han vågade stoppa in papperet i kuvertet. Lubb tyckte den var bra. Han kunde inte begripa att han fått med allt vad han hade på hjärtat och lite därtill. När han klistrade igen kuvertet, såg han mycket förhoppningsfull ut.

Och så präntade han utanskriften:

Högädla Fröken Ziska Jansson
 Adräss Resturant Uggla
Göteborg.

Fröken Ziska var säker på napp denna gång. Kroken satt säkert i. Hon hade därför icke brått med att dra upp. Under tiden tog hon grundligt reda på Gottfrid Lubbs person och ekonomi. Ingen hade något ofördelaktigt att säga vare sig om mannen eller hans affärer. Han skötte både sig själv och dem oklanderligt. Men han var snål och gniden av sig, fast det hade Ziska aldrig haft någon erfarenhet av. Mot henne hade han tvärtom varit flott. Nu hade icke uppapperskan Ziska någon smak för snåla herrar. Det var icke för dem hon levde. Men utanför tjänsten var detta av underordnad betydelse.

Gottfrid Lubb var kär i henne. Kunde hon älska honom tillbaka? Den frågan gjorde hon sig icke. Fröken Ziska hade blivit skeptisk, då det gällde Kärleken — med stort K. Den sorten är som en vacker dröm och den förflyktigas lika fort. Vuxet folk behöver kärleken till husbehov. Herr Lubb var naturligtvis som alla de andra. Och skulle Ziska gifta sig ville hon också ha en man och inte bara ett hem. Då herr Lubb var en stor och stark karl, kunde han säkert uppfylla hennes önskningar liksom hon nog skulle uppfylla hans. Hon hade sålunda ingenting emot att bli fru Lubb.

Så kom brevet. — En kamrat tog emot det av brev-bäraren. Uppasserskorna sutto runt ett bord, sladderade, läste eller handarbetade, ty det var på förmiddagen och kaféet tomt på gäster.

Mitt på golvet stannade fröken Paula — »Guld-pudran» kallad för sitt guldfärgade hår. Annars hade naturen bestått henne med svart. — Ett elakt leende lekte på läpparna, med en ansträngt allvarlig röst, läste hon:

»Högädla Fröken Ziska Jansson, Adr-ä-ss restu-rant Uggla.»

Alla flickorna fnittrade. »Fästman, Ziska, fästman, du.»

Men Ziska rusade upp, ryckte till sig brevet och försvann.

Hon trodde först, att det var någon som ville skoja med henne. Men så såg hon, att brevet var från herr Gottfrid Lubb. Och då lade sig hennes vrede. Men nog kunde han kostat på sig ansträngningen att stava utanskriften ordentligt, så hon slapp att bli utskratad av kamraterna för den saken åtminstone. De skratade nog ändå i smyg åt hennes intresse för herr Lubb.

Då han kom om kvällarna och Ziska händelsevis råkade stå ute i kassan, kom »Guldpu-dran» och stack in sin fnasiga näsa:

»Ziska — Ziska — din älskade korvhandlare väntar på dej.»

Men Ziska läste Gottfrid Lubbs innehållsrika friar-brev med allvar och uppmärksamhet. Hon läste det flera gånger om. Så tittade hon i taket, medan hon tänkte över innehållet. Hon hade nästan väntat sig att han skulle skriva, ty Ziska hade under sin tjänst-göring på »Ugglan» fått en viss praktisk inblick uti manfolks erotik.

Nu stod hon således vid målet, hon behövde bara räcka ut handen. Hon kände sig lika skadeglad som — glad. Om nu bara herr Lubb var den rätte för henne? »Korvhandlare» ljöd det för hennes öra — egentligen hade hon tänkt sig en specerihandlare.

Hökardrömmen var visserligen icke hennes vackraste, men hon hade nöjt sig med den. Och nu skulle det bli en korvhandlare. Fröken Ziska var inte riktigt glad åt detta slumpens arrangemang. Hon hade verkligen haft högre vyer. Nå, en kan inte få allt det en vill — fröken Ziska beslöt sig för att resignera och älska Gottfrid Lubb. Det var bättre att ha det säkra framför det osäkra. Men brevet från Gottfrid rev hon sönder.

Kort tid efteråt blev fröken Ziska förlovad med Gottfrid Lubb.

Gottfrid var lycklig. Hans rödmosiga ansikte strålade.

Även Ziska tyckte om tillvaron. Hennes nit hade utfallit med vinst.

XIV.

Mamma, mamma», ropade Flora långt ute på gården. Hon hade icke tid att lugna sig, tills hon kom in.

Köksfönstret öppnades och fru Jansson stack ut huvet med en bister uppsyn:

»Va' ä' de' nu igen — du hojtar så?»

»Ziska — mamma — Ziska ä' förlovad.»

»Va' säger du, tös? Jag har då aldrig hört på maken.»

Flora stod nu i köket:

»Läs här då», sade hon och fru Jansson läste Ziskas förlovningsannons, medan hon gång på gång mumlade:

»Nu har de' väl gått galet för henne — ja, de' ska en se — va' skulle hon på den där usla resturanten för — jag varnade henne — jaha de' gjorde jag. Hm, hm — nu ska en få bekymmer för henne me'.»

»Åh, mamma ä' så dum», sade Flora, »alltid ska mamma tro de' värsta också. Ziska ä' inte så dum. Hon vet va' hon vill.»

Då teg fru Jansson. Flora hade rätt, när hon tänkte rätt efter: Ziska visste vad hon ville.

»Men va' kan de' vara för en karl — har du aldrig sett henne te'sammans me' nå'n?»

»Jo-då — jag har sett henne me' många.»

»Ja, se där — I ska få se att de' ä' som jag tror

— många ja — och ingen vet vem. — Gottfrid Lubbe — Gottfrid — L-u-b-b», stavade fru Jansson. »Ett så'nt namn. De' låter ju riktigt misstänkt, vet ja'»

I detsamma kom Franzine hem för det var på kvällen.

»Har du hört?» frågade modern.

»Vilket?»

»Att Ziska förlovat sej?»

»Jag vet de', svarade Franzine.

»Har du redan sett annonsen då?»

»Nej, men jag visste de' i förväg.»

»Har hon talat om'et för dej?»

»Ja-a — i går mötte jag henne och hennes fästman.»

»Va' säger du. Och de' har du inte talt om här hemma», utropade fru Jansson.

»Jag skulle sagt'et i morse, men jag glömde bort'et.»

»Hur kan en glömma bort nå't så'nt», undrade gumman.

Franzines glömska gick fullständigt över moderns horisont.

»Men de' ä' så likt dej. Nå, va' ä' de' för en karl hon har fått tag i då, vet du de'?»

»Han ä' charkuterist.» Franzine såg på Flora med ett mångtydigt uttryck.

»Charkuterist, — ser han rejäler ut?»

»Ja bevars — han ser ut som en slaktare.»

»Hur ser Ziska ut då — såg du de'?»

»Hur hon såg ut?»

»Ja — de' ä' ju ett helt år sen hon va' hemma sist och mycke' kan hända på den tiden.»

»Jaså, mamma menar så'nt — hahaha — va' mamma ä' dum.»

»Dum — nehej du, — jag vet nog hur de' går tell jag, fast jag ä' gammal.»

»Ja, då ska jag säga mamma, att Ziska ser ut som förut.»

»Ä' du säker på de'?»

»Hahaha — jada — en har väl ögon.»

»Nå, Gudskelov för de' då» — fru Jansson slog ihop händerna, så stavade hon på annonsen ytterligare några gånger.

Nu kom Tobias och fick del av nyheten.

»Jaså, va' ä' de' för en karl?»

»Han lär vara charkuterist nere i Hallen, påstår Franzine.»

Jansson nickade »jaså», tände sin pipa med en sticka från spisskulten och gick ut igen.

»Han bryr sej aldrig om nå'nting», mente Klara. »Om så månen ramla på'n, sa han bara 'jaså'. Har han sin uschle liter å si' pipa, bryr han sej inte om nå't.»

Men fru Jansson, som var nyfiken på sin blivande svärson, visste icke hur hon skulle bära sig åt för att få sin nyfikenhet tillfredsställd.

»Jag kan inte begripa va' jag har gjort Ziska för ont efter hon inte kan komma hem», sade hon och rösten lät som en stilla klagan. »Jag har ju alltid håll't på Ziska, fast hon inte velle förstå sett eget bästa.»

»Men va' de' inte mamma som körde ut henne, därför att hon börja' på restaurant?» frågade Franzine.

»Körde ut. — Har jag kört ut henne? — Va' de' inte hennes eget fel kanske? Så kom inte å säj, att jag körde ut henne.»

Då gick Franzine, medan Flora stannade kvar hos modern i köket.

»Du Flora», sade fru Jansson och strök sig om

hakan, som hon brukade, då funderingarna kommo,
»du Flora.»

»Ja-a — va vill mamma?»

»Om vi skulle bjuda hit Ziska och hennes fästman? Va' tycker du?»

»De' tycker jag visst.»

»Vill du fråga henne?»

»Gärna — jag tycker de' skulle vara skoj.»

»Gå å ring då å fråga om di vell komma hit på eftermiddagskaffe om söndag.»

Flora, som alltid var tjänstvillig mot sin mamma, sprang genast ut och ringde till »Ugglan».

»Nå, va' sa hon», undrade fru Jansson, då Flora kom tillbaka.

»Hon tackade och sa att de' ville hon gärna göra.»

Klockan fyra på söndagseftermiddagen skulle Ziska med fästman komma.

Franzine och Flora stodo vid fönstret till »flickornas rum» och kikade, medan fru Jansson gömde sig bakom köksgardinen. I sängkammaren var kaffebordet dukat. Jansson satt på pinnsoffan med den eviga snuggan i mun. Douglas hade följt med scouterna på övning och James visste ingen var han fanns.

Men nu doko de två fram i portgången.

Arm i arm.

Ziska elegant, med äkta skunkboa till knäna, fästman ett huvud högre än fästmän. Han såg ut som en göteborgare, men ansiktsfärgen var som vanligt högröd. Han hade nya gångkläder, käpp med silverkrycka, bruna handskar och styv hatt. Plommonstoppet satt käckt på nacken.

»Han ser ju riktigt schantil och rejäl ut», mumlade fru Jansson.

Franzine fnittrade. Flora låtsades allvarlig.

Men fru Jansson fick brått med att skynda ut på verandan och ta emot.

»Kära Ziska — jag har den äran. En så'n överraskning för oss — en så'n överraskning.»

»Min fästman — min mor», presenterade fröken Ziska. Högtidligt och förnämt.

Fru Jansson neg, när hon tog herr Lubb i hand.

Herr Lubb log med hela ansiktet, dunkade fru Jansson i ryggen och såg för övrigt riktigt hemtrevlig ut.

»Välkomna, välkomna och var så goda och stig in.»

Då herr Lubb gick över tröskeln till köket, small det till i plommonstopet.

»Aj, fan —»

Fru Jansson gjorde en grimas. Det gjorde hon alltid, då någon i hennes närvaro nämnde Den onde vid namn.

Herr Lubbs nya hatt hade emellertid fått sig en spricka i filten. Då gjorde herr Lubb också en grimas. Nya hatten — 10 kronor. Lubbs goda humör höll också på att få en knäck. Men han bemästrade det.

I dörren till sängkammaren kom Tobias, med pipan i handen.

»Min fästman, pappa.»

»Jaså — välkommen då.»

Så var den ceremonien över.

»Var så goda och sitt ner — Ziska, ska du inte be herr Skubb...»

»Lubb, mamma.»

»Åh, förlåt, jag messuppfatta» — fru Jansson neg.

»För all del», sade herr Lubb, »de' ä' så lätt gjort.»

»Var så god, Gottfrid. Känn dej hemma», uppmanade Ziska.

»Ja tack, lilla du.»

»Lilla du — så rart de' låter», tänkte fru Jansson, »de' ä' bestämt en riktigt redig karl, Ziska fått fatt i.»

»De' ä' gott väder i dag», sa Jansson.

»Jaha — riktigt ljumt i luften», svarade Lubb.

Och Jansson:

»Hur låter de' i affärerna?»

»Jo tack. Jag kan inte klaga.»

»Nej, du kan väl inte klaga, Gottfrid.»

»Nej, gu'skelov, lilla du.»

Herr Lubb strök sig på knäna, medan han såg sig omkring, läste bibelspråken på väggen, satte handen för munnen och harsklade sig.

Fru Jansson öppnade dörren till flickornas rum:

»Kom in nu, flecker.»

Ziska presenterade, med samma högtidliga min:

»Min syster Franzine — (herr Lubb nickade bekant — henne kände han igen) — min syster Flora.»

Herr Lubb bockade sig upprepade gånger. Det var en yrkesvana hos honom.

»Ja, var så goda nu — låt inte kaffet kallna. Servera du, Ziska.»

»Som ä' van», passade Franzine på, medan hon trampade Flora på tårna.

Men Ziska svarade med en blyxt. Den var skarp.

Fru Jansson sneglade på Franzine. Vad skulle nu den kvickheten tjäna till. Franzine var då alltid framme.

»Håll te' godo nu, herr... herr...»

»Lubb, Gottfrid Lubb», nickade fästmannen.

»Ja — ja — herr Lubb, håll te' godo nu.»

»Tack — tack.»

»Ta för dej, Gottfrid.»

»Åh, tack, lilla du.»

Franzine bet sig i läppen, Tobias snörvlade med kaffet och fru Jansson såg på den blivande mågen med

välvilliga ögon. »Lilla du» — åh så rart det lät. Fru Jansson mönstrade äldsta dottern framtill, baktill. Allt var i sin ordning. Fru Jansson blev ännu välvilligare stämd.

»Tänk, så hemlighetsfull Ziska har var't», mente hon. »Den som ändå vetat av detta förr. Nu blir de' så apropå allting. Herr Lubb får urschäkta å hålla te' godo.»

»Åh, för allan del — för allan del» — herr Lubb böjde på hela ryggen, ryckte i ena mustaschen och log yrkesvant mot fru Jansson.

Franzine knuffade Flora med armbågen. Ziska hade god lust att ta henne i örat.

»Herr Lubb ä' charkuterihandlare, hörde jag», sade Jansson.

»Jaha — ja — i Hallen.»

»Å de' går bra?»

»Jahadå — superb, herr Jansson — och bättre ska de' väl gå i framtiden eller va' tror du, lilla Ziska.»

Ziska nickade men kastade samtidigt ett öga på Franzine. Franzine såg ut genom fönstret.

»Får jag inte bjuda på ett glas konjak te' kaffet», föreslog Jansson.

»Tackar som bjuder. Det skulle nog smaka.»

Ziska hostade. Gottfrid kom ihåg något hon sagt honom på vägen.

»Men bara ett par droppar då, herr Jansson. Se jag ä' inte mycke' för star't.»

Fru Jansson tänkte: alltid ska då Tobias vara framme och se'n tänkte hon: herr Lubb tycker jag riktigt bra om. Högt sade hon:

»Herr J-Lubb — Lubb kanske ä' nökterist?»

»Ja, så gott som, fru Jansson, så gott som, på tie år har jag inte smakat en droppe.»

»Jaha, mamma», inföll Ziska, »de' vet jag.»

»I har lå inte var't bekanta så länge ändå», undföll det fru Jansson.

»Nej, men jag vet'et ändå, ser mamma.»

Men nu kom Jansson med konjaksflaskan och glaset. Han hällde i fulla glas, lyfte sitt och sa »skål och lycka te' då».

Herr Lubb bockade sig åt alla sidor, tog sitt glas och sväljde innehållet i ett drag — då kom han ihåg.

»Aj fan» — precis samma ord undföli honom nu som då han stukade hatten — men han försökte förta dess verkan genom att föra flatan till munnen och med ögonen bad han fru Jansson om ursäkt. — Fru Jansson förstod att han drack ur av misstag. Det syntes så väl.

»Får de' inte lov å vara en te', herr Lubb», undrade Jansson.

»Ne' tack, herr Jansson, ne' tack», svarade herr Lubb och sneglade på flaskan.

»Då tar jag väl mej en ensammen då», mumlade Jansson.

Fru Jansson skämdes. Alltid skulle hon behöva skämmas för den skråen också.

Men konjaken hade ett välgörande inflytande på Gottfrid Lubbs talförmåga. Han började känna sig hemmastadd. Han berättade om sin far och mor på landet. De ägde en gård i Uddevallatrakten, som Gottfrids yngre bror brukade.

»Då lever far och mor på undantag då», mente Jansson.

»Ja, de' kan en ju säja att di gör på sätt och vis, fast bror min bara setter som arrendator. Går'n ä' di gamles se och vad mej beträffar så får jag inte ut min lott förrän di gamle dör.»

Fru Jansson tittade på Ziska. En så'n tur den tösen

hade ändå, tänkte hon. Fru Jansson både älskade och beundrade sin äldsta dotter.

»Å de' här huset ä' herrskapets», frågade herr Lubb.

»Jaha, stuga ä' vår, och före mej ägde far min den.»

»Den har nog sett värde», mente Lubb.

»Åhja, om en velle sälja nu, så feck en nog en styver allti'», sade Jansson och blåste upp sig. Den gula pavijongen var hans livs stolthet.

»De' blir en vacker styver, om I velle sälja nu.»

»Men se de' gör inte Tobias Jansson. När han ä' dö får I göra som I vell.»

»Får de' inte lov att vara en liten extra tår, herr Lubb?»

»Åh, jag tackar. Jag har aldrig smakat så extra gott kaffe.»

Då fru Jansson kom in med kaffepannan, sade Ziska:

»Nu tycker jag, att I ska säja Gottfrid till min fästman. Eller va' säjer du, Gottfrid?»

»De' skulle fägna mej, lilla du. Men på de' villkoret att jag får säja farbror och moster...»

»De' va' klart», inföll Jansson. Och så var förlovningskalaset slut.

Just då man skulle till att gå, kom James hem. Han stannade på tröskeln och såg mäka förvånad ut.

»Kom in och hälsa, Schäms», sade fru Jansson. »Vi har storfrämmande förstår du», myste hon — »Ziskas fästman.»

Herr Lubb reste sig och tog James i hand.

»Jaså», sade James, »du har förlovat dej, Ziska — ja, då får jag gratulera och önska lycka till.»

»Se'n ä' de' din tur, Schäms», sade Ziska.

»Åh, han har inte bråttom», mente modern.

»Så'nt vet man aldrig, moster», inföll Gottfrid. »Och så ha vi de två unga damerna», fortsatte han, tvinnade mustaschen och försökte se galant ut.

»Di ska bli torra bak' örat först», tyckte Jansson.

»De' har pappa rätt i», sa James.

»Nej, nu tror jag att vi ska tacka och gå», föreslog Ziska.

Hon reste sig upp. Hon ville icke vara hemma mer än nödvändigt länge och förresten skulle hennes vakt börja om en stund.

Avskedet var hjärtligt å ömse håll. Till och med Franzine tyckte nu, att Ziskas fästman inte var så oäven.

»Och för allt i världen, kom nu snart igen, Gottfrid lelle.»

»Ja då, kära moster, de' ska inte dröja så länge. Jag försäkrar moster, att de' ä' som om jag vore barn i huset se'n gammelt.»

»Så roligt att Gottfrid säger de'.»

Och så tog man farväl.

Efter en stund sutto de båda gamla ensamma kvar i rummet.

»En så'n tur för Ziska, eller va' säger du, Tobias?»

»Jag tycker precis som du.»

»Ja, tack käre Gud för att Du har hjälpt tösa te' en så'n stabiler kar'. De' va' den upprektigaste glädje jag har känt på länge, Tobias. Mätte di bara gefta säj snart, så han inte går å gör slut. Hon får aldrig maken. Och så ä' han riker. Ja, Herrans vägar ä' underliga. Tack och lov. Jag har många gånger tänkt på Ziska i mina böner. Där ser du, Tobias, att bönens makt ä' stor.»

Tobias nickade med pipan i mun.

»Men ja' säger bara de', mätte de bara bli nå't äv'et.»

»Va' lugn du mor — Lubb ä' en som behöver gefta säj snart och Ziska me' förrexten.»

»Hur kan du veta de'?»

»Hm — en ä' la inte blinn'er på bägge ögena heller. Naturn, ser du mor, naturn...»

»Töst me' dej, Tobias.» Fru Jansson kunde inte låta bli att dra på munnen. Även hon hade nämligen i tysthet stark tro på »naturn». Det visste Tobias. Därför knep han ihop med ögat som en tjuvpojke — och sade:

»Jag tar la mej en konjak te'.»

Han hade gärna fått ta både två och tre utan invändningar från Klaras sida. I grund och botten voro de lyckliga på sitt sätt, dessa båda gamla kontraster.

Lizinka Friedeman hade gjort ett djupt intryck på James. Icke blott därför att hon var en ryktbar revolutionär. Det visste han förut. Men han hade föreställt sig henne helt annorlunda — en vulgär typ, vårdslösande sitt yttre. Istället var hon en liten förtjusande kvinna i sitt personliga umgänge. Bildad, och smakfullt klädd. Hon såg ut som en dam av värld. Nå, detta var icke att undra på. Lizinka berättade för James några drag ur sitt liv. Hon var dotter till en officer och hade fått en vårdad uppfostran. Efter studentexamen sändes hon till Paris för att studera musik. Dittills hade hon icke avvikit från den väg som är den svenska familjeflickans vanliga. Ingen kunde då ana att i denna lilla milda själ slumrade embryot till en revolutionär. Men i Paris kom omslaget. Genom en ung ryss, kamrat med henne på konservatoriet och inackorderad på samma pensionat, blev fröken Friedeman införd i ett koteri unga konstnärer: diktare, musiker, målare, alla av extrem revolutionär läggning. Genom dem fick hon upp ögonen för den sociala nöden. Hon hade aldrig ägnat en tanke åt denna fråga förut. I Paris blev hon väckt. Fjällen lossnade från hennes ögon. Nu såg hon att samhället var sjukt, anfrätt in till märgen. Hon fasade. Endast den röda världsrevolutionen kunde frälsa världen och människorna. I det heliga Ryss-

land hade den börjat. Men snart skulle den svepa fram som en stormvind, sopande undan västerlandets gamla korrumperade samhällsordning. Lizinka blev eld och lågor. Musikstudierna slängde hon. Och kastade sig i stället med brinnande entusiasm på studiet av de sociala frågorna. Ryssen blev hennes lärare och kamrat. Han skaffade henne den litteratur hon behövde. Under tiden blev han hennes älskare. De flyttade tillsammans. Han var medellös. De pengar hon fick från hemmet för att därmed bekosta sina studier gingo till det gemensamma uppehållet. Familjen hade till en början ingen aning om hennes nya liv. Fadern skickade pengar i god tro.

I det nyetablerade hemmet i Montmartre samlades en skara unga revolutionärer, bland dem en svensk journalist. Han skrev korrespondenser till Folkets Blad. I en av dessa korrespondenser råkade han nämna Lizinka Friedemans namn i ett visst sammanhang, visserligen diskret men ändå fullt begripligt. Lizinkas far läste artikeln. Och så kom explosionen. Innet underhåll. Fadern telegraferade att hon genast skulle komma hem. Men Lizinka reste icke hem. Då for fadern själv ner för att hämta sin dotter. Men då var brytningen redan fullständig. Lizinkas älskare körde utan vidare ut hennes far. Sedan dess existerade hon icke längre för sin familj och de kretsar hon förut tillhört. Modern dog en tid efteråt — kanske av sorg. Men Lizinkas hjärta veknade icke. Hon hade lärt sig att hata sin egen parasiterande samhällsklass. Det blev svåra tider. Kärleksförbindelsen med ryssen bröts, då hon inga medel längre hade att underhålla honom med.

Han var hennes första kärlek och han blev hennes första stora besvikelse. Det tog tid innan hon hämtat sig från den sorgen. Ty hon hade sörjt som man

sörjer över en grusad lycka. Så måste hon resa hem och vid hemkomsten enrollerades hon i kommunistpartiet, blev en av dess mest verksamma agitatorer. Och på det levde hon. Men sin uppfostran, börd och bildning kunde hon icke avlägsna. De voro ett med hennes väsen. Och tack vare just denna tidigare samhällsställning hade hon ett avgjort företräde framför alla de andra agitatorerna, som av födsel tillhörde djupen och icke höjderna. Ja, sådan var Lizinka Friedeman. Hennes liv var en roman. Den unge göteborgsrevolutionären James Jansson kände sig liten och obetydlig inför denna kvinna, som offrat allt för sin tros skull. Hon växte i hans ögon. I hemlighet tillbad han henne redan. Hon var en idol, till vilken han kunde se upp. Och när hon påyrkade, att »Brandstiftarna» skulle handla mera målmedvetet var han också genast redo att följa hennes maning.

Under vandringen på tu man hand in till staden från Långedrag blev James Jansson fullt medveten om, att ett nytt skede av hans liv börjat. — — —

Då Kristianiatåget backade ut, utbringade Lizinka än en gång ett leve för världsrevolutionen. Hon stod där på plattformen som symbol för en annan tid, tyckte James. Han skulle velat falla på knä och tillbedja denna symbol, men tåget gick.

»Möt mig när jag kommer åter om åtta da'r», sade hon.

James vinkade så länge han såg tåget. Sen gick han tillbaka genom väntsalarna, med händerna knutna och blicken i brand. Ja, nu skulle ett annat liv börja. När hon kunde offra allt för revolutionens heliga sak, vad borde icke då han kunna offra. Hittills hade han bara pratat.

Då han kom fram till Drottningtorget, tog han en bil upp till konsul John Klemens bostad vid Avenyen.

Han var het av samvaron med den eldiga Lizinka. Han behövde svalka. Och just nu visste han ingen som kunde skänka honom denna svalka mer än konsul Klemens' kokerska Augusta Palm.

Han hade egen nyckel till porten. Det var fröken Augusta som gett honom den, »om du vill hälsa på mej, sen herrskapet och dom andra lagt sej». Herrskapet var nämligen hemma nu efter sin Italia-resa.

Det var rätt längesedan James och Augusta råkats. James hade jämt varit så upptagen med politiken, att han icke haft tid, sade han. Augusta trodde honom ej mer än jämt, men hon ville icke bryta förbindelsen heller. Han skulle nog bli bra och rätta sig efter henne, bara hon gav sig till tåls. Och fröken Augusta Palm var tålmodig.

James smög sig försiktigt upp för trapporna, knackade de tre överenskomna gångerna på köksdörren och väntade. Men han måste knacka omigen. Utan resultat.

»Hon sover naturligtvis som en ko», mumlade han.

Plötsligt hörde han röster nere i portgången. Då blev han skrämmd. Man kunde ju ta honom för vem som helst, om han upptäcktes. Därför smög han sig åter ner.

I portgången stodo en man och en kvinna i sampråk. Mannen hade sin arm om kvinnans rygg och just då James skulle smita förbi, såg han till sin stora förvåning att kvinnan var fröken Palm. James' blod, hett förut, kokade i ett nu upp.

Han gick fram till paret.

»Va' vill ni?» frågade mannen.

»Jag vill ha min fästmö för mej själv, begriper ni de', buse.»

Augusta kände igen rösten.

I ett nu hade hon slitit sig loss och skyndade på feta, sviktande ben uppför trappan.

Ingen av de båda männen lade märke till hennes plötsliga försvinnande. De voro för upptagna av varandra. De grälade högröstat och svavelblandat och grälet slutade med en häftig brottning. De kämpade i den mörka portgången som hanar kämpa i vildmarken. Till slut lyckades James pressa ut sin rival på gatan. Snabbt drog han igen porten och låste inifrån. Några kraftiga slag utanför . . . men de tystnade plötsligt.

Polisen kom.

Intermezzot i portgången hade emellertid varit ansträngande för James. Han funderade om han skulle gå hem. Men så smög han åter upp för trapporna och knackade på.

»Vem ä' de'?» frågade Augusta med ängslig röst.

»Schäms — öppna.»

Augusta öppnade.

James morskade upp sig.

»Va' innerst in i . . .»

»Hysch, töst me' dej — de' hörs, kan du la begripa.»

»De' ger jag faen.»

Augusta drog honom med in i sin jungfrubur och stängde dörrn.

»Va' va' de' för en karl, svara mej, Augusta?»

»Va' vet jag de'. Han förföljde mej. Jag va' alldeles olycklig — han förföljde mej ända in i portgången. Jag kunde inte bli å' me'n.»

»Nej, naturligtvis. De' va' väl meningen att han skulle följa me' hit.»

»Åh, skäms me' dej, Schäms — så du kan tala.»

»Ja, fy fan en sån fästmö en har.»

»Skoja inte så, lelle Schäms.»

I detsamma hördes ett misstänkt ljud.

Augusta lade örat intill dörren. Hennes ögon uttryckte rädsla.

»Hysch — hysch.»

Ett par tunga steg stannade utanför Augustas dörr och en röst dundrade:

»Har Augusta en karl hos sej nu igen?»

»Nä-hä, snälla konsuln, de' har jag inte.»

»Öppna, får jag se. Jag tyckte jag hörde nå't misstänkt.»

Augusta tecknade. James förstod. I ett nu hade han gömt sig bakom sänggaveln.

Augusta reglade upp.

»Herr konsuln kan själv se.»

Konsuln såg inget misstänkt.

Augusta stod i underkjolen. Konsuln betraktade de tjocka benen.

»Hör nu Augusta», sade han och rösten lät icke längre så barsk. Den var riktigt inställsam i stället. »Kom in till mej sen. Augusta förstår — jag är ensam.»

Augusta rodnade långt ner på halsen. Hon hade aldrig varit i värre dilemma än just denna kväll.

Konsuln strök henne på den köttiga kinden:

»Gör de', Augusta!»

Augusta tänkte på den osynliga fästmannen. Plötsligt fick hon en ljus idé.

»Ska jag ta vichy eller selters, herr konsuln?»

Den frågan hörde icke konsul Klemens. Han hade redan gått.

Besöket var kort men både Augusta och James tyckte att det räckt en evighet. Nu kom Jansson fram. Hans ansikte var mörkt och hans ögon onda.

»Jaså, du ä' en sån», sade han och knöt handen,

»Va' menar du?»

»Förstår du inte svenska?»

»Nej, sannerligen lelle Schäms, om jag förstår.»

»Han har dej — när han behöver dej — du ä' en — kona.»

»Skäms lite och vet va' du säger. Konsuln brukar komma ut så här på natten, när han inte kan sova. Då måste jag ta fram whisky och vatten åt stackarn.»

»Hahaha. Du ljuger också, ditt liderliga stycke.»

Då grät Augusta Palm.

»Att jag ska bli misstrodd utå min egen fästman också, de' trodde jag aldrig — hu — buh.» Hon grät förtvivlat.

Då blev han skrämnd för andra gången, tog sin hatt och smet ut.

Men på trottoaren stannade revolutionären James Jansson ett ögonblick och lyfte hotfullt sin knutna hand.

Därpå gick han raka vägen hem.

Den natten gjorde James upp ett utkast till det aktionsprogram Lizinka Friedeman föreslagit honom. Augusta Palm och konsul Klemens existerade icke för honom. Inte kunde han förresten haka upp sig på bagateller — han, den blivande samhällsreformatorn.

XVI.

Klubben »Brandstiftarnas» styrelse var av ordföranden kallad till extra sammanträde för att diskutera och besluta om effektivare aktionsmetoder mot det borgerliga samhället.

»Först måste vi ha ett periodiskt organ», sade Jansson. »De' ä' förutsättningen. Därför tänkte jag föreslå er, att vi startar ett halvmånadsblad till å börja me'. Som I vet kostar de' pengar att ge ut tidningar. Men de' ä' vår plikt, kamrater, att offra något för vår rättfärdiga sak. Kanske att vi kan påräkna hjälp från Stockholm, bara vi sätter igång och visar att vi vill och kan något. Jag har kalkylerat med en utgift på 200 kronor för en firsidig tidning av samma format som borgarbladen och med en upplaga om 2.000 exemplar. Tar vi så tie öre blir de' 200 kronor, om vi säljer hela upplagan. Men vi måste åta oss att själva distribuera. Först måste vi emellertid ha ett litet grundkapital att börja me'. Jag föreslår därför att varje medlem av klubben satsar 10 kronor och så utställer vi ett andelsbevis på beloppet. Vi ä' 100 medlemmar. Det gör 1.000 kronor. På de' viset skulle vi ha de första numren säkrade åtminstone. Men när vi väl kommet igång, ska ni få se på faen. Dessutom tänkte jag föreslå att vi höjer medlemsavgiften i klubben från 1 krona i måna'n till 1 krona i veckan. På det viset få vi också medel till löpande

utgifter. Ja, detta ä' mitt förslag och jag påpekar än en gång att vi måste göra ansträngningar, måste visa att vi kan offra något för den gemensamma saken. Va' säger I nu?»

Vice ordföranden, plåtslagare Grahn, var rädd för att många bland medlemmarna icke hade råd att betala så mycket som ordföranden föreslagit.

»Ja, när de' gäller vår heliga sak ä' de' naturligtvis för mycke för somliga, som bara vill vara me' å språka skit», replikerade Jansson. »Men man har råd å köpa ett par askar cigaretter om da'n. Därför står vi också å stampar på samma fläck. Kom ihåg att den kommunistiska rörelsen i västra Sverige utgår från vår klubb. De' ä' en djävla skam att vi ä' så passiva.»

Sekreteraren ansåg, att man kunde gå omkring bland medlemmarna och ta upp vad var och en ansåg sig ha råd med.

»Enligt min mening ä' detta lämpligaste sättet», sade han.

Sekreterarens förslag blev antaget. Denne fick också styrelsens uppdrag att omedelbart sätta igång med andelsinsamlingen. Därefter skulle man sammankalla klubben till allmänt sammanträde för att definitivt besluta om tidningsstarten. — — —

Då Jansson kom hem till Den gula paviljongen efter detta sammanträde väntade ett telegram från Lizinka Friedeman. Hon skulle komma kvällen därpå med dagtåget från Kristiania på återresa till Stockholm.

Då glömde James bort alla revolutionära funderingar. Han tänkte blott på Lizinka.

Till och med fru Carla Nord såg att det var något särskilt med hennes vän. Han var så tankspridd, då han kom in i marketenteriet för att äta den dagen.

»Ack, lille Djems, grubbla inte så mycke. De' ä'

skadligt», sade hon och kysste honom ömt och svalt på den sotiga kinden.

Men James såg frånvarande ut trots karessen.

Annars var förhållandet dem emellan gott just då, ty Carla hade lovat att teckna tio andelar å 10 kronor i det planerade tidningsföretaget. — — —

— — —

En god halvtimma före Kristianiatågets ankomst satt James på en soffa å Bergslagsperrongen och väntade. Han hade aldrig väntat på någon så otåligt förr. Mycket ville han säga henne.

Äntligen rusade tåget in. Lizinka stod på plattformen till en andraklasskupé. Hon var sig lik. Hon hade icke förändrat sig under vistelsen i Kristiania. Och hon log mot honom lika glatt och otvunget som då hon rest. I handen bar hon en bukett röda rosor och nejlikor, som kommunisterna i Kristiania presenterat henne vid avresan.

James kände ett stormande begär att sluta henne i sin famn. Men han hade plötsligt förlorat allt initiativ. Till och med talförmågan. Han såg rysligt bortkommen ut, där han kom emot henne, att hon tyckte riktigt synd om honom. Det var först nu Lizinka på allvar upptäckte, att James var en vacker pojke.

Deras ögon lyste mot varann.

»Välkommen tillbaka, fröken Friedeman.»

»Tack ska ni ha — vi sejer väl du — vi e' ju kamrater, Jems.»

James blev rörd av hennes förtrolighet. Så enkel och naturlig, fast hon är en fin flicka, tänkte han.

Lizinka berättade om besöket i den norska huvudstaden,

»Jag ska berätta en hemlighet för Jems», sade hon och sänkte rösten. »Jag hade me' mej 10,000 kronor till Kristiania-kommunisterna. Deras kassa va' för tillfellet lens och vi vågade inte skicka pengarna me' posten.» — James tänkte: här i Göteborg hade vi behövt dem bättre.

De gingo in på Eggers för att äta kväll. Lizinka hade blott ett par timmar på sig, innan Stockholms-tåget skulle gå.

»Nå, va' har du för någe' att berätta mej, då, Jems — har du tenkt på va' jag föreslog?»

James var stolt över att han redan börjat sätta sina av Lizinka inspirerade planer i verkställighet. »Brandstiftarnas» styrelse hade ju redan haft sammanträde för att dryfta frågan om en tidning för partiet.

Lizinka blev eld och lågor.

»Ne' va' hör ja' — e' de' sant, Jems. Å, va' de' gleder mej. Nu vet jag, att du er den man jag trodde dej vara. Men hur har ni tenkt er att ordna ekonomin då?»

»De' ä' just frågan.»

»Kan tenka de'.»

James berättade hur han tänkt sig affärerna.

Lizinka satte pekfingret till den lilla grophakan och funderade, så sade hon:

»Tenk, om jag kunde hjälpa er — jag ska tala me' verkställande utskotte'. Hur mycke' behöver ni?»

James gjorde ett överkast.

»Ett par tusenlappar.»

»Asch, inte mer — de' va' velan inte någe' å ordna opp.»

James blev så rörd, att han fick tårar i ögonen.

Det såg Lizinka och hon rördes än mer till medkänsla för kamraten.

»Jag vet inte hur jag ska kunna tacka — jag får ärligt bekänna att det annars sett mörkt ut.»

»Jag förstår — men nära tusen mer eller mindre spelar ingen roll för herrarna deroppe — vi ventar förresten en ny laddning från fader Lenin nu i dagarna. Så länge han finns e' de' ingen fara på take' — kapitalistdjevlarna rasar förstäss.»

Ett sällskap intill drog öronen åt sig och stirrade på de båda ungdomarna.

Lizinka såg deras halvt förskräckta undran och sänkte rösten.

»Jag tror brackan darrar», skrattade hon — och fortsatte: »vem ska nu sköta tidningen då?»

»Vi ha redan bildat ett redaktionsutskott.»

»Har ni. De'bra — och då ska vel du bli redaktör?» James nickade.

»Men ni vet velan att de' tar tid att skriva, men framför allt att göra propaganda för tidningens idéer.»

James nickade igen.

»Ja, jag vill inte göra dej modfæld, kere Jems. Jag bara talar av erfarenhet, jag. Man får vara beredd på motgångar. Men man behöver framför allt god tid att möta dem och göra dem om intet. Du förstår mej, inte sant? Nå, då vill jag seja dej, att en av er måste helt egna sej åt tidningen och propagandan.»

James såg i hennes ögon. Han förstod vart hon ville komma, fast han inte tänkt på det förut.

»Ja, ni behöver en man, som endast eignar sej åt propagandan», upprepade hon. »Jems, du er den mannen. Ser du, vi måste offra mycke' av våra personliga förmåner för de' gemensamma besta. Du er entusiast, Jems — och en idealist. Sluta derfor din

anställning och tag upp striden på allvar. Du er född att kempa och strida — och segra. Ty en gång ska vi vid alla avgrundens makter segra — det kom en mörk glimt i de blå ögonen — Men segern er ennu så avlegsen. De vill jag seja på tu man hand.»

James var idel öra. Han levde i en annan värld, då han satt så här förtroligt tillsammans med Lizinka.

»Nå», sade hon, »va' sejer du om mitt förslag? Ä' de' inte förnuftigt, sej? Du er född att bli en av våra hövdingar, Jems. Och så går du och kastar bort dina besta år hos kapitalisttynglet, därför att dom ger dej brö' för dan. Nu har jag en plan. Jag skaffar dej plats som agitator. Jag skall nog få verkställande utskotte' me' på de' förslage'. Som agitator får du fast inkomst — 400 kronor i mån jemte dagtraktamente då du er ute i bygderna och missionerar. De' svelter man inte på. Men innan jag föreslår dej till denna befattning och innan vi kan skicka er tidning någe' understöd måste gubbarna deroppe i Stockholm först se va' du duger till. Ge ut ett par nummer först — och ett råd: så djevligt revolutionera och ilska som möjligt. De' gör susen, sir'u. Skrem slage' på de desta och stinna göteborgarna — så ska du få se på gnistor. Sen behöver du inte oroa dej för framtiden. Va' sejer du nu om mitt förslag? Tycker du inte att de' e' vert att acceptera?»

Då tog James Lizinkas hand i sin och kramade den.

»Redan i morgon börjar jag mitt nya liv», sade han.

»Gott, så ska de' låta. Nu först vet jag att du er en av oss. Du och jag vi streva båda mot samma upphöjda mål. Och så vill jag seja dej, att de' er någe' visst i din egen person som attraherat mej — ja, jag

tycker uppriktigt bra om min nyförvärvade kamrat. Jag kan gunås inte seja de' om alla inom vårt parti som jag sammantreffat me'. Dom e' råa och brutala, Jems. Och jag som kommit från en annan värld än dom — fast nu ska vi inte tala om sådant strunt. Men skriv till mej och tala om hur de' går. Jag er så synnerligen nyfiken på att se, hur ni sköter er. Kom ihåg att du har Lizinkas ögon som följer dej över allt», tillade hon i en uppsluppet mångtydig bemärkelse,

James hade icke fått tid att yttra sig. Lizinka talade hela tiden. Förresten kände han sig som den underlägsne samtidigt som han njöt av att höra henne tala och ge honom råd. Men om de nu sttit på tu man hand, hade han nog inte kunnat hålla sig i styr, ty hela hans väsen ropade efter henne. Han skulle slutit henne till sig och sagt henne rent ut hur han kände det. Men hon hade ju uppmanat honom att skriva, till henne personligen. Den uppmaningen skulle hon icke behöva upprepa någon mer gång för hans skull. Men först nu tyckte han att livet börjat få en smula innehåll. Fult och tomt hade det varit förut. Hon, Lizinka Friedeman, hade givit honom tro och entusiasm och därtill hade hon sagt, att han intresserade henne.

Men när tåget med Lizinka försvann bortåt Olskroken kände han sig ensam och övergiven. Då får han ett nyp i armen.

Han såg upp. Där stod Augusta Palm och stirrade på honom.

Dröm och verklighet växlade.

»Jag såg dej allt, Schäms» — rösten skalv av tillbakahållen vrede.

»Kors, ä' de' du.»

»Ja men'san — de' ä' allt ja'. Men va' menar du me' detta — skäms du inte för att bedra' mej öppet och offentligt. Va' va' de' för ett åkerspöke du fått fatt på nu?»

»Vet du, de' angår dej inte.»

»Jaså, inte de' — jaså. Ä' ja' inte din fästmö kanske och så stryker du omkring me' andra. Följer te' tåget å ä' så söt och rar — Jo, du ä' fin du.»

»Stå inte här och bär dej dumt åt, fruntimmer. Ser du inte folk glor på dej, som om du vore konstig i knoppen.»

»Sa' du konstig, din uschling — bedragare — ja, kom ihåg att du ä' en bedragare.»

I detsamma ropade någon från perrongen på Augusta. Det var konsulinnan Klemens. Hon hade följt sin man till tåget och Augusta bar resväskan.

James rodnade och gick. Augusta fick också brått. Men för varje steg vände hon sig om och glodde med ilskna ögon på sin falske fästman. Nu var hon fast besluten att göra sig av med honom. »De' finns väl fler karlar i jösse namn.»

James tänkte detsamma som Augusta. Han ville också bli utav med henne. Hon ställde till skandal för ingenting — det leda trollet.

Någon tid efteråt mötte James Jansson Augusta Palm mitt på ljusa dagen arm i arm med en snickare vid Standardverken. Hon var uppiffad och fin och såg inte James. James drog först på munnen. Men så blev han allvarlig. Det var ju precis samma karl han slagits med i konsul Klemens' portgång. Gud vet hur länge Augusta varit fästmö åt honom. Men nu hade hon tydligen fått ihop'et riktigt. James hade lidit sitt första skeppsbrott som älskare. Han hade blivit bedragen för första gången i sitt liv av en

kvinna. Och bedragerskan var fröken Augusta Palm. Det skulle han aldrig kunnat tro henne om.

Sen gifte sig snickaren med Augusta. James glömde hela historien ända tills han en gång mötte henne med en pojke vid handen. Då hon fick se James vände hon även nu bort ansiktet. Men det såg inte James. Han såg bara pojken. Han var så lik hans egen bror Douglas, då denne var en liten parvel. James undrade mycket över den likheten. Den var mystisk i alla fall, ty han hade svårt att tro på verkligheten.

Det gick dåligt med teckningen till »Brandstiftarnas» tidning. Offervilligheten var inte så stor som James hoppats. Men då Carla Nord ökade sin teckning till 20 andelar satte James igång. Tidningen döptes till »Brandfacklan», redaktör och ansvarig utgivare James Jansson. I vignetten var infälld en flammmande fackla.

Introduktionsartikeln hade redaktören själv skrivit.

»Kamrater», började han, »'Brandfacklan' är vårt stora hopp. Med dess hjälp skall en gång kapitalist-samhället i denna stad flyga i luften och på dess ruiner skall vi bygga upp vår nya idealstat. När man ser hur vi hederliga arbetare utsugas till sista blod-droppen för att sedan kastas på skräphögen, då känner vår vrede inga gränser. Må vi därför hjälpas åt att spränga i luften detta samhälle av bödlar och legodrängar. Vårt största hopp är att en gång se dessa blodhundar dingla i galgen. Men det är en lång väg dit. Ju bättre understöd vår ärliga kamp får från alla som ser murkenheten och rutenheten i det nuvarande samhället, desto fortare skall vi nå vårt mål. Vi känna oss som de första korsfararna, som drogo ut för en helig sak. Och vi få nu lida begabbelse för vår tro liksom de en gång fingo lida för sin. Men vår kamp skall ej sluta, kamrater, förrän vi nått vårt heliga mål: proletarietets diktatur. Med stora upp-

offringar ha vi lyckats få ut detta första nummer av vår tidning. Stöd oss nu i våra strävanden. Varje exemplar som säljes och läses är ett medel om än så ringa att nå målet. Så låt då, kamrater, manliga och kvinnliga, »Brandfacklan» bli ert livs- och husorgan. Ingen som kämpar med i proletarietets unga här kan undvara »Brandfacklan». Den vill visa eder vägen utur det förbannade mörker och nesliga slaveri vi nu leva i — och den vill tända hoppets fackla i edra hjärtan. Fram således för vår stora sak. Stöd »Brandfacklan», rekommendera den åt edra vänner och bekanta och — kasta den i synen på borgarbrackan, så att han må förskräckas och darra på sina ludna ben. I »Brandfacklan» skall ni finna tidens alla brännande sociala spörsmål behandlade av sakkunniga, revolutionära pennor. De skall visa eder en samlad bild av den nya tid vi tillsammans skola bygga upp, när den gamla och ruttna fallit samman eller gått upp i rök och lågor. Var och en kan verka för »Brandfacklans» spridning genom att bli kommissionär för oss vid fabriker och arbetsplatser. Kamrat i arbetsrocken och den slitna tröjan, kom ihåg att det är din plikt att stödja tidningen, så att den blir ett skarpslipat vapen i kampen för vår frigörelse. Ingen av arbetets söner — ingen av de unga som kämpa på samma sida som vi få svika oss.

Fram för »Brandfacklans» spridning — fram för Sverjes kommunistiska arbetarparti, fram för den stora slutliga världsrevolutionen.

Med kamratlig hälsning broderligen

James Jansson.»

Tidningens övriga innehåll utgjordes av diverse bidrag från de andra medlemmarna i redaktionsutskot-

tet. Alla ventilerade samma tema: den sociala revolutionen och en ny produktionsordning.

James tog med sig en packe på 500 tidningar till Standardverken. Men det gick dåligt att sälja. De flesta måste han dela ut gratis. Han kunde icke förstå, att kamraterna visade sig så likgiltiga för sitt eget och sin klass' bästa. Man köpte hellre vilken borgerlig tidning som helst. Till och med de mest rabiata högerblaskor läste de med smak. Och till dem hade de pengar. De gamle betraktade honom rent av med misstro. De undveko honom så snart det blev fråga om politik.

Chefen, överdirektör Lammer, råkade få se ett exemplar av »Brandfacklan» ligga på gården, då han gick ut på sin dagliga inspektion.

Lammer, en liten gråsprängd herre med fårade, intelligenta drag intresserade sig för allt mellan himmel och jord. Men särskilt intresserade honom hans stora arbetarstam. Han ville sina underlydande uppriktigt väl. Och det var uteslutande hans förtjänst att Standardverken sällan behövde ta upp strid med sitt folk. Konservativ till sin läggning lät han sig aldrig ledas av några politiska synpunkter vid utövan- det av sitt chefskap. Där fingo patriarkaliska och förnuftiga synpunkter gälla. För honom var en chefs kall tvåfaldigt. Han hade varit i Amerika och lärt sig se saker och ting nyktert och praktiskt. Han förstod att avsluta förmånliga kontrakt med sina kunder. Men han förstod också att arbetaren är sin lön värd och var lika mån om arbetarnas välbefinnande som han var mån om att arbetet lämnade god avkastning.

Trots den nya tiden sågo därför arbetarna upp till honom. Han representerade rättvisan. Och de våd- jade aldrig till honom förgäves. När han dömde i

tvister, dömde han som en klok gammal skiljedomare. — Då han nu såg tidningen med det utmanande namnet i vignetten tog han upp bladet och läste det under vägen bort till verkstäderna. Och när han kom in i gjuteriet hade han tidningen i handen. Jansson såg genast vad det var för en tidning och han tänkte, att Lammer kom för den orsakens skull. Men det gjorde han inte. Han reflekterade icke över möjligheten att »Brandfacklans» utgivare och gjutaren voro identiska.

Då Lammer vände tillbaka efter inspektionsronden kom överingenjör Hall emot honom. Även han hade »Brandfacklan» i handen. Han såg upprörd ut, men hälsade vördnadsfullt och sade:

»Jaså, direktörn har också läst det nya skandalbladet.»

»Vilket?»

Överingenjörn viftade med bladet.

»Jaså — ja, den ä' då röd så de' förslår.»

»Jo, de' vill jag lova. Och det sorgligaste ä' att en av de våra står som utgivare.»

»Säjer ingenjörn de'?»

Direktörn vecklade upp tidningen. »Redaktör och ansvarig utgivare James Jansson. — Ä' han en av vårt folk?»

»Ja visst. De' ä' gjutarebasen.»

»Åh, tusan — ä' han så aggressiv av sej, den karlen?»

»Jo, något. Han ä' enligt min mening en fara för hela Standardverkens arbetarstam. En uppviglare och en brandstiftare av det värsta slaget. Jag har också vid upprepade tillfällen gjort direktörn uppmärksam på hans förehavanden.»

»Och jag har slagit dövörat till — jag vet.»

»Ja, herr direktörn har icke tagit honom på allvar.»

»De' vill jag inte påstå. Jag tar alltid folk som vill något, ingenjör Hall, på allvar. De' bör man göra, anser jag. Men jag anser också att man inte bör blanda sej i andras personliga åsikter. Och vad politiska synpunkter beträffar ä' jag särskilt angelägen om att icke göra det — som bekant», tillade han med en viss sarkasm.

Överingenjörn var nämligen intresserad liberal och en av spetsarna i liberala partiet. Men när det gällde arbetarna var han strängt konservativ.

»Direktör Lammer har varit för släpphänt mot Jansson», fortsatte han. »Och nu har han nått kulmen av djärvhet. Den här tidningen ä' ju ett talande bevis för, att mannen är betydligt farligare än man kunnat ana. Vi måste göra oss av med honom, innan det blir försent. Han förstör de unga med sin revolutionära dårskap. Han sätter dem i harnesk mot oss. Tro mej — en vacker dag ställer han till bråk på allvar. Jag anser att om icke Jansson avskedas bör vi åtminstone förbjuda honom att sälja sin tidning inom arbetsområdet.»

»De' kan vi icke.»

»Jaså?» Ingenjörn gjorde frågstora ögon.

»Nej, jag anser att vi icke har moralisk rätt att förbjuda något dylikt.»

»De' kan hända att vi inte har — men vi har rätt som befäl — De' ä' för ordningens, disciplinens — med ett ord för arbetets egen skull jag som verkstadschef vågar föreslå direktörn detta.»

»Jag skall tänka på saken. Men säg till Jansson att jag vill tala med honom. Gomorn, ingenjörn.»

Direktör Lammer gick upp på sitt privatkontor.

Där satte han sig att läsa igenom tidningen »Brandfacklan», organ för »Brandstiftarnas» kommunistiska ungdomsklubb. Han skakade upprepade gånger på huvudet åt dessa virriga hjärnor, som icke visste hur man skall tänka en tanke sedan mycket mindre ge den uttryck i skrift. Hela innehållet verkade på honom övermåttan virrigt. Det fanns ingen måtta eller reson, inget sunt förnuft. Bara ett enda illhojtande, utan ansvar eller mening. Det stod klart för honom, att om dessa snurriga hjärnor finge fortsätta att uppvigla de unga kunde den sociala revolutionen en vaccher dag bli ett faktum...»

Det knackade.

»Kom in!»

Jansson stod i dörren och tummade sin mössa.

Respekten för den gamle direktörn satt i. Han kunde icke frigöra sig från den.

»Jansson har blivit redaktör, tror jag.»

Jansson svarade icke.

»Jag har läst bladet. Se här» — han lyfte tidningen från skrivbordet och visade den.

Jansson sneglade.

»Nå, Jansson som ä' revolutionär, tror Jansson de' blir bättre i världen om ni får er vilja fram?»

Jansson teg.

»Genera sej inte för ett ärligt svar. Vi ä' ju gamla bekanta. Sjung ut bara.»

»Världsrevolutionen ska göra oss lyckligare.»

»Har ni de' så svårt här då, för att ta ett närliggande exempel?»

»Ne' bevars.»

»Eller har de' blivit sämre på sista tiden? Ä' de' något som fattas?»

»Ne' då — men de' ä' slavgörat, ser direktörn.»

»Slavgörat? Vem får inte slava? Jag får grubbla både natt och dag så att vi alla kan få bröd för dan och tak över huvet. Jag försäkrar, att jag skulle ingenting ha emot att byta med Jansson.»

Den unge mannen drog på munnen.

»Ja, de' ä' ta mej tusan sant. Vet Jansson va' ansvar ä'? Ansvar för flera tusen människor, menar jag — ha deras väl och ve i sina händer, sörja för dem som en far sörjer för sina barn — vet Jansson va' ett sådant ansvar ä' — de' ä' ingen glädje, de' ä' en börda som kan tynga en till jorden.»

»Om alla va' som herr direktörn...»

»Vilka menar Jansson?»

»Jag menar alla som får sina pengar utan att behöva arbeta. För de' kan väl ändå inte direktörn kalla för en rättvis fördelning av arbetet åtminstone?»

»Jag tar inga drönare i försvar. Men som Jansson vet finns de i alla samhällsklasser. Lättingar och parasiter födas till världen. Eller tror Jansson att de' finns mindre av den sorten i Janssons idealstat sovjetryssland än de' fanns under den gamla förkättade tsartiden? Nej, de' tror inte Jansson. Ser ni, de' ä' nu en gång så, att de flesta människor skulle icke lägga tu strån i kors, om de inte tvingades göra de'.»

»Så ser kapitalisten på saken. Vi ser med andra ögon. De' ä' tvånget som vi vill avskaffa. Tvång har aldrig skänkt arbetsglädje, herr direktörn, men väl slaveri. Fastän slaveriet ä' avskaffat, känner vi arbetare oss ändå som slavar. Istället för knutpiskan har vi tvångspiskan. Skillnaden ä' inte så stor. Och fogar vi oss inte bli vi brödlösa. Ingen bryr sig om, antingen vi lever eller dör. En arbetare ä' inte mer värd nu än för hundra år sen. Han ä' slaven allt-

jämt, fast han har rösträtt och alla andra s. k. medborgerliga rättigheter. Allt de' där ä' bara bosch. De' ä' kapitalisten som styr världen i alla fall.»

»Och därför vill ni först och främst ta kål på honom. Vet ni vad — försök först med guldets. Se på Lenin. Han försökte han men har komplett misslyckats. Kapitalisterna gjorde han slut på i en handvändning. Men när guldets försvann då började Lenin kompromissa med sin övertygelse. Sådan ä' världen nu en gång. Gör människorna till änglar och guldets makt ä' slut. Inte förr. Ni revolutionärer vill ha dem till djävlar. Men djävulen och guldets har alltid hållit ihop? Kom ihåg de', Jansson. Och så — när en ä' ung ä' en alltid rebell. Nu ä' den ungdomssjukan en tidssjuka. Istället för att sträva efter något eget, bli sin egen lyckas smed, som de' heter, strävar vår tids ungdom efter att förbättra hela världen. Men hur tusan tror Jansson att man kan förbättra världen, om man icke först kan förbättra sej själv eller skapa de nödvändiga förutsättningarna för ens egen framtid? Ähnej, tro mej, allt de' där ä' kapitalt självbedrägeri. Och de' värsta ä' att de' föder olust. Men livet ä' så kort, att den som icke påtagit sej plikten — jag säger plikten — att sörja för andras välfärd borde passa sej. Vi har minsann nog av oss själva.»

»Allt de' där ä' borgerliga synpunkter, direktörn. Men vi arbetare se med andra ögon. Glöm inte bort de'. Vi ser orättvisorerna, där ni ser idel rättvisor. Om vi finge makten blev de' omvänt. Så enkelt ä' hela problemet enligt min mening. De' ä' en maktfråga, se. Den som har makt har möjligheter till allt de' som den maktlöse saknar.»

»Men alla ä' väl för tusan inte födda till maktför-

valtare heller. De' ä' en kvalitetsfråga. Om ni arbetare lyckas få de' nuvarande samhället upp- och nedvänt kommer systemskiftet i alla fall blott några få till godo. De andra få böja sig. Så är naturens lag. Och den lagen regerar oss alla vi må sedan leva i en folkrepublik eller i en autokratiskt styrd stat — Ja, jag ville bara språka lite med Jansson. De' va' min önskan — Dom säger att Jansson ä' på väg att bli en farlig karl, en brand- och orosstiftare. Bry sej inte om att bråka i onödan. Världen blir inte bättre, om Jansson ger ut hundra 'Brandfacklor'. Få sej nå't eget i stället. För se just där klämmer skon.»

De båda männen skildes åt utan fiendskap. Och de voro lika kloka på varann som då de började.

Men dagen därpå inlämnade James Jansson sin avskedsansökan. Samtalet med direktör Lammer hade tydligt visat klyftan mellan borgerlig och kommunistisk åskådning. De kunna aldrig förenas. Ettdera måste man välja. Och därför följde James Lizinka Friedemans råd och blev agitator. Men han måste vänta en rundlig tid, innan högkvarteret i Stockholm behagade godtaga honom.

I hemmet visste ingen att han slutat på Standardverken förrän en dag fru Carla Nord uppenbarade sig i Den gula paviljongen. Carla var otröstlig. Hon presenterade sig som James' fästmö. Men då höll fru Jansson också på att bli otröstlig. Hon kunde aldrig tänka sig att hennes James ville gifta sig med ett fruntimmer som var hela 10 år äldre än hennes pojke. Hon hade förresten aldrig ens hört, att han hade någon fästmö.

»Vi har varit bekanta i flera år», sade fru Nord.

»Jaså, har ni de' — de' va' märkvärdigt», mente fru Jansson och mönstrade marketenterskan från huvet till fotabjället.

Fru Jansson undrade varför Carla kom ensam. Först efter en god stund vågade fru Nord sig fram med det verkliga ärendet: hon ville förmå fru Jansson övertala sonen att börja på Standardverken igen.

»Börja där igen — va' menar frun me' de'? Han har väl aldrig slutat där nån gång?»

»Jo, tyvärr» — Carla drog upp en näsduk och började snyfta.

Då vaknade fru Jansson på allvar.

»Ä' de' sant, som frun säger?»

»Sant — dagens sanning.»

»Men va' tänker pojken på — ä' han rent från vettet. Hemma har han inte sagt ett ord.»

»Nej, de' va' de' jag tänkte och därför kom jag. Och nu måste fru Jansson bringa honom på andra tankar. Han går sin undergång till mötes — de' ä' då säkert. Jag har inte sett till honom på ett par veckor.»

»Men — men va' ä' detta för något. Här har han kommet och gått som vanligt och jag har då ingenting annat märkt än att han haft så fasligt bråttom å äta.»

»Men fru Jansson vet väl, att han ger ut en tidning ändå?»

»Jo då — den har han visat mej. Han ä' ju revolutionär — fast de' går snart över. Men att han slutat sin plass — de' ä' värre. Inte kan han leva på ingenting. Och var får han pengarna ifrån?»

»Ja, de' undrar jag också.»

»Nog för att han får dom på ärligt sätt allti' — de' vell jag bara säja — se ärli' de' har den pojken allti' vart. Men nu börjar jag bli orolig för'n. En kan ju aldrig veta — å han skriver ju så en blir

änna rädder och förskrämder — men de' går väl över de' me' — ja då — de' ä' jag inte ängsli' för.»

»Men snälla fru Jansson — åh, gör mej den tjänsten att tala förstånd me' honom. Vi håller ju så mycke av varann och jag kan inte leva utan honom.» — — —

»Jaså», blev det korta svaret.

Fru Nord reste sig upp och sade ett brått adjö. Hon tyckte inte så bra om fru Jansson som om fru Janssons pojke.

Men på kvällen, då alla de andra gått till vila, satt fru Jansson ensam uppe och väntade på James. Ofta gick hon fram till köksfönstret och lyfte undan jalousien. Sent omsider kom sonen, med en packe böcker under armen. Just då han skulle gå upp för vindstrappan, öppnade modern köksdörren på glänt och sade halvhögt:

»Ä' de' du, Schäms?»

James vände sig om i trappan.

»Ja, de' ä' jag, mamma.»

»Va' du har vart länge ute i kväll, Schäms lelle.»

»Jag vet inte de' — inte längre än vanligt.»

»Om du kommer in i köket, kan du få en kaffe-tår.»

James ville säga nej, men ångrade sig och gick ner.

Vid köksbordet framme vid fönstret hade fru Jansson dukat fram två koppar. James satte sig, med böckerna i knät. Han såg frånvarande ut, som om han grubblade på något.

Fru Jansson började:

»Har I mycke å göra ute på verkstäder'a nu?»

Hon såg forskande på honom med sina intelligenta bruna ögon. Hennes blick brände honom. Han kunde

icke narras för sin mor, då hon så där direkt frågade honom. Lågmält och saktmodigt sade han:

»Jag har slutat på Standardverken.»

Han vågade icke se på henne. Ty han skämdes utan att veta direkt varför.

»Då ä' de' sant således?»

»Ja, de' ä' sant. Men vem har talt om de' för mamma?»

»De' ska jag säga dej sen. Varför har du slutat?»

Han dröjde med svaret, så kom det:

»Jag ville ägna mej åt min livsuppgift.»

»Ah, du språkar så mycke lort, så hälften kunde vara nog. De' ä' väl den där usla tidningen som slagit dej åt huvet.»

»Nej, de' ä' de' inte. Men jag har länge känt på mej, att jag måste gå helt upp i kampen för min klass' frigörelse, mamma. Och de' kunde jag inte, om jag fortsatte därute.»

»Du får aldrig en sån plass mer, Schäms. Kom ihåg de'.»

»Jag får väl försöka å leva ändå.»

»Me' bekymmer, ja. Tänk så sorglöst du haft de', Schäms. Och så går du och förstör din framtid på dumheter. Tror du verkligen att du kan göra de' bättre för arbetarklassen? Min käre Schäms, du vet så lite om livet än. Lyd du din gamla mors råd å gå tebaks te din plass.»

»Nej, de' gör jag aldrig mer, mamma. Då beginge jag en orätt först och främst mot mina kamrater och sedan mot mej själv.»

»Ja, ja — jag bryr mej inte om hur du ordnar för dej. Jag velle bara råda dej te de' bästa. Du vet, Schäms, hur mycke jag håller åv dej. Och nu när

du inte har något bestämt arbete ä' jag så rädder för att de' kan hända dej nåt tråkigt. Du har ju alltid vart lite obetänksam och tanklös.»

»Snälla mamma, sörj inte för mej, I.»

Han gick upp och strök henne varsamt över den gula, fårade kinden. Den gamla lutade sitt huvud mot sonens bröst. Det skimrade något fuktigt i ögonvrån.

Då förhärdade James sitt hjärta. Han ville icke bli sentimental nu. Man måste vara stark. Han levde för framtiden. Inte fick han då lov att visa sig blödhjärtad för sin gamla mors skull. Hon förstod honom ändå icke.

Han tog böckerna, som han lagt ifrån sig på bordet, och gick mot dörren. Men så erinrade han sig något, som han velat fråga om, men glömt bort.

»Säj mej, mamma, vem sa' att jag har slutat jobbet?»

»Din — hm — fästmö.»

»Min fästmö?»

James såg frågande ut.

»Ja, din fästmö. Du kanske inte känner henne ens?»

James rodnade och slog ner ögonen. Det var en samvetsfråga. Han kunde icke veta, vem modern menade.

»När hon sa att hon va' din fästmö, måtte du väl veta, pojke, vem hon ä' också. Men du kanske skäms för å tala om'et för di' mor. Och de' skulle jag också skämmas för, om jag va' i dina kläder. Sä, finns de' inga andra fruntimmer te' dej än gamla änker?»

Nu begrep James och han drog en suck av lättnad.

»Hon ä' visst inte så gammal, mamma.»

»Jaså, inte de'. Hon ser då ut te' å gott kunna vara mor te' dej. Ja, de' ä' som jag säger: du har bestämt tappat förståndet både i de' ena och de andra.»

»Men mamma känner henne inte.»

»Ne' som väl ä'. Och de' ska jag säga dej, att jag inte heller vell. Om du ska ha e' fästmö, så ta åtminstone e' tös och inte e' käring. Hon sa att I vart bekanta länge?»

»Ja, de' ä' sant. Hon ä' en god kvinna, mamma, och hon har gjort vår rörelse stora tjänster.»

»Rörelse — va' ä' de' för slag. Kom inte fram me' de' där nu igen. Du ä' ju som om du va' förhäxader, pojke. Nå, nu ä' de' väl meningen att I ska gefta er också föståss?»

»Inte än — men sen —»

»Ja visst, ja. För nu så kan du väl inte sätta bo i alla fall. Du kan inte försörja dej själv ens.»

»Mamma —»

James fattade eld.

»Ja, du kan gärna höra sanningen. Den har du aldrig förr fått höra åv mej. Allt hemlighåller du för di' egen mor. Ingenting får ho' veta. Hade inte den här fru Nord kommet och talt om att du slutat, hade jag inte vetat de' heller. Men de' vell jag säga dej en gång te': tänk dej för innan du går åstad och binder dej. Åtminstone me' henne. Hon ä' inte passande för dej. Så mycke kan jag tala om, om inte du begriper't. Ja — ja, stackars Schäms, du får nog smaka på't innan du hinner å bli gammel.»

Fru Jansson reste sig upp och flyttade kaffekopparna bort i skänken, medan hon gåspade.

»Du behöver väl gå å lägga dej. Klocka ä' mycke. Men glöm inte bort va' di' mor har sagt i kväll. De'

ä' idel välmening, lelle Schäms. Ingen i hela världen vell dej så väl som di' mor. Kom ihåg de'»

»Ja, god natt då, mamma», avbröt James. Han hade brått att komma upp för trappan. Men han tänkte: »Va' i helsicke har den dumma Carla här å göra. Fruntimmer'a ä' ta mej tusan som om di va' galna. Men hon ska inte göra om'et igen, de' lovar jag. Gå å ställa te' så mycke bråk för ingenting, absolut ingenting. Men hon trodde väl, att hon skulle få me'håll å mo'san. Men då bedrog hon sej.»

James började se på fru Carla Nord med samma ögon som modern, trots att Carla gjort »rörelsen» mycket gott.

XVIII.

James slet hund en tid. Det hade icke varit hans mening att sluta sin anställning vid Standardverken, förrän han genom fröken Friedemans förmedling blev antagen som kommunistisk agitator. Men samtalet med direktör Lammer drev honom att handla överilat.

»Brandfacklan» var naturligtvis en dålig affär. Jansson gick själv omkring på gatorna och sålde tidningen — ett föga trevligt arbete. Ingen ville köpa bladet. Hans egna pengar voro slut. Visserligen hade han maten hemma, men han skämdes för att ligga sina gamla föräldrar till last. Och så kom han på idén att arbeta som stuvare för att åtminstone tjäna ihop så pass att han kunde betala sin mor. För egen del disponerade han icke en skilling. Han kunde väl alltid fått låna av Carla. — Men sedan han hört att hon varit i hans hem och sladdrat hade han mist aptiten att umgås med henne.

Fru Nord var emellertid otröstlig. Både för sin egen skull och för fästmannens. Upprepade gånger kom hon upp på klubblokalen för att tala reson med James, men han ville icke höra på det örat.

»Käre lille Djems», sade hon, »du kanske har de' svårt. Ack, om du visste så gärna jag vill hjälpa dej.»

James skakade på huvudet.

»Nej, bevars — jag har de' icke svårt alls. Men när du ränner te' gumman, då blir jag förbannad.»

»Jag menade väl me' dej, lille Djems...»

»Jo då — de' tror jag visst. Men du ä' så förbannat efterhängsen.»

»Jag känner inte igen dej. Du har blivit en annan människa, sen du slutade ditt arbete, Djems.»

»Ja, de' ä' sant. Jag har blitt en annan människa. Och jag vill vara i fred.»

»Om du ändå inte hade den usla tidningen. Den blir du olycklig för en gång, ska du få se.»

»Den saken angår dej inte.»

»Jaså, inte.» Carla ändrade ton och blev blosande röd av ilska — »jaså, inte de', nå då ska jag bara säga gunstig herrn, att jag vill ha tillbaka mina pengar.»

»De' ska du få — men inte nu.»

»Förstöra pengar, de' kan du — förstöra dom på andra — jaha du — jag har den äran å veta en hel del.»

»Åh, tusan.»

»Ge mej mina pengar bara — annars stämmer jag dej.»

Carla Nord var ett koleriskt fruntimmer. Ingen kunde veta, vad hon hittade på.

James slog ner tonen och talade milt till henne. Då blev också hon mild — ja, så mild, att hon började lipa en skvätt. James måste trösta henne och lova att yttermera trösta henne hemma på kvällen. Då blev hon lugn och var återigen samma lilla förtjusande Carla. Om pengar talade hon icke mera. — — —

Han hade flera gånger tänkt skriva till Lizinka och tala om hur tidningen gick. Men han ville vänta tills han fått ut några nummer först. Så han hade något

att visa. Den praktiska delen av aktionsprogrammet hade han visserligen ännu icke hunnit att omsätta, men det skulle nog komma också. Varje gång han svetades ihop någon artikel i »Brandfacklan» tyckte han att Lizinka inspirerade honom. Det var dock icke endast medan han koncipierade eller skrev hon var i hans tankar. Hon var i hans tankar jämt. Så mycket större var plågan att icke meddela sig med henne. Men James behärskade sin längtan och åtrå. Därtill fordrades en god portion viljestyrka av honom.

Äntligen kunde han då i korsband skicka högkvarteret fyra nummer av tidningen jämte brev. Men då voro alla tillgångar uttömda.

Det första brevet till Lizinka avhandlade blott affärer. Men under raderna skälvde något, som blott den invigde kunde utläsa. Lizinka var skarpsynt när det gällde James. Och hon begrep en hel del av det som icke stod att läsa i synlig skrift.

Hon höll sitt löfte, ty några dagar efteråt meddelades redaktör James Jansson, att han antagits till kommunistiska partiets resetalare i västra Sverige, med fast månadslön av 400 kronor jämte dagtraktamente. Högst 20 kronor. Det var storartat efter James' förhållanden. Och nu kände han, att hans väg gick mot stjärnorna och han var rusig av entusiasm för partiets heliga sak. Men lika mycket glädde honom, att han fick en check på 2,000 kronor till att bestrida »Brandfacklans» tryckningskostnader under den första tiden — på villkor att strids-tonen i bladet höjdes. Vidare fick han några direktiv för bladets redigering. De voro djärva nog — men James, som icke kände till tryckfrihetsförordningens paragrafer, tyckte att han gott kunde tjuta lite högre ändå. »Glöm heller icke handlingens propagandå», stod det till slut i kommunistiska högkvarterets brev.

Nej, han skulle vid alla onda andar icke glömma något som kunde tjäna det gemensamma målet: lyckligare tider för Sveriges trälände och utsugna arbetare.

Ja, nu hade han inga bekymmer längre. Han var fri och oberoende och fick helt gå upp i sitt kall utan att tänka på det materiella. Och ändock var han icke belåten. Det fattades honom något, kanske det viktigaste. Han fick inget svar från fröken Friedeman. Vad menade hon? I fjorton dagar hade han gått och väntat på något personligt livstecken från henne. Hon hade naturligtvis redan glömt honom för någon annan. Kunde det vara möjligt att just hon var flyktig — hon såg ut som redbarheten och beständigheten själv. Men James trodde sig äga en del praktisk kunskap om kvinnohjärtats nycker. Kvinnorna hade alltid förefallit honom lika varann — på ett undantag: Lizinka Friedeman. Ty hon var James Janssons ideal. Men även ideal ha sina svagheter, fast man inte ser dem med detsamma, tänkte han. Och så försökte James att förhärda sitt hjärta. Utan framgång. Han kunde icke tåla längre, utan ringde pr iltelefon och frågade efter henne. Fröken Friedeman hade för någon vecka sedan rest som kurir till Petrograd, fick han till svar. Där hade James således förklaringen till hennes tystnad. Nu gick han istället i dödlig ångest, att de ädla bolsjevikherrarna skulle göra henne illa. För James voro alla ryssar råa barbarer. Även bolsjevikerna.

Några dagar senare anlände ett tjockt konvolut. Det var från fröken Friedeman. På flera ark berättade hon om sin ryska resa. Men dessutom om något, som kom James hjärta att spritta. De skulle tillsammans göra en agitationsturné till en del städer i västra Sverige. Det var egentligen en instruktionsresa. När

nämigen någon kamrat började som agitator brukade högkvarteret sända med en tränare under första tiden för att »piska in» den nye i alla små knep och finter som behövdes för att göra effekt på åhörarna. Lizinka Friedeman, som användes av kommunen för högre uppdrag, lät emellertid åt sig utverka att få instruera den nye agitatorn.

Och nu var verkligen hela livet för Jansson som en enda fest. Han gick bara och räknade dagarna, ja, timmarna tills turnén skulle börja — i Borås. Och där skulle fröken Friedeman stöta till över Herrljunga, så hon slapp att resa ända ner till Göteborg. James Jansson skalv av entusiasm. Dagarna närmast före skyndade han undan med tidningen. Två nummer lågo färdiga till tryckning. Det första kom ut dagen före James' avresa.

Men när han på tåget till Borås tog upp en morgontidning bleknade han märkbart. Han läste nämligen: »Tryckfrihetsåtal har av justitieministern anbefallts mot tidningen »Brandfacklans» ansvarige utgivare, gjutaren James Jansson för en i tidningens sista nummer intagen artikel, betitlad: »Knacka sönder kapitalistdjävlarne — spräng deras hus i luften.» Ansvar yrkas enl. tillämpligt lagrum och skall ifrågasvarande nummer konfiskeras.»

James läste notisen flera gånger om, innan han riktigt begrep vad det var fråga om. När han steg av tåget såg han icke en vacker vårsol utan en mörk cell. Och han tänkte på sin gamla mors kloka råd. Han önskade att han följt det. Kommunistagitatorns första turné började således utan entusiasm — fast fröken Friedeman kom honom till mötes och hennes leende var som en solstråle.

Veckan före jul kom herr Römer hem. Han hade ådragit sig lunginflammation på resan. Tillståndet var högst betänkligt. Med möda räddade läkaren hans liv. Det hängde på en tråd.

Sjukdomen väckte en djup förstämning bland hans folk. Men den gamla kassörskan kunde icke hålla sin vassa tunga i styr. Hon sade:

»Han ska något ha för sina synder.»

Franzine hade mer än en gång undrat över, hur chefen skulle bete sig mot henne, då han kom tillbaka. Nu slapp hon att undra. Sjukdomen tog längre tid än man väntat, ty inflammationen övergick till vattenutgjutning i lungsäcken.

Veckorna blevo till månader, innan herr Römer åter visade sig på kontoret.

Men fröken Muse var icke längre vass i tungan.

I början av april reste chefen till ett vilohem för att återhämta sina krafter.

»Måtte han bära krya till sej, annars få vi slå igen, flickor», sade kassörskan.

För henne var firman och dess existens allt. Hon arbetade bittida och sent.

Men Franzine glömde så småningom bort, att hon hade en chef. Och därtill en som börjat visa henne en viss uppmärksamhet.

I hemmet gick livet sin gilla gång. Dit hörde natur-

ligtvis moderns småtjat och grälsjuka. Fru Jansson mädde illa, om hon icke hade något att gnata om Franzine och Tobias fingo för det mesta tjänstgöra som skottavlor. James vågade hon sig icke riktigt på, fastän hon hade anledning. Men i tysthet sörgde hon för hans framtid. Tryckfrihetsåtalet oroade henne — ehuru hon var övertygad om, att sonen aldrig kunde fällas. James led för sin övertygelse. Och det stämde henne mildare.

Men hon gick i ständig ängslan för utgången. Tänk, om hennes egen pojke bleve inburad. Fastän så orättvis kunde väl aldrig lagen vara. Han hade inget ont gjort. Varit lite oförsiktig bara, pratat bredvid mun. Det borde väl de dumma domarna förstå.

Fru Jansson hade således sina bekymmer. Men hon behöll dem för sig själv. Det var förstås förargligt att det var hennes son, som råkat illa ut. Men när man beklagade henne, då blev hon arg, knep ihop munnen och teg — som om hon känt sig delaktig i sonens handlingssätt. Det var dessutom fatalt att något dylikt skulle hända just nu, ty fru Jansson var rädd, att Ziskas fästman kunde ta anstöt och göra slut. Men Gottfrid Lubb låtsades som det regnade. Han berörde aldrig med ett ord den saken. Och gudskelov för det, tänkte fru Jansson. »Men prövningarna ä' Guds barns arvedel. En ska luttras, se.» Och hon tänkte på Job. Vad hade icke den gudsmannen fått gå igenom. Men han blev bestående. Märkvärdigt nog bad hon aldrig till Gud för sin äldste son. Däremot var Franzine så mycket mer i hennes förböner. Fastän fru Jansson fann att dessa föga hjälpte. Ja, Franzine kunde skratta sin mor mitt upp i ansiktet, då denna villa tala livsens ord med henne.

»Jag förstår inte va' I vill mej me' erat evinner-

liga tjat. Jag blir inte bättre eller sämre för de'», brukade hon säga.

»Du ä' halsstarrig och olydig — du slutar olyckligt, ska du få se.»

»De' angår er inte, hur jag slutar.»

Och så föll dörren som vanligt igen med en skräll.

*

Tänk, så tiden svinner. Det var redan vår. Allan och Franzine sutto tätt tryckta till varann på en bänk i Botaniska. Träden hade skrudat sig i lätta, ljusgröna tyllslöjor. Bäcker och rännilar porlade, sorlade. Vitsipporna lekte titt-ut med varann. Och högt däruppe under det blå valvet kvittrade en lärka, medan inne i snåren starar och grönsiskor, lövsångare och flugsnappare hade rysligt brått med att ordna för framtiden.

Men de båda människobarnen bekymrade sig icke om framtiden. De tänkte bara på nuet, ända sedan de träffats den där septemberkvällen på »Cosmos». Det var väl därför veckorna och månaderna glidit undan som en dröm.

»Jag tycker de' ä' som om vi råkats första gången i går», sade Franzine. »Vart har tiden tagit vägen, Allan?»

»Den har flytt sin kos som den alltid gör för lyckliga människor, Zine.»

»Tror du, att de' alltid ska vara så?»

»Så du frågar. När vi äger varann så äger vi också lyckan. Ty, ser du, lyckan består i att äga varann, att kunna ge varann allt, som vår kärlek begär av oss.»

»Ack ja — Allan — jag ä' så gränslöst lycklig me' dej. Och ingen kan förstöra vår lycka. Men» —

Franzine fick en undran i sina bruna ögon — »men tänk, Allan, om de' ä' farligt.»

»Vilket?»

»De' vi gör.»

»De' ä' vår rätt, när vi älska varann. Så gör alla.»

»Tror du de'?»

»Ja-a» —

»Ser du, ibland så tänker jag i alla fall, att de' kan vara farligt. Va' skulle vi då ta oss till, Allan. Vi kan ju inte gifta oss.»

»De' kan aldrig vara farligt. Du — du vet ju hur rädd jag ä' om dej.»

»Ja, men de' kan gå galet ändå. Jag har en väninna, som de' gick galet för, fast hennes fästman kunde svära på att de' inte va någon risk. Ja, vet du, Allan, ibland så ä' jag verkligen rädd. Som nu sista gången till exempel — Du har ingen aning om hur orolig jag var.»

»Oroa dej inte i onödan. Men om . . . ja, då vet du, älskade Zine, att jag svurit dej trohet intill döden och jag svär vid Gud än en gång att jag aldrig skall svika det käraste jag äger.»

»Äh, begriper du inte, din lille dumbom, att jag bara skämtar», sade hon och kastade sig hejdlöst i hans famn.

»O, Allan, kyss mej nu, kyss mej . . .»

Ett par tunga steg hördes på avstånd. Allan och Franzine skrämdes av ljudet och satte sig upp på bänken igen. Strax därpå skymtade en parkvakt mellan stammarna i närheten.

Han stannade ett ögonblick och fixerade de båda ungdomarna. Därpå sade han:

»Vi stänger strax:

Allan lyfte på studentmössan och tackade för upplysningen. Franzine såg i marken.

Så gingo de.

»Tur du, att jag hörde.»

»Ja-a. Vi måste passa oss, Allan.»

»Skyll på dej själv.»

Hon slog honom lätt på munnen. Ögonen glänste. Han log tillbaka, medan han drog henne till sig, så de knappt kunde ta ut stegen.

Men skymningen började redan falla. Lätt och smekande sänkte den sig över jorden. Träden skiftade i guld, blått, skärt och violett. Snart skulle natten komma och färga om dem i svart.

Allan och Franzine sågo icke skuggorna, som smögo sig fram i deras fjät. Men de kände den nordiska vårkvällens trolska mystik. Den isade deras heta blod — icke med fasa utan med lycka.

»Ingen dröm är så vacker som livet självt, älskade», viskade Allan.

»Ack nej», viskade hon tillbaka.

Orden skälvde av lycka.

En humla surrade förbi.

Franzine ryckte till.

»Blev du rädd?»

»Ja-a», skrattade hon.

I detsamma glesnade träden. En lykta skymtade på avstånd som en skeppslanterna på havet.

»Nu ä' vi ute», förklarade Allan. »De' ä' lyktan vid utgången.»

På avstånd hördes orkestern från Björngårdsvillan spela en jazzmelodi.

Omedvetet figurerade Franzine.

»Jazz ä' förtjusande», sade hon. »Minns du på Trägårn sist. Ingen kunde dansa jazz mer än jag — riktigt, förstår du. Kors, den som ändå va' vid baletten.»

Hon sprang ett par steg framför Allan och vred sig i takt till musiken. — — —

Terminen var snart slut. Blott ett par veckor till. Allan skulle tentera i sitt första ämne, men han blev icke färdig.

»Det är ditt fel, Franzine», sade han skrattande en kväll då de sutto hemma på hans rum.

Det gick knappt en dag utan att de träffades någon stund, men stunden blev till flera. Det var så svårt att skiljas. Jorden hade icke burit tvenne lyckligare människobarn.

Slutligen kom uppbrottet för Allan. Han måste resa hem, antingen han ville eller icke. Han hade ändock stannat över en vecka tack vare en välvillig bank som diskonterade ett litet papper, Allan Hagbergs första. Nettobeloppet användes till avskedssupper — på Trägårn, Långedrag, Lorensberg. Franzine kom inte hem den veckan förrän framåt midnatt.

Ja, det var en lustig tid.

»När får jag komma hem och hälsa på dej», undrade Franzine, då hon tog farväl av honom nere vid stationen. De hade varit så upptagna av varandra sista tiden att de båda glömt bort det viktiga spörsålet. Det vill säga att Franzine hade nog haft frågan på läpparna ett par gånger, men hon hade icke kommit sig för att uttala den.

»Kors, de' har vi glömt att resonera om.»

Allan såg förvånad ut.

»Tag plats», skrek tågmästarn.

Om en minut skulle tåget gå.

Allan hoppade upp på plattformen till närmsta kupé. Han fick knappt tid att säga adjö till sin fästmö.

»Jag skriver när du får komma, Franzine. Eller också reser jag ner och hämtar dej.»

»Ja — ja — gör de' gör de, jag längtar så — men glöm inte bort'et», skrek hon tillbaka.

Han nickade till svar, och hon vinkade förtvivlat med näsduken, tills tåget var försvunnet.

Franzine kände sig ensam. Han kunde väl stannat kvar en dag till åtminstone, tyckte hon. Hon längtade så rysligt efter supé på Trägårn just i kväll.

Då hon kom ut på Drottningtorget mötte hon herr Herbert Nadel. Han stannade för ovanlighetens skull och hälsade.

»Va' går de' åt den då», undrade hon.

»Vet fröken att chefen kommer hem i morrn bitti», frågade han.

»Nej» —

»Jo, han telegraferade just nu, att han reser med nattåget.»

»Tänk, så roligt», sade hon.

»Ja visst — nu kan han ju börja igen.»

»Och resa ja» —

»Och resa ja — ja, naturligtvis resa», tillade herr Nadel.

»Adjö, herr Nadel.» De hade stannat vid spårvägsrefugen. Franzine hoppade upp på en ringlinje. Nadel äcklade henne alltid. Han såg jämnt så försmädlig ut.

När hon steg av vid Valand stötte hon tillsammans med kamrer Lana i Provinsbanken.

»Godda', vart ska ni?»

»Hem föståss.»

»Visst inte.»

»Va' för något? Ni skäms bestämt inte att säga så.»

»Ah, vet ni va', fröken Jansson, kom me' mej in å ät en bit på Valand. Jag ä' så ensam just nu — ni kommer som den räddande sköna ängeln.»

»Herr Lana, de' passar inte.»

»Asch, inget struntprat. Kom nu bara» — han tog henne lätt vid armen.

»Åh, jag ber, jag kan gå själv, kamrern — om jag vill föståss — ni ä' allt bra djärv av er ändå.»

»De' måste man vara, om man ska få så förtjusande sällskap.» —

»Håll — håll — de' räcker me' hälften, herr Lana.»

Men Franzine tänkte på, vilken förbaskad tur hon hade ibland. — — —

En dag i slutet av juni mötte Franzine Claire Hane.

»Du kommer ta mej sjutton som efterskickad», sade Claire.

»Hur så?»

»Jo, ser du, jag har fått kiken på ett bussigt rått-hål ute på Sandlyckan — ända nere vid sjön, förstår'u. Ja, de' vill säja, att de' ä' en god vän till mej, som äger stugan, ser'u — ett litet rum och dito kök. Men jag törs inte bo där ensam, för stugan ligger alldeles solo, långt borta från all ära och redlighet. Och de' känns lite kusligt att vara ensam — fast de' ä' väldigt bravo på en mångfald andra sätt. — Man får först och främst vara i fred. Och om man vill ha nå't skoj, så får man också vara ifred. Och nu har jag gått och grubblat över någon riktigt renhårig kamrat. Och så kommer du alldeles apropå. Ja, du kan inte säja nej. Vet du, de' vore de' dummaste du kunde göra. Du kan aldrig få bussigare sommarnöje — och så väldigt billigt sen.»

»Jaså, va' kostar de' då?»

»Du får bo gratis.»

»Va' — gratis — de' menar du väl ändå inte?»

»Jovisst. Precis gratis förstår'u.»

»Men du själv då?»

»Jag får ju betala lite — men de spelar ingen roll,

bara jag får en bussig kamrat. För du ska väl i alla fall bo på landet?»

»Ja-a», narrades Franzine, »men jag tänkte vänta ett par veckor till.»

»De' ska du inte bry dej om. Och sängkläder och sånt — de' har jag. Vi flyttar ut på lördag. Du måste säga ja, annars blir jag ond på dej.»

Franzine sa' ja.

Hemma gjorde både far och mor invändningar.

»Jag tycker de' låter lite konstigt», menade fru Jansson. »Och så den där flickan Hane — hon ä' inget sällskap för dej, Franzine.»

»Hon ä' bättre än sitt rykte, mamma.»

»Ja, Gud bevare dej annars, för de' ä' sannerligen inte för gott.»

»Får jag inte följa me' också», undrade Flora.
»Du snor dej allti'.»

»Du kan komma ut på din semester och förresten får både mamma och pappa komma när I vill.»

Då blev fru Jansson blidare till sinnes.

»Men akta er för karar, Franzine — två ensamma flecker — di' kan göra me' er va' di' vell.»

»Åh, dom skulle bara våga», mente Franzine. »Och förresten», tillade hon, »har Claire revolver, så hon kan nog hålla karar på avstånd, om de' behövs.»

På lördag flyttade de båda flickorna ut till Sandlyckan.

Den lilla rödmålade stugan gjorde verkligen skäl för namnet: den såg ut som ett råtthål på långt håll. Men den låg förtjusande i en liten grön dalgång mellan tvenne höga klippmassiv. Knappt ett stenkast till sjön och undangömd för alla nyfikna blickar.

Framför stugan fanns en liten trädgård med lusthus.

»Åh, så förtjusande, Claire.»

»Du ångrar dej inte?»

»Nej, kära du, vem kunde ana...»

De båda flickorna gingo in.

I rummet fanns en järnsäng, ett par stolar och en toalett. I köket ett »dragspel» och kommod. Men man kunde icke mer än vända sig varken i rummet eller köket.

»Har du redan varit här och gjort i ordning», undrade Franzine.

»Inte. De' fanns här förut, ser'u.»

»Vem äger stugan då?»

»En god vän, har jag sagt. Och vill du veta mer kan jag tala om att de' ä' Ville Wall, som äger den.»

»Ville Wall?»

»Ja-a — känner du inte honom. Lille-Ville, vet ja'»

Franzine var fortfarande främmande för Lille-Ville.

Då erinrade sig Claire, att Franzine icke umgicks i samma kretsar som hon.

»Jo, ser'u», sade hon, »Lille-Ville, som vi kallar honom vid baletten ä' egentligen någon slags konsul, va' för slags de' vete sjutton och de' struntar jag i, vet du va', men han ä' aldrig knusslig. En gång bjöd han hela Gamlans balett på champis och ostron och likör å annat moj på Lorensberg. I festvåningen, föstår'u.» —

»Ä han ungherre?»

»Om han ä' — jo, något — men utav de' där äkta slaget — som en kan vara te'sammans me', begriper'u — ja, åh, där på Lorensberg, föstår'u, där va' han särskilt efter mej. Var jag stod och gick, föstår'u. Dom andra va' avundsjuka föståss, särskilt Adèle Klang, som visst haft lite ihop me' honom — i alla fall så bara han fjanta efter mej, föstår'u, jag blev

inte av me'n på nå't levandevis. Ja, så blev vi bekanta. Våldigt bussi' ä' han i alla fall.»

»Varför bor han inte här själv då?»

»I de' här rätthålet, ne' vet du va' — han har stor villa i Billdal, stilig som ett slott må tro — ser'u, den här stugan har han på vintern som jaktstuga. Men han brukar komma och hälsa på ibland. Då ska jag presentera dej för honom. Men passa dej för att lägga an på honom för då klöser jag dej», tillade hon skrattande.

»Har du bott här förut då?»

»Javisst. — Förra året bodde jag ensam. Men de' strök så många otäcka karlar omkring här. Kan du tänka dej, en kom in och vet du va' han ville, jodu, våldta mej, ville han — va' de' inte hemskt. Sen dess törs jag inte bo ensam.»

Claire skulle naturligtvis ha rummet och Franzine köket. Till båda kunde man komma direkt utifrån.

På söndagskvällen gjorde Claire i ordning en liten supé i lusthuset. Franzine hjälpte henne. Vile Wall skulle hälsa på.

Herr Wall var en liten klotrund, ljuslagd herre i 40-årsåldern med hög färg i ansiktet, godmodiga ljusblå ögon, små röda mustascher, avrakade till hälften. Mustascherna utgjorde det mest markanta i detta ansikte, där en potatisnäsa råkat bli placerad lite på sned och ögonbrynen liknade gul ragg. Med tumme och pekfinger strök han oavbrutet över mustascherna, fram och tillbaka, upp och ner, mothårs och medhårs. Det var gammal vana.

Claire presenterade.

»Fröken ä' inte vid Gamlans balett?»

»Ne-ej», svarade Franzine. Det var som om hon ville be om ursäkt.

»Vid Populadan då?»

Franzine såg frågande ut.

»Konsuln menar Folkan», skrattade Claire nedlåtande.

»Nej, tyvärr», kom det nu. »Jag ä' inte vid nån balett alls, herr konsuln. Jag ä' på kontor.»

»Nå, för tusan, de' ä' väl lika bra, ibland bättre» — konsuln strök mothårs och kisade med sina ljusblå ögon på Franzines ståtliga byst. Han måste se uppåt för att få en totalbild. — — —

»Åhja, du», inföll Claire.

Franzine såg frågande på henne.

»Jag menar konsuln — åhja, håll du dej till Gam-lans balett, de' råder jag dej.»

Konsul Wall skrattade och hostade.

Hummern glänste röd på sitt fat.

»Flickor, Claire?»

»Se efter, får'u se.»

Claire hällde i suparna. Konsul Wall hade god ap-tit. Han snaskade, petade, skålade och tuggade.

»Gud, sån aptit karlen har, man kan väl avundas honom. Eller hur, Franzine?»

Franzine tyckte, att Claire var väl intim med kon-suln. Hon visste i varje fall icke vad hon skulle svara.

Sen dracks champagne.

Claire blev upprymd och berättade ekivoka historier från teatern. Franzine skämdes till en början. Hon hade alldeles apropå kommit in i en annan värld. Hon kände sig icke riktigt hemma, förrän hon druckit tillräckligt. Då kunde även hon berätta ekivoka historier.

Franzine tänkte: jag kan väl också vara trevlig, om jag vill.

Så gick de in. Lille-Ville följde med Claire. Fran-

zine låg i köket och hörde hur de gycklade. Hon lyssnade, tills hon somnade.

— — —

»Jaså, fröken ä' hos min gode vän Römer», sade konsul Wall en kväll efteråt, då han ånyo kom ner till »rätthålet» för att hälsa på.

Franzine rodnade.

»Av vem har herr konsuln fått veta de'?»

»Av Claire, föståss.»

Ja, det förstod Franzine.

Men att de båda herrarna voro bekanta — det hade hon ingen aning om.

»Kalle Römer ä' en Don Juan, har ni reda på de', fröken Jansson.»

Claire skrattade:

»De' har hon nog.»

»Åh, tyst me' dej» — Franzine blev ond — riktigt ond.

Det såg konsul Wall.

»Vi bara skämtar, fröken.»

»Ja, jag hoppas de'», sade Franzine med eftertryck.

»Kors, ble' du så hjärtnupen för de' — de' va' väl ingenting», mente Claire, »värre saker kan en väl få höra. Jag har slutat upp med att bry mej om va' folk säger. Lever man ett hederligt liv, kan folk smutskasta en bäst dom gitter — eller hur — Lille-Ville?»

Lille-Ville instämde med ett lätt grymtande.

— — —

Herr Römer hade blivit frisk igen. Familjen bodde om somrarna på Kullavik. Den första tiden måste han hänga i på kontoret från bittida till sent. Och

sedan gav han sig ut på sin sedvanliga sommarresa för nästkommande säsong. Först när han i augusti kom tillbaka, unnade han sig lite ro. Och han kunde åter beundra de blomster Vår Herre skapat till Adams glädje och pina. Fröken Franzine Jansson började existera för hans fantasi. Hittills hade hon bara varit ett biträde, som fått snubbor för slarvigt arbete. Men nu kom han ihåg henne från en vida fördelaktigare sida. En morgon möttes konsul Wall och grosshandlare Römer på tåget.

De båda herrarna hade icke sett varandra på hela sommarn.

De åto middag tillsammans i staden och gingo sedan på Populadan och tittade på ben.

Det var då konsulen berättade, att han var god vän med Franzine Jansson.

»Va' fagerdal säger du, känner du henne?»

»Åhja, ingen fara, käre Kalle», mente Lille-Ville. »Der Zucker liegt am Grunde.' Ta't lugnt, gamle kucklare. Förgyllningen ä' kvar.» Och så fick herr Römer till livs historien om hur hans vän Lille-Ville formerat bekantskap med herr Römers kontorist.

»Du har de' egentligen på gaffeln nu», mente konsulen. »Men passa chanserna, du.»

Herr Römer strök sina stora mustascher med visst välbehag. Wall hade rätt. Förbannat fina chanser. Den kvällen slutade med, att herr Römer lovade komma ut till »rätthålet» på besök — alldeles apropå, så ingen av flickorna kunde misstänka någon maskopi mellan de båda herrarna.

Men Lille-Ville skulle sörja för att det var fest i lusthuset vid tillfället.

Och det skedde så.

Herr Römer kom spatserande över bergen, stan-

nade, såg den röda stugan, som låg där nere i dalbotten — då kom konsul Wall ut ur lusthuset.

Herr Römer måste klättra ner. Franzine sprang först och gömde sig men hämtades snart fram. En stund efteråt sutto de fyra trevligt bänkade kring bordet i lusthuset. Ingenting fattades för att göra den festen munter. Den räckte långt fram på småtimmarna.

Från och med den natten blevo herr Römer och Franzine mycket goda vänner. Han gav henne allt hon önskade och hon nekade icke heller sin chef någonting.

Herr Römer hade nått sitt mål. Hela historien arrangerades lika lätt som andra historier, när tiden är mogen.

Det levdes ett lustigt liv i denna lilla vrå bland bergen de fjorton dar man ännu hade kvar på sommaren. Sen kom inflyttningen. Franzine vändades då hon tänkte på Den gula paviljongen. Måste hon verkligen dit igen, höra gnatet och gnället, känna sig som i en fängelsecell. Nej, hon kunde icke stå ut att leva där längre.

Hon hade smakat friheten och fruktade mors ögon. Hon klagade sin nöd för chefen.

»Hyr dej ett rum med egen ingång. Resten sörjer jag för», sade han.

Så vände Franzine det gamla hemmet ryggen. Hennes pretentioner hade vuxit. Och modern ville icke hindra henne. »Må Gud beskydda och bevara dej.» — Det var den gamlas avskedsord. Franzine teg och gick.

XX.

Det var fullständig rusning till Betaniakyrkan en tid, ty pastor Johannes Gumse hade av apostlarna Petrus och Johannes plötsligt lärt sig bota sjuka genom handpåläggning och bön. Församlingens äldste läto honom hållas en tid, ty hans nitälskan att på detta sätt vinna själar för evigheten var höjt över varje tvivel. Om man vid de stormiga mötena icke såg till någon som kunde kasta sina kryckor, visste ryktet likväl berätta om hans övernaturliga förmåga på tu man hand. Han skulle således fullständigt ha botat ett par gamla kvinnor för kräfte. Och ryktet om hans helbrägdagörelse växte. Massor av sensationslystna strömmade till Gumses möten. Många fingo vända om av brist på plats. Det kom till störande uppträden och en kväll måste till och med polisen tillkallas för att återställa ordningen. Då blev pastorn av de ledande inom församlingen förbjuden att fortsätta med sin verksamhet. Han förständigades att antingen avgå eller också hålla sig på predikstolen. Pastor Gumse avgick, med en flammande protest. Tillsammans med några av sina närmaste bildade han strax därpå egen församling. Han gav den namnet »Helbrägdagörarnas samfund». Fru Gina Botvid, som kort förut blivit änka, upplät gratis åt den nybildade församlingen lokal för sammankomsterna. Denna var belägen i ett henne tillhörigt magasin i Nordstaden. Fru Botvid

hörde nämligen till hans förtrogna och på egen bekostnad lät hon inreda magasinet till predikosal. Och där fortsatte pastorn nu sin verksamhet. Allt intensivare rykten började gå om hans undergörande förmåga. Men ingen ägde tillträde till lokalen utan att först vara medlem i »Helbrägdagörarnas samfund». Och det var icke alltid så lätt. Då sammankomsterna pågingo, stod vakt vid dörrarna. De mera sansade i Betaniakyrkan skakade sina huvuden åt undergöraren. Fru Jansson hörde till dem, ty hon hade ett gott förstånd.

Men en dag blev hon sängliggande sjuk. Läkaren konstaterade en svårartad njursjukdom. Han rådde henne att lägga sig på sjukhus, fast han tvivlade på, att läkekonsten var i stånd att uträtta något. Fru Jansson var för gammal. Och en operation hade högst få utsikter att lyckas. När en läkare uttalade sig så, förstod fru Jansson att hennes tid snart skulle vara ute. Och då kunde hon lika gärna ligga hemma och vänta på döden.

En dag kom fru Botvid på besök.

»Jag har skickats av Gud», sade hon, »och det finns ingen mer än hans tjänare, Johannes Gumse, som kan rädda fru Jansson.»

En röst hade befallt henne denna natt: »Statt upp i morgon bitti och gå till Klara Jansson. Hon behöver dig nu.»

Fru Jansson stirrade på fru Botvid. Elegansen hade den unga damen lagt bort. Hon var klädd i en enkel svart klänning.

Fru Jansson hade hört åtskilligt av det skvaller som gick om fru Gina och pastor Gumse. Hon trodde icke på allt men hade fastnat för något. Om hon således numera icke direkt ansåg pastor Gumse för en skrymtare, tvivlade hon på att han var ett sant Guds

barn. Och fru Botvid hade nog sin skuld i det. Henne hade Klara alltid tvivlat på. Men nu kom Gina som en annan människa. Hon var blek och infallen, hennes ögon flammade. Hon hade förändrat sig. Fru Jansson kände icke igen henne. Och ju mer fru Botvid talade, desto mera övertygad blev Klara att hon nu var ett riktigt Guds barn. Hon var förresten egenomligt nog den enda av väninnorna som talat med fru Jansson om himmelska ting.

Fru Janssons fördomar smälte bort som snö för vårsol. Hon började vändas och trodde att slutet var nära. Och fru Jansson ville icke dö. Uppriktigt sagt älskade hon den syndiga jorden mer än den himmelska härligheten.

Och hon förstod nu att pastor Gumse var den ende som kunde rädda henne. Han hade av Gud fått den stora gåvan att bota vår stackars lekamen — hon tvivlade icke längre på honom.

Och fru Jansson grät av tacksamhet, därför att fru Botvid tänkt på henne.

Hon undrade när pastorn kunde komma, ty Klara var rädd att hon skulle dö vilken minut som helst. Fast så farligt var det nu icke.

På kvällen kom pastor Gumse. Fru Jansson trodde att han aldrig skulle komma. Hon hade under den tid han tjänstgjort vid Betaniakyrkan sett upp till honom med vördnad och beundran, sedan hade hon smått föraktat honom. Ja, rent av bett till Gud för honom. Nu vågade hon knappast se på honom. Så fort han trädde in i flickornas rum, där fru Jansson låg, tyckte hon att det var som om en övernaturlig varelse kommit in. Rummet blev ljusare och det var Gumse som utstrålade detta ljus.

Och när han avmätt och gravitetiskt skred fram till hennes säng, såg hon en gloria kring hans huvud.

Han var så lik Thorvaldsens Kristus. Hon följde honom med halvöppna ögon, ty det var som om hon bländats av det starka ljus, som han utstrålade. Hon hade sina knotiga, gula händer knäppta ovan täcket och den insjunkna munnen utan lösgom darrade.

Pastor Gumse lade handen på hennes axel. Hon kände beröringen genom hela kroppen och började svettas.

»Hur har vi det?»

»Dåligt, pastorn. Men Herrens nåd ä' stor — jag har inte förtjänt leva så länge jag gjort.»

»Ne-*ej*, alla ha vi bara Jesu nåd att tacka för vårt liv. Sjukdomar påläggas vi för våra synders skull. Och människors makt att läka är omöjlig utan Guds vilja. Det är Lammets blod som ska rena oss från alla våra synder. Var har fru Jansson ont?»

»I njurat, pastorn, så jag får väl tänka på hemfärden.»

»Om Vår Herre Jesus så vill. Han kan skänka ännu en nådatid, om vi tvår vår själ i hans dyra blod. Bödens makt är större än all världens läkekonster. Bönen går direkt till Lammets tron däruppe i den eviga fröjdesalen. Denna sjukdom är ett straff för någon oförlåten synd.»

Fru Jansson vred sig i ångest, medan hennes oroliga tankar sökte i det förgångna. Hon hade alltid var kväll bett om förlåtelse för dagens överilningar. Hon *kunde* icke komma ihåg någon som hon med vett och vilja hoppat över.

Hon sneglade på pastorn ett ögonblick. Hans blick var som en ljungeld och fru Jansson tyckte att den trängde ända in i själens djupaste gömma. Hennes panna fuktades och ögonen irrade oroligt omkring medan hon tänkte sig tillbaka i det framfarna.

Då pastorn icke fick något svar, höjde han sin stämman.

»Nå-å, ha vi inga synder som äro oförlätna — hjärtat är hårt, tror jag — syndens lön är döden. Men om vi göra Guds vilja i allt pålägger han oss heller inga timliga sjukdomar. I Andra Mosebok läsa vi hur Herran Gud besökte sitt egendomsfolk, satte det på prov för att utröna dess tro på hans allmakt. När Moses med sitt folk kom till öknen Sur fick han vandra i tre dagar utan vatten. Och så kommo de till Mara där vatten fanns men det var bittert. Då knorrade folket. Och Mose anropade Gud och han förbarmade sig, då Mose bad honom. Herren visade Mose ett träd, som han skulle sätta i det bittra vattnet och då blev det sött. Det var Mose bön som räddade folket från den lekamliga döden den gången. Men Herren Gud ville ge en varning, därför sade han till Mose:

'Vill du höra Herren din Guds röst och göra vad som rätt är för honom och fatta hans bud i dina öron och hålla hans lag, så skall jag ingen krankhet lägga uppå dig, som jag på de egyptier lagt haver, ty jag är Herren din läkare —'. — Jaha, Herren din läkare, fru Jansson — det är ett Guds ord att tänka på.»

Fru Jansson suckade.

»Om vi ej kan erinra oss någon synd, som vi glömt att be om förlåtelse för, så kanske vi ska bedja Vår Herre Jesus att han öppnar våra ögon, på det att vi må varda seende. Förr få vi ingen förlåtelse. Kan fru Jansson stiga upp?»

»Med Guds hjälp, pastorn.»

Fru Jansson vågade icke säga nej, fastän läkaren förbjudit henne att röra sig i bädden.

»Jag skall hjälpa till», sade pastorn och lyfte upp det gamla hoptorkade Gudsbelätet. »Vi måste bedja

sida vid sida, annars hör icke den store Läkaren vår bön.»

Och nu lågo de båda — gumman i sitt gulvita, korta nattlinne och pastorn i sin svarta prästrock — sida vid sida intill sängen.

Pastorn knäppte sina händer, böjde huvudet tillbaka och skulle börja. Fru Jansson stönade av ängslan och smärta. Det gjorde både ont i själen och »njurat».

Men då pastorn hov upp sin röst, stötte fru Jansson honom i sidan.

Pastorn tyckte inte om att bli störd på det viset.

»Va' va' de», sade han och rösten lät irriterad.

»Jo, hm — jag kom just nu ihåg en synd, som jag kanske inte fått förlåtelse för.»

»Jaså — hm — vet hon inte riktigt?» Pastorn glömdes bort att säga fru.

»Jo, nu äger jag visshet.»

»Nå, va' ä' de' för en synd då?»

Fru Jansson hostade och sväljde, vred sig och vändades.

»Nå, säj nu — Lammets blod renar oss från alla våra synder.»

Då hackade fru Jansson ur sig, att hon varit otrogen en gång i början av sitt äktenskap.

Pastorns röst blev sträng och bestraffande, när han sade:

»Synd mot sjätte budet är en svår synd.»

Hon snyftade.

»Och fru Jansson som vill vara ett Guds barn, har aldrig bett att få den stora synden förlåten?»

»Jag har inte vågat å tänka på't.»

»Ja, det är för den synden fru Jansson fått denna lekamliga sjukdom. Men nu ska vi bedja att Jesus av nåd utplånar den.»

Pastor Gumse bad och anropade, så gumman föll tillsammans i skräck och ängslan.

När bönen var slut, lyfte han henne tillbaka i sängen. Därpå spottade han upp några omgångar saliv på ett tefat. Med pekfingret rörde han sedan om i saliven, flyttade tefatet till bädden, doppade fingrarna i spottavsöndringen och förde dem sedan upprepade gånger fram och tillbaka över fru Janssons fårade panna, medan han ivrigt bad:

»Käre Jesus, se nu i nåd till din ringe tjänare och hjälp Du honom att bota denna olyckliga kvinna, som Du lagt på detta pinoläger för hennes stora synds skull. Genom mig har hon anropat Dig om nåd och förskoning. Giv henne ännu en liten nådatid på jorden, på det att hon må kunna tjäna Ditt heliga namn. Herre Jesus, hör vår bön, tvag hennes själ i Ditt dyra blod och återgiv henne till livet, för Ditt heliga namns skull, amen.»

Därpå tog pastorn upp sitt Nya Testamente och läste ur Apostlagärningarnas tredje kapitel:

»Och Petrus och Johannes gingo tillsammans upp i templet vid den bönestund som var i nionde timman.

Och där bars fram en man, som hade varit ofärdig ända från moderlivet, vilken de var dag satte vid den tempelpport, som heter den sköna, att han skulle begära allmosor av dem, som ingingo i templet.

När han fick se Petrus och Johannes, som ville gå in i templet, bad han att få en allmosa.

Då fäste Petrus och Johannes ögonen på honom och sade: 'Se på oss.'

Och han gav akt på dem, väntande att få något av dem. Då sade Petrus: 'Silver och guld har jag icke, men vad jag har det giver jag dig; i Jesu Kristi, nasaréens namn, stå upp och gå.'

Och han fattade honom vid högra handen och reste upp honom och strax blevo hans fötter och fotknölar stärkta.

Och han sprang upp och stod och gick och följde dem in i templet, gick och sprang och prisade Gud.»

Pastorn stoppade Testamentet i fickan. Därpå knäppte han händerna välsignande över den sjuka.

Fru Jansson låg med slutna ögon.

Nu rörde han vid hennes axel. Hon slog upp ögonen. De stirrade vidöppna rakt ut i rummet. Livet var som utblåst i dem. Men plötsligt gick en skälving genom de gamla lemmarna och ögonen slöto sig åter till hälften, som om de alltjämt irriterades av det starka ljuset i rummet.

Med hög röst förkunnade pastor Gumse:

»Kvinna, din synd är renad i Lammets blod, din bön är hörd. Från och med denna stund är du helbrägd.»

Då satte sig Klara plötsligt upp i sängen, de halvbrustna ögonen hade fått liv. Och det var som om hela den murkna kroppen genomglödgets av ett elektriskt batteri.

I extas utropade hon:

»Jesus, jag känner att jag är helbrägd.»

Då sade pastor Gumse farväl och gick.

Påföljande dag var fru Jansson på benen, rörlig och livlig som vanligt.

»Njurat», var läkt och människorna häpnade över undret.

Fru Jansson anmälde sig som medlem i »Helbrägdagörarnas samfund».

XXI.

Samfundet hade möte. Klockan 11 skulle det börja. Vid dörrarna stodo tvenne vakter. En vanlig stalllykta hängde över den svarta ingången till före detta magasinet. Men själva lokalen, som gått kunde rymma 400 personer, var rikt upplyst. Längst fram till vänster stod en omålad, provisorisk predikstol. Den hade tydligen nyss kommit dit. Salen delades av en mittgång i tvenne halvor med gråmålade bänkar. Framme vid fondväggen fanns en liten avbalkning med några stolar och ett bord. På bordet lågo ett 3-radigt dragspel, en cittra och en mandolin.

Fru Jansson kom i sista minuten. På slaget 11 stängdes dörrarna. Ingen kom in efter den tiden.

Fru Jansson stannade ett ögonblick innanför dörren och såg sig om efter plats. Salen var fullsatt. I en av bänkarna längst fram lyckades hon tränga sig ner.

I detsamma trädde pastor Gumse fram till avbalkningen framme vid fondväggen och samtidigt togo två kvinnor och en man plats vid bordet med musikinstrumenten.

Mannen knäppte ett par gånger fram och tillbaka över cittran. Den ena kvinnan tog det 3-radiga och den andra mandolinen.

Ett sakta sus gick genom den stora salen, fylld till största delen av kvinnor med bleka, nervösa drag. Alla

åldrar voro representerade, men de flesta befunno sig mellan 40 och 50. Det såg ut som om de alla hörde till samma miljö av borgerlig låg-klass. Hattarna gingo i svart och modellerna hade varit moderna för något år sedan.

Allas ögon voro riktade på pastor Gumse.

Han vände sig mot de medverkande. Kvinnan med dragspelet nickade avmätt och reserverat, men ögonen glödde.

Pastorn vände sig åter mot församlingen.

»Innan vi nu börjar vår sammankomst ska vi sjunga en sång till Lammets lov. Vi tar då nr 73 i 'Segertoner'. Om någon bland de närvarande ännu icke har denna sköna hymnsamling ber jag få meddela att jag rekvirerat ett fåtal exemplar som finnas att köpa här med tillägg av porto. Jag ville bara påminna därom innan vi börja.»

Men det var onödigt Alla de närvarande hade redan skaffat sig »Segertoner». — — —

Nu gjorde pastorn ett tecken åt musiken och så tog han upp med sin välklingande tenor nr 73.

Församlingen släppte på av sina lungors fulla kraft, ackompanjerade av den 3-radiga dragharmonikan, som råmade i basen lik en basun, cittran klingade som ett klockspel och mandolinen skämdes för sällskapet. Dess toner trängde då och då igenom som en skälvande smekning. Men sången lyfte och sänkte sig i väldiga dyningar med några få sekunders avbrott mellan versraderna — så kommo dyningarna rullande igen:

»På Golgata kors min frälsare led
förbannelsens död för mig
sitt hjärtblod han gav att vinna min själ
till krona och brud åt mig.
Halleluja. Halleluja.

Vid Golgata kors förlossning jag fann.
 Ur uppstunget bröst livskällan upprann
 och domaren själv mitt skuldoffer bar
 och handskriften sönderrev.
 Halleluja. Halleluja.»

Sången och musiken tystnade. En dörr i väggen vid predikstolen öppnades och några bårar buros in i salen och placerades framför den öppna platsen vid avbalkningen. På bårarna lågo sjuka män och kvinnor, som ideligen ropade halleluja med svaga, trötta röster. Det lät som om de kommo från en annan värld.

Men nu besteg pastor Gumse predikstolen.

Han hade knappt kommit upp, förrän han började:

»Hören vad Uppenbarelsboken säger i sitt sjunde kapitel och fjortonde vers.» Han pekade ut över församlingen: »*Dessa äro de som kommo ut ur den stora bedrövelsen, och de hava tvagit sina kläder uti Lammets blod.*»

Församlingen jublar:

»Ja, vi hava tvagit våra kläder uti Lammets blod. Halleluja.»

»Och vi äro redo att möta vår Jesus uti skyn», fortsatte Gumse.

Församlingen avbröt:

»Ja, pris ske lov och tack att vi snart få möta vår blodige konung. Halleluja. Halleluja.»

Pastor Gumse har redan med sina inledningsord fått församlingen i gungning.

Och nu fortsätter han med tordönstämman, överröstande det stigande hallelujasorlet. Han låter icke ropen längre interfoliera sig. Han talar i ett:

»I skinande vita kläder skola vi möta Dig i skyn och våra synder skola vara utplånade. Trygga som

lamm tar Du oss i din famn. Ingen sorg och ingen
jämmer skall vara mer.

Hur trygg är herdefamnen
för Jesu lamm och får.
Du är den lugna hamnen
dit stormen aldrig når.
Den i den famnen bliver
är trygg för tjuvens list.
Ej ulven honom river
han lider ingen brist.

Vi äro Din utvalda skara, o Jesus och Frälsare.
Ditt heliga och dyra blod har renat oss. Vi hava tva-
git oss vitare än snö. Tack och lov, käre Jesus för
Din törnekrona. Tack och lov, käre Frälsare för att
Du bar ditt kors till Golgata huvudskalleplats. Tack
och lov och halleluja i evighet för Din modiga död
för all världens synder. O, intet är som Din upp-
stungna sida. Det kom blod och var därur. Du led
en lekamlig död som missdådarna vid Din högra och
vänstra sida. De hånade Dig men ändå öppnade Du
paradisets portar för dem. Pris ske lov och tack att
Du led korsdöden för oss arma syndare. Utan de
tungta bloddroppar som föllo ner för Din panna, utan
smärtorna och kvalen, utan spikarna i Dina fötter,
o, Mästare, utan Din ljuvliga död, hade vi alla varit
förtappade — pris ske Dig, o Du Guds rena Lamm
oskyldig. Genom Dig äro vi nu försonade med Fa-
dern däruppe i himlarnas himmel — o, pris ske Dig
Du blodige Konung på korsträdets stam. Salig den
sig dagligt renar uti Offerlammets blod som i tro
och heligt mod med sin Gud sig fast förenar. Ja,
pris ske lov och tack för blodet, som utgjöts för våra
synder på det att vi må varda renade. Halleluja — oh,
halleluja i alla evigheters evighet. Men o, bröder och

systrar, I som sitten här nere och alla I som vandren i syndens mörker utanför detta hus, minnens I alla, att blott för *dem som tro* skola dessa tecken åtfölja: *'i mitt namn skola de utdriva onda andar. De skola tala med nya tungor. Ormar skola de bära och om de dricka något dödande skall det icke skada dem. På sjuka skola de lägga händerna och de skola vardas helbrädda.'* Vi, o bröder och systrar, tvagna i blodet, äro Lammets heliga samfund. Och när vi lägga händerna på våra sjuka att de åter må vardas helbrädda, då äro vi Jesu sanna efterföljare. Fast världen hatar och förbannar oss för vår tros skull, är den orubblig som klippan. Låt världen håna oss. Det är vår lott. Men profeten Esaias säger: *'Si alle de som mig hätske äro skola till spott och skam vardas och bliva såsom intet och de män som med dig bröla skola förgås. Du skall fråga efter dem och icke finna dem. De män som med dig kiva skola vardas såsom intet och de män som emot dig strida, skola få en ända.'* Låt oss fördenskull icke förfäras. Vår tro är vårt säkra ankarfäste. Och med vår tro kunna vi utdriva onda djävlar som tagit sin boning i människors kroppar. Tack och pris, o käre Jesus att vi av Dig undfått denna nåd att tro — tack och pris att Du givit oss gåvan att hela där synden och lustarna och köttet sargat. O, hur saligt är det icke att höra till de utvaldas skara, som få lida för trons skull. Vi skola icke förtröttnas — ack nej. Oh, tack och lov och pris för nåden. Djävulens udd är bruten. Han kan icke stå oss emot. Halleluja. Pris och lov. Oh, pris och lov. Halleluja. Ja, tack för nåden. Tack för tron. Tack för blodet. Halleluja. I himlar och på jord ärat vare Ditt namn — Du världens Frälsare, som lärt oss att tro...»

Nu började sorlet och ropen i salen att överrösta

pastorn. Han förmådde icke hålla stämman kvar i höjdläget. Den var på väg att slockna. Men som ett jublande brus steg och sjönk hallelujaropen. Bleka, glåmiga ansikten glödde, halvslocknade ögon brunno som facklor långt inne i urgroppingarna.

Men pastorn fortsatte, tills talet drunknade i massans oartikulerade rop, blandande sig med hallelujafrojden till en enda obeskrivlig vansinnessymfoni. —

Pastorn gjorde tecken åt de tre musikanterna. Dragspelet, cittran och mandolinen föllo in där pastorn slutade. Nu spelades upp en variation på Marseljäsen. Sorlet från salen ackompanjerade musiken. De sjuka i sina bårar satte sig upp och fäktade med armarna. Här och där i bänkarna föllo bröder och systrar varandra om halsen. När musiken tystnade, tog pastor Gumse upp en sång. Blott cittran följde honom nu. Församlingen, som fåfängt letade efter sången i »Segertoner», föll in i refrängen: »Halleluja.»

Se, Jesus oss dyrköpt från syndens begär,
Halleluja.

Hans frälsarfamn är evigt oss kär.
Halleluja.

I blodet vi tvagits så vita som snö.
Halleluja.

Ej frukta vi mörkret, vi kunna ej dö.
Halleluja.

O, blodige konung på korsträdets stam.
Halleluja.

Som dog för all världens synder och skam.
Halleluja.

Med jublande fröjd vi lovsjunga Dig här.
Halleluja.

Men bättre en gång när vi bliva Dig när.
Halleluja.

Knappt hade sången tystnat, förrän Klara rusar ut på gången. Där stannar hon, sträcker armarna över

huvudet, knäpper samman händerna, sluter ögonen och vittnar.

Rösten forceras till ett hest skrik:

»Pris å tack, o käre Frälsare att få höra dej tell — du har offrat dej för min skull — jag var sjuk och jag såg den lekamliga döden förmörka mina ögons ljus — då sände du, dyre Jesus, din lärjunge att hela mej från min sjukdom och befria mej från min syndabörda — o, tack å lov, du Guds rena Lamm oskyldig, att min stora synd blev utplånad, ty om än synderna äro blodröda skola de varda som en vit ull — halleluja å pris å tack för blodet på Golgata berg — o, jag ä' så löcklig, att jag en gång får stå inför Lammet tron i skinande vita kläder och sjunga fröjdesånger med Cherubim och Serafim å gå på gater utå gull å jaspis å ädla stenar — i hemmelen, i hemmelen där ä' mettt rätta hem — å, jag ser Dig komma svävande ner som en duva över denna församling — jag hör vingarnas sus — o, underbara nåd, o, blod, o, ta mej me' dit upp, där ingen synd ä' mer å ingen klagan å ingen gråt — ja, däruppe blir allt fullkomnat — o, jag ser, mine dyre vänner, hemmelen öppnad å nu bryter Lammet ett av de sju inseglen å jag hör en tordönsröst ropa: kom, du Kristi brud — å, jag ser en vit häst å den som setter på hästen har en krona på sett huve' — nu vinkar han åt mej att komma — ja, jag kommer snart — din brud kommer snart — pris å lov å tack för reningen i blodet — ja, dyre Jesus, jag kommer snart, tag mej i din famn, din brud längtar te' en logn hamn efter alla jordelivets sorger och vedermöder — kom å ta mej, du på Dina vita vingar — kom — å — ta-ag mej — ja — ja-ag kommer — min — brudgum — jag kommer...»

Hon slår med armarna i luften, fradgan står ur

munnen, hela belätet skakar, faller med en duns till golvet; gapet dreglar, kraxar, väser...

Men runt om henne — ute på gången, mellan bänkarna stönar, vrålar massan. Här och där ha de mest sensibla kastat sig handlöst i golvet. Som underliga djur på alla fyra krypa de omkring — kors och tvärs, över varandra, på varandra. De, som ännu icke undfått den extatiska saligheten, hetsa upp sig allt vildare, bada i svett och paroxysmer. Kroppar skälva; läppar mumla, skrika, väsa, pipa, ropa, hojta; somliga predika som domedagsprofeter — andra skratta som dårar — kasta sig i varandras famn, kyssa varann som erotiskt besatta. Allt är en enda häxdans av lös-släppta lidelser och instinkter. Men över sorlet stiger som en brusande hymn de aldrig döende halleluja-ropen. Scenen liknar en oerhört fantastisk dröm om makabra varelser på en annan planet. Men plötsligt lägger sig sorlet, ty pastor Gumse ger mandolinspelarn ett stunt tecken. Några mjuka, dämpade ackord klinga. Det är som om också de komma från en annan värld — men från den värld där skönhetens genius härskar i oinskränkt majestät. Till slut höres blott ett svagt, mångljudande mummel, medan den ene efter den andre som en yrvaken letar efter sin plats i bänkarna hälsande dämpat, kanske också generat. »Frid vare dig, broder» — »frid vare dig, syster.»

Men mandolinens toner leka alltjämt med varann — diskret och smekande lent sjunga de om den värld som är deras, tills pastorn åter gör ett stunt tecken.

Alla ljud tystna med ens. Men de sjuka sträcka på sina halsar, ty nu är turen deras.

Pastorn går fram till dem, tar upp sitt Nya Testamente och läser lika lugnt, sansat och allvarligt som fordom i Betaniakyrkan.

»Låtom oss höra vad apostlen Jakob säger om tåla-

modets lön och börens makt. Därom läsa vi i 5:te kapitlet av hans brev, sålunda:

'Se vi prisa dem saliga, som tåligt hava lidit. Jobs tålmod haven I hört och det slut han fick av Herren haven I sett, ty Herren är kärleksrik och barmhärtig.' Och vidare säger han: *'Lider någon bland eder ont, han bedje. Är någon vid gott mod, han sjunge psalmer.*

Är någon bland eder sjuk, han kalle till sig församlingens äldste, och de bedje över honom, smörjande honom med olja i Herrans namn. Och trons bön skall rädda den sjuke, och Herren skall återställa honom; även om han begått synder varder det honom förlåtet.

Bekännen därför för varandra edra överträdelser och bedjen för varandra, på det att I mån varda helade. En rättfärdig mans bön förmår mycket, där den är i verksamhet.'

Pastorn lägger igen boken. Nu kommer ett gemensamt mummel från de sjuka: »Du är den mannen, Jesus, vår Frälsare har utvalt dig att göra hans underverk på oss.»

Gumse tecknar åt mannen innanför skranket. Denne räcker pastorn en skål med flytande vätska. Han tar skålen och sätter den på golvet, faller därefter på knä vid en av bårarna och anropar om nåd från ovan att helbrägdagöra de sjuka. Pastorn ber innerligt och trosvarmt. Hans mäktiga stämma vibrerar och slår eko mot väggarna. Det är moltyst i salen. Blott enstaka suckar höras här och där, de påminna om trötta vågor som klucka mot stranden en skymningskväll.

När han bett sin bön till slut läser han upp samma stycke för dem som nyligen för fru Jansson i Den gula paviljongen. Därpå tar han skålen och reser sig

upp samtidigt med församlingen. Med ens blir det så underbart stilla, ty nu skulle undret komma.

Pastorn går från bår till bår, bestrykande de sjukas panna med vätskan från skålen. — Han liknar en magiker. — Därpå lämnar han skålen tillbaka och ropar sedan med hög röst:

»Män och kvinnor, edra synder äro renade i Lamets blod. Från och med denna stund ären i helbrägda.»

Men nu kom det stora ögonblicket. Skulle undergöraren lyckas även denna gång?

Det var dödstyst i salen.

Plötsligt reser sig en av de sjuka. Han led av förlamning i ena fotleden. Nu drar han undan täcket och sätter fötterna provande i golvet. Hans trötta ögon glänsa lycksaligt.

Och samma under upprepas: den ene efter den andre reser sig, sätter fötterna i mark och ser ut som en förklarad. Ett par stycken lämna omedelbart sina bårar och ta glädjestrålände plats nere i bänkarna. Men flertalet av de helbrägdagjorda föredraga att åter flyttas in i det lilla väntrummet, fast de icke längre kände sig sjuka. Kanske behövde de tid att i stillhet vänja sig vid undret först.

Men tro och bön hade återigen segrat över materien, brutit dess boja. Pastor Gumse hade varenda en av dessa fyrahundra själar ännu fastare i sina band än förut. Ingen tvivlade längre på att han var Guds särskilt utsedda redskap.

Sedan upplöstes sammankomsten utan några extastiska återfall. Var och en gick till sitt, lugnt och stilla, som om de varit på ett helt vanligt bönemöte, fast klockan redan var två på natten.

Då fru Jansson kom hem, stod ytterdörren låst, ehuru hon sagt till Tobias att hålla den öppen. Hon

ryckte och bankade. Tobias vaknade och lade örat till fönsterrutan. Ansiktet drog ihop sig till ett litet elakt flin och han mumlade för sig själv: »Du kan gott stå där, mens du svalnar.»

Barnen och Tobias voro alldeles utom sig för fru Janssons skull, sedan hon gått med i »Helbrägdagörarnas samfund». Hon brydde sig icke ens om att laga någon mat, ty det var syndigt. »Helbrägdagörarnas samfund» måste iakttaga sträng fasta för att rätt förbereda sig. Och därtill kom att hon var borta halva nätterna, när samfundet hade möte, fastän hon nyss legat för döden. Ja, hon hade blivit riktigt kollrig, tyckte både Tobias och barnen. Och nu ville gubben ge henne en läxa för det där uterännandet.

När hon stått där en stund, gick Tobias äntligen åstad och öppnade.

Han fick sig en störtskur av ovett.

»Du ska la inte gräla, som kommer direkt frå' Gumses heliga körka», mente han.

»Hysch på dej, din hädare och tig sen. Jag vell inte veta å något begabberi, allra minst så här dags.»

»Nä, vesst nä.» —

Och sen blev det tyst.

Tobias var så förvånad över att få behålla sista ordet, att han höll på att yttra sig igen. Han hade knappast blivit så förbluffad någon gång. — — —

Ett par dagar senare låg Klara åter till sängs för sitt »njura». Hon skyllde på Tobias, som med vett och vilja stängt henne ute.

Men denna gång fick icke pastor Gumse komma in för Jansson. Han reglade dörren mitt för näsan på honom och gubben vaktade noga, att heller ingen annan av »Helbrägdagörarnas samfund» besökte hustrun.

»De' va' väl sjuttsingen också, om inte de' skojet ska va' slut nån gång.»

Klara tiggde och bad att åtminstone pastorn skulle få komma in. Men Tobias var obeveklig. Istället såg han till, att Klara fick behandling av en specialist på njursjukdomar. Och det var tur ty denna gång blev hon frisk utan återfall, fast det tog en rundlig tid.

Men när hon äntligen kom på fötter, hade hon ingen lust att ånyo gå med i »Helbrägdagörarnas samfund».

Tobias gladdede sig i smyg åt att den där hästkuren hjälpte.

XXII.

Välkommen, herr missionär», utropade fröken Friedeman, då James och hon möttes på perrongen i Borås.

Lizinka var vid ett strålande humör.

James ansträngde sig att se glad ut, men han hörde till den sortens människor, som aldrig kunna dölja en sinnesrörelse.

Fröken Friedeman märkte genast, att det fattades honom något. Männe han ångrar sig, tänkte hon. Hon hade mött många av den sorten också.

»Du e' inte glad, Jems. Va' står på, min ven? Du tror velan inte att jobbet blir för anstrengande heller, sej?»

De gingo gatan upp till Järnvägshotellet.

»Nej, de' tror jag inte», svarade han. »Men de' ä' något annat, som jag ä' blixst förbannad för.»

»Va' e' de' då?»

»Jo, kan du tänka dej...»

»Att...»

»Jag har fått ett tryckfrihetsmål på halsen.»

»Asch, inte verre.»

Han såg på henne från sidan. Skämtade hon med honom? Eller varför sa' hon så? Förstod hon kanske icke vad det var fråga om?

Han gick tyst.

»E' de' för någe du skrive i blade' ditt, sej?»

»Ja naturligtvis.»

»När fick du reda på den dumheten då?»

»I morse. På tåget.»

Och han drog upp tidningen, där notisen stod införd, och visade henne den.

»Nåja», sade hon, »rubriken kanske chockerar. Ser du, vi måste linda våra ord i bomull, om vi inte ska bli slepade i fengelse.»

»Ja, men då gör de' ingen effekt och förresten fick jag order från Stockholm att inte spara på glosorna.»

»De' förstår jag. Men ser du, när man skriver i agitationssyfte får man ändå ha en smula urskillning, välja orden så inte polishundarna kan komma åt en. Har du inte me' dej tidningen, där den åtalade artikeln fanns införd?»

»Jo, här i resväskan.»

»Då kan vi titta på den sen. Nu ska du inte henga huve' för en sån bagatell. Den saken ordnar sej alltid.»

»Kanske me' fängelse.»

»Åhnej — de' kan jag inte tro. Och förresten måste vi, framtidens folk, lera oss att lida för vår tro. De' e' lotten för oss pionjerer, ser'u. De' va' ju otrevligt att olyckshendelsen skulle intreffa just nu. Dom lym-larna kunde valt en bättre tid. Men var lugn du — Jag ska hjälpa dej me' försvare' i retten.»

»Du?» James gjorde stora ögon. »De' menar du väl aldrig?»

»Jo visst. Jag e' van vid sånt ser'u — och jag e' inte redd av mej. Den kenslan har för länge sen verkt bort. Men vi har hela fjorton dar tills målet kommer före — så vi har god tid. Vi forcerar undan turnén, som annars skulle reckt tre veckor. Bry dej således inte om att tenka på den saken mer. Inga bekymmer i onödan, Jems. Vet du, de' gör en så förbaskat mod-

stulen. Inte får ett tryckfrihetsåtal förstöra kuraget på en kommunist. Ne' då. Såd'na der små tjvynyp piggar upp i stellet. Man kenner att man har ett stort och upphöjt mål att leva för, ser'u. Vi ero nutidens martyrer, Jems och de' har aldrig varit någon skam att lida för sin tro.»

Lizinka var alltjämt vid ett strålande humör. Och det smittar från sig. Innan James visste ordet av hade han glömt hela historien.

Vid frukosten tog Lizinka fram ur sin portfölj en packe maskinskrivna ark, som hon lämnade James.

»Föredraget», sade hon.

»Skall jag inte hålla de' själv?» James gjorde stora ögon.

»Jo, naturligtvis ska du de'», skrattade hon, »men du slipper att tenka ut'et. Vi har alltid såd'na till hands i huvudkvarteret åt nybörjare. Annars skulle allt vara bortkastad möda den första tiden. Som du ser», sade hon, och bad honom bläddra i arken, »äro vissa meningar starkare och svagare understrukna för effektens skull. Vi tillåter nemligen icke, att våra agitatorer reser ut och gör fiasko som de andra partiernas. När vi eti', går vi upp på mitt rum och der får du börja din första föreläsning inför lyckta dörrar. Jag, Lizinka Friedeman, skall vara din herre och kritiker», tillade hon raljant.

»Jaså, man trodde inte däruppe, att en kan läsa in-
nantill ens?»

»Hahaha. Du e' bestemt snarstucken, hörru. Lalala — de' går snart bort. Kom nu, så går vi upp och börjar.»

James lunkade efter henne ut genom vestibulen och in på rummet. Där placerade hon James på en stol bakom ett bord. Själv flyttade hon sig till motsatta ändan av rummet.

»Nå, sett igång, får jag höra, hur de' låter», sade hon, halvt på skämt, halvt på allvar.

Och den nyengagerade kommunistagitatoren började sin provföreläsning. Innehållet lämnade intet övrigt att önska. Men så mycket mer uppläsningen. Lizinka blev i början alldeles förfärad. Herr agitatorn hade icke ens reda på hur man uttalade de enklaste svenska ord. Men till redaktör duger han — de' duger ju förresten vem som helst till bara man har råd att betala ett utgivningsbevis, tänkte hon. Varje mening, varje sats måste James taga om flera gånger. Först skulle den läsas rätt innantill, sedan kom betoningen, som var viktigast. I manuskriptet funnos visserligen de olika starka understrykningarna till vägledning. Men Jansson hade heller ingen aning om konsten att nyansera rösten vid övergångarna. Det blev att ta om och om igen. Lizinka fruktade allvarligt för att hon icke vågade skicka upp honom redan i kväll på en offentlig tribun. Så som han nu föredrog, skulle publiken skratta ut honom. Och hon bar ansvaret.

Men James svettades och läste. Och instruktrisen var lika outtröttlig att korrigera sin elev. Ingen av dem släppte taget. Gudskelov att gossen åtminstone är läraktig, tänkte hon. Dum är han inte. Men bildning har han inte för två styver. Det är arbetarrörelsens stora black om foten. Vi skulle gå mångdubbelt fortare fram, om våra unga allvarligt ville ägna sig åt bokliga studier istället för att läsa dravel, som förstör dem. För vår klass är bildningsproblemet det centralaste. Kunna vi lösa det, så vi i kulturellt hänseende känna oss jämnsplatta med borgarnas söner och döttrar, ja, då blir vägen mot målet jämnare. Men tills dess har borgarbrackan överhand — så funderade denna kvinna, som bättre än de andra förstod

medlet till framgång, ty hon ägde i rikt mått det som hennes kamrater saknade: bildning och kultivering. »Jag har ju nu en gång kommit vid sidan om vejen — herre gud — de' blev min lott och ner jag e' nöjd me' den så...» Men när entusiasmen tröt, då kunde Lizinka icke hindra, att hon kände sig som en deklaserad.

Under denna lilla tankemonolog följde hon med aldrig slappnat intresse sin elevs uppläsning, medan hennes ögon njöto av den manligt tillskurne ynglingens friska fysik och fasta, välmejslade drag. Undras tro, tänkte hon, om han anar att jag beundrar honom icke bara med ögat utan också med hjärtat. — — —

Hela förmiddagen gick, äntligen hade hon fått honom riskfri. Hon kunde våga skicka upp honom. — — —

Arbetareföreningens sal var fylld till trängsel, då James besteg talarstolen. Fröken Lizinka Friedeman satt längst bort. Hon såg, att den unge talaren var bortkommen. Och när han öppnade läpparna för att börja, darrade rösten. Men snart blev han varm i kläderna, fastän han här och där tappade bort ögonen bland raderna. En gång hoppade han över två hela sidor. Publiken tittade på varandra, undrande över det obegripliga sammanhanget. Men äntligen hade han då läst sista sidan och med en befriande känsla höjde han det obligatoriska lev'et för världsrevolutionen — lika obligatoriskt som en högertalares »Gud bevare konung och fosterland».

James Jansson hade aldrig talat offentligt förr. Klubben »Brandstiftarna» var ju bara en privat sammanslutning.

Men nu hade han fått sitt elddop.

Den största glädjen erfor han, då fröken Friedeman avtackade honom.

Sedan gingo de två kommunisterna till hotell Borås för att supera. Fröken Friedeman beställde äkta sjötunga och en flaska Mosel. Hon tyckte om god mat. Vid kaffet berättade hon för James hur det såg ut i Petrograd nu.

»För dej vill jag icke göra någon hemlighet av att sovjet svikit den internationella fanan», sade hon. »Till min grenslösa harm märkte jag hur herrar kommissarier förendrats sedan jag för ett år sen var der. Den revolutionera entusiasmen er anstucken, der den icke er död. Borgardömet reser redan sitt avskyverda vampyrhuvud. Vår stolta dröm blir aldrig mer en en dröm — åtminstone derborta i öster, Jems. Man har förrätt vår heliga sak för det snöda guldets skull. De' versta e' att regeringskommisarierna själva arbeta på sovjets undergång. Ja, de' blir hårda tider för Sveriges kommunister, ner rublerna ta slut en gång. Då kommer vår hemsökelses tid på allvar. Men vi skola kempa, Jems, sida vid sida. Vår tro e' vårt hopp. Och de' ska inte komma på skam. Men trots alla motgångar som venta oss i den nermaste framtiden skall endock sådden mogna till en herlig skörd en gång — even om de' först blir våra efterkommande som få berga den i ladorna.»

James hörde på som en lydlig och uppmärksam lärjunge. Hon anade icke hur gränslöst han beundrade icke endast revolutionären utan också kvinnan i henne.

När de sade skål, brunno deras ögon. Och glöden var så stark att de båda fruktade den.

På morgonen fortsatte agitationsturnén till närmaste industriplatser med ständigt samma föredrag. James kunde det till slut utantill.

Men de kommo varann allt närmare. Den ene blot-

tade sitt väsen för den andra. En stark och sund kärlek slog sin brygga mellan dessa båda människor, av slumpen och gemensamma intressen sammanförda, men för övrigt så olika till uppfostran och lynne — hon den i grunden förfinade familjeflickan och han den lika mycket i grunden robuste och råe arbetaren. En inre likhet hade de dock: sensualismen var lika utpräglad hos dem båda, fast den tog sig olika uttryck.

Och så band kärleken dessa två vid varann som den bundit andra före och efter dem — enkelt och naturligt följde de blodets röst och gåvo varandra vad deras kärlek begärde. De hade funnit den stora lyckan, som icke begär men ger. — — —

Då turnén var slut följde Lizinka James till Göteborg. Hon skulle ju bli hans försvarsadvokat. Under tiden agitationsresan pågick hade hon haft rikliga tillfällen att sätta sig in i åtalets detaljer. Och hon hade författat en diger försvarsskrift.

»På de' försvare' kan ingen jury fälla dej», sade hon med känsla och övertygelse, ty Lizinka Friedeman var en självsäker natur. Livet hade lärt henne att blott lita på sig själv i alla vanskliga situationer.

— — —

Påföljande måndagsmorgon inställde sig redaktören James Jansson åtföljd av sin försvarsadvokat inför vederbörande avdelning i Göteborgs rådhusrätt. Han fick först redogöra för sina levnadsmständigheter. Därpå började rättens förhandlingar. Den gamle rådmannen, som ledde dem, måste ta av sig glasögonen, då en dam anmälde sig som den anklagades advokat. Det var helt enkelt en sensation, som hörde den nya tiden till. Lagen tillät visserligen numera även kvin-

nor uppträda som rättegångsbiträden, men i rådman Forslings praktik hade det ännu icke inträffat. Och han kunde ej erinra sig att det hänt på någon av de andra avdelningarna heller.

Den gamle människokännaren fäste sina vassa ögon på Lizinka, medan ett litet maliciöst leende lekte kring mungiporna. Det var som om han tänkte: vad kan den lilla stackaren ha att säga. Men så nickade han vänligt mot henne, medan ett humoristiskt stänk i de grå pupillerna för ett ögonblick avlöste den vassa domareblicken.

Sedan emellertid de vanliga formaliteterna upplästs och godkänts, gjorde rådman Forsling en inbjudande gest åt Lizinka.

Hon svarade med en graciös böjning på huvudet, tog upp ur portföljen en tjock lunta maskinskrivna ark, trädde sedan fram till skranket och började läsa upp sitt försvar.

Hittills hade såväl domaren som de assisterande notarierna följt hennes förehavande med en viss nedlåtande nyfikenhet, blandad med värdigt tillbakahållen munterhet. Man kunde absolut icke se på dessa herrar, att de hade roligt på den lilla damens bekostnad.

Men när hon med sin välkolade, rikt nyanserade sopran började, försvann det där blandade uttrycket i juristsiktena. Man glömde helt enkelt bort att se skeptisk ut, ty såväl innehållet som det sätt på vilket det framfördes gjorde dem till respektfulla lyssnare.

Försvarsskriften var lång som en modern doktorsavhandling. Först började hon med en kort exposé över tryckfrihetsförordningens olika paragrafer — en föreläsning, som även en jurist kunde haft nytta av. Hon särskilde rent politiska tryckfrihetsåtal och sådana som anhängiggöras av enskilda personer för att därmed skydda t. ex. sin heder.

»Mellan dessa båda kategorier är ett svalg befast, mina herrar. Medan man i stort sett kan karakterisera de senare som principiellt befogade, kan man med samma rätt påstå, att de rent politiska tryckfrihetsåtalet är i lika hög grad *obefogade*. Och i detta hänseende är vår svenska codex partisk. Exemplet härpå kunna endast under de senaste tio åren mångfaldigas. Inte sant — alla partier ha samma rätt att uttala sej, eftersom vi leva i ett fritt land. Det ena partiet har lika stort existensberättigande som det andra. Men nu händer det otroliga: då en högtidning i ordvändningar, som falla under tryckfrihetsförordningen, hetsar det borgerliga samhället mot arbetarna, då är detta en berömlig gärning, men om vi i våra blad svarar med samma språk — vad inträffar då, mina herrar — jo, vi släpas inför herr Pontius Pilatus för att svara för våra brottsliga handlingar. Jag fastslår således, att den politiska propagandan i det ena fallet tolereras av svensk lag, i det andra fallet bestraffas. Detta är ett slag i ansiktet på all rättvisa, mina herrar. Vi äro eller kanske det borde heta: vi hava varit stolta över vårt svenska rättsväsende. Det har vilat på oväld. De senaste årens politiska tryckfrihetsåtal bevisa, att denna oväld rubbats och därmed rubbas också på ett betänkligt sätt vår nedärvda respekt för lagens majestät — det enda majestät som vi moderna människor kunna se upp till. Rättvisan är dock liksom friheten att tala och skriva till för alla — icke blott för somliga. Och jag anser mig principiellt ha bevisat att dylika handlingar icke i och för sig äro ett brott, som av lagen måste beivras och bestraffas.» — — —

Därmed var försvarsadvokaten framme vid sin egentliga uppgift. I ett längre anförande och med stöd av vad hon ovan sagt angående de politiska tryck-

frihetsåtalens oberättigande begärde hon att den åtalade artikeln icke skulle förklaras brottslig.

»Det är ju ofta så, mina herrar, att en politisk entusiast och därtill i min klients ålder lätt skjuter över målet, därför att han icke ännu lärt sig att hårfint skilja på ordens valörer och nyanser. Men i den borgerliga — särskilt högerpressen vimlar det av analog fall. Fast man bland skol- och universitetsbildade skribenter borde veta bättre. Men det är så, mina herrar — i politiken anses alla medel tillåtna, bara de icke användas av vårt parti — för då — ja, då tar lagens höga och oangripliga majestät oss i kaluvsen.» — — —

Hon fortsatte i en aldrig sinande ström. — — —

När försvarsskriften äntligen var utläst, såg hon sig omkring, med en min, som om hon — den lilla agitatorn — redan stode som triumfator över både svensk lag och svenska domare. De senare kände sig emellertid icke övertygade om den åtalade artikelns oskuld. Särskilt den av justitieministern förordnade åklagaren — en grånad man, med grova bulldogsdrag synade med ett nedlåtande leende den lilla modiga kvinnan. På honom imponerade icke ens hennes charmant, fylliga byst och klingande språk. — — —

Efter en stunds repliker och motrepliker voro förhandlingarna avslutade för denna gång och respektive parter upplystes om att målet nästa gång skulle förekomma om fjorton dagar, därvid man fick vara beredd att även utse jury. Sedan fingo parterna avträda.

Det väckte en viss förvåning bland initierade åhörare i rättssalen, att jury redan nästa gång skulle kunna utses.

Hade de hört, vad en av rättens ledamöter yttrade

till sin kollega, då de tillsammans lämnade rättssalen, hade de icke behövt förväna sig.

Han sade nämligen:

»De' ä' riktigt, rådman — ingen onödig tidsspillan när de' gäller dylika samhällets förryckta marodörer. Juryn säger sitt 'skyldig' och de' betyder fritt husrum hos gubben Palmér. Sen får vi be om nästa lymmel. Ett gott kok stryk skulle i alla fall fortare ta satan ur kroppen på de dumma poikdjävlarne. Men de' här fruntimret de' va' mej en liten elvadjäklig en. Hon såg min själ ut som bättre mans barn.»

»Hon lär också vara det», svarade rådman Forsling. »Hon påstås vara dotter till en stockholmsofficer fast hon kommit på dekis.»

»För sin tros skull — hahaha.»

»Hahaha. Förbanna mej, imponerade i alla fall icke flickan på mej likväl. Det finns gott krut i den. Synd på levnadsbana, men fanatisk så ögonen sprutade etter.»

»Jo, jag såg. Den sorten gör mer skada än hundra andra. Karlen såg obetydlig ut.»

»Ja visst — en vanlig ligisttyp, som blivit kollrig av hetsen i böcker och broschyrer, på möten och klubbar. När en sån där oskolad hjärna följt med i galloppen en tid, är det helt naturligt, att han icke begriper vad ansvar är. Och själv betraktar han sig som ett fenomen, en världens frälsare, hahaha.»

»Men vi måste ta i med hårdhandskarna, om vi ska bli av med den ryska lusinfektionen på vårt hederliga svenska samhälle.» — — —

De båda representanterna för den höga rättvisan gingo åt var sitt håll för att äta lunch och glömma lagparagrafer. Ty det finns inget mellan himmel och jord som lagmän avsky mera. — — —

»Nå, hur tror du att de' går», frågade James med en viss oro, då han och Lizinka lämnade rådhuset.

»Dom måste naturligtvis fria dej. Men vi få vara beredda att skaffa jury, Jems.»

»Du tror, att jag går fri då?»

»Ja visst. Lita på mej du bara. Nesta gång kommer jag me' stora dråpslaget, ser'u. De' ska fullstendigt teppa till mun på de dumma oxarna.»

»Dråpslag?» undrade James och han tänkte på en slägga.

»Ja-a, dråpslag, ser du de' där dråpslaget ska bli min triumf. Jag har va't me' om sån her tillställning förr, må du tro. Och nu ska jag skriva upp till Stockholm och få ner min samling av protokollutdrag och tidningsurklipp från en massa tryckfrihetsåtal, som e' upp i dagen lika ditt och der juryn friat. Dom ska tjena som bevis för att du ingenting ont gjort. Eller åtminstone som prejudikat, ser'u.»

James oro lättades märkbart. Han litade på Lizinka. Hon var den höga rättvisan — hon och ingen annan. — — —

— — —

Nästa gång målet förekom, var domssalen fullsatt av åhörare. Ett par tidningar hade nämligen dagen efter förra rättegångstillfället gjort karrikatyrer av den lilla bolsjevikagitatorn med därtill hörande text. Och nu ville nyfikenheten icke gå miste om en sådan sällsynt sensation.

Lizinka var genast beredd att avleverera sitt s. k. dråpslag. Hon läste upp det ena utslaget efter det andra från analoga mål, där juryn friat.

Detta var således målets starkaste inslag. Försvarsadvokaten såg sig segervisst omkring. Sen fanns

ingenting mer att tala och svara på från någondera sidan. Och därpå skred man på sedvanligt sätt till val av jury.

Den proceduren tog en god tid, ty de av svaranden utsedda jävades ett par gånger om.

Några dagar senare sammanträdde juryn. Majoriteten förklarade artikeln brottslig och redaktören James Jansson blev på grund härav dömd till en månads fängelse enligt åberopat lagrum.

Lizinka befann sig i Stockholm, då utslaget avkunnades. Hon reste genast ned. Och det behövdes. James hade alldeles förlorat koncepterna. Han var ju hela tiden bergfast övertygad om, att han skulle gå fri. Och så fick han en månad. Han, som aldrig ens tilltalats av någon polis, skulle nu buras in för några tryckta bokstäver. Han kunde icke få i sitt huvud, att det var sant. Om han ändå stulit, slagits eller begått någon annan brottslig handling, kunde han förstått denna dom. Men för några bokstäver i hans egen tidning. James fattade icke att han begått ett brott. Och Lizinka hade förresten hela tiden styrkt honom i denna uppfattning.

När hon kom ner till Göteborg, fann hon honom förtvivlad. Icke ville han gå hem och icke ville han äta.

Men Lizinka fick honom till bäggedera.

Hon tog honom resolut med till Den gula paviljongen.

Först tänkte fru Jansson köra ut henne. Klara trodde nämligen att hon var lättfärdig och att det var hennes skull alltsammans.

Men Lizinka lät icke avskräcka sig av dylika bagateller. Hon skrattade fru Jansson mitt upp i ansiktet. Och se, det skrattet avväpnade, ty det kom så öppet och flärdlöst.

Lizinka Friedeman hade snart berättat hela hän-

delseförloppet. Det visade sig då, att i Den gula paviljongen visste man allting galet.

»Kera fru Jansson», sade Lizinka, »bland hederliga människor och bland folk som förstår saker och ting, anses icke ett tryckfrihetsstraff för någe' föraktligt eller skamligt, ne' då.»

Och så räknade hon upp en massa berömda män, som måst bli martyrer för sin politiska tro.

»Efter uttjenat straff ha de sedan stigit till statens högsta verdigheter. Jaha, de' e' sant. Så fru Jansson ska vara stolt över att ha en son som inte fruktar för att seja sanningen. Ser fru Jansson, de' e' nemligen farligt att seja sanningen i de' her lande'.»

Hon lyckades verkligen övertyga modershjärtat, att James led för sin tros skull.

Och besöket slutade med att gumman bad fröken Lizinka komma och hälsa på, medan James satt ute på Närlanda.

»De' blir så söckent efter pojken och jag velle gärna tala me' nån, som tar'n i försvar, se.»

Det lovade Lizinka, ty hon hade bestämt sig för att stanna kvar i staden den månad James skulle sitta inne.

Hon hade nämligen något intressant att berätta honom, men icke förrän han kom ut. Och som hon var särskilt angelägen om att få säga honom sin hemlighet så fort som möjligt, rådde hon honom att omedelbart avtjäna sitt straff.

»De' tjenar ingenting till att venta, vet du.»

James lydde hennes råd och anmälde sig. Men aldrig hade hans steg varit så tunga.

Lizinka erbjöd sig att följa honom. Men han ville ensam bära sitt kors. Han var icke längre den eldige revolutionären. Han kände sig som en brottsling. Han

tyckte att de mötande borde kunna läsa i hans ansikte, vart han ämnade sig.

En månad — de' e' ju bara nå'ra dar, vet ja', hade Lizinka tröstande sagt. Men James tyckte att den månad, som nu kom, var en evighet.

I fantasien gjorde han sig skeva föreställningar om livet innanför murarna. Han såg sig sitta i en svart cell, med en järnkedja om foten och varje stund på dagen kom en fångknekt och ropade hans namn utanför dörren och varje gång måste han svara.

Då han kom fram till portarna, måste han stanna en stund. Det vita komplexet, som nu under några veckor skulle bli hans hem, skrämde honom. Han vågade icke se upp och benen darrade. Men då han lade märke till, att någon i närheten observerade honom, tog han mod till sig och fortsatte fram till ingången. Där måste han än en gång stanna. Han kände sig yr i huvudet som en drucken. Då öppnades plötsligt dörren och vakten stack ut huvudet.

Då denne fick se Jansson, gjorde han ett tyst tecken åt honom att raska på. Inga onödiga ceremonier.

Och så kom en konstapel och förde honom upp i väntrummet, ty även ett fängelse har nu för tiden väntrum för sina pensionärer. Därifrån hämtades han efter en stund till inskrivning i rummet bredvid. Då denna formalitet var undanstökad, fick James Jansson fortsätta till badrummet. Allt gick så städat och ceremonielt till. När James låg i badkaret, glömde han rent av bort att han var fästningsfånge. Det var länge sen han fått sig ett ordentligt bad. Och det ljumma vattnet lugnade hans nerver.

När han var färdig lades en omgång grå bomulls-kläder fram på en stol intill.

James sneglade på dem, såg sedan på fångkonstapeln.

Denne nickade.

Och James steg upp och klädde sig. Från och med nu gick han som en sömngångare. Den åtföljande konstapeln måste halvt leda honom.

Efter en stund öppnades en dörr vid en lång, ljus korridor.

»Jaha, nu ä' vi hemma», sade konstapeln tonlöst.

James såg ett litet rum om ett par kvadratmeters fyrkant.

Han gick in och dörren reglades.

Han stod en stund orörlig mitt på golvet. Sömngångaren hade ännu icke vaknat upp ur sin letargi.

Men nu slog Sankt Paulis kyrkklocka tolv dova, tunga slag.

Fången nr 323 ryckte till och skakade, som om han väckts upp ur en obehaglig dröm.

Han gnuggade sig i ögonen, såg på sina kläder, blickade fortsatte upp till det lilla gallerfönstret nära taket.

En mild dager silade in genom rutan.

323 tog ett steg fram mot väggen. Där stod en rundsvarvad trebening. Han satte sig och mönstrade inredningen. Till vänster stod ett litet bord. På bordet låg en bok med svarta pärmar. Pärmarna voro slitna. Till höger fanns en hopfällssäng och längst fram i ena hörnan stod ett tvättställ av massivt hopvriden ståltråd. Golvet var cementerat.

323 reste sig upp och tog ut två steg i vardera riktningen. Fler kunde han icke ta. Trätofflorna slamarade mot den hårda golvytan.

Därpå stannade han vid det lilla bordet och bläddrade i boken med de svarta pärmarna. Det var en bibel.

Här och där såg han märken efter naglar, som gjort rispor vid vissa kapitel och verser. Boken var uppsvälld av ett flitigt begagnande. Blad hade vikits

och sedan slåtats ut. Han lade bibeln tillbaka på bordet. Så dödstyst här var. Han ville höra sin egen röst, hostade. Då stannade ett par tunga steg utanför dörren.

Han satte sig åter på trebeningen, med händerna i skötet. Han tyckte, att de i en hast blivit så stora, att han icke orkade med att hålla dem uppe utan måste låta dem ligga i knät. — — —

Han visste icke hur länge han suttit så där, när dörren reglades upp och ett par män, klädda som han själv, kommo in. Den ena ställde en tenntallrik med en sillbit och en portion grönärter på bordet, den andre en tallrik ölsupa och ett bleckmått med vatten jämte ett par bitar hårt rågbröd.

Därpå gingo de.

James såg på maten. Men han hade ingen aptit.

Då männen kommo tillbaka, togo de med sig maten utan att säga något. De blott sneglade på honom halvt medlidsamt, halvt intresselöst under ögonlocken.

James lade märke till, att deras hy var lika grå som deras kläder och att deras ögon ständigt irrade åt sidorna. De kunde icke se rakt fram.

Äntligen kom kvällen med gröt och mjölk. Då var han hungrig. Sen bäddade han sin säng och försökte somna, men ideligen hörde han med korta mellanrum de tunga stegen utanför dörren. De irriterade honom och höll honom vaken.

Äntligen slöto sig ögonlocken, men då började det dagas.

Han hade icke sovit länge, förrän hans nummer ropades utanför dörren. Han fattade icke först vad man ville. »323!» Numret upprepades tills James begrep och repeterade.

Påföljande morgon begärde han att få tidningar.

Han var politisk förbrytare och ägde rätt att sysselsätta sig med läsning, om han så önskade.

Då han såg att det endast var borgarblad, som han skulle matas med, blev han arg och rev sönder dem.

Han fick en admonition av inspektionskonstapeln.

»Inga dumheter», sade denne.

»Jag vill ha sådana tidningar som jag kan läsa.»

»Då får 323 köpa dem själv.»

»Jaså. Får jag inte läsa böcker?»

»De' får han visst.»

»Kan jag få bud hem då?»

Konstapeln nickade.

Dagen därpå hade fru Jansson skickat ut en hel packe med politisk och social litteratur — allt som fanns på James' rum.

Nu brydde han sig icke längre om tidningarna. Han började på allvar läsa och reflektera över luntorna i stället.

Och så gingo dagarna. Den ena efter den andra.

Efter en tid fick han komma ut på fånggården och motionera. Det var som att komma till ett paradiset. Han stannade ett ögonblick utanför dörren och pumpade in luften. Lungorna arbetade girigt som en blåsbälg. Himlen var blå, solen log och i skyn kvittrade en lärka. Fälten och träden lyste i grönt. Aldrig hade han någonsin upplevat en sådan underbar dag. Nu först trodde han sig ana varuti den verkliga friheten består. Den var icke synonym med den frihet, för vars skull han måste vistas här. Den frihet, som nu lockade honom, var densamma som lärkan däruppe i skyn sjöng sin hymn till.

När James Jansson efter denna första motion kom tillbaka i sin cell hade hans tankar redan börjat taga en annan riktning, utan att han själv var medveten

därom. Först så småningom inställde sig reflexionerna.

Han såg tillbaka på den tid, han tjänat de kommunistiska idealen. Ehuru hans entusiasm och tro på deras förverkligande burits av en övertygelse, starkare än den med vilken någon religiös fanatiker omfattar sin lära, hade James Jansson ändock aldrig känt sig riktigt belåten med sitt liv. Ju mer han agiterat och bråkat för att omändra andra, desto missnöjdare och bittrare hade han själv blivit. Men allt hårdare hade han pressats, bokstavligen piskats fram till kamp för de röda idealen — nu hade han fått belöningen. — — — Och när han suttit av och åter kom ut till friheten, måste han börja där han slutat, åter skulle han hetsas av högkvarteret i Stockholm till en allt hänsynslösare kamp mot det bestående. Och en vacker dag kanske han ånyo satt här fast under ett annat nummer.

James började på allvar undra om världen och människorna någonsin kunde bli bättre. Han påminde sig vad Lizinka berättat honom i förtroende om sovjetherrarna. Men om världen aldrig kan bli bättre varför ska en då slita ut sitt liv till ingen nytta i stället för att ordna det på bästa sätt för sig själv? Att Lizinka, som var en bildad kvinna och som privat lät honom förstå att hon icke obetingat trodde på lyckan av en världsrevolution, ändå med sådan entusiasm arbetade för densamma, föreföll honom numera högst egendomligt.

Nej, han var bestämt icke född att offra sig för ingenting.

Och vad skulle det bli av såväl hans som hennes framtid, om de fortsatte att agitera och åter agitera. Det fanns inget personligt mål i allt det där. Och människan är väl ändå till här på jorden för att göra

det mesta möjliga av sitt eget liv, och icke endast offra det på en oviss framtids illusioner, tänkte han.

Långsamt försiggick denna omdaning hos den unge revolutionären. Han började se kritiskt på sitt missionerande. Cellens tysta ensamhet återgav honom reflexionsförmågan och kylde av de oroliga tankarna. Kanske det lika mycket var blodets röst, som gjorde honom oppositionell mot sin egen verksamhet, ty det ropade på en ny generation.

Släktinstinkten ligger djupt rotad hos alla fysiskt sunda män. Den blir förr eller senare deras handlingars motor, den driver dem fram och gör dem till livsdugliga egoister, som leva för sitt och de sina.

Så gick det även med James.

Då Närlanda-fängelset äntligen öppnades för honom och han åter kunde komma och gå när och vart han ville, då var han också övertygad om, att han stod inför en vändpunkt i sitt liv. Han formulerade det helt enkelt så: »Jag måste tänka på mig själv — jag som alla andra.» Och därmed var hans beslut fattat. Han ville icke längre slösa bort sin tid för en utopisk idé. Men arbetare var han och det ville han förbli även till sin politiska övertygelse. Han endast undrade, vad Lizinka skulle säga till allt detta nya han nu kom med. Skulle hon förstå honom.

Vid stora portgången stod hon ensam och väntade.

Han blev rörd av denna okonstlade hängivenhet. Han kände spontant att det var för henne han ville arbeta. Tillsammans skulle de bygga upp hem och härd. Det var deras mission.

Hans nya tro hade gjort honom stark och han skulle nog övertyga henne. Hon måste förstå honom.

Så möttes de, togo varandra i famn, obekymrade om någon såg dem eller icke.

Nu kände James, att denna kvinna och ingen annan

var utsedd åt honom, även om hon var av så kallad överklass och med andra synpunkter på livet än han. — — —

En månads fängelse hade drivit på hans mognad som man. Han kunde se nyktert och klokt utan den gamla bitterheten mot alla som hade det bättre än han. — — —

»Men va' du har förändrat dej då», sade han och mönstrade hennes fylliga figur.

Hon log med halvslutna ögon. Så viskade hon i hans öra:

»Jag har en hemlighet att tala om för dej. Kan du gissa den?»

Han såg på henne och förstod.

»Gudskelov, då slipper du missionera längre», utropade han.

Hon såg på honom undrande.

»Ja, jag menar att vi ska gifta oss. Nu har du mej och jag har dej och bägge har vi den tredje att tänka på. Tycker icke du som jag att vi har nog då, Lizinka?»

»Tenk, att du kommit på samma tanke som jag?»

Nu var det hans tur att undra.

Men när de kollationerade sina tankar under denna månad överraskades de av, att de nästan samtidigt tänkt detsamma, känt detsamma och kommit till samma resultat.

»Vet mamma då», frågade han.

»Att jag...?»

»Ja.»

»Nej, men jag tror hon begriper.» —

»Hon anar allting, den gumman. Har du ofta varit hemma?»

»Så pass mycke', att vi e' goda venner.»

Han tackade henne med en tår i ögonvrån.

»Och nu söker jag mej in vid Standardverken, Lizinka.»

»De' behöver du inte. Du kan bli din egen, om du vill.»

»Va' menar du?»

»Jo, din blivande svåger vill hjälpa dej att köpa ett litet gjuteri i Majorna, som han måst överta för gäld.»

James teg, så överraskad blev han av allt det Lizinka berättade.

Han hade kommit ut till en ny värld — och själv var han en annan.

XXIII.

I Knapegården rustades till bröllop. Först hade det varit meningen, att högtidligheten skulle försiggå hos Janssons, men Lubbs föräldrar erbjödo sig att göra kalaset. Och det hade varken Klara eller Tobias något emot.

Man hade ju så trångt i Den gula paviljongen och så var det affär för Tobias att låtsas ge efter.

Den gamla Knapegården ligger i Grålanda socken, några kilometer utanför Uddevalla. Boningshuset hade uppförts någon gång på 1700-talet. Storstugan, där bröllopet skulle äga rum, var rymligt tilltagen. I väggarna funnos skåp infällda, taket var försett med långbjälkar och golvet belagt med tjocka ekplankor. Innanförorstugan låg ett litet gästrum och där badade kära mor egenhändigt brudsängen åt sin son och svärdotter.

Rakt fram i farstun låg köket och till vänster hade de gamla ett par rum och en sängkammare. De bodde nämligen alltjämtorstugan trots att de lämnat ifrån sig gårdens skötsel till yngste sonen Ludvig. Denne, som var ogift, hade låtit uppföra åt sig en liten stuga på gården.

Kära mor hade gått socknen runt mer än en gång för att finna en passande hustru åt Ludvig, men dem hon spetsade på hade ingen aptit på hennes son. Modern ville ha ett rikt gifte åt den hemmavarande och

Ludvig hyste samma mening. Familjen var närig. Äldste sonen hade sålunda icke vansläktats. Även han förstod konsten att vara om sig. Därför väckte Gottfrids förlovning med Ziska en viss förtrytelse på Knapgården. Ty där hade man för sig att en sån där uppapperska nära nog var ett dåligt fruntimmer. Och till på köpet var hon fattig.

Det hjälpte icke, att Gottfrid broderade ut sin fästmöes dygder och förtjänster i de vackraste färger. För de gamla på Knapgården var denna förbindelse ett dåligt parti.

Därför dröjde det också, innan Gottfrid vågade ta med sig Ziska till fädernehemmet. Men när hon äntligen fick lov att komma, förstod hon att ta sin blivande svärmor med storm. Ziska hade icke förgäves varit på restaurant ett par år. Där hade hon lärt sig konsten. Ja, kära mor Stava blev redan vid Ziskas första besök på Knapgården så förtjust, att hon började språka om bröllop.

Gottfrid var stolt över sin fästmö. Hon behöfde ju endast visa sig för att bli omtyckt.

Med talande blickar sågo fästfolket på varann. Och kära mor tackade i tysthet Gud för denna ömsesidiga lycka. Gottfrids käresta var ju ett riktigt anständigt fruntimmer, vet ja'. Vem hade kunnat tro det om en som tjänade på restaurant. Stava hade dittills trott, att sådana fruntimmer voro alla varandra lika.

Då Gottfrid och hans fästmö rest, hölls familjeråd på Knapgården.

Mor Stava framlade sin uppfattning om den blivande svärdottern för Johannes och Ludvig.

De nickade och höllo med, ty Stava förde alltjämt kommandot på gården trots sina 70 år.

En av de sista veckorna i september skulle bröllopet stå. Ett gentilt bröllop ville Stava åtminstone

göra. Redan en hel månad i förväg började hon tillrustningarna, ty ingenting fick fattas. Även Knapegården har råd att hålla bröllop, sa hon till Johannes, farsgubben, då denne tyckte att det fjäsades i onödan för Gottfrid. Han kom minsann inte så ofta ihåg, att han hade far och mor i livet. Det samma hade Stava tyckt förut också. Men inte numer.

Till en lördag klockan två voro gästerna bjudna. Ziska och Gottfrid hade kommit kvällen förut.

Och båda följde med Ludvig och Johannes ner till station påföljande förmiddag för att ta emot och välkomna familjen Jansson.

Ingen av de blivande släktingarna hade förut varit på Knapegården. De båda familjerna kände således icke varandra.

Och det var med en viss spänning man å ömse håll emotsåg detta första möte.

Kära mor hade stannat hemma för att ta emot med varmt kaffe och dopp.

På väntsoffan utanför stationshuset sutto nu far och son, Ziska och Gottfrid. Johannes var iklädd »skorsten» och smällpiskerock, Ludvig plummonstop och frack av hemvävd vadmal. Fadern hade huvudet högre än sonen, men gestalten var krokig och böjd av år och arbete. Gubben tuggade tobak och sonen snus, men tobakssåsen stod lika tjock i bägges mungipor och medan man satt och väntade, spottade de i kors. Gottfrid bar blå kavaj med en ros i knapphållet, mustascherna voro nybrända och de avstubbade spetsarna petade uppåt à la kaisern. Han rökte cigarr och såg drömmande ut över de gula, avmejade fälten. Ziska hade ny elegant blågrå klädesdräkt efter sista modet och kring halsen skunksboan. Den vidbrättade felbhattan pryddes med ett par stora, äkta espri'er.

Alla sutto tysta och deras ögon sågo grubblande och undrande ut.

Men nu kom tåget. Det hade knappt stannat, förrän fru Jansson stack ut sin hand genom kupéfönstret och vinkade med en stor bukett. Hennes ansikte såg lika förklarar ut som den kväll då hon vittnade om Guds underbara nåd i »Helbrägdagörarnas samfund». Hon var också den första att hoppa ner från tåget. Gumman störtade rakt i famnen på Gottfrid. Hon ville kyssa honom på kinden men räckte inte upp, ömhetsbetygelsen fastnade på kavajuppslaget. Hattskrällan knuffades vid karensen åt sidan, men Gottfrid satte den rätt igen.

Under tiden hade de andra hunnit ner på perrongen. Alla voro gudskelov med. Först Douglas, klädd i latinläroverkets mössa med en träns på sammeten. Den betydde första ringen. Han stannade och såg kritiskt på Johannes och Ludvig. Efter honom kom Flora i klänning av vit atlas, på armen hade hon en gul regnrock och på huvudet en spetshatt. Hon knuffades åt sidan av James i cylinder och grå rock. I hans arm hängde Lizinka Friedeman. Hon var fyligare än vanligt. Även hon var iklädd vit spetshatt, medan hennes klänning var av rosafärgat taft. Sist kom Franzine. Hon hade en grön slöja om huvudet och en hattask i handen. Klänningen var av sjögrönt paiette. Kjolen räckte till knäna. Hon var elegantast av dem alla. Och hon liksom höll sig på avstånd från de andra. Ziska, som icke kunde upptäcka sin far, ropade i falsett:

»Men var ä' pappa då?»

»Pappa — pappa» — de andra sågo sig omkring — svar i all sin dar har pappa tagit vägen?»

Just då kom Tobis ut på plattformen.

Tåget blåste till avgång. Tobias tog ett skutt och

kom på alla fyra i marken. Liksom Johannes hade också han en »skorsten» på huvet. I fallet rullade antikviteten in i spåret. Fru Jansson vred händerna av vrede och förtvivlan. Tänk, om tåget mosade det gamla bröllopsminnet.

Hatten samlade allas intresse. Skulle tåget gå över den eller icke?

Men »skorstenen» låg lugnt kvar mellan skenorna och när vagnarna rullat bort, sprang Flora efter sin fars huvudprydnad.

Fru Jansson glömde bort sin högtidliga min och ropade till Tobias:

»Vart tog du vägen, du skrämmer rent vettet ur en, Tobias — lelle.»

Tobias strök felbludden med rockärmen och blinkade:

»Jag ble' innelåster.»

»Var», ropade Klara.

»Äsch, de' förstår väl mamma», inföll Flora, medan Douglas skrattade med full hals.

Först nu kunde presentationen försiggå utan några störande intermezzon.

Det var blott några hundra meter från stationen till Knappegården, men man kunde ingenting se av huslängorna ännu, ty hemmanet låg i en dälld med en vidlyftig gammal trädgård runt om.

Sällskapet satte sig igång. Ludvig gick sist.

»Varför går du sest, pojke», undrade Johannes.

Men Ludvig var så upptagen med att betrakta Franzines silkesstrumpor — de voro sjögröna liksom klänningen och slöjan — att han icke hörde vad farsgubben sa.

Vid grinden stod mor Stava och vinkade med en näsduk allt vad hon orkade. På långt håll ropade

hon välkommen. James och Tobias lyfte på hattarna och fruntimren vinkade tillbaka.

Som på ett överenskommet tecken gingo Stava och Klara först varandra till mötes.

Ett ögonblicks kritisk granskning å ömse håll, så kom stora famnen.

Gottfrids öga tårades vid denna syn och Ziska kände sig rörd.

Mottagandet lovade gott för den framtida släkt-sämjan. — — —

Men nu närmade sig klockan två. Bröllopgästerna började anlända. Det ena åkdonet efter det andra svängde upp på gården.

Sist kom socknens kyrkoherde med fru och dotter. Alla hälsade vördnadsfullt. Efter ett glas vin ägde vigseln rum i storstugan. Vid ena gavelväggen var en röd matta utlagd fram till brudpallarna.

Prästen hängde på sig kappan, gjorde tecken åt kontrahenterna, ställde sig med ryggen mot väggen och började läsa upp vigseltexten. Långt ut på gården stodo gäster och lyssnade. Det hela var snart överstökat. Vigseln var icke det viktigaste på detta bröllop.

Men nu utrymdes storstugan. Bänkar, bord och stolar flyttades in i dubbla led, dukarna breddes ut och serviserna slängdes fram — allt gick med rasande fart.

Middagen började.

I ett hörn hade ett par spelmän plats och utanför sköts salva, så den gamla stugan skakade i sina fogar. Den ena rätten efter den andra bars in i höga staplar. Och de försvunno, som om de trollats bort. Hembryggt dricka serverades i stora, snidade stänkor, som i vardagslag prydde vägghyllorna runt stugan.

På stänkorna hade någon glödritare bränt in gamla mustiga och lustiga sentenser.

Brännvinet förvarades i ett stort ankare. Ludvig skötte om tappningen. Krus och bågare tömdes och fylldes på nytt. Till varje rätt bjöds helan och halvan.

Och talen började. Först herr kyrkoherden. Han var stor och lång, med nackvalk och dubbelhaka, några hårtestar utmed sidorna och i nackvalken. Mitt på hjässan lockade sig några övergivna strån. Han började högstämt om kärlekens höga visa och den skyldighet äkta makar ha mot varann, men så småningom blev han profan, skämtsam och frivol. Efter gammal vana genomgick han alla stadierna för ett regelrätt bröllopostal.

Och gästerna ropade bravo eller skrattade åt mera vågade poänger.

James och Lizinka mädde illa, när de sågo denne Guds ställföreträdare.

Nu gnedo spelmännen sina fioler, så det gnisslade i öronen. Ständigt nya rätter buros in. Ölståndkor och tumlare påfylldes.

Men nu kom ett fackeltåg av ryttare ute på vägen. Blossen flammade festligt i mörkret. Då de svängde in genom grindarna brakade en smattrande salva.

Mitt framför ingången till storstugan ordnade de sig på linje, hållande facklorna rakt framför sig. Brudden måste själv ut och undfägna dom. När trakteringen var fullgjord, sköts ännu en salva och ryttarna avtågade, svängande sina bloss över huvudet till lycka och farväl. Men inne i stugan pågick festmåltiden, som om ingenting hänt. Och med samma aptit tog man för sig. Endast stadsborna hade tröttnat eller durnat till. Tobias höll sig modigt kvar men han hade momentant förlorat talförmågan. James diskuterade religion med herr kyrkoherden. Båda lu-

tade axlarna mot varann och pratade på samma gång. Till slut la dom bort titlarna och klappade varandra kärligt på kinden — så såta vänner voro de. Men Klara och Stava talade lågmält om världsliga ting. Brudparet, festens medelpunkt, hade ett tu tre försvunnit. Ingen visste vart och ingen hade heller sett när de försvunno.

Men ingen gjorde så stor affär av den upptäckten. Då hördes plötsligt ett gnisslande ljud från gästrummet. — — —

Kyrkoherden skrattade med buken, knäppte händerna och såg i taket — men blott för ett kort ögonblick, ty hans huvud hade blivit tungt.

Kyrkoherde Skrållander började nicka.

Då sade hans hustru:

»Augustinus lille, kanske vi ska tacka Gud för allt det goda han undfägnat oss med i dag.»

Kyrkoherden gjorde en knyck och såg upp. Han strök sig över pannan, som lade sig i djupa veck, därpå reste han sig till hälften upp, stödjande sig med knogarna mot bordskivan och började:

»Nu, mina vänner, ska vi tacka vår himmelske fader för allt gott han genom våra kära Knapebor undfägnat oss med. Han är alla goda gåvors givare. Må vi därför tacka och lova honom alltid...»

Så långt gick allt bra. Kyrkoherden talade lika lugnt och sansat som på predikstolen och alla gästerna lyssnade med knäppta händer och ansträngt gudlig uppsyn.

Men Skrållander fortsatte:

»Fader vår som är i himmelen...»

»Augustinus lille», avbröt hustrun.

Han såg upp och grymtade — verkligen grymtade — som en välmående gris:

»Öff — nöff — ja visst ja — tack nu käre fader

Johannes och mor Stava och må Gud beskydda och bevara hela det kungliga huset och dess anförvanter...»

Gästernas gudliga uppsyn försvann, läpparna öppnade sig i ett lössläppt fnitter och på gubbarna rann tobakssåsen utan hejd ur mungiporna.

Men fru Skrållander ropade över bordet:

»Augustinus lille, sätt dej ner.»

»Öff — nöff — ja visst — han såg inte längre — han knäppte händerna och slöt ögonen.

Kanske han bad en tyst bön.

Men nu reste sig gästerna lite var. Fru Skrållander bjöd sin man armen. Allt gick utan störande överraskningar. Bord, stolar och bänkar röjdes åter ut.

Nu var det ungdomens tur, ty dansen skulle börja. De gamla hade tröttnat vid bordet och dragit sig tillbaka till smårummen på andra sidan farstun eller promenerade i spridda flockar ute på gården för att få luft. En och annan lotsade sig bort till la'gården, tvingade av naturliga behov. Och då lät det som när fänad bölar.

Men ungdomen skyndade in i storstugan. Där hade musiken redan spelat upp en vals.

Brudparet, som ingen sett till på en god stund, snodde redan omkring. Gottfrid pustade och såg lycklig ut. Det ena paret efter det andra följde exemplet. De båda spelmännen hade nu förstärkts med dragspel och munharmonika. Det blev en orkester, med disharmoniska utsvävningar. Dragharmonikan dominerade. Den pep i diskanten, vrålade i basen. Men den gav takten säkert, fast och släpigt. Och danserna växlade. Efter valsen kom schottisch, pas de quatre, polska, slängpolska och hambo. Ett och annat par dansade till och med one-step. Franzine och Flora hade nu

sin stora chans. De jazzade med varann. Till slut voro de ensamma uppe. De andra hade samlat sig längs väggarna för att beundra uppvisningen. Bondpojckarna glodde så ögonen stodo på skaft. Särskilt Franzine var i deras smak.

»Ho' ä' värre än en rektir dansös, den tösa», tyckte någon.

Det hörde Franzine. Och därför lade hon ner ännu mer av sin själ i den koreografiska färdigheten.

Men Ludvig stod ensam i ett hörn och följde rytmen. På kindbackarna kom och gick en hektisk rodnad. Och ögonen glödde, som om han nyss fått sig ett vinrus.

Efter den uppvisningen bad Gottfrid sin svägerska om en boston fast det blev gammal vals i yrande fart i stället.

»Dansar inte Ludvig», frågade Franzine.

»Jo bevars, men han ä' så blyg ska jag säja.»

»Jaså, då får väl jag bjuda upp då», sade hon, släppte taget och vinkade åt Ludvig.

Men då vände Ludvig ansiktet mot väggen.

Franzine skrattade och de andra gjorde henne sällskap.

»Han törs inte — törs du inte, Ludvig», undrade någon försmädligt.

Då kände sig Ludvig förnärmad och vände sig rätt igen.

»Kom nu ska vi dansa», uppmanade Franzine.

Då spottade Ludvig ut snusbussen, strök sig med avigan kring mungiporna och gick henne till mötes.

»Va' ska vi dansa», undrade hon.

»Polska», svarade Ludvig entonigt, medan ögonen hängde fast vid Franzines nakna armar.

Och så blev det polska. Där var Ludvig lika säker som brodern i vals. Han snurrade baklänges, så Fran-

zine höll på att tappa andan. Så nog för att han kunde alltid.

»Ludvig ä' ju en riktig dansör», sade Franzine.

»Äh ja, allti' för att en kan om en bara vell.»

»Ja, de' ser jag nog — men kanske vi ska sluta nu.»

Franzine kände sig alldeles utschasad.

»Hur som helst.»

»Tack.» —

Ludvig såg sig omkring som en segerherre. Sen gick han bort till sitt ensamma hörn igen.

Nu ställde åtta par upp till mazurka — en riktig äkta ändå, med alla turer och finesser från mors och mormors dagar.

Varken Franzine eller Flora kunde dansa denna den svenska landsbygdens gamla vackra högtidsdans, en motsvarighet till salongernas française. Vem kunde tro, att det fanns så mycken naturlig sirlighet och grace i dessa bastanta pojkar och flickor som annars voro stela som störar.

Men nu gjorde mor Stava tecken åt spelmännen, som genast föllo in med en promenadpolonäs. Och alla som funnos tillstädes samlade sig par efter par och med Ziska och Gottfrid i têteen gick man stugan runt några varv, därpå lyftes de nygifta på gullstol, avhurrades och buros in i brudgemaket medan sista salvan brakade loss utanför stugknuten.

Ziska sparkade förtvivlat med benen, fäktade med armarna. Hon ville icke bäras in. Gottfrid bad bevekande. Men det hjälpte icke. De skulle bäras i säng. Den såg icke nybäddad ut, men det var ingen som fäste sig vid sådana bagateller.

Och så var festen slut, men då slog Grålanda kyrkklocka fyra.

Och först nu rullade den ena vagnen efter den andra i väg från bröllopsgården. De mera långväga

gästerna hade med sig facklor och bloss som tändes utmed vägarna. Eldskenet spred ett mystiskt skimmer i den mörka natten. Det var som en illumination av osynliga. Här och där flammade det till som starka stjärnskott.

Snart hade alla gått till vila. Endast Franzine var vaken. Hon hade fått Ludvigs sängkammare i lillstugan. Rummets enda fönster stod öppet. Det vette ut mot en fjärd, som havet brutit upp långt in i land. Annars var det flera mil till kusten härifrån. Hon kunde höra hur vågorna kluckade mot hällarna därnere vid stranden. Det lät så mystiskt och underligt. Hon kände sig het och varm, irriterad av dunkla drifter.

I detsamma gled en skugga förbi fönstret.

Franzine ryggade till och tänkte stänga. Då kom skuggan tillbaka och stannade utanför.

Hon såg, att det var Ludvig. Vad kunde han vilja?

I detsamma hörde hon honom halvhögt viska:

»Ä' Franzine uppe än?»

Då stack hon ut huvudet.

»Ä' de' Ludvig — jag blev så rädd.»

»Kan tänka de' — nåe, — har Franzine rogat sej rektit nu då?»

»Om jag har — jo, va' säker på de'.»

»Å kan inte söva än?»

»Nej, som Ludvig ser.»

»De' ä' ännu som me' mej då — jag kan heller inte söva — jag begriper inte va' d'ä' åt mej. När vi inte kan söva nån å oss, kanske vi kunne språka bort e' stun' ihop?»

Han talade på sitt sävliga, en smula efterkomna sätt.

»Ja, varför inte. Om Ludvig vill — så inte mej emot.»

»Då får la Franzine öppna åt mej, ändå.»

»Jasså, Ludvig vill komma in — i sängkammarn?»

»Ja' ä' inte farlier å mej, d'ä' kan jag försäkra.»

»Vem vet? Och tänk om nån såg'et.»

»Asch, här kan ingen se nå't. Allihop söver ju.»

Då öppnade Franzine och Ludvig klev in.

De satte sig på var sin stol.

Ludvig knådade sina tunga arbetshänder.

»Va' ska vi hitta på att tala om nu då så här mitt i spöktimmarna», började Franzine och flyttade sin stol närmare hans, men ryggade omärkligt tillbaka, då hon mötte glöden i hans ögon.

»Får jag ta Franzine i han'a?»

»Ja, så gärna, om de' ä' nå't nöje.»

Han tog hennes hand och kramade den med sin valkiga näve.

»D'ä' ännu som te' å ta i sammet, så mjuker ä'n.»

»Hahaha — jag tror Ludvig kan smicka också.»

Det trodde jag inte.»

»Inte smekra, men säja sanninga, kan jag.»

»Men tala nu om, varför Ludvig inte kan sova?»

Han såg upp och teg. Hans ögon liknade en bedjande hunds, som ser ett köttstycke utom räckhåll.

»Nå, ah så säj nu, vet ja'.»

»Om jag tordes'et.»

»Ä' de' så farligt, då?»

»Inte farli't kanske, men Franzine tycker la atte de' ä' dumt.»

»Ne' då — så säj nu bara.»

»Jo — se — jag —tänkte —på Franzine — hur bra ho' kunne dansa å atte ho' va' den vackraste åv allihop.»

Franzine skrattade så högt, att hon blev rädd för sitt eget buller.

Hon mönstrade Ludvig med nyvaknat intresse. Han

var egentligen inte så ful som hon tyckte först. Och så såg han så oskyldig ut. Han hade bestämt aldrig haft med kvinnor att göra.

»Jaså», sade hon i skämtsam ton, »Ludvig kan inte sova för min skull. De' va' svårt.»

»Nu ska Franzine inte skôja me' mej för de' — sant ä' de' i alla fall.»

»Har Ludvig aldrig haft någon — fästmö då?»

»Nä-ä — allri' — jag har ingen töckt om se, å s'a en ha fästemö, så s'a en också töcka om'na.»

»Ja, de' ä' riktigt.»

»Men ett vet jag.» —

»Vad då?»

»Atte Franzine skulle jag kunna töcka om.» —

»Tänk, att jag ä' så tilldragande. De' visste jag aldrig.» —

»Inte — åjo, de' vesste ho' nog, Franzine. Men nu så vell jag säja att jag skulle vella gefta mej me' Franzine.»

Men i detsamma skymtade en skugga förbi fönstret, stannade för ett ögonblick och försvann.

»Kôrs, de' va' mor», sa Ludvig, »då ä' de' la bäst jag går.»

På förmiddagen återvände familjen Jansson.

XXIV.

Franzine och Allan råkades icke på hela sommaren, ty ett par veckor efter avskedet vid Bergslagerna meddelade han henne, att fadern ville ha honom med på en utländsk resa. Kyrkoherde Hagberg hade nämligen av sin läkare blivit ordinerad en sejour i Marienbad.

Då Franzine fick denna underrättelse från Allan blev hon ledsen.

Men hennes eget sommarnöje ute på Sandlyckan hade snart skingrat hennes besvikelse.

I början fick hon åtminstone ett brev i veckan, sedan kommo de med längre uppehåll och till slut hade han icke tid att skriva mer än några hjärtliga hälsningar på ett vykort. Men då hade också Franzine glömt honom lika mycket som han henne. Herr Römer kom emellan. Till slut upphörde brevväxlingen dem emellan helt och hållet, tills en dag kort efter Ziskas bröllop Allan ringde på till kontoret och bad henne möta vid station på kvällen. Höstterminen hade redan börjat, men han hade blivit fördröjd av sin resa.

De växlade icke många ord i telefon. Franzine hade bråttom. Den verkliga orsaken var att hon var rädd för chefen, ty dörren till privatkontoret stod öppen, då interurbansamtalet kom, och Franzine ville

icke låta honom förstå att hon hade fästman. Hon lovade emellertid kort och gott att möta.

Men hon kom icke, ty samma kväll skulle hon och Claire ut till Långedrag och supera med herr Römer och konsul Wall. De fyra höllo nu ihop som riktigt goda vänner.

Följaktligen kunde Allan icke upptäcka Franzine på perrongen, fastän han spanade en god stund.

Det var fatalt. Han längtade uppriktigt efter henne nu och hade tänkt uppliva deras majminnen med en liten intim supé ute på Långedrag. Han längtade dit. Nu uppsökte han en kamrat i stället. Och tillsammans foro de båda ut.

Allan hade knappt kommit in, förrän han längst framme vid ett fönsterbord upptäckte Franzine i sällskap med en dam och två herrar. Han blev förbluffad och vred på samma gång. Franzine såg honom icke.

De två studenterna gingo in till lilla matsalen, men Allan satte sig så, att han kunde bevaka alla som gingo ut eller upp för trappan till kaféet.

Han kunde icke på villkor förstå Franzines handlingssätt. I stället för att enligt löfte möta honom, gick hon ut och superade med andra herrar. Det var det sista han kunde tro om henne. Svartsjukan ansatte honom. Tänk, om hon blivit kär i en annan, medan han varit borta. Allan vred sig och hans tal var fåordigt. Kamraten, som också känt igen Franzine, försökte skämta bort misstämningen, men det ville icke lyckas.

Äntligen såg Allan Franzine med sällskap gå upp till kaféet.

Då tog han farväl av kamraten och gick sin väg — till dennes stora munterhet.

I ett par timmars tid promenerade han utanför

restauranten i mörkret. Vid tolvtiden kommo de fyra ut på trappan, uppslupna och högröstade. Den ena av herrarna lät höra en kort vissling. En bil körde fram.

Då knöt Allan händerna av vrede. Han kunde icke längre spionera på sin fästmö. Han kände sig försatt ur spelet. Men i detsamma kom en droskbil från staden. Utanför staden avlevererade den ett sällskap.

Då fick Allan en idé. Just då konsul Walls bil satte igång motorn, hoppade Allan upp i hyrstånkan.

»Varthän», frågade chauffören med sluddrig, halv-rusig röst.

»Följ efter den där privatbilen och stanna, när jag säger till.»

Chauffören knep ihop sina sura ögon, gjorde en fumlig honnör och brummade med fyllbas:

»Ålrajt, he'nn.»

Utanför ett hus vid Engelbrektskatan stannade privatbilen.

Hyrstånkan stannade också och chauffören frågade:

»Ska he'nn fottsätta?»

Allan slog brådslande ner fönstret.

Just då såg han sällskapet försvinna genom porten. Han hoppade ur och betalade.

Därpå skyndade han efter de fyra, fast de redan försvunnit.

Han ryckte och dunkade på porten. Till ingen nytta. Han stannade en stund och lyddes, gick ut på gatan för att se om någon av våningarna voro upplysta. Högst upp i femte skruvades just då det elektriska ljuset på. Han gick tvärs över gatan för att se efter om icke någon skymtade fram i fönstren. Men ingen syntes till — icke ens en skugga av någon.

Då knöt Allan sin hand, gick åter fram till porten och noterade sig husnumret till minnes.

Därpå gick han med dröjande tunga steg. Kandidaten kände sig som världens olyckligaste människa.

Men i allén mötte han en lättfotad nymf, som stannade och strök honom under hakan.

»Va' han ser lissen ut, lilla kandidaten — säj», fortsatte hon i viskande ton, »ska du och jag gå å ha lite roligt nu?»

Kandidaten slog upp ögonen och mönstrade henne. Han var nära att rygga tillbaka. Flickan var slående lik Franzine.

»Nå säj nu, hur ska vi ha't?»

»Var bor du då?»

»Jag bor hemma. Men vi kan gå på hotell.»

Och kandidaten tog flickan under armen och gick på hotell.

Men han stannade icke länge, för det var inte roligt och hotellet var snuskigt och lakanen loppsvarta.

När han kom hem, satt han uppe resten av natten och skrev på ett poem som skulle heta »Svunnen lycka», när det blev färdigt. Men han kom aldrig över den första strofen, ty se dikten skulle — i inspirationsögonblicket — bli utan motstycke i såväl klassisk som modern poesi. — — —

Innan klockan slagit nio påföljande morgon knackade kandidat Allan Hagberg på dörren till Den gula paviljongen.

Fru Jansson kom ut.

»Träffas fröken Franzine?»

»Ne-e, ho' bor på Engelbrektsgatan 85.»

Kandidaten sväljde och sväljde. Det blev plötsligt så tjockt i halsen.

»Va' de' nå't viktigt tro», undrade fru Jansson, som inte kände kandidaten.

Det svarade icke Allan på, ty han hade redan vänt henne ryggen.

»Va' va' de' för en idiot tro», undrade gumman och såg halvt road efter honom.

Högst uppe i 85:an läste han fröken Janssons namn på en dörrplåt av mässing. Det såg riktigt förnämt ut. Hur kunde hon ha råd att bo så? Han knackade förgäves. Då erinrade han sig att hon naturligtvis redan gått till sitt arbete.

Så sprang han ner för trapporna och ringde till kontoret.

Han försökte behärska sin stämma, men ändock skalv den av återhållen rörelse, då han frågade:

»Du mötte mej inte i går som du lovade?»

»Nej, jag måste arbeta över», svarade hon kort.

»Får jag träffa dej i kväll då?»

»Ja, om du nödvändigt vill.»

»Nödvändigt vill — jag förstår dej inte?»

»Jag slutar fem», fick han till svar. »Då får vi språkas vid. Adjö me' dej så länge.»

Avringning.

Äntligen blev klockan fem och Franzine kom.

Allan skulle velat ta henne i famn trots alla kval han led för hennes skull. Hon var elegant och Allan tyckte, att hon aldrig förr varit så stilig. Hon såg ut som en riktig dam. Och hon hade fått något främmande och stolt i sitt sätt. Han kände icke igen henne.

»Välkommen till stan», sade hon tonlöst. »Du undrar föstås varför jag inte kom ner och mötte dej, men jag måste arbeta över.»

»Jaså — jaså» — Allan sväljde och sväljde igen.

»Visste du inte de' då, när jag ringde dej?»

»Nej.» —

»Jaså — jaså.» —

»De' ser ut som om du inte tror va' jag säger?»

»Ne' de' gör jag inte heller.»

»Va' menar du me' de'?»

»Du har blivit så förändrad.»

»De' tycker du bara, för du tror att jag narras för dej.» —

»Ja-a, Franzine, det gör du också.»

Hon stannade och mönstrade honom indignerad.

»Ne' hör du, ett sånt mottagande hade jag inte väntat mej...»

Han avbröt henne:

»Du va' på Långedrag i går kväll.» —

»Va' jag? Hur vet du de' förresten?»

»Jag såg dej.»

»Jaså — du roar dej me' å spionera.»

»Nej, aldrig, men jag råkade få se dej ändå.» —

»Nå, än sen då — de' hade jag väl rättighet till.»

»Men du arbetade ju över?»

»Ja, de' gjorde jag också, fast sen bjöd chefen mej å en kamrat på lite mat. De' va' väl inte för mycke, när en får jobba så gräsligt — Men vet du Allan, du ska inte göra dej löjlig nu.» —

»Du har blivit så förändrad.»

»De' ä' du som förändrat dej — Rest på kontinenten och skickat hälsningar på vykort.»

»Jag fick inte tid att skriva ibland.»

»Ne' visst.»

»Och förresten skrev du aldrig tillbaka.»

»Tack. Fordringar har du hör jag. Men nu ska vi inte gråla om bagateller. Vill du följa me' mej hem? Jag bor inte i paviljongen nu längre må du tro.»

Allan bet sig i läppen för att icke säga något om sitt besök i Franzines gamla hem. — — —

Kandidaten gjorde stora ögon, då han kom till fröken Janssons bostad — en modernt möblerad dublett.

»De' va' väldigt va' du bor elegant.»

»Tycker du — åhja, jag trivs åtminstone här —

ser du, jag har fått de' mycke bättre i firman nu — mer än dubbelt så mycke betalt. Och varför ska en då ha de' som ett fattighus. Slå dej ner. Vill du ha ett glas vin?» Hon flyttade fram en karaff och ett par slipade kristallglas på hög fot.

Allan kände sig bortkommen. Medan han läppjade på vinet, tänkte han, att det var således hennes chef som varit med i bilen hit i går natt.

»Berätta nu något trevligt från din resa, Allan — Vill du ha en cigarrett, ta dej där ur rökkoppen, äkta turkiska, du.»

»Tack», Allan tände en cigarrett. »Intresserar de' dej att höra om min resa då?»

»Så dumt du frågar. Naturligtvis intresserar de' mej.»

Men Allan hade inte lust. Han satt och tänkte på privatbilen, som stannat utanför 85:an.

»En annan gång ska jag berätta. Inte nu.»

»Som du vill, min vän.»

»Min vän», så flabbigt bara det ordet lät, tänkte han. Franzine är inte densamma som förut.

Men vinet förde dem äntligen närmare varann. Och när Franzine slängde cigarretten och kastade sig i hans knä, då hade Allan glömt bort, att han var svartsjuk. Mellan kyssarna språkade de om gamla minnen — sen i maj.

Därpå plockade Franzine fram en liten supé.

»Jag lagar alltid min kvällsmat själv. Ä' jag inte sparsam, säj??

Allan nickade och kysste henne mellan tuggorna.

Sen fick han kaffe och konjak och efter ytterligare en stund ett par varma nakna armar och en famn. Då kände Allan igen sin flicka sen sist.

»Du får komma upp när du vill», sade hon, »men ring mej först.» —

Då kandidaten kom för sig själv och det dubbla ruset förflyktigats, började han reflektera.

Jag är inte så naiv, att jag låter lura i mig vad som helst, tänkte han. Han började ana, att icke allt stod rätt till med hans älskade Franzine. Det kostade mycket pengar att bo så som hon gjorde. Men en röst viskade till honom, att det var den dumma svartsjukan, som gjorde honom misstänksam. Att hon flyttat hemifrån kunde han förstå — men så elegant. Och varför följde chefen med henne upp den där kvällen?

Han nämnde emellertid aldrig ett ord om att han sett supésällskapet försvinna i Franzines portgång. Det skämdes han för att låtsas om.

En kväll gick han, driven av sin längtan, upp till henne utan att först, pr telefon ha fått hennes löfte.

Franzine gjorde stora ögon, när hon såg att det var Allan.

»Kommer du apropå — varför har du inte ringt mej först?»

»Jag ville bara gå upp och lämna den här boken. Du ville ju låna den. Men jag kan strax gå, om du ä' — upptagen?»

»Upptagen — dumbom. Jag ä' aldrig 'upptagen'» — hon apostroferade ordet — »men ibland när jag ä' nervös vill jag vara riktigt ensam, förstår'u. Kom in en liten stund. Men du får strax gå.»

Allan ville gärna stanna. Nu såg han verkligen, att hon var nervös. — Kanske de' ä' för att hon får arbeta så, tänkte han och föraktade sina dumma misstankar.

»Man skall vara så lite ensam som möjligt om man ä' nervös», sade han.

Men Franzine hade knappast ro att sitta ens.

Hon tittade på klockan upprepade gånger i smyg:

»Gud, va' jag ä' nervös, Allan. Jag tror jag måste gå till sångs.»

»Ja, då ska jag genast gå, lilla Zine.»

Allan tyckte riktigt synd om henne, att hon skulle behöva slita ut sig för andra på det sättet.

Han reste sig upp. Franzine stod redan färdig att hjälpa honom på med rocken. I detsamma sattes en nyckel i ytterdörren. Franzine skvatt till och bleknade. Ögonen stelbligade rakt fram, som om hon hypnotiserats av någon osynlig.

»Va' går åt dej, du ser alldeles vettskrämd ut.

Då ryckte hon till, som om hon plötsligt vaknat upp ur hypnosen.

»Dörren — Allan — för Guds skull, göm dej.» — Deras ögon möttes.

»Ja, göm dej för Guds skull.» —

Då begrep Allan.

»Nej, jag har ingen anledning att gömma mej, men kanske du.» —

I detsamma rycktes dörren upp. Herr Römer stod på tröskeln, med rynkade ögonbryn och flammig av vrede.

»Jaså, du har främmande, ser jag.»

Franzine knäppte händerna och höll dem bedjande framför sig. Allan glömde hon bort. Det såg ut som om hon bad för sin själ.

Allans blod kokade. Herr Römer kände han genast igen.

Nu förstod han. Hans fästmö var icke bättre än en slinka. Och henne älskade han!

»Vem ä' den där herrn», frågade Römer inkvisitoriskt.

Franzine skulle svara, men Allan förekom henne. Han gick Römer ett par steg inpå livet, knöt handen och väste:

»Vem jag är angår er inte.»

»Angår de' inte mej — Jo, de' ska jag visa er, djävla pojklummel. Här har ni inget att beställa.»

»Ni mycket mindre.»

»Va' säger ni, vet ni inte hut. Här ä' jag hemma, förstår ni. Allt vad ni ser här ä' mitt.» —

Franzine började snyfta.

»Gå, Allan, för Guds skull gå.» —

»När jag vill.»

»Va' ä' de' för en gynnare du dragit upp», frågade Römer vänd mot Franzine.

»Han ä' god vän till — till min syster — och — och — han skulle bara lämna en bok...»

»Hon ljuger», avbröt Allan. »Hon har hittills gått och gällt för min — min fästmö.» —

»Va' faen säger karlen», utropade Römer.

»Jo, de' säger han — men nu ä' de' slut. Jag visste icke förrän nu att hon var en slinka och bedragerska. Men de' ä' ni som har förfört henne.» —

Römer lyfte sin hand för att slå till.

Franzine kastade sig kvidande emellan.

»Gå, gå för Guds skull.» —

Men Allan föste henne åt sidan — som en blyxt träffade hans knutna hand Römers näsa, som sprang i blod.

Då var måttet rågat. Römer grep fast i den unge mannen och slungade honom mot väggen, därpå grep han än en gång fast i honom för att upprepa samma manöver. — Allan vrålade av förskräckelse, Franzine ropade på hjälp, men då ingen hjälp hördes av sprang hon på herr Römer. Som en vildkatt klöste hon honom i ansiktet, bet honom var hon kunde komma åt. Römer hade fullt göra att värja sig för henne. Då gick Allan med tunga steg ner för trapporna. Han

återsåg henne aldrig mer, henne som en gång varit hans första kärlek. — — —

Då Allan gått sjönk Franzine tillsammans som en trasa på golvet.

»Jaså, du har älskare bakom min rygg, din förbannade slinka», väste Römer. »De' har jag länge anat. Egentligen skulle jag klå upp dej grundligt, piska fan ur kroppen — här gör jag allt för dej — låter dej leva som en grevinna och så uppför du dej värre än ett vanligt luder — res dej upp och ligg inte där å bär dej åt som en vrålapa. Fästman, hahaha. Kors i jösse namn, ett sånt förbannat troll jag har slängt ut mina pengar på. Jo, du ä' fin du — skäms du inte ett förbannat dugg?»

Snyftningarna hade upphört. Långsamt reste hon sig upp.

»Låt mej gå.» —

»Vart?»

»Vart som helst.» —

»Ut på gatan — ja, där passar du.» —

Innan Römer talat ut, hade Franzine kastat sig på dörren, i förbifarten ryckte hon till sig hatt och kappa. Dörren föll igen. Römer stod ensam ett ögonblick, förbluffad av hennes plötsliga viljeattack. Så ångrade han sig, gick ut på trappan och ropade.

Men han fick inget svar.

Då gick han åter in, kastade en blick runt rummet, där allt stod på sin plats, ingenting i oordning eller borta.

Då svor han en ramsa, reglade och gick.

Franzine tog halvspringande vägen till Claire Hane, som konsul Wall hyrde åt. Claire blev först förskräckt, då hon såg den upprörda Franzine.

Men när Franzine berättat henne orsaken, blev hon lugn.

»Bry dej inte om den knölen mer, lova mej de', hör du. Och sätt aldrig mer din fot på hans kontor. Du behöver inte krusa en sån där stinn knodd. Hos mej kan du få bo, tills du fått dej någon annan plats. Var lugn för att jag ska låta folk veta, va' han går för. Först förför han dej och sen behandlar han dej sämre än den värsta gatslyna för ingenting. Om du råkar ha en vän på besök, angår inte honom. Han har väl inte köpt dej heller. Men vänta du — jag ska berätta alltihop för Lille-Wille, göra skandal, så den uslingen inte kan gå på gatan, utan att anständigt folk pekar finger åt honom.» —

»Men tänk om mamma får reda på — att jag inte längre ä' på min plats.»

»Asch, mamma — hon har ju inte brytt sej om dej förut, så behöver du inte bekymra dej om henne nu. Förresten behöver du inte vara ängslig. Jag ska be Lille-Wille att han skaffar dej en plats i morron dag.

Nu ta vi oss en vinskvätt och drar ett bloss och sen knyter vi oss. Du kan ligga på schäslongen så länge. — — —»

Franzine återvände aldrig mer till Römers kontor. Fröken Muse, som ett par dagar förut begärt sitt avsked för hennes skull, stannade kvar. Römer gulaschade bort Franzines dubblett. Han fick lika mycket i avträde som han kostat på Franzine och dessutom en summa på 500 kronor, som han ädelmodigt skickade henne jämte betyg under Claires adress.

Franzine hade nämligen kort och gott meddelat att hon slutade.

»Om jag vore i dina kläder skulle jag aldrig ta några mer pengar av den där knölen», sade Claire.

Men Franzine behöll dem i alla fall. Och de kommo henne väl till pass, ty konsul Wall kunde icke skaffa någon plats åt henne för tillfället — »kanske

senare». I stället sammanförde han henne med en god vän, som behövde en tillfällig privatsekreterare.

Och sedan var fyrmannalaget fulltaligt igen utan Karl Römer.

Charles Kramp var direktör i Kattunbolaget och ungtkarl som konsul Wall.

Sekreterarebefattningen var icke så krävande — några gamla handlingar att kopiera bara. Men när det var gjort, tog han henne hem till sin bostad. Han behövde en viss sorts gymnastik. Och han lärde Franzine konsten. Den bestod uti, att hon naken varannan morgon måste ge honom en ordentlig risbastu.

Det tog visserligen tid, innan hon övervunnit sin motvilja för det säregna uppdraget. Hon vämjdes rent av i början. Men han var snäll, den gamla rouén, och då hon för övrigt hade det bra, kunde hon inte klaga.

En dag mötte hon James.

Han stannade och mönstrade henne.

»Har du slutat hos Römers?»

»Ja», svarade hon nonchalant, »jag ä' privatsekreterare hos direktör Kramp på Kattunfabriken.»

»De' va' djäveln — du stiger i graderna. Snart ä' du väl så fin, att en inte vågar hälsa på dej.»

»De' beror sej på.» —

»Varför kommer du aldrig hem?»

»Jag ä' så upptagen och förresten har jag inte lust. — Hur ä' de' me' mamma?»

»Kry som vanligt.»

»Å dom andra.»

»Jo, bevars. Dom säger att Oscar Krahn slår för Flora.»

»Säg henne för Guds skull, Schäms, att hon passar sej.»

Det kom något varmt och bevekande i rösten.

»De' har jag redan gjort, fast de' hjälper inte.»

»Men se efter henne i alla fall — hon ä' för god som nöje åt en jude. — Nå, du själv då?»

»Gift å jobbar i eget — de' har du väl hört?»

»På omvägar. Då ä' du inte bolsjevik längre nu då?»

James gjorde en grimas som gott kunde betyda: det angår dej inte.

»Hälsa mamma och säj att jag fått de' mycke' bättre.» —

Så skildes de — för alltid.

Franzine kände icke igen sin bror. Han hade förändrat sig och såg så hygglig ut. Var det hans hustrus förtjänst, manne?»

»Stackars Flora», mumlade hon, »måtte de' inte gå dej lika illa — som mej.» —

Hon kände ett stygn i sitt hjärta, men blott ett litet, ty varför skulle hon klaga, när hon hade det så bra. Privatsekreterare var i alla fall finare än simpel kontorist.

Direktör Kramp hade ett par goda vänner, som hade behov av samma sjukgymnastik som han.

Och gubben övertalade Franzine att sköta om dem också — naturligtvis mot extra betalning. Hon vågade icke säga nej, för hon var rädd att mista sin plats.

Numera umgicks hon nästan aldrig med Claire Hane, hennes enda väninna. Det såg ut som om Claire undvek henne rent av. Hon stannade också helst inomhus, ty befattningen var krävande och tog på nerverna. Det var blott om kvällarna hon tog sig en promenad, kanske också gjorde sällskap med någon tillfällig bekantskap.

En vacker dag dog direktör Kramp av ett slaganfall. Då kommo släktingarna och körde ut henne.

Hon stod återigen hemlös. Men hon hade några

besparingar på sparkassebok. Dem tog hon ut och följde med en Johnson-båt till Syd-Amerika. Hon ville till en annan värld, där ingen kände igen henne. Men i hemmet sa Franzine att hon fått plats hos en svensk exportfirma i Buenos-Aires.

Fru Jansson grät och bad, att hon skulle stanna.

»Du kan lå bo hemma, tess du får dej en ny plass. Du skulle aldrig slutat hos den gamla firman.»

Men Franzine lät icke övertala sig. En ny värld och ett nytt liv väntade henne långt därborta.

Fru Jansson, Flora och Douglas följde till båten och vinkade farväl. Tobias kunde icke följa med ner, för han började bli krasslig.

»Ta dej väl i akt, barn lella», förmanade fru Jansson, »och framför allt akta dej för karar», viskade hon i dotterns öra.

Franzine skrattade överlägset. Karlar hade hon aldrig varit rädd för.

»Men se efter Flora I, mens de' ä' tid», viskade hon tillbaka.

Det svarade icke modern på, kanske hon icke tänkte på vad dottern sade, ty hon var ivrigt upptagen med att snyta och torka sig om näsan, som ideligen rann, som om hon hade snuva.

Så drogs landgången in. Fru Jansson grät. De andra bara snyftade. Den stora ångaren backade, gled ut och försvann. Den vände efter en tid tillbaka, men Franzine blev borta för alltid.

EPILOG

Åren komma, vandra sin utmätta tid och försvinna. Människorna födas, mödas och dö. Men våren, sommaren, hösten komma igen och nya generationer följa dem i spåren...

Det är åter en höst som alla de andra. Parken på andra sidan gatan ligger öde och övergiven. Den gamla eken på 6:ans gård är sig lik. Dess krona glänsar i guld och rosa just nu då solen går i zenith. Liksom i förgångna höstar singla bladen på osynliga vingar sakta mot marken.

Men rabatten är oansad och betäckt med ett lätt lager av ruttna löv, ty gamle Tobias Jansson har slutat sitt värv. Om en stund skall han göra sin sista färd ut till östra kyrkogården.

Utanför 6:an står dödens galavagn och väntar honom och bakom denna en rad svarta ekipage på gummihjul.

Men nu börja klockorna i Sankt Peder klämta. Då komma de sörjande med gäster ut ur Den gula paviljongen. Samtidigt lyfta fyra bärare kistan från bänken under eken och ställa sig i tēten. Så sätter sig processionen i gång — alla köksfönster stå öppna och fröken Alida, major Rönnes kokerska, torkar sina ögon.

I första vagnen åka fru Jansson, Flora, Oscar Krahn — Floras fästman — och Douglas som har en för

året färsk studentmössa på huvet och en likaledes färsk skuggning i svart på överläppen. I nästa vagn sitta James och fru Lizinka, som har en liten byting i knät. — James tycker att han har vissa drag, som påminna om Augusta Palms pojke, då denne var en liten parvel. Men sådant säger han naturligtvis inte högt — han bara tänker det. Mitt emot dem sitta herr och fru Gottfrid Lubbe. De ha inga barn men dubbelhakor och massiva magar.

I nästa vagn — förvånas icke — sitta pastor Johannes Gumse och änkefru Gina Botvid. Pastorn har återvänt till sin gamla befattning i Betaniakyrkan och »Helbrägdagörarnas samfund» har således slutat sin välsignelsebringande verksamhet. Mitt emot dem kyrkoherde Niklas Bolm och fru Zerafia Karlsson. Kyrkoherde Bolm skall sköta ceremonielet där ute vid graven.

De båda pastorerna råka omedelbart i dispyt om Marie bebådelse. Bolm, som är radikal teolog, ser på den gamla stridsfrågan ganska fördomsfritt och poängterar sin uppfattning med att automatiskt kroka av och på pincenez'en.

Han har rödflammig hy och ser ut som om han i forna år flitigt smakat på innehållet i gamla läglar. Det rycker nervöst i hans ögonbryn. Bolm skulle se ut som en gammal uppsatsad överliggare, om icke prästkragen skyddade honom för en sådan förresten skäligen ofarlig misstanke.

Pastor Gumse har fetmat till och ser nästan värdig ut men kyrkoherde Bolms dialektik rår han inte på, fast också han i sin ungdom studerat teologi vid Alma Mater Carolina.

Äntligen är processionen framme. Man ordnar sig åter på rotekolonn med Tobias i tåten och gravitetiskt går tåget mot den öppna griften, där Tobias försvin-

ner under de anhörigas snyftningar och tårar medan klockorna i Sankt Peder klämta som svaga ekon.

Men nu stiger kyrkoherden upp på jordkullen och läser ritualen, jordklumpar och småsten dunka mot kistlocket — de tre skovlarna — sen läser han Fader vår och Välsignelsen, varpå han kliver ner igen. Hans plats intages av pastor Gumse, som håller en kort betraktelse över den döde. »Det bör vara en tröst i be-
drövelsen för de sörjande att veta att vår gamle vän är lyckligt bärgad på andra sidan floden», började pastorn. Då blev det snyftningar igen. Pastorn hade nämligen frälst Tobias i sista stund. Så säkert var han lycklig nu.

Efter pastor Gumses tal sjöng fru Gina Botvid solo sången 482 ur Svenska Missionsförbundets sångbok:

»Mötas vi en gång där hemma
bortom dödens mörka älv,
att från tidens vedermöda
vila ut hos Herren självs?

Möts vi då, möts vi då
på den andra sidan floden,
få vi mötas bortom floden
dit ej några stormar nå?

Få vi mötas efter stormen
uti himlens lugna hamn
och tillsammans kasta ankar
prisande vår Faders namn?

Möts vi då, möts vi då
på den andra sidan floden,
få vi mötas bortom floden
dit ej några stormar nå?

Få vi mötas i det nya
himmelska Jerusalem,
där med guld och ädla stenar
Gud har byggt sitt folk ett hem?

Möts vi då, möts vi då
 på den andra sidan floden,
 få vi mötas bortom floden
 dit ej några stormar nå?

I det land där synd ej finnes
 ingen död och inga sår,
 där vår Gud är allt i alla
 och i allt sin hyllning får?
 Möts vi då, möts vi då
 på den andra sidan floden,
 få vi mötas bortom floden
 dit ej några stormar nå?

Få vi möta dessa trogna,
 som här sletos från vårt bröst,
 Få vi se de kära dragen
 lyssna till den kända röst?
 Möts vi då, möts vi då
 på den andra sidan floden,
 få vi mötas bortom floden
 dit ej några stormar nå?

Få vi möta Herren Jesus
 då han tagit hem sin brud,
 prisa nådens djupa under
 och för evigt tjäna Gud?
 Möts vi då, möts vi då
 på den andra sidan floden,
 få vi mötas bortom floden
 dit ej några stormar nå?

Därpå steg James fram och tog farväl av sin far.
 Han stammade och gråten satt i halsen:

»Jag vi-vill — tack-a — dej —pappa för allt. Du
 va' — va' i alla fall alltid en god fa-far, men jag va'
 — va' inte alltid en god son. Du vi-ville alltid mitt
 eg-eget bä-bästa, men de' be-begrep jag inte då. Nu be-
 begriper jag de' — — Ja, tack då för allt — hallt —
 hick — hick...»

James var mycket rörd och måste sluta.

Sen kom fru Jansson fram till graven. Hon bara grät. Douglas stirrade i backen, Flora höll näsduken för munnen och Ziska såg ut som om hon inte hörde till de sörjande. — — —

Endast släkten återvände till Den gula paviljongen. De andra skildes åt utanför kyrkogårdsportarna.

När man kom hem var sorgen över och Tobias glömd som Franzine före honom.

Middagsbordet stod dukat. Klara hade engagerat en hjälpfru att sköta om Marta-bestyren.

Oscar Krahn var hedersgästen. Han satt vid övra bordsändan.

Det var ju lite romantiskt i all tristessen, att han tog Janssons yngsta dotter på allvar. Men Eros kommer med sådana där överraskningar ibland. — — —

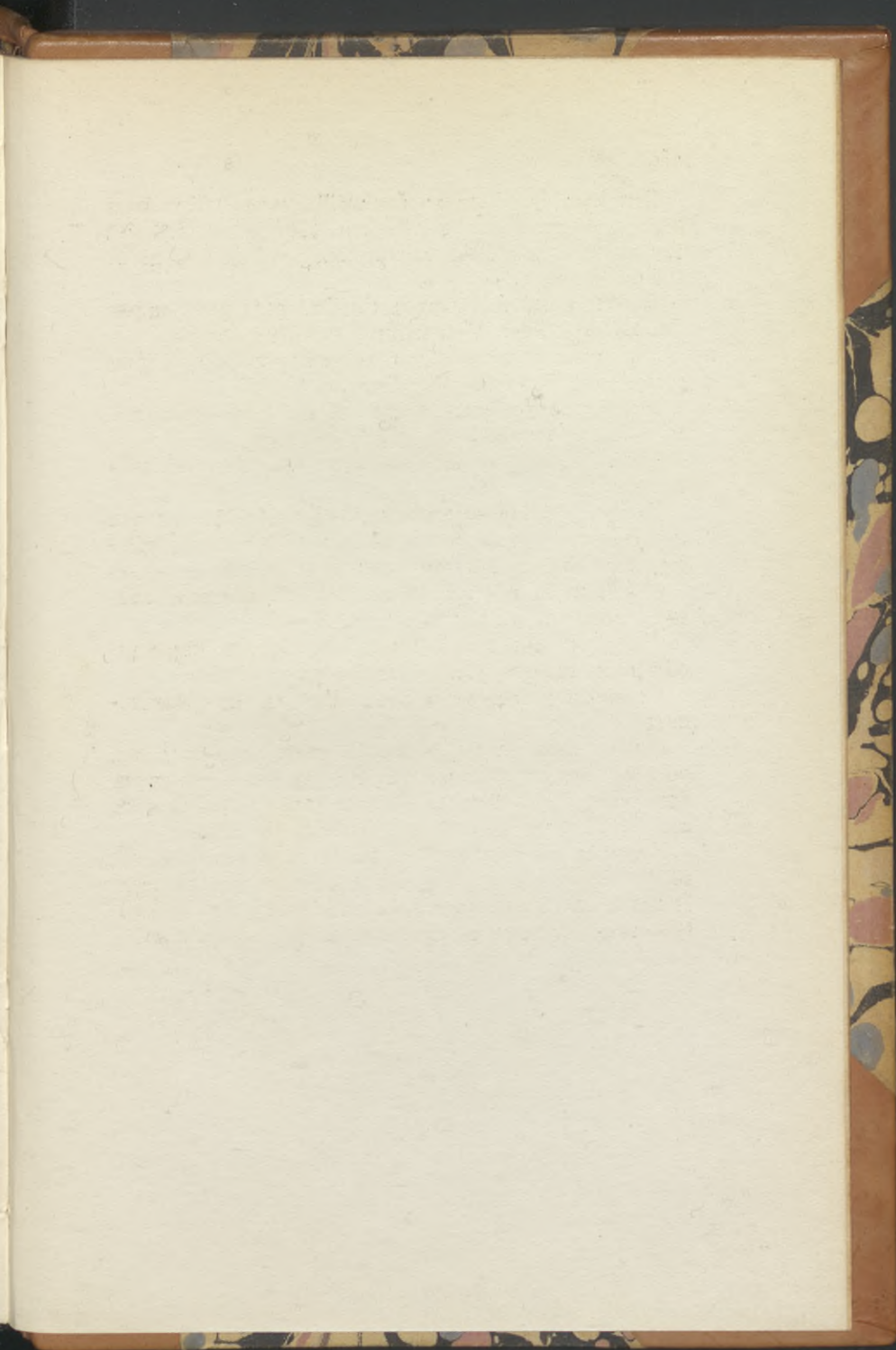
»Nå, hur ha vi't me' testamentet då, moster», undrade Gottfrid. »I har la skrevet?»

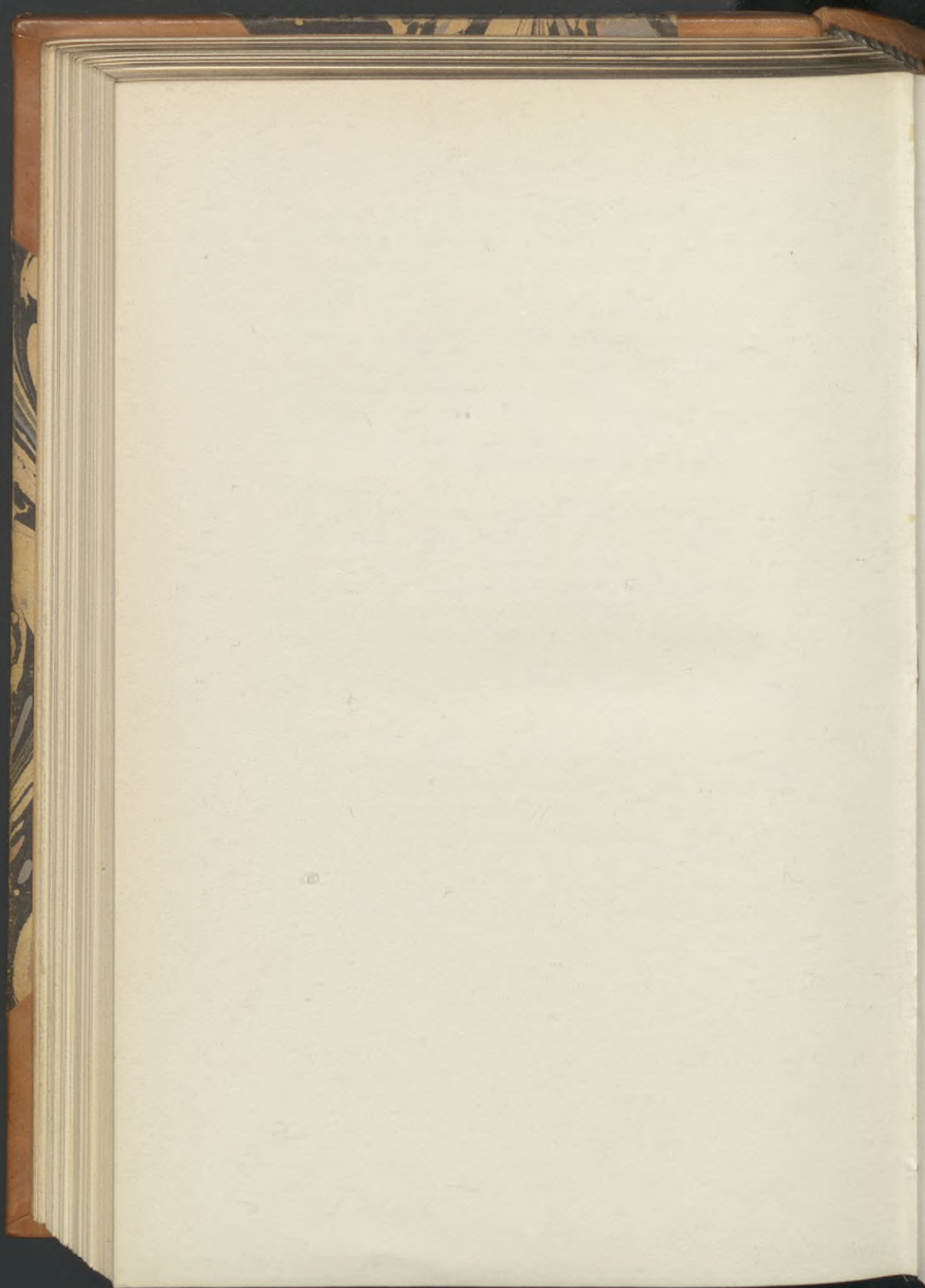
»Jaha, de' lella som behövs. Men Schäms köpte redan huset utå oss, medan far levde.»

De andra gjorde stora ögon. Det var en överraskning.

»Jaha», sade James, »huset ä' met, men mor ska bo här, tells ho' dör och sen bor jag här — tells jag dör. Här ä' jag hemma — som far och farfar före mej. Och efter mej ska pojken min bo här.»

Han såg på Lizinka och bägge sågo samtidigt på sonen. Han var ett nytt skott på traditionens evigt friska träd. Inga stormar kunna vräka det omkull, ty dess rötter växa på djupet med varje generation.

Pris kr. 8:50

